

P¹
1

ANUL VI. Nr. 4—6

APRILIE-MAI-IUNIE 1956

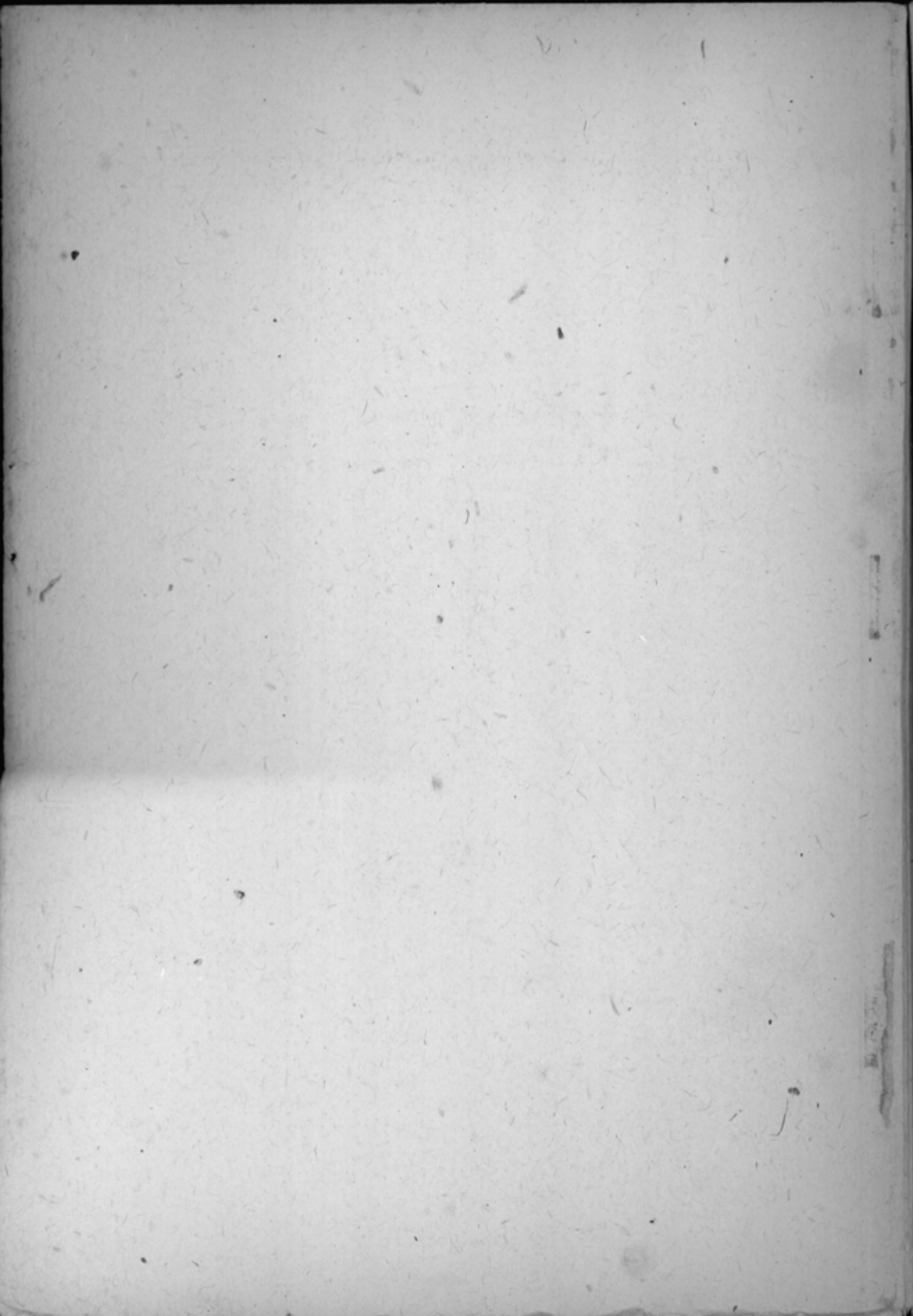
1956

MITROPOLIA BANATULUI

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI TIMIȘORII
ȘI CARANSEBEȘULUI ȘI AL EPISCOPIEI ARADULUI

::: Editura Mitropoliei Banatului :::

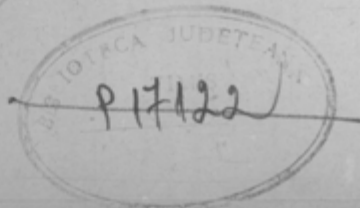
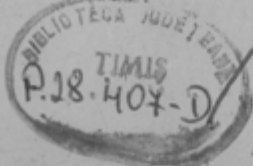
Rolul cărții în activitatea pastorală a preotului

Un vechi proverb spune : „n-ai carte, n-ai parte“. În aceste cuvinte este adunată o experiență de veacuri potrivit căreia cartea bună ajută pe om în activitatea lui de fiecare zi, dindu-i îndrumări, deschizându-i orizonturi, făcându-l mai desăvârșit... A fost o vreme, e adevărat, cind cartea era rară, cind ea era chiar refuzată mulțimilor de către aceia care aveau tot interesul să tragă maximum de profit de pe urma neștiinței și întunecului în care își țineau înlănțuiți semenii. Dar astăzi în țara noastră ca și în multe alte țări a căror popoare au fost trezite la o viață nouă și eliberate din lanțurile exploatării, cărții i se acordă acea cinstită pe care ea o merită, ca una ce este prietenul de nădejde al omului. Avintului pe care l-a luat cultura în patria noastră, nu-i pot rămâne streini, e de la sine înțeles, nici preoții și credincioșii Bisericii noastre. Aici am voi să ne referim în special la preoți și aceasta nu pentru că ei nu ar prețui cartea, ci pentru simplul motiv că nu toți se țin în pas cu credincioșii lor în ceea ce privește extinderea lecturii pe care o fac asupra tuturor acelor domenii care preocupă pe cei care le sînt încredințați spre duhovnicească îndrumare.

Sînt unii dintre noi care ne mulțumim cu acele cărți pe care le-am adunat în anii de școlaritate, ori sîntem unii care socotim că folosește numai lectura cărților teologice exclusiv, ori în fine sîntem unii care răsfoim doar învechite cărți de predici pentru a împrumuta din ele sumare elemente menite a forma punctul de plecare al unei cuvîntări. Situația aceasta nu poate fi acceptată ca mulțumitoare.

În calitate sa de îndrumător al credincioșilor, preotul trebuie să fie un cititor bine pus la punct atît în ceea ce privește literatura teologică, cit și cea științifică, beletristică... Enoriașii așteaptă de la păstorul lor să le fie de folos în orice fel de împrejurare. Or el nu poate realiza acest lucru, decît avînd cunoștințe multilaterale. Și, evident, cunoștințele nu se dobindesc, printre altele, decît prin citit.

Mai trebuie apoi să atragem atenția și asupra greșelii pe care o comit aceia care citesc oricum și orice. Dacă ceea ce

citești nu reții și nu prelucră asimilînd, se transformă într-un haos de informații din care nu poți scoate nimic, cum n-ai putea scoate nici acul pierdut într-un car cu fin. Cititul cu folos se face cu creionul în mînă. Pasiunea acelor cititori pedanți care nu-și îngăduiesc nici o subliniere, însemnare, trimîtere..., în paranteză fie zis, nu poate fi justificată. De asemenea ar fi pierdere de timp să citești orice îți cade în mînă, atunci cînd poți alege. Se mai păstrează în multe biblioteci personale cărți tipărite odinioară, care nu numai că n-ar merita răsfoirea, dar nici păstrarea în cel mai colbuit raft. Editurile Patriarhiei și diferitelor centre eparhiale cum și editurile de stat din patria noastră, publică azi numeroase cărți care pot folosi nespuse de mult, fie că sînt reimprimări din autorii clasici, ori lucrări noi originale.

Unele constatări ne obligă să mai semnalăm un fapt nu tocmai plăcut: se întîmplă uneori să dai peste inși „citiți” în purtarea cărora însă învățătura, lectura, n-a lăsat o amprentă pozitivă. Fenomenul acesta e întristător. Pentru că ne referim aici la preoți, am dori ca lectura bună cu care ei se indelectesc, să nu fie simplă delectare ori fandoseală, ci să germineze în cugetul și simțirea lor cele mai curate gînduri și porniri.

*

Spuneam mai sus că lectura unei cărți trebuie făcută fără grabă, cu luare aminte, cu creionul în mînă, dînd cititorului prilejul să asimileze și să treacă prin retorta sufletului său paginile parcurse. Am mai adăuga că o carte bună trebuie chiar recitită. Ce ți-a scăpat din vedere prima dată, vei sesiza a doua, a treia oră. Astfel pe un manuscris cuprinzînd textul romînesc al *Scării* sfîntului Ioan Scărarul, un cititor a scris: „Această carte ce să chiamă Ioan Scărar amu precititu eu smerit monah Teodosii oi Moldovița și multă mîngiere am aflat într-însa. Rogu-vă pre voi fraților să nu stricați carte aciasta, că ne judecă Dumnezeu, 1783 iunie 15”. După șapte luni același mai citește odată *Scara* și notează din nou: „Fevr. 15, 1784, iară amu precititu și mai mare mîngiere sufletului amu aflatu”. Pilda acestui smerit monah de acum aproape două sute de ani, merită să fie imitată și de noi. Însemnările lui ne mai învață însă ceva: să cîntim cărțile, să le păstrăm cu grijă. E un lucru pe care nu-l observi totdeauna, presupunînd că ai cerceta bibliotecile parohiale, spre exemplu.

Pe vremuri cărțile se puteau procura la un preț care întrecea deseori posibilitățile cititorului obișnuit. Se știe, de pildă, că nu odată Eminescu a renunțat la mîncare ori și-a amanetat obiecte de strictă necesitate spre a-și cumpăra o carte (Al. Elian, Eminescu și vechiul scris romînesc, în rev. Studii și cercetări de bibliologie, nr. 1-1955, p. 141 și nota 1). Și ca el au

făcut atîția alții. Astăzi, prin grija statului, prețul cărților e foarte redus, cu cîțiva lei putînd fi procurate volume din cele mai valoroase. Să ne folosim economiile bănești și pentru îmbogățirea bibliotecii.

În cele de pînă aici, n-am spus desigur nici un lucru nou, necunoscut celor cărora se adresează revista „Mitropolia Banatului“. Ceea ce am dorit să facem însă a fost doar aceea de a atrage atenția asupra deosebitului rol pe care poate și trebuie să-l joace cartea în activitatea pastorală a preotului, sau mai precis, să atragem atenția asupra obligației de a citi și asupra felului cum ar trebui să se citească.

INDRUMĂRI OMILETICE

Prețul sufletului

(La duminica „lăsăturii de brinză“)

În Postul mare, care se începe, cîntările sfintei Biserici devin tot mai duiosă și ne zugrăvesc înaintea ochilor suferințele patimilor și moartea Domnului.

Iisus se face om și ia asupra-si toate păcatele oamenilor, pentru a le mîntui sufletul: „Acesta păcatele noastre le poartă și pentru noi rabdă durere“ (Is. 53, 5—8).

Iisus Hristos pune mereu pe primul plan valoarea sufletului: „Ce va folosi omul de va dobîndi lumea toată și-si va pierde sufletul? Sau ce va da omul schimb pentru sufletul său“. (Mc. 8, 36—7).

Marea valoare a sufletului rezultă din faptul că fiecare din noi avem doar un suflet — „de vom pierde pe acesta cum vom viețui“ exclamă sf. Ioan Gură de Aur — și această valoare o mărturisesc toți sfinții Bisericii creștine. Cînd guvernatorul roman Numerianus Maximus porunci să fie bătut și chinuit sf. Andronic, acesta strigă cu bărbăție: „Eu sint gata la toate chinurile; e mai bine să piară trupul decît sufletul, căci trupul iar mi-l va dărui Domnul în ziua judecării, dar sufletul pierdut odată, pierdut e pe vecie“.

Chiar și diavolul recunoaște că sufletul e mult mai de preț decît toate comorile lumii. Cînd l-a ispitit în pustie pe Mîntuitorul, neștiind că El e Fiul lui Dumnezeu, i-a arătat de pe un munte înalt lumea toată cu frumusețile și bogățiile ei zicîndu-i: „Toate acestea ți le dau ție, dacă te vei închina mie, dacă-ți vei da mie sufletul“.

Valoarea excepțional de mare a sufletului reiese cît se poate de lămurit din suferințele dreptului Iov. Dumnezeu Tatăl permite diavolului să se atingă de toate ale dreptului, dar îi poruncește ca să nu se atingă de sufletul lui. „Iată toate cîte are el le dau ție, dar de sufletul lui să te ferești“ (Iov 2, 6).

De multe ori, noi neglijăm valoarea sufletului, preferîndu-i unele lucruri trecătoare. Și aceasta nu e bine.

În anul 1556 citeva corăbii spaniole încărcate cu aur din Mexic au fost aruncate de furtună pe țărmul peninsulei Florida. Spaniolii pentru a câștiga prietenia indigenilor ce-i înconjură, le-au dat citiva saci plini de aur. Sălbaticii aruncară jos aurul și plecară numai cu sacii goi, de care s-au bucurat ca de un lucru nemaivăzut de ei.

Mulți dintre oameni procedează ca aceștia, își vînd sufletul pe lucruri fără mare valoare și caută numai mulțumirea trecătoare.

Ce fac toți acei capitaliști care fabrică arme ucigătoare? Ce fac toți acei proprietari de fabrici și uzine care rețin salariul muncitorilor? Ce fac toți aceia care întrețin atmosfera războinică pentru ca ei să câștige cit mai mult? Își vînd sufletul!

Dacă valoarea sufletului e așa de mare, ne întrebăm (pe bună dreptate: ce preț s-a plătit pentru el? Prețul acesta a fost însuși Fiul lui Dumnezeu. Pentru suflet Iisus plătește pe muntele Golgota cu singele Său: „Că nu cu aur, care se strică v-ați izbăvit, ci cu scump singele Lui“. (Petru ep. I.)

Pentru sufletul omului, Iisus lasă cerul și se cufundă în mizerie și sărăcie, renunță la onoarea și cinstea Sa și se lasă socotit între cei fărădelege. Își jertfește trupul Său, îngăduind să fie biciuit și răstignit. Își jertfește suflarea și viața din pieptul Său; El renunță la tot ce are pentru ca să răscumpere în schimb sufletul omului.

De aici înțelegem cit valorează sufletul și ce preț mare s-a oferit pentru izbăvirea lui. „Faptul că am putut mintui un suflet, mă răsplătește pentru toate ostenele îndurate“ exclamă un misionar.

Cu ochii la jertfa de pe Golgota, unde s-a plătit prețul sufletului nostru, să ne îndeplinim cu râvnă îndatoririle noastre creștinești și cetățenești, ca apreciind cum se cuvine sufletul, să-l mintuim.

Prot. VALER NICOLA

Oravița

CRUCEA — ȘCOALA IUBIRII

(Schiță de predică la duminica III-a din Post)

În duminica III-a din Postul mare Biserica ne pune înaintea sfînta Cruce pentru a ne aduce aminte de crucea pe care a fost răstignit Iisus Hristos.

Crucea pentru Iisus Hristos a fost patul de moarte, iar pentru noi, școala iubirii: „Cum v-am iubit Eu pe voi și voi să vă iubiți unul pe altul“. (In. 12, 14)

Citim despre proorocul David, că pe cind își făcea rugăciunea de seară pe balconul palatului a fost impresionat de măreția cerului sclădat în lumină și a exclamat plin de admirație: „Ce este omul, că Tu mărite Dumnezeu, Domnul cerului și al pământului, Te gîndești la el“ ?

Ce vom spune noi oamenii, cînd privim Crucea ? Vom spune, că Dumnezeu nu numai s-a gîndit la noi, ci s-a și jertfit pe lemnul Crucii pentru noi, din dragoste curată.

Un sfînt Părinte ne istorisește că odată s-a gîndit mult la sfînta Cruce și cu cît aprofunda mai mult această problemă îi venea să strige: ce Te-a făcut, ce Te-a îndemnat preamărit Doamne să Te lași răstignit pe lemnul Crucii ? Și din adîncul sufletului parcă a auzit un glas care zicea: iubirea !

Pe lemnul crucii Iisus Hristos a suferit chinuri trupești și sufletești. Cu trupul a suferit cînd i-au pironit minile și picioarele, cînd i-au străpuns inima și cînd a insetat: „Mi-e sete“ (In. 19, 28). Dar în raport cu cele trupești suferințele sufletului erau fără margini. De pe lemnul Crucii, Iisus privea peste mulțimea adunată în jurul Său și fu cuprins de o mare durere. El nu vedea pe nici unul dintre acei pe care i-a vindecat, nu vedea pe acei care i-a săturat în pustie, nu vedea mamele și copiii pe care i-a binecuvîntat, nu vedea nici chiar pe apostoli; în schimb auzea cele mai urite batjocuri: „De ești fiul lui Dumnezeu pogoară-te de pe Cruce“ (Mt. 27, 36—40).

La întrebarea noastră: de ce oare a trebuit să sufere Iisus Hristos pe Cruce ?, ne răspunde evanghelistul Ioan: „Că Dumnezeu așa a iubit lumea încît a dat pe Fiul Său, unul născut, ca ori cine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (In. 3, 16).

Pe lemnul Crucii Iisus Hristos suferă și moare pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire: „Dragoste mai mare ca aceea, ca cineva să-și puie sufletul său pentru prietenii săi, nimeni nu are“. (In. 15, 13).

Dar Iisus Hristos nu moare pe Cruce numai pentru prietenii Săi, ci moare și pentru dușmanii cei ce nu L-au înțeles: „Părinte iartă-le lor, că nu știu ce fac“ (Lc. 23, 34). Prin aceste cuvinte cunoaștem întreaga doctrină propovăduită de Iisus oamenilor, doctrina iubirii ce întărește cuvintele spuse cu alte ocazii: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă prigonesc“ (Mt. 5, 44).

La răscrucea celor două lumi la care ne aflăm, una care se naște și alta care apune, iubirea formează axa păcii și a bune înțelegeri între popoare.

Dar întocmai ca în trecut pe timpul Mîntuitorului și de astăzi ori în decursul istoriei, vrăjmașii iubirii și păcii dintre

oameni, ațișătorii la război, capitaliștii dornici de cît mai multe profituri, se gîndesc la măceluri și distrugerii, uneltesc din umbră și fac planuri criminale. Noi creștinii însă, „făcătorii de pace“ și ucenicii Mîntuitorului care a propovăduit pacea, alăturîndu-ne năzuințele și lupta la acelea ale partizanilor păcii din lumea întreagă, trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a se instaura pretutindeni liniștea priitoare progresului și bunînțelegere predicată de Hristos Domnul care ne-a poruncit: „Iubiți-vă unii pe alții“.

Prof. V. NICOLA

MEDITAȚIE PENTRU „JOIA PATIMILOR“

Iisuse Doamne,
Iisuse Omule !

Aducîndu-ne aminte încă odată de pătîmile Tale cele înfricoșate, inimile noastre singerează lingă Tine.

...Sînt două mii de ani de cînd s-au întîmplat toate acestea, dar fiorul nostru este același, căci credința ne poartă pe aripî înapoi pînă sub crucea Ta. Ochii sufletului Te vîd umilit, pe Tine Cel deasupra tuturor ; Te vîd legat, pe Cel ce ne slobozești pe noi; Te vîd bătut pe Cel ce ne mîngîi; Te vîd judecat pe Cel ce ierți; Te vîd răstignit pe lemn, pe Cel ce ne faci, ca pe Lazăr, să umblăm; Te vîd mort, pe Cel ce dai lumii viață.

În fața durerii și a morții Tale de om, Dumnezeuule veșnic, ne cuprinde o milă fără de margini.

Cît de orbi au fost aceia cărora le-ai adus lumina ! Cît de sălbatici, cei între care ai fost „blind și smerit cu inima“ !

O, Iisuse Mîntuitorule, dacă ai fi Tu acum între noi, cei care, de atîta vreme Te cunoaștem !...

...Dacă ai fi între noi ?

Dar oare nu ai zis Tu : „Iată Eu cu voi sînt în toate zilele...“ și „Unde vor fi doi sau trei uniți întru numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor“ ! Oare nu credem noi că Tu cobori pe altarele noastre ori de cîte ori, cu slujbă de Tine rînduită. Te chemăm, din inimă ? Și nu așteptăm noi învierea Ta înlăuntrul nostru ?

Între noi ești dar, Iisuse, și cu noi.

...Dar noi ?... Sîntem noi oare cu Tine ?...

Ne lăudăm cu mila cea față de suferința și moartea Ta pentru noi... Dar ce lucrează oare mila aceasta în noi și-n afară de noi ? Nu este ea ca un vapor ce umblă pe mare, dar nimic de folos nu duce cu el ? Nu este ca smochinul care făcea numai frunze și pe care, pe drept, l-ai blestemat ?

Ocărim, Doamne, în gînd, pe Iuda cel care Te-a vindut... Dar oare noi nu Te sărutăm cu fățărnicie atunci cînd biserica

o cercetăm, cind părem că postim și ne rugăm, dar în faptele noastre, în viața de fiecare zi sintem trufași, lăudaroși, dușmănoși, pizmătoreți, intriganți, lacomi, hrăpăreți...

Oare nu Te vindem noi pe arginți, ca Iuda, atunci cind ne lăudăm că sintem ucenicii și urmașii Tăi, botezați întru numele Tău, — dar numai spre deșertăciuni alergăm, lepădînd sfintele Tale taine, pe prețul slăbiciunilor noastre? Oare nu Te vindem noi ori de cite ori hrănim pe cel rău cu limba noastră, zicînd că e greu să ne stăpînim? Și nu prețuim noi în bani mirul ce Ți se cuvine Ție, — ori de cite ori întrebuițăm mintea și puterile noastre sufletești pentru dobîndirea celor trecătoare doar, alegînd șmecheria în locul înțelepciunii, a adevărului și a dreptății?

...Ce ne vei face dar, Doamne, nouă celor ce avem înaintea noastră pilda celui ce s-a spînzurat între cer și între pămînt? Ce ne vei face nouă celor ce ne ferim de iad, dar ne vindem cerul pe preț de plăceri trecătoare și la lupta pentru cîștigarea lui nu ne gîndim? Ce ne vei face nouă celor ce n-am cerut singele Tău asupra noastră și a fiilor noștri, — dar, în fiecare ceas Te împungem cu limba și cu minile fărădelegilor?...

...Ci ai, încăodată, milă, Doamne Iisuse, Cea ce ai fost în trup!... Ai milă, Cel ce, ca un om, ai suferit și ca un Dumnezeu, ai cunoscut slăbiciunea firii noastre!

Ai milă, Cea ce pentru noi ai suferit și ajută-ne să ne îndreptăm, — nu prin durerea pedepsei pe care o cere nesocotința noastră, ci prin priceperea de către noi a legii iubirii Tale, luminîndu-ne cu lumina adevărului Tău, curățindu-ne cu soarele înțelepciunii Tale și întărindu-ne cu puterea sălășluirii Tale întru noi, ca să ne rodești în inimi bucuria și lauda Ta, a Preabunului Tău Părinte, prin Sfîntul și de viață făcătorul Duhul Tău. Amin!

Pr. P. SALAJEANU-Comlăuș

PREDICA LA SFINTA ȘI LUMINATA ZI A INVIERII DOMNULUI

„Ziua Invierii, să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să îmbrățișăm și să zicem: „fraților!“ și celor ce ne urăsc pe noi și să iertăm toate pentru Inviere“

(Mărire, la Stîhirile Paștilor)

Iubiți credincioși,

Pentru aceia dintre noi care iau parte cu trup cu suflet, la sfintele slujbe ale Bisericii noastre, nici nu ar mai fi nevoie ca

preotul să iasă pe amvon și să le tilcuiască învățătura îndemnându-i s-o urmeze. Cîntările rinduite de sf. Biserică sînt atît de limpezi, atît de frumoase, de pătrunzătoare, incît ascultîndu-le cu piozitate cuvenită, nu se poate să nu fi luminat și mișcat spre viața creștinească în Hristos.

Ascultînd cuvintele amintite din Stihirile Paștilor, simți, parcă, deschizîndu-ți-se în suflet o luminoasă floare albă, înrourată de lacrimile bucuriei. Bucuria învierii lui Hristos, bucuria răscumpărării, bucuria învierii noastre din păcat bucuria mîntuirii din necunoștință, din greșala care aduce suferință, bucuria iubirii și a fericirii veșnice! Bucuria care ia locul plăcerii trecătoare, bucuria de a simți și a trăi, nu prin degete și limbă, ci prin minte și prin inimă, nu prin cele de jos, ci prin cele cerești.

În unele binecuvîntate parohii se mai păstrează mișcătorul obicei ca la sărutarea și miruirea din ziua de Paști, odată cu vestirea pe care credincioșii și-o fac zicînd: „Hristos a Înviat!“, ei să se și îmbrățișeze și să se sărute spre a-și exprima astfel bucuria Învierii și a-și dăruia unul altuia iertarea pe care o pomenește cîntarea. Ei își aduc aminte că, în cea dintîi predică a Sa, Mîntuitorul ne-a adus cea mai mare noutate: aceea a iertării pe care ne-o mijlocea El și spre care ne îndemna să trudim și noi iertînd, ba chiar iubind pe vrăjmașii noștri. Lucrarea Lui pămîntească începea cu învățătura despre iertare și se încheia cu iertarea pe care o cerea de sus pentru cei ce-L răstigneau.

În aceasta este osia vieții noastre cu Dumnezeu și punctul de răscruce al trăirii noastre: în dragostea care trebuie să prîsoască, să ne inunde în așa măsură incît vrăjmășia să fie cu totul spălată din noi.

Sf. Evanghelie de astăzi ne vorbește despre veșnicia Cuvîntului, care este izvorul a toate și ea se încheie prin vestirea că dacă legea s-a dat prin Moise, harul și adevărul, prin Hristos s-au făcut.

Intr-adevăr, dacă Moise ne vorbește despre facerea lumii văzute și despre legea cea scrisă pe piatră, Evanghelia ne învață despre facerea lumii celei duhovnicești ale cărei legi sînt scrise în inimi de carne, fiind vii, — după cum spune sf. Pavel (2 Cor. III, 3).

Evangheliile ce se citesc în duminicile de peste an ne învață despre facerea omului, despre rătăcirea lui care-l duce la pierderea dreptului de fiu al lui Dumnezeu și despre izgonirea lui — cum se vede din citirea din duminica dinaintea sf. Post numită „duminica izgonirii lui Adam din rai“.

Înăuntrul ciclului anului, sfînta Biserică a mai rinduit însă un alt ciclu mai mic, dar mai luminos, care este pentru

anul întreg, ceea ce inima este pentru corpul omului. Acest ciclu este acela al timpului Triodului și Penticostarului. Unul arată calea de curățire a inimii înviroșate în rău, iar celălalt, calea bucuriei și sănătății inimii curate care împarte putere de viață. În mijlocul acestui ciclu stă strălucitoare, marea săr-bătoare a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

Dacă, așa dar, duminicile de peste an arată lucrarea lui Dumnezeu-Tatăl și apoi răstăcirea omului, — ciclul sf. Paști ne descrie lucrarea de răscumpărare și îndreptare prin Hristos, — ne arată puterea sufletului asupra trupului și a lumii și că lumea prin suflet există și pentru el a fost făcută.

Legea lui Moise ne supune, ca pe niște copii, unor porunci de care trebuie să ne ținem, ca și copilul mic de scaune, ca să nu cadă pină a nu fi învățat să umble singur; sau, ca și școlarul, de ceea ce e scris în carte, pină ce el învață să gindească singur.

Învierea noastră cu Hristos însă, ne face, — dacă am putut sui treptele învățăturilor și virtuților arătate de sfintele evanghelii ale duminicilor din Post, — să nu mai fim sub lege, ci sub har, căci, din deplinătatea lui Hristos, luăm și noi deplinătate și „har peste har“, cum spune, atit de îmbucurător sf. evanghelie de astăzi.

Da, dar nimeni nu poate ieși de sub robia legii, dacă, mai întâi, nu a învățat să o împlinească întru toate, după cum nimeni nu poate înota în larg pină nu a învățat și nu execută toate mișcările și pină cind nu se supune legilor respirației cerute de înot. Cel ce se încumetă să intre în apă mare nefiind pregătit, acela plătește sfidarea sa prin inec. Virtuțile creștinești care duc la mîntuire, se cuceresc prin luptă. Osteneala noastră nu trebuie să se oprească decit atunci cind am izbutit să ne schimbăm felul de a gindi și cind am învățat să ne trăim viața cu Hristos în așa măsură încit, gîndind și făptuind mereu prin El, prin dragostea Lui și prin adevăr, să nu mai fim în stare să greșim, — să nu mai fim părtinitori, ci întru toate drepti, cinstiți, curați.

Pentru unii ca aceia viața va fi mereu deschisă înspre cer și va atrage peste ei bogăția deplinătății lui Hristos și har peste har, iar din acest har vor împărți tuturor căci harul este bucuria și bucuria este făcută să fie împărtășită și altora.

Spre această bucurie ne îndeamnă sfinta noastră Biserică atunci cind ne pune în față scara pe care trebuie s-o urcăm pentru a învia din stăpînirea poștei care sugrumă pornirile spre lumină și libertate ale sufletului. Această bucurie vrea Iisus să ne-o dea în locul plăcerii trecătoare pe care trebuie s-o ardem, s-o jertfim.

Unii însă nu înțeleg prețul bucuriei, după cum copilul din

clasa întâia elementară nu poate înțelege că: $2+2=4$, până ce nu i se arată mai întâi două mere sau creioane sau alte obiecte concrete. Dar Iisus de aceea a venit, ca să ne deschidă mintea, să ne facă să înțelegem că umblăm în întuneric și pentru aceea a murit și a înviat ca să ne învețe că cel ce-și omoară poftele cele trecătoare, înviază la o viață plină de nepieritoare bucurie.

Creștinul face frumoase pregătiri în vederea sfintelor sărbători, văruiește prin case curățind fumul iernii, iar gândurile cele netrebnice ce s-au zbatut între pereți, le alungă prin rugăciune; își innoiește podoabele trupului pentru a fi cit mai plăcut la vedere. Și toate acestea le fac acum, de sf. Paști, spre a le cinsti.

Dar să ne întrebăm: oare nu Hristos ne-a dăruit Paștile? Oare casa Lui, adică lăuntrul sufletelor noastre, curățitu-l-am prin spovedanie și cuminăcare și innoitu-l-am prin făgăduința tare de a nu mai fi supuși ispitelor cărnii? Gata sintem ca de azi înainte să le jertfim, pentru ca din biruința noastră să răsară viața liberă în lumina lui Hristos?

Un alt obicei face ca fiecare creștin să ciocnească un ou înroșit. Știm că oul conține în sine o putere de viață care, prin căldura cloștii, devine un pui care scapă din închisoarea coajei și devine liber.

Oul se înroșește la sf. Paști pentru a ne arăta că libertatea și-o cîștigă și sufletul dacă se eliberează de robia coajei păcatului, dar că libertatea aceasta se cîștigă prin jertfă și că la temeiul acestei jertfe stă jertfa jertfelor: singele cel roșu al lui Hristos-Dumnezeu.

Cînd ciocniți deci oul vostru de Paști spărgînd coaja care ascunde viața, și cînd, la vederea conținutului lăuntric de viață, strigați: „Hristos a înviat!”, căutați în sufletele voastre și trudiți ca ceea ce vedeți acolo să vă dea dreptul a răspunde împăcați: „Adevărat c-a înviat!”.

Pr. P. SALĂJEANU

PREDICA PENTRU LUNEA PAȘTILOR

Sf. evanghelie din ziua Învierii amintește de sf. Ioan Botezătorul care mărturisea și striga despre Iisus Hristos că, deși Acesta vine la propovăduire, în urma lui, înainte de el a fost.

Astăzi s-a citit continuarea acestei sf. evanghelii, de la v. 18 la v. 28 în care se vorbește numai despre mărturia pe care Înaintemergătorul o aduce pentru Hristos.

Dece oare se fac aceste citiri cu prilejul marelui sărbători a sf. Învieri, a sfîrșitului lucrării pămîntești a lui Iisus Hristos, cînd sf. Ioan nu are nici o legătură cu aceasta, ci cu începutul ei?

Oare nu pentru a se accentua deosebirea dintre lucrarea prin lege și cea prin har ?

Sf. Ioan este, în așa măsură implinitorul legii încît legea devenise o fire a lui. El nu mai avea nevoie să chibzuiască pentru a se feri de călcarea poruncilor pentru că se obișnuise cu împlinirea lor astfel încît nici nu mai simțea că legea vine din afara lui, ci o avea înăuntrul său, — o avea „în singe“ — cum se spune.

Cînd cineva ajunge la o asemenea treaptă de desăvîrșire a conștiinței sale, acela iese de sub lege și el însuși devine lege, trăind în dreptate și nemai putînd trăi împotriva ei.

Or Dreptatea vie și Adevărul viu, sînt chiar esența lui Dumnezeu. Și acestea s-au intrupat în persoana Mintuitorului. De aceea spune sf. Ioan că Iisus Hristos a fost mai-naînte de el, cu toate că vine după el, pentru că legea izvorăște din adevăr și din dreptate și acestea se arată în lume numai dacă se împlinesc legea.

Trebuie să ne obișnuim cu gîndul că $2+2=4$, fie că aceasta ne convine sau ba, deoarece aceasta este lege. Trebuie să știm că $3+3=6$ iar $3 \times 3=9$. Dacă nu ținem socoteală de aceste legi nicîdată nu vom putea folosi cifrele spre a ne ușura viața și nu vom putea pune ordine între lucruri spre a cunoaște lumea și a o stăpîni. Trebuie să ne obișnuim cu legea după care cel ce mănîncă prea mult se îmbolnăvește, iar cel ce fură va fi pedepsit. Ba mai mult, trebuie să fim convinși că legea lucrează și în cele sufletești și anume că, nu numai purtarea rea, ci și gîndurile cele rele atrag după sine urmări pe care omul atent se poate învăța să le cunoască, să le citească, să le descifreze.

Numai cel ce cunoaște și respectă legea este cu adevărat liber. Căci liber se crede hoțul și ucigașul, mai liber decît ceilalți oameni care se tem de lege. Dar vai de libertatea lui, căci ea e plină de neliniște și de scurtă durată. Omul cu adevărat liber nu se lasă stăpînit și condus nici de poftă nici de porniri necontrolate ci le domină și le conduce prin dragoste și înțelepciune. Acela va recolta bunăvoință de la oameni și har de la Dumnezeu.

Asemenea creștini voiește Domnul să fim noi înviind cu El din moarte și ieșind de sub lege, nu prin călcarea ei, ci prin însușirea ei pînă a nu-i mai simți constrîngerea, așa după cum școlarul care se luptă din greu cu fiecare literă la început, — ajunge mai tirziu să citească fără greutate, nemai luînd seama la forma literelor, ci la înțelesul cuvintelor. Acest școlar va ajunge incurînd ca, din cele citite să scoată anumite învățături, cu ajutorul cărora formîndu-și gîndirea lui proprie, va fi în stare să ducă și el cercetările mai departe și să scoată la iveală

lucruri noi pe care să le împărtășească semenilor lui, scriind el însuși cărți.

Așa și noi creștinii, trebuie să trecem mai departe, să ne ridicăm din constrîngerile legii și formîndu-ne o viață obișnuită numai cu virtuțile, cu limpezimea și dreptatea judecății, să învățăm a cunoaște pe Dumnezeu descoperindu-L la tot pasul din lucrurile Lui și apoi să-L arătăm și altora pentru ca văzînd toți mărirea Lui și bucuria noastră, să rivnească a ne urma pilda.

După cum sf. Ioan Botezătorul mărturisește că nu este el Hristosul, tot așa și noi trebuie să mărturisim că nu legea este Adevărul, ci ea este numai o urmare a lui, un instrument prin care lucrează. Nu alfabetul este cunoștința, nici măcar cuvintele, ci numai înțelesul lor, adică gîndurile, ideile pe care le exprimă. Tot astfel, nu viața carnală singură este adevărata viață, ci ea este doar cartea cu șapte peceti care conține cunoștința despre adevărata și nepieritoare viață cerească.

Trebuie să învățăm a citi această carte și apoi a ne trudi să ne putem lipsi de carte însușindu-ne învățătura în minte.

Ce medic ar fi acela care pentru orice leac ar trebui să caute mereu prin cărți? Un medic e cu atîta mai bun cu cit a reținut mai mult în minte din cele ce a învățat și cu cit le știe folosi mai bine pentru vindecarea bolnavilor.

Tot astfel trebuie să procedăm și noi creștinii. Dacă izbutim, atunci harul lui Dumnezeu va cobori peste noi într-atîta încît să întrecem virtutea sf. Ioan Botezătorul și să ne invrednicim a putea dezlega cureaua încălțămintelor lui Hristos, înțelegîndu-l umblet, așa ca El, adevărul cel veșnic, să poată umbla în noi și printre noi cu piciorul gol, liber de orice constrîngere a formei, — cărările Lui fiind făcute netede prin aceea că noi ne deschidem inima și mintea curățite, înlăturînd din calea Lui orice gînd nedrept sau părtinitor, pentru ca dumnezeiescul Lui picior să nu se lovească de nimic, ci să-L ferim de țepușul încăpățînării noastre, așa cum El a ferit, prin dumnezeiescul Său sfat pe Saul cînd l-a chemat la El făcîndu-l sfințitul Pavel.

Așa dorește Dumnezeu Mintuitorul nostru ca și noi, din streini față de Hristos, să devenim propovăduitori ai Lui, să ne deschidem ochii, lăsînd să cadă de pe ei solzii necunoștinței și să-L vedem pe El, Lumina și Adevărul.

Sîntem în săptămîna luminii, în săptămîna strălucirii lui Hristos Cel înviat. De la săptămîna brinzei au trecut șapte săptămîni: atîtea cite culori sînt în curcubeul legămîntului. Dar dacă și brinza este albă, ea nu strălucește, albul ei este mat, lumina ei este împrumutată. Tot astfel creștinul este alb la botez, nu prin lumina lui proprie, ci prin aceea ce se revarsă asupra lui prin sfînta taină.

Maica noastră Biserică poate însă, prin harul lui Hristos Cel înviat, sădit în noi la botez și care numai pe noi înșine ne albește, — să devină soare strălucitor în inima noastră, un soare care să-și imprăștie lumina și în afara noastră, încălzind și umplind de viață pe cei din preajma noastră.

Pentru aceasta va trebui însă, ca zidurile ființei noastre să nu fie îngroșate, ci să le facem transparente ca sticla și apoi să le dăm puterea de a răsfringe această lumină lăuntrică așa cum face cleștarul și diamantul.

Și atunci când vom fi plini de această lumină, ea se va confunda cu însuși Izvorul luminii, cu Hristos Care va umple Biserica cu strălucirea Sa, imprăștiind întunericul și omorînd moartea. Atunci va fi învierea tuturor, Paștile Paștilor.*Amin!

Pr. P. SALAJEANU

PENTRU APĂRAREA PĂCII

Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii

La 11 decembrie 1955 s-a deschis la Helsinki sub președinția pastorului canadian dr. James Endicott, sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii. Pe ordinea de zi a sesiunii figura problema studierii situației internaționale.

Înainte de începerea lucrărilor sesiunii, s-a cinstit memoria prof. Ikuo Oyama, președintele Comitetului japonez de apărare a păcii și membru al Consiliului Mondial al Păcii, decedat cu puțin timp în urmă.

Au luat apoi cuvîntul: Lucio Luzzatto (Italia), Wainwright (Anglia), Lu Nin-i (China) și Valerio Conder (Brazilia).

Lucrările au continuat în ziua de 12 decembrie. W. Morrow (Australia), E. Cotton (Franța), J. Iwaszkiewicz (Polonia), J. Endicott (Canada), K. Ulsson (Suedia), A. Corona (Italia), I. Blume (Belgia), J. Denis (Franța), D. Jones (Anglia) și A. Korneiciuk (U. R. S. S.), care au luat cuvîntul, au subliniat că în lume nu există nici o țară care să nu sufere de pe urma cursei înarmărilor. Ei s-au pronunțat în sprijinul organizării unei campanii mondiale pentru dezarmare și și-au exprimat dorința ca Consiliul Mondial al Păcii să informeze opinia publică asupra acestei campanii.

În ultima zi a sesiunii, 13 decembrie, Jean Laffitte, secretar general al Consiliului Mondial al Păcii, a prezentat raportul secretariatului asupra activității organelor conducătoare ale Consiliului Mondial al Păcii. La sfîrșit, înainte de încheierea sesiunii, a fost adoptat textul unui *Apel*:

„Șefii guvernelor celor patru puteri au recunoscut la Geneva că divergențele internaționale pot fi reglementate pe calea tratatelor. Ei au recunoscut că trebuie să se renunțe la amenințări și la folosirea forței. Acordul dintre ei a fost rezultatul voinei nezdruccinate a popoarelor. Ea a fost aceea care a generat spiritul Genevei.

În acest spirit puteau fi rezolvate și problemele prezentate spre examinare conferinței miniștrilor Afacerilor Externe. Conferința n-a îndeplinit sarcinile ce i-au fost trasate de șefii guver-

nelor și n-a justificat speranțele popoarelor. Cursa înarmărilor, care continuă în ciuda încordării în relațiile internaționale, este principala piedică în calea succesului tratativelor între cele patru mari puteri.

Cu toate acestea realizarea unui acord care să pună începuturile dezarmării a fost și rămâne posibil. Acest lucru l-au dovedit lucrările Comisiei O. N. U. Un astfel de acord ar prevedea reducerea armamentelor, obligația de a nu folosi arma nucleară, interzicerea experimentării armei nucleare și un control eficace asupra îndeplinirii acestor măsuri. Au fost propuse diferite metode de control asupra înarmării. Aceste metode pot fi aplicate primelor măsuri cu privire la dezarmare.

Speranța oamenilor în îndeplinirea dezarmării este nepieritoare. Oamenii știu că au posibilitatea de a trăi liniștit, că descoperirile științifice îi pot elibera de coșmarul groaznic al mizeriei și foametei și le pot asigura creșterea bunei stări.

Biroul Consiliului Mondial al Păcii cheamă pe oamenii din toate țările să acționeze, să întreprindă diferite acțiuni pentru a opri cursa înarmărilor și a obține primele acorduri cu privire la reducerea armamentelor și interzicerea armei atomice.

Pentru a da posibilitatea să se exprime diferite puncte de vedere și să se desfășoare din plin toate eforturile, Biroul convoacă pentru perioada 5—9 aprilie 1956 o sesiune extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii, consacrată problemelor dezarmării și interzicerii armei nucleare.

Biroul Consiliului Mondial al Păcii invită să participe la lucrările acestei sesiuni și să-și expună acolo părerile și propunerile pe toți cei care îi îngrijorează cursa înarmărilor și care vor să-i pună capăt, organizațiile și mișcările naționale și internaționale, pe oamenii de știință care pot aduce o contribuție deosebită la cauza rezolvării acestor probleme, pe oamenii muncii pe spinarea cărora apasă atât de greu povara înarmărilor, pe toți cei care în numele principiilor lor religioase sau morale condamnă războiul.

Fiecare pas pe calea reducerii armamentelor va permite să se ia noi măsuri în vederea dezarmării. Fiecare pas pe această cale va contribui la restabilirea încrederii și reglementarea problemelor litigioase. Fiecare pas pe această cale va apropia ceasul cind în locul neîncrederii și temerii va veni colaborarea pașnică între toate țările, frăția între toate popoarele.

Așa cum se arată în Apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii, între 5—9 aprilie a. c. are loc o sesiune extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii consacrată problemelor dezarmării și interzicerii armelor nucleare.

Nu există în prezent dorință mai fierbinte a tuturor popoa-

relor, decît aceea de a se adopta măsuri concrete, imediate, în vederea încetării cursei înarmărilor, a interzicerii armelor atomice și cu hidrogen, pentru folosirea energiei atomice numai în scopuri pașnice.

Datorită eforturilor neobosite ale Uniunii Sovietice, care a venit în întîmpinarea puterilor occidentale, se ajunsese la mijlocul anului trecut la o apropiere a punctelor de vedere ale marilor puteri în această problemă. Propunerile guvernului sovietic din 10 mai și 21 iulie 1955 au avut un rol principal în realizarea unui acord în chestiuni importante ca: reducerea armamentelor pe etape, stabilirea nivelurilor forțelor armate pentru cele cinci mari puteri, data intrării în vigoare a interzicerii armei atomice, stabilirea unui control internațional asupra reducerii armamentelor.

Ce era mai firesc decît să se consemneze acordul asupra acestor probleme și să se păsească mai departe pe calea găsirii unor soluții de comun acord în celelalte chestiuni legate de stabilirea unui program de dezarmare!

Puterile occidentale au dat însă înapoi de la vechile lor poziții. S. U. A. au renunțat pe neașteptate la propriile lor propuneri. Această atitudine a guvernului american șterge cu buretele acordurile deja realizate în problemele menționate mai sus. Sub pretextul a fel de fel de „dificultăți tehnice”, S. U. A. propun să fie oprite orice eforturi în vederea realizării unui acord general cu privire la reducerea armamentelor și interzicerea armelor atomice. În locul încetării cursei înarmărilor, puterile occidentale propun să se discute un plan cu privire la luarea de fotografii din avion care devine în aceste condiții un plan de recunoaștere militară, ce ar spori încordarea internațională.

Guvernul sovietic pornește de la aceea că trebuie să se pună capăt în primul rînd cursei înarmărilor și să fie slăbită astfel posibilitatea dezlănțuirii unui nou război mondial. El a dovedit în fapte iar nu în vorbe că este pentru o dezarmare reală, pentru micșorarea încordării internaționale.

De curînd, U. R. S. S. a renunțat la baza militară de la Porkkala-Udd (Finlanda), singura bază ce o deținea în afara frontierelor sale. Anul trecut Uniunea Sovietică a redus efectivele forțelor armate cu 640.000 oameni și a micșorat cu 10% cheltuielile sale militare. Și celelalte țări ale lagărului socialist și-au redus efectivele militare. Țara noastră de pildă, a micșorat cu 40.000 oameni efectivele militare și a redus totodată durata serviciului militar.

În același timp însă cheltuielile militare ale S. U. A. pe anul în curs au fost sporite cu încă un miliard de dolari cuprinzînd astfel aproape două treimi din totalul bugetului. Cerculile agresive creează totodată noi blocuri militare ca, de pil-

dă, pactul de la Bagdad și amenință cu folosirea armei atomice. Cui folosesc toate acestea decât fabricanților de armament care adună profituri insutite! Dar să nu uite cei ce se joacă cu focul inarmărilor și vor să țină lumea în permanență „în pragul războiului” că politica de amenințări atomice reprezintă un cuțit cu două tășuri.

Popoarele, care își dau seama că stringerea de arme de distrugere în masă nu poate duce decât la război, nu vor admite ca cercurile agresive să-și continue jocul lor periculos pentru pacea și viața omenirii. Cele peste 650 milioane de semnături puse pe Apelul de la Viena reprezintă un serios avertisment dat acelor care vor să continue politica „de pe poziții de forță” și odiosul șantaj atomic.

Un sprijin puternic pentru forțele păcii din întreaga lume îl constituie hotărârile ședinței Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia. În Declarația comună adoptată cu acest prilej se spune că guvernele Uniunii Sovietice, Poloniei, Cehoslovaciei, Republicii Democratice Germane, Ungariei, României, Bulgariei și Albaniei sint gata să examineze împreună cu celelalte state interesate problema măsurilor în vederea încetării cursei inarmărilor și a feri omenirea de primejdia unui război atomic.

Poporul nostru și alături de el clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu întreaga omenire iubitoare de pace, nu-și vor precupeți eforturile pentru îndeplinirea sarcinilor care le revin în apărarea cauzei păcii.

MARILE ANIVERSARI CULTURALE PE ANUL 1956 *)

de: *Mircea Malița*, membru în
Comitetul Național pentru A-
părarea Păcii din R. P. R.

În ultimii ani, sărbătorile marilor figuri ale științei, literaturii și artei din diferite țări, inițiate de Consiliul Mondial al Păcii, s-au bucurat de toată atențiunea din partea mișcărilor naționale pentru pace, devenind parte integrantă din mijloacele de apropiere dintre popoare. Ceea ce altădată putea să treacă drept un simplu jubileu sau centenar, astăzi constituie prilejul de mobilizare a opiniei publice în jurul ideilor de apărare solidară a valorilor culturii și a păcii. Este suficient să asculți un concert Mozart, executat în Salzburg, orașul în care s-a

*) Acest articol a apărut în revista „Pentru apărarea păcii”, nr. 62—63, ianuarie—februarie 1956, pp. 14—15.

născut marele compozitor, în ziua în care se implinesc 200 ani de la acest eveniment, transmis simultan de posturile de radio din zeci de țări, pentru a-ți da seama de amploarea omagiului pe care popoarele îl aduc ilustrului compozitor.

Ne vom da seama mai bine de însemnătatea marilor aniversări culturale propuse de mișcarea pentru pace pentru destinarea atmosferei internaționale și întărirea spiritului de colaborare între popoare, dacă vom ține seamă de rezultatele acestor acțiuni. Sărbătorirea personalităților mondiale întărește în primul rind cunoașterea reciprocă a popoarelor, ajută la înțelegerea contribuției lor specifice la tezaurul de cultură al umanității, deci la prețuirea producțiilor și capacității lor creatoare. În al doilea rind, evocarea marilor creatori a căror viață și operă sint străbătute de ideile păcii, ale dragostei de oameni și ale înaintării neconținute a omenirii spre un viitor mai bun, este în opoziție cu stridentele chemări ale războaielor războinice la continuarea politicii falimentare a „războiului rece”. Faptul că milioane de oameni, în țări și în condițiuni atât de diferite, analizează moștenirea prețioasă a unei personalități, de a cărei operă beneficiază toți deopotrivă, fortifică conștiința de solidaritate a omenirii și contribuie la respingerea ațișărilor războinice și a încercărilor de înveninare a relațiilor internaționale.

Marile aniversări atrag apoi atenția că popoarele ținute de secole în jugul colonialismului au adus în momentele cind erau stăpînite pe destinele lor, o contribuție hotărîtoare la progresul omenirii, fapt care însuflețește pe patrioții ce luptă astăzi pentru realizarea independenței țărilor din Asia.

Mișcarea pentru pace a făcut din aniversările marilor figuri evenimente care atrag masele cele mai largi. Nu pot să uit, că la sărbătorirea lui Avicenna, în 1952, o telegramă anunța Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din țara noastră că în regiunea Bacău numărul cetățenilor care asistaseră la diferitele conferințe și manifestări închinete comemorării unui mileniu de la moartea savantului, a trecut de patruzeci de mii. Acest exemplu, ca și numeroase altele — și se pot găsi multe de acest fel — constituie un indiciu îmbucurător al caracterului de masă pe care l-a luat difuzarea culturii în țara noastră.

Figurile din galeria marilor personalități care vor fi în atenția întregii lumi în 1956, sint deosebit de importante prin mesajul profund și durabil adresat omenirii, pe care au îndemnat-o la înțelegere, muncă creatoare și la progres.

Iată această listă a comemorărilor pe 1956 :

250 ani de la nașterea lui Benjamin Franklin, savant american și militant pe țărîm social.

200 ani de la nașterea celebrului compozitor austriac Wolfgang Amadeus Mozart.

75 ani de la moartea scriitorului rus Feodor Mihailovici Dostoievski.

100 de ani de la nașterea cunoscutului scriitor englez, luptător activ pentru progres, Bernard Shaw.

350 de ani de la nașterea lui Rembrandt van Rij, pictor olandez, creator al școlii flamande, realiste.

Tot în anul acesta va fi sărbătorit cel mai mare poet al literaturii sanscrite Kalidasa, autorul cunoscutei opere „Sacon-tala“, precum și pictorul japonez Toyo Oda.

În acțiunile organizate cu ocazia acestor sărbătoriri culturale de către comitetele de luptă pentru pace, cu participarea instituțiilor de cultură, a uniunilor de creație, a organizațiilor obștești și a bibliotecilor, nu trebuie să se uite legăturile personalităților respective cu cultura noastră, influențele exercitate asupra creatorilor noștri. Poporul nostru a dat dovezi de prețuire a producțiilor altor popoare și acest lucru se poate constata din numărul ridicat al traducerilor de bună calitate a principalelor opere din literatura străină.

Tradusă și cunoscută la noi în numeroase ediții încă de la sfîrșitul secolului trecut („Umiliți și ofensați“ apărea în revista „Rominu!“ la 1885), opera lui Doștoievski, cu maniera sa profundă și complexă de a descrie personagiile, a înrîurit pe mulți dintre romancierii noștri.

Cît de depărtat ne pare Kalidasa, poetul indian de acum peste douăzeci de veacuri! Și totuși cea mai importantă piesă a lui, „Sacon-tala“, pe care a apreciat-o și Goethe, o avem tradusă în întregime în limba română, datorită lui George Coșbuc, fiind publicată în mai multe ediții. Poetul romin a făcut ca descrierile naturii, sentimentele nobile și forța de evocare care au făcut nepieritoare opera unuia din cei mai însemnați reprezentanți ai literaturii sanscrite, să fie înțelese și apreciate de cîteva generații din țara noastră.

Dar în fiecare din sărbători sînt prilejuri de a constata apropierea cu cultura noastră, de la amintirea spectacolului din 1895, în care celebrii actori de teatru: Nottara, Aristizza Romanescu și Ion Brezeanu jucau pentru prima oară piese ale lui Ibsen, pînă la descoperirea prefetei pe care Bernard Shaw o scria, acum un sfert de veac, pentru ediția engleză a versurilor lui Eminescu...

Din evocarea creatorilor sărbătoriți, va reieși desigur întreaga semnificație a evocării lor, sublinierea actualității principiilor ce i-au călăuzit. Cît de necesar este, de pildă, de a pune în relief idealurile de respectare a independenței și libertății popoarelor, care au animat pe Benjamin Franklin și pe contemporanii săi, întemeietorii ai Statelor Unite ale Americii, într-un

moment în care anumite cercuri din această țară urmăresc obiective contrarii acestor idealuri.

Tot în lumina actualității, opera lui Heine, care alături de lirismul delicat al poemelor de dragoste, conține atacuri necruțătoare împotriva reacționarismului statului prusac, ne face să reflectăm asupra primejdiei pentru pacea Europei pe care a constituit-o Germania militaristă și pe care o constituie astăzi tendințele de refacere a acestei Germanii. În Heine găsim începuturile poeziei sociale inspirate de prietenia lui cu Marx, ideea prieteniei între popoare, născută de o viață petrecută în peregrinări din Germania în Franța, dorința de justiție socială generată din consideraera nedreptăților pe care se clădea statul german contemporan cu dinsul.

Nu mai puțin încurajatoare sînt exemplele de viață închinată cu devotament și jertfă de soții Curie pe altarul științei. În triumful cercetărilor lor, efectuate în condiții extrem de grele, ani de zile, într-un hangar în care trebuiau să prelucreze tone de minereu, cercetări încununate de descoperirea elementelor radioactive, vedem ceea ce caracterizează cele mai bune din viețile omeniești: urmărirea fără șovăire și învingerea tuturor greutăților în vederea atingerii unui țel nobil. Cinstirea memoriei acestor nume legate de aplicațiile radioactivității în medicină, însemnează în același timp o reamintire a adevăratelor scopuri ale științei — aplicațiile sale pașnice.

Cu Dostoievski pășim în rindurile aceloră dintre sărbătoriții acestui an care, prin puterea lor creatoare au realizat opere care rămîn acte de dramatică acuzare a flagelurilor ce bintuiau societatea vremii lor. Feodor Dostoievski, remarcat de tinăr de marele critic rus Biêlinski, și-a pus talentul său în slujba cauzei oamenilor simpli. Ceea ce a demascat Dostoievski în chip necruțător prin analizele sale psihologice, care au avut o considerabilă influență asupra dezvoltării literaturii universale, Ibsen a realizat prin prezentarea unor situații din viața familială de toate zilele, iar Bernard Shaw prin biciuitoarea ironie a sarcasmului viu.

Dar personagiile, uneori strivite în operele acestor scriitori de greutatea unei orînduiri nedrepte, au prîvirile îndreptate spre viitor, spre epoca noastră, spre vremurile pe care generațiile noastre au marea fericire de a le trăi sau de a lupta pentru împlinirea lor.

Privite prin prisma sarcinilor actuale și a ideilor mișcării pentru pace, aniversările culturale ne vor descoperi nu personalități izolate, despărțite de condiții diferite de loc și de timp și de mijloace deosebite de expresie, ci figuri vii, unite în aspirațiile lor, solidare cu străduințele și lupta noastră de a asigura pacea, de a feri moștenirile prețioase ale culturii de calamitățile războiului și de a le spori cu noi cuceriri.

TRIODUL

Postul Paștilor sau „patruzecimea“ a fost statornicit ca timp de deosebită pregătire al praznicului învierii Domnului, încă din perioada apostolică.

Deosebindu-se dar, de toate celelalte timpuri ale anului bisericesc, prin mai mare importanță, încă de timpuriu el a început a se deosebi de ele și din punct de vedere liturgic, îmbogățindu-se cu rinduieli și cîntări proprii. Cu trecerea timpului, aceste cîntări înmulțindu-se peste măsură și îngreuiind slujbele, s-a ivit necesitatea de a se avea adunate și sistematizate într-o singură carte. Această carte, care cuprinde rinduielile serviciilor dumnezeiești din Postul mare, se numește Triod. De fapt Triodul nu cuprinde numai acest post, ci și timpul lui de pregătire, începînd cu duminica vameșului și a fariseului. El se sfîrșește cu vecernia din simbăta patimilor.

Numirea de Triod a primit-o, deoarece, în el, cîntarea principală sau canonul, care, de obicei, în Minee se compune din nouă ode, nu are aici decît trei (Mitrofanovici, Liturgica Bis. Ort., 1930, pag. 185).

Perioada de formare, dezvoltare și definitivare a Triodului este foarte lungă, ajungînd pînă în sec. XI-lea.

Baza și originea Triodului, ca și a tuturor celorlalte cărți de imne bisericești, o formează așa numitul „tropologhion“. Acesta apare în a doua fază a dezvoltării imnografiei, ca o colecție de tropare aparte și ca supliment al Psaltirii, care, în prima fază, era cartea de căpătii a imnelor. Din acest tropologhion s-a degajat în cursul timpului, întii Octoihul, prin orînduirea sf. Ioan Damaschinul. Prin aceasta emancipare, tropologhionul a rămas numai cu ciclul anual al imnelor pentru sărbătorile fixe și cu cîntările Triodului. Data cînd și Triodul a ieșit din tropologhion nu trece de sec. XI-lea. Lucrul acesta reiese din faptul că imnele pentru sfinții de peste an, ce mai rămăseseră în tropologhion, alături de Triod, după formarea Octoihului, devin imne independente, în prima jumătate a sec. al XI-lea, formînd Mineele. Și de vreme ce aceste Minee devin cărți de sine stătătoare, și restul de tropologhion, care nu era

altul decît seria imnelor patruzecimii, devine o carte de sine stătătoare, numită Triod (Pr. P. Vintilăscu, *Despre poezia imonografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească*, Buc. 1937, pag. 150 sq).

Imnele Triodului au fost compuse de mai mulți autori. Între cei mai de seamă se numără Cosma Melodul, Teofan Graptul, Andrei al Critului, Teodor Studitul și fratele său Iosif Studitul. În special aceștia din urmă, adunînd ceea ce s-a scris pînă la ei și alegînd din tot ceea ce li se părea mai potrivit, mai compunînd ei înșiși imne triode, adăugînd stihiri și tropare compuse tot de ei, au alcătuit Triodul, căruia, în sec. al X-lea, i se adaugă canonul cuvioasei Maria Egipteanca (cf. Pr. P. Vintilăscu, op. cit., pg. 122).

Format, dar, spre a satisface cerințele liturgice ale Postului mare, cîntările Triodului trebuiau să cuprindă ideile ce domină acest timp și să exprime și simțămintele sufletului creștin în legătură cu el. Iar intrucît scopul Postului Paștilor este de a ridica pe o cît mai înaltă treaptă de perfecțiune duhovnicească pe creștini, spre a se putea apropia și primi cu deplină vrednicie măritul praznic al Învierii Domnului și a se face părtași de darurile și harurile lui, cîntările Triodului îndeamnă neîncetat credincioșii la îndepărtarea de păcat, la smerenie și pocăință. Exprîmînd însă și păreri de rău pentru pierduta fericire a paradisiului, cîntările Triodului conțin și cereși către Mintuitorul pentru îndurare și întoarcerea fericirii, preamărînd, în același timp, ajunarea și cumpătarea, ca mijloace agonizitoare de virtute și mintuire (Mitrofanovici, op. cit. pag. 268).

Așa dar, Triodul imbină pregătirea liturgică a praznicului Paștilor, cu pregătirea duhovnicească a creștinilor. Și urmărînd desăvîrșirea credincioșilor, sfinții Părinți, statornicitori ai rînduiei lui, au socotit că este mai bine dacă această pregătire se face treptat, de la ușor la mai greu, fiind întărită și prin exemplificări. Spre deosebire însă de celelalte posturi mari de peste an, în periodul Triodului, postul nu începe dintr-odată, ci numai după o prealabilă pregătire de două săptămîni, adică prin săptămîna lăsatului de carne și de brînză. În schimb, pregătirea duhovnicească începe dintr-odată și odată cu duminica „Vameșului și a fariseului“. Este, desigur, interesantă și unică această rînduială, cum unic este întregul interval al Triodului, fie că este vorba despre slujbele, cîntările sau citirile lui. Și nu numai atît, dar acest timp este plin de un farmec deosebit și de o taină atît de puternică, că este imposibil ca cel ce se apropie cu credință și trece și merge cu el, să nu simtă în toată ființa lui, fiorii ce numai o adevărată și înaltă trăire spirituală îi poate da. Influența imnelor Triodului asupra sufletului, este încă mărită și de frumusețea lor poetică. Desigur, poezia imnelor liturgice, în general, nu este cum spune Clement

Alexandrinul „o versificare mai mult sau mai puțin regulată, ci transportarea unui suflet, care, în fața realităților naturii sau ale spiritului, știe să traducă entuziasmul său, într-un limbaj viu, colorat”. (Pr. P. Vintilescu, op. cit. pg. 21). Așa dar, caracterul poetic al acestor imne, este determinat de „acel fond de simțire, în care se tălmăcesc adevăruri de Teologie înaltă în metafore și forme într-aripate (Pr. P. Vintilescu, op. cit. pag. 21).

Dacă aceste caracterizări sînt valabile pentru toate imnele liturgice, avîndu-se în vedere limba lor originală, cu atît mai mult ele vor trebui să fie valabile și pentru traduceriile acestor imne, inclusiv Triodul.

În ceea ce privește felul în care Triodul pregătește sufletele creștinilor, vom vedea că el începe cu o antiteză, punînd față în față, în prima lui duminică, mindria sau îngimfarea fariseului, cu smerenia și pocăința vameșului, din parabola rostită odinioară de Mintuitorul. Căci cel dintîi păcat și cauza tuturor celorlalte păcate este mindria, care a pricinuit demult căderea lui Lucifer. Apusul acestui păcat este smerenia, pe care cîntările Triodului o recomandă în următoarele cuvinte: „Să nu ne rugăm ca fariseul, fraților, că cel ce se înalță pe sine se va smeri; să ne smerim înaintea lui Dumnezeu, ca vameșul, prin postire strigînd: Dumnezeu milostivește-te spre noi păcătoșii” (Stihira I-a a Vecerniei din duminica vameșului și fariseului). Smerenia este dar, prima treaptă a scării ce duce spre desăvîrșire și ei îi urmează curăția sau neprihănirea. Fiul cel pierdut este dat pildă și în cea de a doua duminică a Triodului, Biserica cîntînd astfel: „Ca fiul cel desfrinat am venit și eu îndurate, carele toată viața o am cheltuit întru înstrăinare, risipit-am bogăția care mi-ai dat Părinte; primește-mă de mine cel ce mă pocăiesc Dumnezeu și mă miluiește” (Mărire gl. 4 a litiei de la Vecernia duminicii fiului pierdut). Punerea înaintea ochilor sufletești, în duminica lăsatului de carne a icoanei celei de a doua venituri și a înfricoșatei judecăți, are de scop a dispune la pocăință, prin amintirea împrejurărilor în care se va desfășura această judecată.

Postul propriu zis însă nu a început, dar numai o săptămînă mai departe pe creștini de el și Triodul își întetește îndemnurile spre curăție, deoarece: „Deschisu-s-au porțile dumnezeieștii pocăințe, să ne apropiem cu grabă, curățindu-ne trupurile, despărțindu-ne de mîncări și poște...” Sed. gl. 1 de la Utrenia din luna lăsatului de brînză).

Așa, trecînd și peste această ultimă săptămînă de pregătire și ajungînd la vremea postului deplin, la Vecernia din duminica lăsatului de brînză, auzim chemarea: „Veniți popoare să primim astăzi darul posturilor, ca o vreme a pocăinții de

Dumnezeu dăruită, și cu aceasta pe Mintuitorul să-l milostivim" (Cintarea I-a a trei cintării lui Teodor). Tot la această Vecernie se citește și rugăciunea pentru începerea postului, prin care se cere ajutorul lui Dumnezeu și întărire, pentru ca nevoințele creștinilor să fie încununate de succes. Obișnuită și doritoare de cele lumești, voia omului cu greu se lasă înduplecată a renunța la ele și a lua asuprași ostenețele postului, deși, așa cum și mai înainte s-a spus, cele mai ascunse și mai bune ale ei mereu suspină după starea pierdută prin păcatul săvârșit odinioară de protopărinți. Așa că, alături de îndemnul la pocăință, dorul acesta ca și conștiința păcatului, izbucnesc în cîntările Triodului cu nespusă putere, fiind îmbrăcate în cuvinte pline de frumusețe: „Vino ticălosul meu suflet de plingi astăzi cele ce s-au făcut cu tine, aducîndu-ți aminte de goliciunea cea dintii din Eden, prin care te-ai scos din desfătare și din bucuria cea neîncetată (Cînt. I-a, gl. 6, de la Utrenia din duminica lăsatului de brînză). Iar la plînsul și jalea omului căzut, sînt chemați a lua parte și ingerii și toate ale raiului: „Livada fericită, pomi sădiți de Dumnezeu, frumuseți ale raiului, acum vărsați lacrimi din frunze ca din niște ochi, pentru mine cel golit și înstreinat de mărirea lui Dumnezeu" (Cînt. 4-a, irmos, idem).

Cunoscînd încă, atît slăbiciunea firii omenești, ca și greutatea de a posti, sfinții Părinți, arătînd foloasele postului și îndemnînd pe creștini a-l urma, nu pregetă a compune și imne al căror cuprins exemplificator arată pe cei ce, prin post, au dobîndit har înaintea lui Dumnezeu. Exemplele sînt luate atît din Biblie cit și din viața Bisericii creștine. Dintru început trebuie însă să spunem că acest post nu se poate înțelege ca un timp în care creștinul ar fi obligat a-și *mortifica trupul*, spre a primi în schimb, mintuirea. Este adevărat că păcatul se săvîrșește și în trup, dar acest lucru nu obligă pe nimeni a-și căzni trupul, lucru al minilor lui Dumnezeu fiind, căci trupul este chemat și menit să-și continue existența în veșnicie împreună cu sufletul și în formă mărită, după judecata de apoi. Desigur, istoria, în special a monahismului, cunoaște nenumărate cazuri de asceză deosebit de severă, dar tot istoria creștinismului indică nenumărate cazuri în care mintuirea s-a dobîndit fără ca osenitorii ei să fie asceți, sau să-și căznească și să-și mortifice trupul. Cu atît mai virtos cu cît Biserica dispune și de alte mijloace agonisitoare de mintuire. Ideea despre post ca un timp și mijloc de chinuire a trupului este respinsă de sf. Ambrozie în următoarele cuvinte: „Cele patruzeci de zile nu sînt prescrise spre chinuire, ci spre ciștigarea vieții veșnice, pentru ca noi în acest timp, prin mai deasă ajunare și rugăciune să ne spălăm de pedepsele păcatelor" (Ambrozie, De Noe et Arca, 13, Migne, P. L. XIV, 400; ap. Mitrofanovici, op. cit. pg. 188). Dar dacă

Postul Paștilor, ca și celelalte posturi de altfel, nu se poate înțelege ca timp special de mortificare sau chinuire a trupului, nu poate fi privit nici ca ceva de care adevăratul creștin s-ar putea dispensa în drumul mântuirii lui. Cuvintele sf. Ambrozie ne împiedecă a-l înțelege astfel, iar sf. Ioan Hrisostom, așa arată scopul patruzecimii: „Mulți din vechime pășiau la misterele fără de pregătire și precum se întâmpla și mai ales pe timpul, pe cînd le-a așezat Hristos. Deci văzînd Părinții dauna ce se naște din aceasta, hotărîră cu unanimitate, patruzeci de zile de ajunare, de rugăciuni, de vestirea cuvîntului dumnezeiesc și milostenie, de servicii dumnezeiești, pentru ca în aceste zile noi toți prin rugăciune și milostenie, prin ajunare și lacrimi, prin mărturisire și toate celelalte să ne curățăm cu îngrijire și așa după putință să pășim cu conștiința curată” (Ioan Hrisostom, Cuvîntare împotriva iud. 3, Migne, P. G. XLVIII, 867, ap. Mitrofanovici, op. cit. pg. 188). Astfel înțelegînd postul, cîntările Triodului spun, că primul om ce s-a mintuit datorită lui a fost Enoh, despre care se zice că „prin postire s-a mutat de pe pămînt”. Tot așa „dumnezeiescul Moisi, prin postire s-a învrednicit, în Sinai, a vorbi cu Dumnezeu, față către față” (Can. Triodului, compunerea lui Andrei Criteanul, cîntarea I-a, gl. 4, de la Utrenia din miercură lăsatului de brînză). Asemenea și ceilalți prooroci, postînd s-au imputernicit a face cite au făcut. Astfel Daniil prin postire a închis gurile leilor, iar pe Iona proorocul, postul l-a păzit nevătămat oarecînd în pîntecele chitului. David postînd biruiește pe vrăjmaș, iar ninivitenii prin post prefac în milă, urgia lui Dumnezeu (Cîntările Utreniei din miercură lăsatului de brînză). În Noul Testament, Domnul nostru Iisus Hristos începe mintuitoarea Lui activitate, numai după aspra ajunare a celor patruzeci de zile, a cărei imitare o constituie și postul nostru. Această ajunare a Mintuitorului este pomenită în Triod astfel: „Postîndu-se Domnul după omenire, spre învățătura noastră, a biruit pe ispitorul arătînd cele ce sînt ale firii noastre și hotărîndu-ne nouă” (Can. Triodului, facerea lui Andrei Criteanul, cînt. I-a, gl. 4, de la Utrenia din miercură lăsatului de brînză). Și urmînd pildei și învățăturii Mintuitorului, în curgerea timpului, toți ostenitorii spre desăvîrșire au postit. Este aici locul a aminti că, deși scopul ultim al postului și Triodului este desăvîrșirea și mîntuirea, drumul sau scara ce duce spre ea, nu trebuie înțeleasă și urcată singuratic sau egoist, ci avînd alături pe toți ceilalți ostenitori ai ei. Spre această concepție a mîntuirii în comunitate ne poartă și cîntările Triodului, mai ales cînd se adresează tuturor, prin cuvinte ca: „Veniți popoare...”; „Spre rivnă să venim credincioșii...”. „Să lepădăm credincioșii...”. „Să lepădăm înțelepților...”, sau „Ceea ce ești bună, trimite toîag de putere nouă, tuturor celor ce scăpăm la tine; ca să biruim în mijlocul vrăjma-

șilor, ajutorindu-ne și din toată vătămarea scoțindu-ne". (Și acum a Născătoarei de la Utrenia din duminica vameșului și fariseului). Exemple ca acestea sînt nenumărate în Triod, și ele toate îndreptătesc această concepție a desăvîrșirii și mîntuirii în comunitate. Și chiar mai mult decît atît. Această desăvîrșire și mîntuire în comun, nu cuprinde numai pe creștinii ce-și petrec viața în prezent, ci ea se extinde și cuprinde atît trecutul cit și viitorul, pînă la sfîrșitul veacurilor. Deoarece, ca fii ai aceluiași Tată cresc și descendenți după trup, din cea dintîi și unică pereche de oameni făcute de Dumnezeu, toți pămîntenii sînt frați între ei, avînd ca atare anumite obligații unul față de celalalt. Iar printre aceste obligații și răspunderi, cea mai de seamă este, fără îndoială, grija pentru desăvîrșirea și mîntuirea sufletească a semenului. Pe de altă parte însă, obligația aceasta derivă și se impune fiecăruia din și prin așa numita „realitate eshatologică". Anume, învierea Domnului Hristos, pentru care ne pregătește Triodul, a constituit începutul și temelul lumii viitoare. Această lume aparține, pe de-o parte, prezentului în Iisus Hristos, iar pe de alta este și o realitate a viitorului. Realitatea eshatologică este, dar, și prezentă ca o paralelă a istoriei și ca o forță ascunsă a ei, dar e și viitoare, avînd să înceapă în forma ei descoperită și deplină la capătul istoriei. Această eshatologie ca și influența ei asupra vieții istorice nu înseamnă însă scoaterea noastră din ea, din istorie, și retragerea în contemplație, ci din contră, împlinirea cu cit mai mare conștiințiozitate a tuturor îndatoririlor față de semenii noștri și de ansamblul istoric în care am fost plasați. (Dr. D. Stăniloae, Iisus Hristos sau restaurarea omului, Sibiu 1943, pag. 336 sq.). Așa că, potrivit acestor ajungeri, fiecare din noi este responsabil pentru desăvîrșirea și mîntuirea nu numai a semenului din prezent, ci și pentru a acelora din viitor, avînd totodată datoria de a face tot posibilul pentru a asigura, dacă nu mîntuirea dar cel puțin de a îndulci viața sufletelor celor mai înainte adormiți. Iar spre a satisface aceste cerințe, Triodul cuprinde slujbe speciale și închină zile anumite pomenirii morților. Simbetele săptămînilor din post sînt aceste zile, în care se fac slujbe anume pentru cei morți. Rînduielele Utreniilor din ele cuprind cîntări speciale, în care se cere bunătații lui Dumnezeu, ușurarea de păcate și sălășluirea în veșnica fericire a sufletelor celor morți.

Instituind și recomandînd rugăciunile pentru morți Triodul nu pregetă a arăta și efectul lor pozitiv. Sinaxarul pentru pomenirea morților din simbăta lăsatului de carne, aduce înainte trei cazuri. Așa, se spune că sf. Macarie mergînd odată pe cale, a găsit căpățîna uscată a unui elin păgîn și a întrebato de au cîndva cei din iad vreo simțire de mîngîiere. La această întrebare, căpățîna a răspuns: „Simțim mare ușurare, cînd tu pă-

rinte te rogi pentru noi". Cel de al doilea caz arată o mintuire completă. Se spune astfel, că prin rugăcunile sale, sf. Grigorie Dialogul a mintuit pe împăratul Traian, dar că deși a fost ascultat și s-a făcut mintuire acestui împărat prigonitor (al creștinilor, sfintului i s-a atras atenția de la Dumnezeu, ca niciodată să nu se mai roage pentru sufletele păgine. În al treilea caz se spune că „impărăteasa Teodora prin rugăciunile bărbaților sfinți și mărturisitori a scos din muncă și a mintuit preuritul de Dumnezeu Teofil...".

Cintările Triodului pentru cei morți sint minunate și pline de înțelegere și milă pentru ei și pomenesc pe toți cei ce întru bună credință au murit și din orice cauză, de orice vîrstă, „din veac, din neamuri și din neam". Luminînda de la Utrenia din simbăta lăsatului de carne, așa se roagă pentru ei: „Cela ce stăpînești pe cei morți și pe cei vii ca un Dumnezeu, odihnește pe robii tăi în lăcașurile aleșilor Tăi, că de au și greșit, Mințitorule, dar nu s-au depărtat de Tine".

Celor vii însă, celor ce încă se ostenesc pe calea spre desăvîrșire și mintuire și doresc a împlini rinduilele patruzecimii, Triodul le atrage atenția că postul nu numai „cu părăsirea mîncărilor, ci cu instreinarea de toată patima cea pămîntească; ca robînd trupul carele tirănește stă împotriva noastră, vrednici să ne facem împărtășirii mirelui..." (Stihoavna gl. 8, marți I-a săptămîină din post).

Păcatul apasă însă greu sufletul credinciosului care, în neputința de a se izbăvi singur, fierbinte se roagă: „Treime, ființă prea înaltă, căreia ne închinăm întru o unime, ridică deasupra mea lanțul cel greu al păcatului și ca un îndurat dă-mi lacrimi de pocăință". Aceleași rugăciuni se îndreaptă și spre sf. Fecioară (Slavă a Treimei... și acum a Născătoarei de la Canonul cel mare de marți, întia săptămîină din post). Așa, în tot timpul postului, Triodul conduce pe creștini spre desăvîrșire, învățîndu-i ce să facă spre a se depărta de păcat și întărîndu-i în toate ostenele lor, prin asigurarea ajutorului lui Dumnezeu, al sf. Fecioare și al tuturor sfinților. Iar pilonii pe care se sprijină toate aceste rinduieli ale Triodului, precum și oazele de duhovnicească odihnă și întărire a sufletelor, pe calea cea lungă a postului, sint, fără îndoială, cele cinci duminici din el.

Pomenindu-se în fiecare din ele, fie o întimplare din trecutul de luptă și biruință al Bisericii, fie sfinți bărbați sau sfinte femei ce prin pilduitoarea lor viață au dobîndit mintuirea, fie pînîndu-se înaintea ochilor creștinilor, cinstita și de viață făcătoare crucea Domnului, pe bună dreptate duminicile Triodului se pot numi astfel. Incepînd cu duminica „Ortodoxiei" și sfîrșînd cu duminica a cincea în care se face pomenirea cuvioasei Maria Egipteanca, duminicile postului, prin rinduilele

lor, susțin pe creștini în lupta lor cu patimile, învățându-i și încurajându-i. Căci postul fiind greu, adeseori slăbiciunea firii cmenesteși s-ar dori dezlegată de el. Dar tot de atâtea ori, ascultînd de îndemnul Bisericii, el se întărește și-și continuă eforturile. Și așa, învățînd, rugîndu-se și postînd, creștinul se apropie de sfîrșitul zilelor patruzecimii. Acest lucru se întîmplă vineri, în săptămîna a șasea a postului, numită și săptămîna stilpărilor. În această vineri, Biserica noastră cîntă: „Săvirșind patruzeci de zile cele de suflet folositoare, cerem să vedem și sînta săptămîna a patimei Tale, iubitorule de oameni; ca să preamărim în ea mare cuviința și nespusă rînduiala Ta cea pentru noi; cu un cuget cîntînd: „Doamne mărire Ție“ (Stihira la „Doamne strigat-am“, Vecernia din vinerea stilpărilor).

De acum, Triodul începe cea mai de pe urmă și mai importantă parte a sa, căci, trecînd peste simbăta lui Lazar și duminica „Floriilor“, ajungem la sînta și marea săptămîna a patimilor Domnului. Serviciile dumnezeiești ale acestei săptămîni reprezintă, prin cuprinsul cîntărilor și al rugăciunilor lor, patimile Domnului Hristos, fiecare zi mărturisind despre ele (Mitrofaonvici, op. cit., pg. 689). Inceputul săptămîinii patimilor, aduce cu sine atît înăsprirea postului, ca și a tuturor celorlalte osteneli duhovnicești. Căci, luînd ca exemplu biserica Vechiului Testament, care obișnuia a prăznui prima și ultima zi a sărbătorilor mai cu deosebită solemnitate, și Biserica Ortodoxă ține și serbează cu deosebită pietate și cu mai mare rigurozitate, prima și ultima săptămîna a ajunării celei mari. Dar diferența dintre aceste săptămîni și, în special între săptămîna patimilor și celelalte săptămîni ale patruzecimii, nu constă numai în înăsprirea ajunării, ci și într-o mai bogată și diferită rînduială liturgică. Deosebirea începe mai ales din joia sîntelor patimi sau „Joia cea mare“, închinată amintirii cinei celei de taină, spălării picioarelor apostolilor, rugăciunii Mîntuitorului în grădina Getsimani, precum și a vinderii Lui de către Iuda. Și cu cit această săptămîna întrece pe celelalte în importanță și sfințenie, pe atît le întrece în frumusețea cîntărilor, în înălțimea ideilor și în belșugul și majestuozitatea slujbelor. Troparul utreniei de luni „Iată mirele vine...“ precum și svetilna „Cămara ta Mîntuitorule o vîd împodobită...“, sînt printre cele mai frumoase cîntări, din prima parte a acestei săptămîni. Asemenea, plină de frumusețe și poezie este și: Mărire și acum... idiomela gl. 8, compunerea monahiei Casiana, ce se cîntă la Utrenia de miercuri, săptămîna patimilor. Prin ea, Biserica se roagă așa: „Doamne, femeea ceea ce căzuse în păcate multe, simțînd dumnezeirea Ta, luînd rînduială de mironosiță și tînguindu-se, a adus Ție mir, mai-nainte de îngropare, zicînd: Vai mie! că noapte îmi este mie înfierbîntarea desfrînării, întunecată și fără lună pofta păcatului. Primește izvoarele lacrimilor mele,

cela ce scoți cu norii apă din mare; pleacă-Te spre suspinurile inimii mele, cela ce ai plecat cerurile cu nespusa plecăciune. Ca să sărut preacuratele Tale picioare și să le șterg pe ele iarăși cu părul capului meu. Al căror sunet auzindu-l cu urechile Eva în rai intru amiazăzi de frică s-a ascuns. Cine va cerca mulțimea păcatelor mele și adincurile judecăților Tale de suflete Mintuitorule izbăvitorul meu? Să nu mă treci cu vederea pe mine roaba Ta, cela ce ai nemăsurată milă“.

Acum, în această ultimă săptămână, încetează a se mai săvârși liturghia celor mai înainte sfințite și odată cu ea și metaniile. Miercurea acestei săptămâni este ultima lor zi. Și începînd din „Joia patimilor“, odată cu intensificarea slujbelor, crește și tensiunea spirituală a credincioșilor, tensiune ce atinge apogeul în noaptea și la slujba Învierii. Triodul însă nu mai cuprinde această rinduială, deoarece el se încheie odată cu vechernia din simbăta patimilor.

Triodul este, prin excelență, cartea pocăinței. Nici o altă carte întrebuițată la serviciile divine ale Bisericii Ortodoxe, nu cuprinde, în așa măsură, nici nu accentuează atât de mult starea de păcătoșenie a omului și nici nu insistă, precum face Triodul, asupra necesității pocăinței. Iar întru ajungerea scopului, expresii tari biciuesc neconținut, vreme de patruzeci de zile, conștiința creștinului. Aceste expresii privesc și se adresează, în special, sufletului. Pe de altă parte, conștiința simțind greutatea păcatului, mereu cheamă sufletul la îndreptare. Canonul sf. Andrei al Critului este clasic, în această privință. Dar încă din timpul de pregătire al postului creștinul își ceartă sufletul păcătos, astfel cîntînd: „Vai mie înăgritule suflete, pînă cînd de la răutăți nu te mai curmezi? Pînă cînd zaci în lene? Căci nu-ți aduci aminte de înfricoșatul ceas al morții? Căci nu te cutremuri cu totul de înfricoșată judecata Mintuitorului? Oare ce vei să răspunzi, sau cum vei să dai seamă? Lucrurile tale stau față spre muștrarea ta, faptele tale le vădesc pirindu-te. Deci, o suflet! Vremea a sosit, aleargă, apucă înainte și cu credință strigă: — Greșit-am Doamne, greșit-am Ție; ci știu izbitorule de oameni bunătatea Ta; păstorule cel bun, nu mă despărți pe mine de la starea cea de-a dreapta Ta, pentru mila Ta“ (Stihovna, slavă gl. 8, a Utreniei din duminica lăsatului de carne).

Dar cu toate că se simte coborît, din cauza păcatului, pe cea mai de jos treaptă a decadenței; cu toate că alături de piciorul lui se deschid întunecatele genuni ale iadului și cu toate că își cunoaște neputința de a se mintui numai prin propriile lui puteri, omul Triodului niciodată nu deznădăjduiește.

Păcatele lui sînt mari, sînt grave, mulțimea lor întrece închipuirea, iar în plîngerea și cîntarea lor el se aseamănă marilor păcătoși biblici.

Aşa, în neascultare el întrece pe Adam şi se aseamănă în dobitocească îndrăzneală cu Eva. El covârşeşte uciderea lui Cain, cu bună voinţă făcându-se „ucigaş sufleteştii cunoştinţe“ şi întocmai ca şi în cazul lui Cain, jertfa adusă a fost „jertfă cu prihană“, căci el nu se poate asemana dreptăţii lui Avael, deoarece nu a adus lui Iisus „nici fapte dumnezeieşti, nici jertfă curată, nici viaţă fără prihană“. Sufletul acestuia s-a instrăinat de Dumnezeu, întocmai ca odinioară Datan şi Abiram şi el este stăpinit de aceeaşi iubire de argint, ca şi mintea cea spurcată „a lui Giezi“. Desfrinarea lui întrece pe cea săvârşită oarecînd de David, deoarece acela, deşi a împreunat „nelegiuirea cu nelegiuire şi a amestecat preacurvia cu uciderea, dar îndată îndoită pocăinţă a arătat“, pe cită vreme „tu suflete mai viclene lucruri ai făcut, necăjindu-l pe Dumnezeu“. Lepra lui Ozia în el este îndoită, căci cele necuvioase cugetă şi cele fărădelege face.

Cu toate acestea şi cu toate că nu există nici un păcat de care omul Triodului să nu fie stăpinit, increderea lui în bună-tatea, mila, puterea şi ajutorul lui Dumnezeu nu-l părăseşte niciodată şi el este sigur că va scăpa din toate cursele se va curăţi de toate păcatele şi va dobîndi mîntuire, dacă va face şi va aduce roduri vrednice de pocăinţă. Şi pentru aceea, cîntările Triodului, pe lîngă tot zbuciumul sufletului cuprins de păcat, sînt străbătute de un suflu de optimism şi de o ascunsă bucurie, ştiînd că apropiatul praznic al Învierii Domnului înseamnă, nu numai dezlegarea la mîncare şi băutură, ci, mai ales, pentru că acest praznic cheazăuieşte omului izbăvire de păcat, mîntuire şi veşnică fericire.

Triodul s-a încheiat, iar scinteia de duhovnicească bucurie care de-a lungul lui a mocnit ascuns în cenuşa pocăinţei, izbucneşte acum cu nemăsurată putere, de strălucirea şi căldura ei luminîndu-se şi încălzindu-se toţi credincioşii.

Timpul de osteneală, de întristare şi pocăinţă a trecut şi toţi, indiferent de felul în care l-au trecut, sînt chemaţi a lua parte la duhovniceasca veselie a Învierii Domnului. Acum răsună într-aripatul „Cuvînt de învăţătură“ al sf. Ioan Gură de Aur: „De este cineva binecredincios şi iubitor de Dumnezeu să se indulcească de acest praznic luminat. De este cineva serv înţelept să intre întru bucuria Domnului său. De s-a ostenit cineva postîndu-se, să-şi ia acum dinarul... Cei ce v-aţi înfrînat şi cei leneşi, cinstiţi ziua; cei ce aţi postit şi cei ce n-aţi postit, veseliţi-vă astăzi. Masa este plină, ospătaţi-vă toţi...“.

Pr. GHEORGHE GEŢIA

TRIODUL ȘI INVIEREA

„Invrednicește-mă, Hristoase, a trece noianul postului cu liniște, alinînd valurile gîndului meu, și la limanul Invierii mă îndreptează“. (Vineri a II-a săpt. a Postului mare la Utrenie, pag. 245).

Invierea Domnului este temelia credinței noastre: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința noastră“ (I Cor. 15, 17), zălogul nemuririi noastre, sfințenia și eternitatea Bisericii lui Hristos.

Prin inviere Mintuitorul a întărit adevărul doctrinei Sale și realitatea răscumpărării noastre. Iisus „s-a dat pentru păcatele noastre și s-a sculat pentru îndreptarea noastră“ (Rom. 4, 25). Triumful invierii din morți ne-a asigurat eliberarea din ghiarele morții, garantîndu-ne continuarea vieții și după moarte. „Pe faptul Invierii Domnului se reazemă nădejdea invierii noastre“ (Dr. Vasile Lazarescu, Episcopul Caransebeșului, Praznic luminat, Caransebeș, 1940, pg. 200). Iată motive care îndreptățesc pe fiecare creștin să năzuiască spre „sărbătoarea sărbătorilor“ în care „e numai lumină și bucurie, fericirea zilei fără durere, fără de noapte și fără de moarte, — a zilei fără de sfîrșit — care ține în vecii vecilor“ (Ilarion Felea, Religia iubirii, Arad, Ed. Diecezană, 1946, pag. 451). „Ziua aceasta de prăznuire este că, cu Invierea lui Hristos moartea s-a arătat deșartă, razele vieții au răsărit, Adam sculîndu-se dănuiește cu bucurie...“ (Duminica săpt. III-a din Post la Utrenie, pag. 312). *)

Însă bucuriei Invierii Domnului „reactualizată în mod tainic dar real prin cea mai mare sărbătoare a creștinismului: sf. Paști — trebuie să-i corespundă invierea sufletească a creștinului, adică ridicarea lui din mormîntul păcatului și îmbrățișarea unei vieți neprihănite și sfinte“ (Pr. Dr. Corneliu Sirbu: Sensul spiritual al postului, Revista Teologică, Anul XXXV, nr. 7—8, iulie—august, 1945, Sibiu, pag. 269). „Să urmărim năravurile lui Iisus, Mintuitorul, și smereniei Lui, noi cei ce poftim a dobîndi sălașul bucuriei celei fără sfîrșit, sălășluindu-ne în locul celor vii“ (Duminica Vameșului și Fariseului, după cîntarea a 6-a irmos, pag. 8). „Integrarea noastră în planul și duhul de viață transcendențială al sărbătorii Invierii Domnului se face numai printr-o potențare maximă a persoanei noastre, printr-o ridicare la o trăire spirituală maximă, printr-o respirație duhovnicească demnă de Mintuitorul“ (Pr. Dr. C. Sirbu, op.

*) Am folosit „Triodul adică Trei cîntări, ediția IV-a, București, Tipografia Cărilor Bisericești, 1930.

cit. pag. 269). Dar la Hristos cel înviat se ajunge numai prin Hristos cel răstignit. Precum Mintuitorul a ajuns la Înviere numai pe drumul de lacrimi și singe al Golgotei, tot așa și noi ucenicii Lui ajungem la învierea sufletească prin purtarea crucii noastre". (Luca 9, 23, cit. după Pr. Dr. C. Sirbu, pag. 269). „Și tu cu înțelepciunea ta potolești poftele și acest nechezat, cum zice Scriptura (Ier. 5, 8), muștră-ți robia patimilor ca și tu, cu inima curată, să guști Paștele, omorându-ți măduarele omului pămîntesc" (Colos. 5, 8 — Sf. Grigorie Teologul, Opere, ed. Soichin, Sanpeterburg, vol. I. pag. 693).

Zilele postului, așezate de sf. Biserică, oferă condițiuni maxime pentru reînvierea sufletească și purificarea vieții afectate de păcat. Credinciosul în stare păcătoasă rămîne sub stăpînirea morții. „Simbria păcatului este moartea" (Rom. 6, 23), care îl împiedică să simtă bucuria Învierii.

Însă minunea binefăcătoare a Învierii este atît de scumpă fiecărui creștin, în sufletul căruia licărește lumina credinței în Dumnezeu și simburile strădaniei de a se mintui, încît el tinde conștient și liber spre acest har extraordinar și caută să se încadreze în sfera cultului adecvat pentru purificarea sufletului său, ca să poată participa la viața veșnică. „Taina mintuirii este pentru cei ce o doresc nu pentru cei siliți" zice sf. Grigorie Teologul (op. cit. pag. 16).

Biserica îl primește pe un asemenea penitent și prin cultul religios caută să-l împace cu Dumnezeu și să-i ofere bucuria dorită.

Această pregătire o face Biserica mai cu seamă prin Postul cel mare. Eusebie numește Patruzecimea „timp de pregătire pentru sărbătoarea Paștelor" (Eusebiu, Despre sărbătoarea Paștelui c. Migne, Patr. gr. t. XXXII, 1247).

Toată slujba Patruzecimii este cuprinsă în cartea bisericească numită „Triod". 1)

1) Triodul (*tris* și *odi*) = trei cîntări. La alcătuirea Triodului au contribuit mai mulți imnologi (aproape 20 la număr) din tre care cei mai vestiți aparțin veacului al VIII-lea și al IX-lea, ca Andrei Criteanul, Cosma din Maiuma, Ioan Damaschinul, Iosif, Teodor și Simion Studitul, Leon Înțeleptul, Teofan Graptul și alții. Aceste cîntări au fost adunate într-o carte, precum mărturisește primul sinaxar al Triodului, de sf. Teodor († 826) și Iosif Studiții (830). Dar și după ei, Triodul a primit adăugiri pînă în veacul al XIV-lea. Astfel au fost introduse sinaxarele în săpt. „Ortodoxiei și în săpt. II-a, a IV și a V-a a sf. Post.

Triodul cuprinde rînduiala sau serviciile dumnezeiești în timpul Patruzecimii, precum și în timpul pregătitor pentru sf. Patruzecime, începînd cu duminica vameșului și a fariseului.

Triodul, cu adincul său conținut religios, îl înarmează pe credincios cu puterea credinței, rugăciunii și a faptelor bune și-l trimite la luptă cu demonii și cu nesăbuitele sale patimi.

Triodul conține rugăciuni pregătitoare pentru Postul cel mare adică Patruzecimea și săptămîna patimilor. Tonul general și caracterul Triodului este cel de rugăciune, smerenie și pocăință. Toate cîntările și citirile care compun Triodul, se deosebesc printr-o adincă povătuire și predispun pe ascultători la o rugăciune sinceră, provoacă simțul regretului pentru păcatele săvîrșite, setea de a posti, de a se pocăi și de a se îndrepta. Toată slujba Patruzecimii, cuprinsă în Triod, exprimă regretul credinciosului pentru îndepărtarea de la poruncile lui Dumnezeu, pentru pierderea fericirii paradisiace, conține cereri către Mintuitorul pentru îndurare și reîntoarcere a fericirii pierdute; preamărește postul ca un mijloc de virtute și de mintuire și pregătește pe creștini pentru luminata zi a Învierii Domnului Hristos, în credința și speranța că El va mintui din ghiarele morții pe toți acei ce cred în El.

Pe lingă aceasta Triodul este un adevărat tezaur al Teologiei noastre ortodoxe popularizată sub forma de imne, cîntări și rugăciuni.

Seleționarea și aranjarea temelor în slujbele Triodului, îmbinarea lor reciprocă, conformitatea cu împrejurările timpului și realitatea faptului, expresia lor mișcătoare, tristă și în acelaș timp încununată cu o speranță vie, toate urmăresc să reinvie ființa umană păcătoasă, s-o dezrobească din patimi, s-o facă să-și recunoască nevrednicia sa. Toate o învață ca să lepede mindria și lăudăroșenia fariseică, să se roage cu umilință ca vameșul, să se pocăiască asemeni iifului răătăcit, să parcurgă „noianul postului cu liniște” și să ajungă la luminata zi a Învierii Domnului.

Astfel chiar din duminica lăsatului de brînză, la stihovnă creștinul se roagă: „Strălucit-a darul Tău Doamne... Iată vremea bine primită, iată vremea pocăinței. Să lepădăm lucrurile întunerecului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Ca trecînd noianul cel mare al Postului, să ajungem la Învierea cea de a treia zi, a Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, cel ce miutniește sufletele noastre”. (Triodul, pag. 110).

„Cîntările Triodului abundă în asemenea îndemnuri: a postului a rugăciunii și a cîinței”, (Præot prof. En. Braniște, Cultul Bisericii Ortodoxe Romîne... : Studii Teologice nr. 1—2-1951, pag. 16—17), accentuînd dorința credincioșilor de a ajunge la Înviere.

Strădania creștinului de a se mintui și uni cu Dumnezeu se manifestă în mod deosebit în zilele Postului mare, fiind atras de acea simfonie a Triodului care cîntă greul păgubitor

al păcatului și-l introduce în armonia perfectă și mîngîietoare a luminatei Învieri.

Triodul cu toată gama cîntărilor sale, este un cîmp uriaș de luptă în care ceata creștinilor se războiește cu elementele distrugătoare ale răului. Acest război se dă în cîmpul evlaviei și nu reclamă forța fizică, ci tăria sufletească. Armele acestui război sînt: postul, rugăciunea, dreptatea, evlavia, blindețea și castitatea. Lupta este crîncenă dar este acceptată conștient și cu o voință liberă, deoarece îi duce pe creștini la victoria veșniciei Învieri. „Cea mai aprigă luptă cu patimile a rînduit-o Biserica în Postul sf. Paști. În cursul lui sîntem chemați la înviere prin răstîgnire“ (Pr. Dr. C. Sirbu, op. cit. pag. 280). „Mai luminat decît soarele strălucind Postul, darul cel cu multă lumină, vestește tuturor razele crucii și strălucirile cinstitei pațimi și ziua Învierii cea mîntuitoare“ (Miercuri, săpt. I-a din Post, la peasna a 9-a, pag. 154).

Biserica prin troparele Triodului compară Postul mare cu *primăvara*, cînd totul se reînnoiește, învie după o adormire provizorie: „Primăvara sf. Post, care luminează trupurile și sufletele tuturor“. (Luni sănt. brinzei la Utrenie, — canon, pag. 51) și ne îndeamnă „să-l începem luminat, strălucind noi cu razele sfîntelor porunci, ale lui Hristos Dumnezeuul nostru, care sînt: strălucirea dragostei, fulgerul rugăciunii, sfîntenia curăției, tăria bunei vitejii. Ca să ajungem luminați la sfînta și de a treia zi Înviere...“ (Luni săpt. I din Post la Utrenie, pag. 113).

„Eu fac cu osîrdie îndreptările Tale, — se roagă credincioșii prin Triod, — dar Tu, Hristoase, mă învrednicește să ajung cu pace la cinstita Învierea Ta“ (vineri săpt. I din Postul mare la Utrenie, pag. 181).

Triodul, punînd pe culmea cîntărilor sale Învierea Domnului, radiază o atmosferă duhovnicească prin excelență. Creștinul tinde spre o purificare și trăire spirituală maximă demnă de Mîntuitorul, de bucuria Învierii Lui. „Patimile trupești slăbindu-le, să culegem din sufletele noastre flori duhovnicești, ca să împletim cununii Stăpînei zilelor“. (duminica seara săpt. II din Post, pag. 271). „Noi avem nevoie ca să suferim în zilele Postului ca omorînd păcatele noastre să înviem cu Hristos. Cu El murim ca să ne curățim; cu El înviem fiindcă am murit cu El; cu Dinsul ne-am preamărit, deoarece am înviat cu El“. (Sf. Grigorie Teologul, op. cit. pag. 280).

Ideea pregătirii sufletești a credincioșilor prin rugăciuni și post în vederea luminatei prăznuiri a sf. Paști este presărată cu prisosință în cîmpul fertil și roditor al Triodului, care este un îndrumător educativ de reale foloase pentru viața creștinilor.

Astfel, începînd cu săptămînile pregătitoare pentru sf. Pa-

truzecime, ne rugăm: „Zeciuială a tot anul aducind Împăratului tuturor, ca și Învierea lui cu dragoste să o vedem“ (duminica săpt. brnzei, la Utrenie, pag. 50). „Să ne întoarcem la pocăință și să ne curățim simțirile asupra cărora este războiul, ... cu nădejdea darului inimile întărindu-ne... și întru acest chip vom minca Mielul lui Dumnezeu, întru sfânta și purtătoarea de lumină noaptea Învierii“ (duminica seara în săpt. brnzei la „Doamne strigat-am“, pag. 50).

Un fiu credincios al Bisericii lui Hristos își dă seama că trebuie să depună un efort deosebit al credinței, să aibă o pregătire aleasă și merite excepționale ca să devină un potir curat pentru a se împărtăși în taina euharistică cu preacinstitul trup și sfânt singele lui Iisus și prin aceasta să primească izvorul nemuririi prin Învierea Lui.

„Cu lacrimi să ne curățim... să ne rugăm a vedea săvârșirea Paștilor... să ne gătim spre închinarea Învierii Lui Hristos Dumnezeu...“ (săpt. brnzei, marți seara la Stihovă, pag. 55). „Sosit-a vremea, începătura luptelor celor duhovnicești, biruința cea împotriva dracilor, înfrinarea cea într-armată, podoaba ingerilor... Doamne, prin aceasta învrednicește-ne și pe noi, să ne închinăm patimilor Tale și sfintei Învieri“ (duminica lăsatului de brnză la Utrenie, pag. 109). În aceeași duminică seara ne rugăm: „Vremea Postului să o începem luminat, supunindu-ne, pe noi nevoițelor celor duhovnicești. Să ne lămurim sufletul, să ne curățim trupul... să ne învrednicim toți a vedea... și sfintele Paști duhovnicești bucurându-ne“. Iar luni, săptămîna întîia a Postului la Utrenie, Triodul ne îndeamnă „să ne curățim și noi inima cu postul și vom vedea pe Hristos, ca duhovnicește să prăznuim cea din morți Învierea Mîntuitorului“. (marți seara, săpt. I-a din Post, la Stihovă, pag. 116). „Cela ce cu patimile Tale ai dat tuturor nepătimire, omorînd patimile trupului meu cu dumnezeiasca cruce, învrednicește-mă a vedea și cinstita Învierea Ta, Doamne“ (vineri săpt. I-a din Post, la Utrenie, pag. 181), și la stihovă: „să fugim de neînfrinare... și vom minca Paștile lui Hristos cele prea sfințite, spre mîntuirea sufletelor noastre“, Joi a doua săptămîni seara la „Doamne strigat-am“ creștinul se roagă: „Te slăvesc... Hristoase și mă rog îndurării Tale, arată-mă închinător patimilor și Învierii Tale, pe mine carele săvîrșesc cu umilință cugerea Postului“ (pag. 246).

Despătimirea trupească și sufletească se realizează zi de zi prin trudă asiduă: „Dumnezeule, cela ce ne-ai adus pe noi și acum a săvîrși timpul cinstitului Post și ne-ai dăruit a intra în sfînta călătorie a săptămîinii a doua, însuți Doamne învrednicește-ne să trecem lesne și spre cea viitoare, trupului și sufletului nostru bine făcîndu-le și tărie dîndu-le. Ca săvîrșind a lergarea bărbătește, să ajungem toți cu bucurie la stăpîneasca

zi a Invierii Tale, și purtind cununi să Te laudăm neîncetat" (Stihira la „Doamne strigat-am" de luni seara, săpt. I-a din Post, pag. 223).

Creștinul își dă seama că la Mintuitorul înviat se poate ajunge numai prin Hristos cel răstignit și pornind pe drumul singeros al Golgotei se roagă: „Cela ce pentru mine ai nădat răstignire, bind oțet și zicind: săvârșitu-s-a! săvârșește-mi măsura postului, invrednicește-mă a vedea Invierea Ta". (Din cintarea lui Teodor, la Utrenie, săpt. II-a din Post, pag. 246) și luni a III-a săptămână a sf. Post cu Sedelna continuă: „Păzește-ne întregi și neosindiți, pe noi cei ce săvârșim postul de a treia săptămână, ca să trecem cu vrednicie și celălalt ce urmează... Ca așa urmînd, să ajungem fără de osîndă a vedea slăvita Invierea Ta" (pag. 272). La fel cu stihira de joi seara din săpt. III-a ne rugăm bunului Dumnezeu ca să ne întărească și pe mai departe în indeplinirea faptelor bune pentru stăvilierea tuturor pccatelor pătimase ale trupului și sufletului și să ne facă părtași Invierii Sale: „Trecînd a treia săptămână a cîinstului Post, Hristoase... invrednicește-ne să laudăm patimile Tale, să ajungem curați la slăvita și sfînta Inviere, la Paștile cele de taină, prin care Adam iarăși a intrat în rai", (pag. 296); — „Să trecem vremea Postului cu umilință, făcînd voia Ta și să vedem ziua cea luminoasă a Invierii" (Sedelna de vineri a III-a săpt. a Postului, la Utrenie, (pag. 298) „Ca să pierzi blestemul lui Adam, ai luat trupul nostru fără de păcat și te-ai răstignit și ai murit, Iisuse prea bunule. Pentru aceasta, cînstim cu credință crucea Ta... și cerem să vedem Invierea Ta" (simbătă seara la Vecernia mică Stihira a II-a, săpt. III-a a Postului, pag. 309).

Prăgătirea credincioșilor pentru sf. Inviere devine din ce în ce mai stăruitoare și culminează prin rugăciunile Triodului din zilele și săptămînile ce urmează a sf. Post. „Dă-ne și nouă acum să ajungem la patimile lui Hristos și la Inviere" (simbătă seara la Priveghere, stihovna a II-a, săpt. III-a, pag. 311). „Bucură-te lemn... care arăți... cu strălucirea Ta razele invierii lui Hristos, în lumea cea cu patru părți; invrednicește-ne pe toți credincioșii să ajungă Paștile!" (duminică săpt. III-a la Utrenie, pag. 318). Apoi după cintarea a 9 Irmos: „...Să ne invrednicească pe noi toți, a ne închina cînstitei cruci și a ajunge Invierea fără osîndire". (pag. 320).

Credincioșii ard de nerăbdare să vadă Invierea Domnului, ceea ce se evidențiază destul de clar și adeseori în paginile Triodului, pe care le voi indica numai, fără să citez textul, deoarece exprimă aceeași idee: „a ajunge Invierea fără osîndire". Aceste locuri sînt: podobia de duminică pag. 320; luni săpt. IV-a, la Utrenie, pag. 326; luni seara, aceeași săptămînă la

„Doamne strigat-am“ pag. 329; marți săpt. IV, la Utrenie, pag. 331; la Doamne strigat-am, pag. 336, 337.

Astfel, ajungând la duminica „stilpărilor“, credincioșii aud în rugăciunea binecuvântării sălciilor la Utrenie pe preot rugându-se: „...că precum acele popoare și pruncii au strigat ție Osanna“ așa și noi cu laude și cîntări duhovnicești, să ne invrednicim făcătoarei de viață Invierii cei de a treia zi“ (pag. 539). Cîntarea a 5-a Irmos, slavă de Ion Monahul, exprimă aceeași dorință (pag. 525), precum și troparul de la ceasul al VI-lea din sf. și mare zi de marți seara: „Iartă-ne de prisosit, Mintuitorule, nouă, celor ce am greșit fără de măsură și ne invrednicește să ne închinăm Invierii Tale, fără de osindă“ (pag. 568).

„Invierea din morți a Mintuitorului nostru Iisus Hristos, este piatra de temelie a credinței noastre, a legii noastre creștinești“ (Dr. V. Lazarescu, op. cit. pag. 206). Dar la bucuria Invierii poți ajunge numai prin crucificarea omului păcatului și transfigurarea spirituală, pe care creștinul le primește de la sf. Biserică prin slujbele Triodului, care îl pregătesc și-l conduc pe creștinul ortodox la bucuria Invierii. „Vieții cei fără de moarte ne-am invrednicit cu Invierea Ta“ (duminica stilpărilor, Tropar gl. 4, pag. 537). De aceea sărbătoarea Invierii Domnului este așteptată cu emoție și cu o deosebită bucurie de toți credincioșii din lumea întreagă, dornici de mintuire, de viață eternă. Spre acest izvor al nesecatei bucurii, spre „sărbătoarea sărbătorilor și bucuria bucuriilor“ (Irmos peasna a 8 canon) ne conduce rînduiala slujbelor din Triod.

Fiecare creștin așteaptă acea bucurie pe care au simțit-o o dinioară, după ce a trecut timpul tînguiri, al plînsului și al durerii, femeile mironosițe, văzînd pe Învățătorul înviat și auzînd glasul cel dulce „bucurați-vă“. El năzuiește spre bucuria pe care au trăit-o Luca și Cleopa în drum spre Emaus, cînd au aflat că Hristos a cinat cu ei, și ucenicii, văzînd pe Domnul înviat (Ioan 20, 20).

Pr. PETRU IACOBESCU

RUGACIUNEA DE UMILIANȚA A SF. EFREM SIRUL

În serviciile religioase din perioada Triodului, apare mereu, întocmai ca și un refren, atît de cunoscuta rugăciune de umilință a sfîntului Efrem Sirul.

„Doamne și Stăpinul vieții mele, duhul trîndăvirii, al grijii te multe, al iubirii de stăpinire și al grăirii în deșert, nu mi-l da mie. Iară duhul curăteniei, al smeritei cugetări, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie robul tău. Așa Doamne sfinte, dăruiește-mi mie ca să-mi văd greșalele mele și să nu osindesc

pe fratele meu. Că bine ești cuvintat în vecii vecilor Amin“ (S. P. N. Ephraem Syri, Opera omnia quae exstant graece, latine, syriace in sex tomos distributa..., t. III, Romae, 1746, p. 523. Sf. Efrem Sirul, Cuvinte și învățături, trad. Isaac Shimonahul și Iosif Ieromonahul vol. III, M-tirea Neamțul, 1823, p. 518. Traducerea aceasta a fost reimprimată cu litere latine din inițiativa lui Const. C. Marin și Const. C. Petre, Buc. 1926, p. 257. Vezi și Triodul, ed. 2-a a Sf. Sinod, Buc. 1897, Vecernia din duminica „brinzei“, p. 122).

Deși scurtă, această rugăciune conține în rezumat, aproape tot ceea ce este necesar desăvârșirii creștinului. Aflăm aici indicate și patimile de care trebuie să ne ferim, și virtuțile pe care să le dobîndim. Astfel pe de-o parte avem: trîndăvia, grija de multe, iubirea de stăpînire și grăirea în deșert; pe de altă parte: curățenia, gîndul smerit, răbdarea și iubirea. Deasupra tuturor însă, pentru că de aici pleacă îndreptarea, este puțința de a-ți vedea greșalele proprii și a nu osîndi pe aproapele văzînd paiul din ochiul lui și neluînd în seamă birna dintr-al tău.

Sf. Efrem vorbește de patru patimi: trîndăvia, grija de multe, iubirea de stăpînire și grăirea în deșert. Literatura patristică însă vorbește de opt păcate capitale, sau mai precis de șapte intrucit slava deșartă și mindria ori trufia, sînt în mare cam același lucru: lăcomia pîntecelui, desfrînarea, iubirea de argint, intristarea, minia, trîndăvia și slava deșartă — mindria. Pentru că sfîntul Părinte sirian urmărea scopul de a întocmi o rugăciune, n-a introdus în textul ei totul, alegînd doar ceea ce i s-a părut mai important, sau, ceea ce ar putea spune mai mult prin cuvinte cit mai puține. În fond însă, el se referă la toate cele șapte mari păcate. Și iată în ce fel:

Trîndăvia corespunde patimei cu același nume din șirul celor șapte; grija de multe, înglobează în ea atît *lăcomia păcatului* cit și *iubirea de argint*, intrucit acestea sînt în realitate grija de mîncare ori de bani; iubirea de stăpînire corespunde *slavei deșarte ori mindriei*; grăirea în deșert corespunde într-un fel oarecare *miniei*. Au mai rămas din șirul celor șapte patimi: desfrînarea și intristarea. Desfrînarea e însă vizată de Efrem în cererea sa de a dobîndi *curățenia*, opusul *desfrînării*, de asemenea, la *intristare* se referă *gîndul smerit* și *răbdarea*, deoarece acela care e smerit și răbdător, adică cu credință puternică, nu se poate intrista.

Dar nu numai despre patimi vorbește rugăciunea sf. Efrem. Acestea reprezintă latura negativă a vieții creștinului, împotri-va lor trebuind să se ducă un război neîncetat. Înălăturînd patimile, își fac apariția virtuțile. În cărțile de specialitate sînt indicate șapte virtuți capitale: prudența, dreptatea, forța, cumpătarea, credința, nădejdea și dragostea, care corespund celor

șapte daruri ale Sfintului Duh: darul sfatului, evlaviei, puterii, temerii, științei, înțelegerii și înțelepciunii.

Am văzut că scriitorul sirian amintește în partea doua a scurtei sale rugăciuni patru virtuți: curățenia, gândul smerit, răbdarea și iubirea, la care se adaugă recunoașterea stării de păcătoșenie personală, adică profunda umilință. Aici el nu mai urmează însă schemei celor 7 daruri ale Sfintului Duh sau celor 7 virtuți capitale, intrucit stabilirea acestei împărțiri nu se încetățenise încă în această formă fixă în literatură creștină de până la Efrem. Totuși, putem spune că rugăciunea sa indică acele virtuți care sînt indispensabile mintuirii, și din care purced de altfel toate celelalte virtuți.

După ce am făcut aceste precizări, am putea evident descrie cu amănunte pe care sfinții Părinți, și în chip deosebit sfintul Efrem Sirul, ni le oferă în scrierile lor fără nici un fel de zgîrcenie, ce reprezintă fiecare patimă ori virtute, și cum se pot alunga ori dobîndi. Sarcina aceasta nu ne-o luăm acum, amîinînd-o pe altă dată. Nu putem însă să nu relevăm în schimb, forța deosebită care rezidă în înlănțuirea cuvintelor scurtei rugăciuni a sf. Efrem, forță care are darul să-ți întoarcă gândul, simțirea și voia de la păcat spre virtute, punîndu-le toate sub semnul unei profunde umilințe. De aceea în practica liturgică se și recomandă facerea unei metanii mari, după rostirea fiecărei fraze din cele trei pe care le cuprinde rugăciunea.

Aceste motive și altele de sigur, au făcut din rugăciunea de umilință a sf. Efrem Sirul, una din cele mai populare și mai îndrăgite rugăciuni ale creștinilor pravoslavnici.

CANONUL CE MARE AL SF. ANDREI CRETANUL

În primele patru zile ale săptămîinii Întîia și la denia de miercuri seăra din săptămîina cincea a postului păresimilor se citește, fragmentar ori în întregime, *Canonul cel mare*, minunata și impunătoare realizare imnografică aparținînd sf. Andrei arhiepiscopul Cretei.

Andrei s-a născut în Damasc către anul 660. La vîrsta de 15 ani pleacă la Ierusalim, intrînd în serviciul Bisericii. Remarcîndu-se prin însușiri deosebite, i se încredințară funcțiuni de răspundere. Astfel în anul 685 primi sarcina, alături de alți doi monahi, de a merge la Constantinopol să prezinte împăratului Constantin Pogonatul felicitările clerului ierusalimitan pentru faptul de a fi sprijinit ținerea sinodului al VI-lea ecumenic. Îndeplinindu-și misiunea, rămase în capitală, unde după ce fu hirotonit diacon, primi încredințarea de orfanotrof (îngrijitor al orfanilor).

Și aici se impuse, ceea ce îi ușură dobândirea, nu peste mult timp, a scaunului mitropolitan al Gortinei, în insula Creta. În această calitate luă parte la sinodul pe care Filip Bardan îl convocă în 712 cu intenția de a consolida monotelismul prin abolirea hotărârilor adoptate la al VI-lea sinod ecumenic. Andrei își reveni repede din această poticnire regretabilă, consacrandu-și toate forțele ajutorării și îndrumării credincioșilor pe care-i păstorea. Se știe astfel că a întemeiat un azil pentru bătrâni (cf. Bizantiiskii Vremennik, St. Petersburg, IV, 1897, p. 346, ap. I. Pargoire, Biserica bizantină din 527 pînă la 847, ed. 3-a, Paris, 1923, p. 325) și că își apăra turma împotriva saracinilor năvălitori. În ceea ce excelă însă fu edificarea eparhiilor săi prin omii și prin cîntări duhovnicești.

Moare pe la anul 720 aproximativ, după ce martor al luptelor pentru sfintele icoane — își corectă atitudinea sa oscilantă din 712, printr-o ortodoxie activă impecabilă. (Vezi S. Vaillhé, Sfintul Andrei al Cretei, în rev. Echos d'Orient, V. 1902, pp. 378—387; S. Eustratiades, Sf. Andrei Cretanul, în rev. Nēa Siōn, Ierusalim, 1934, pp. 673—688 și 1935, pp. 3—10; L. Petit, art. Andrei al Cretei, în: Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie, t. I, 2, Paris 1924, col. 2034—2041; E. Marin, Sf. Andrei al Cretei, în Dictionnaire de Théologie catholique, t. I, 1, Paris 1935, col. 1182—1184; Karl Krumbacher, Istoria literaturii bizantine, ed. 2-a, München, 1897, pp. 165-166, 673-674).

Sf. Andrei Cretanul este considerat unul din cei mai buni predicatori ai epocii bizantine. Omiliile sale se pot citi încă și azi cu mult folos. Ceea ce i-a adus însă renumele, sînt compozițiile sale imnografice (cf. Ierom. Eutimie Mercenier, În legătură cu Andrei al Cretei, în: Tome commémoratif du millénaire de la Bibliothèque patriarcale d'Alexandrie. Alexandrie, 1953, pp. 170—178). Numit pe bun drept „poetul canoanelor” (I. Pargoire, c. c. p. 108), el este autorul unei întregi serii de canoane, dintre care cel mai cunoscut este „Canonul cel mare” (Kanon o mégas). (Textul original în Migne, P. G. 97, col. 1329—1385; în românește textul se află în *Triod*. Folosim aici ediția 2-a a Sf. Sinod, București, 1897, pp. 453—485). Canonul acesta este numit *mare* nu numai din pricina mulțimii stihurilor și troparelor, ci și „pentru sublimitatea ideilor, pentru pronunțimea simțămintelor ce le expune și pentru puterea sau energia expresiei” (V. Mitrofanovici-T. Tarnavschi, Liturgica Bisericii dreptcredincioase răsăritene, 1909, p. 317).

Acest canon — se crede — a fost compus încă înainte de anul 685 — cînd sf. Andrei venind la Constantinopol, îl aduse cu el și-l introduse în practica liturgică a Bisericii ortodoxe (G. C. Debolsckii, Dni bogoslujenia pravoslavn. katolic. vostoci. ŭerkvi, vol. 2, ed. 7-a, St. Petersburg, 1840, p. 113). Cele 250 tropare sînt repartizate în nouă serii de ode ori „cîntări”, scrise

fiecare într-un ritm diferit, dar terminându-se toate cu un *Theotokion*, adică o strofă în cinstea Maicii Domnului (Și acum, a Născătoarei, în Triod).

Textul Canonului mare a cărui idee călăuzitoare este aceea a umilinței și mărturisirii păcatelor, a fost împreunat în practica liturgică a Bisericii cu viața Mariei Egipteanca scrisă de Sofronie, patriarhul Ierusalimului († 638) (Migne, P. G. 87, 3, col. 3697—3725; trad. rom. D. Fecioru, în col. „Viața nouă” nr. 2, Buc. 1937), pentru ca „arătându-se în Canonul cel mare faptele cele bune ale oamenilor virtuoși și îndreptarea oamenilor celor păcătoși, și în viața Mariei Egipteanca abisul păcatului în care căzuse această femeie și după aceea îndreptarea ei admirabilă, cei virtuoși să devină prin ascultarea acestor compuneri mai mici îndrăzneți întru lucrarea celor bune, iar cei păcătoși să se îndemne la îndreptare și să se ferească de deznădejde văzind în exemple vii bunătatea și îndurarea cea nemărginită a lui Dumnezeu”. (V. Mitrofanovici-T. Tarnavski, o. c. p. 618).

Sinaxarul Triodului (o c. p. 472; cf. D. Fecioru. Sinaxarele Triodului, București, 1945, Migne, P. G. 97, col. 1361) caracterizează astfel conținutul Canonului mare: „...Adunînd Andrei arhiepiscopul Cretei toată istoria Testamentului vechi și nou, și stringînd-o la un loc, a alcătuit cîntarea aceasta de acum; adică, începînd de la Adam vine pînă la înălțarea lui Hristos și pînă la predicarea apostolilor. Prin canonul acesta îndeamnă tot sufletul să iubească tot ce este bine în istorie și să-l urmeze după putere; iar de ce este rău, să se ferească și pururea să alerge la Dumnezeu prin pocăință, prin lacrimi, prin mărturisirea păcatelor și prin alte lucruri plăcute lui. Încă așa de frumos este limpezit în vorbă și cu tocmeală așezat, incît este în stare a muia chiar și sufletul cel mai impietrit și a-l deștepta spre umilință și spre întoarcerea la bine”. (vezi și G. Erbiceanu. Cîntarea și imnografia în Biserica primitivă, în rev. Bis. Ort. Rom. an. VII, nr. 3, martie 1883, pp. 139-140).

Deși Andrei abuzează uneori de subtilități, lungime, comparații forțate, care vînd nevînd dau o impresie de plictiseală (vezi V. Christ — M. Parankas, Anthologia graeca carminum christianorum, Lipsca, 1871, p. XLII), trebuie să recunoaștem totuși meritele poetice ale autorului, puterea sa de a reda în versuri emoționante profunda idee a izbăvirii prin umilință, pocăință și fapte bune. Nu fără dreptate indică un comentator, ca exemplu, următorul pasagiu din oda 4-a, pentru a ilustra puternicul lirism al versurilor sfîntului Andrei: „Se apropie suflete sfîrșitul, se apropie, și nu te grijești, nu te gîtești; vremea se scurtează, scoală-te, aproape lingă uși este judecătorul; ca un vis, ca o floare trece vremea vieții. Pentru ce în deșert ne tulburăm? Deșteaptă-te sufletul meu!... Judecătorule,

Mintuitorul meu și cunoscătorule, milostivește-Te, și mă scapă și mă mintuiește pe mine robul Tău" (Triodul, p. 464; Migne, P. G. 97, col. 1348 B C.).

Dar ceea ce interesează mai mult în Canonul cel mare este ideea sa călăuzitoare, indicată deja: izbăvirea prin pocăință și umilință profundă: „De unde voi începe a plinge faptele vieții mele celei ticăloase? Care începere voi pune Hristoase tingerii celei de acum? Ci ca un milostiv dă-mi iertare greșalelor" (Oda 1-a, Triod, p. 453; Migne, P. G. 97, col. 1332 A).

Inceputul îndreptării, vrea să ne spună melodul, este recunoașterea stării de păcătoșenie în care ne aflăm, părerea de rău după pierderea „*frumuseții celei dintii*". Părerea de rău după această-frumusețe, care se referă atât la suflet cit și la trup, apare ca o constantă în întreg Canonul (Triod, pp. 456, 457, 465, 476; Migne, P. G. 97, col. 1336 D, 1337 A C, 1349 A, 1372 B).

Părerea de rău deschide izvorul lacrimilor de pocăință ce au darul de a spăla petele păcatelor care au întunecat *frumusețea* noastră (Triod, pp. 474, 480; Migne, P. G. 97, col. 1368 B, 1377 B). „Spală-mă Stăpine, în baia lacrimilor mele, mă rog Tie, albă făcînd haina trupului meu ca zăpada" (Oda 5-a, Triod, pp. 468—9; Migne P. G. 97, col. 1356 B). Dar lacrimile nu înseamnă deznădejde. Creștinii pios își păstrează dimpotrivă mereu încrederea în ajutorul Dumnezeuului celui atotîndurător: „Mina lui Moisi (Eșire, IV, 6) ne face să credem suflète, cum că Dumnezeu poate să albească și să curețe viața cea leproasă; nu te deznădăjdui dar, măcar că ești leproș" (Oda 6-a, Triod, p. 470; Migne, P. G. 97, col. 1357 D).

Încrederea puternică în sprijinul lui Dumnezeu nu presupune însă pasivitate, nici numai credință, ci *activitate*, înălțarea minții, fapte bune, pace...: „înălță-ți ca cu aripi mintea, cu lucrarea și cu gîndirea" (Oda 6-a, Triod, p. 470; Migne, P. G. 97, col. 1357 C).*) „...iartă-mă mai înainte de sfîrșit, prin fapte bune și prin pocăință" (Oda 8-a, Triod, p. 480; Migne, P. G. 97 col., 1376 D; cf. Oda 3-a, Triod, p. 462); „Născătoare de Dumnezeu roagă-te împreună cu Apostolii Fiului și Cuvîntului lui Dumnezeu, celui necuprins, să dăruiască lumii pace curată..." (Oda 3-a, Triod, pp. 462—3).

Curățindu-se astfel prin pocăință și umilință, credinciosul urcă ca pe treptele unei scări, în spre desăvîrșirea cea mult dorită. „Scara carea a văzut de demult marele Patriarh (Face-re, 28. 12), suflète al meu, este arătarea suirii celei de lucrare,

*) Mîntea astfel înălțată, spune Andrei Cretanul, devine „văzătoare de Dumnezeu" (nous orón ton Theón), iar posesorul ei „ajunge cu gîndirea în norul cel neapus" (Oda 4-a, Triod, p. 465; Migne, P. G. 97, col. 1348—9).

și a înălțării gândului..." (Oda 4-a, Triod, p. 464; Migne, P. G. 97, col. 1348, C).

*

Realizarea imnografică a sf. Andrei Cretanul cunoscută pînă azi pe bună dreptate sub numele de „Canonul cel mare”, are darul de a înălța sufletește pe cel care cîntă ori urmărește textul celor 250 tropare. Frumusețea și profunzimea lui, atrage de sute de ani pe creștinii pioși care se pregătesc de praznicul Paștilor. Imperfecțiunile stilistice ori de compoziție, pe care cercetători străini de duhul ortodoxiei au căutat să le scoată în evidență mai mult decît ar fi fost necesar (cf. K. Krumbacher, c. c. pp. 673—4), nu-i pot întuneca totuși valoarea intrinsecă, după cum de asemenea nu vor putea micșora prețuirea pe care credincioșii i-o arată. Meditarea la cuprinsul lui, deșteaptă gânduri cucernice, sentimente pioase și hotărîrea neînduplecată de a fugi de păcat și a îmbrățișa binele... Pentru noi, care dorim să găsim în cult sprijinul atît de necesar urcușului în spre piscurile desăvîrșirii, Canonul cel mare reprezintă o rugăciune cutremurătoare prin care recunoscîndu-ne nevrădnicia, făgăduim totodată să ne curățim de orice patimă pentru ca astfel curățați, reveniți la „frumusețea cea dintîi” să ne facem părtași darurilor cerești. *)

DIACONUL NICOLAE

„NEAMURILE TOATE LAUDA-NGROPĂRII ȚI-ADUC HRISTOASE AL MEU“

Diamantul ce-încîntă ochii prin scînteierile* multicolore s-a cristalizat în întunericul dinlăuntrul pămîntului, lacrimile albe ale perlelor, purtate ca podoabe vestite, s-au format în tăcerea ascunsă a unei carapace din adîncul mării, iar taina mîntuirii noastre — „mărgăritarul de mult preț” pentru care cel ce îl caută, îndată ce-l găsește, vinde tot ceea ce are ca să-l cumpere (Mt. 13, 45—46), s-a desăvîrșit neștiută de oameni, pe cînd trupul Domnului Iisus era așezat în mormînt întunecos. În timp ce iadul se cutremura de spaimă, văzînd că s-a înșelat, în timp ce Hristos, Împăratul vieții, era biruitor asupra regatului morții, lumea-și mergea drumul înainte, iar în fața pietrei ce acoperea trupul Domnului erau doar doi bărbați și cîteva femei, care „ședeau în preajma mormîntului” (Mt. XXVII, 61).

Dacă însă numai aceștia puțini plîngeau înaintea peșterii de pe Golgota, după ce Învierea a descoperit taina mormîntului, lor li s-au alăturat mulțimi mereu crescînde de credincioși,

*) Pentru documentare se poate citi cu mult folos: Pr. Conf. Al. I. Ciurea, Cuvînt la marele Canon al sfîntului Andrei Criteanul, în rev. Glasul Bisericii, nr. 3—4-1955, pp. 169—172.

care în fiecare an de atunci, retrăiesc înmormîntarea tainică a Domnului Hristos. Toți creștinii din toate bisericile, adunați la sfintele slujbe din dimineața de „Simbăta Patimilor“, alcătuiesc un singur cortegiu mistic de îngropare și sentimentele lor de durere pentru patimile Stăpînului, de dragoste și venerare, se revarsă prin laudele prohodului precum stropii nenumărați ai apelor se împreună într-o singură albie, formînd un fluviu.

Înainte Epitafului, pus în mijlocul bisericii pe un loc înalt ca pe un sicriu sau într-o boltitură amintind peștera de piatră, acoperit cu flori fragede de primăvară aduse de mîini nevino-vate de suflete cucernice, laudele prohodului, „punct culminant al creațiunii liturgice ortodoxe“ (S. B. Ortodoxia. trad. N. Grosu, Sibiu, 1938, p. 165), cîntate cu glas de jale, unesc toate inimile evlavioase în preamărirea Celui pus în mormînt.

În această dramă sfîntă (Pr. Prof. Ene Braniște, Cultul Bisericii Ortodoxe Romîne față de cultul celorlalte confesiuni creștine și al sectelor din țara noastră, în rev. Studii Teologice nr. 1-2-1951, p. 18), înălțătoare de suflete, trupul Domnului este în mod minunat în apropierea noastră așa cum a fost luat de pe cruce: lovit de palme, înțepat de spini, sîrtecat de cuie, împuns cu sulița, desfigurat de suferințe.

... „Mai frumos cu chipul decît toți oamenii, ca un om se vede mort și fără de chip Cel ce toată firea a-nfrumusețat“ (Prohodul Domnului, tipărit cu binecuvîntarea și cu indemnul Prea Fer. Justinian, Patriarhul Romîniei, București, 1952, starea I, cînt. 9).

După legea căreia omenirea trebuie să se supună: ca trupul să se întoarcă în pămîntul din care a fost alcătuit, trupul sfînt al Domnului urmează a fi pus în mormînt. Dar fi-vor vrednice mîinile noastre pîngărite de păcate să-L atingă? Cine va îndrăzni să se apropie și să-L așeze în tainița pămîntului? Iosif din Arimateia și cu Nicodim vin și acum lingă Învățătorul lor.

... „Mulțimea de oștiri cea duhovnicească, împreună cu Iosif și Nicodim merg să îngroape pe cel neîncăput“. (Ibid, I, 20)
... „Iosif și Nicodim pe Domnul îngroapă cu toată cuviința“ (ibid, III, 10).

Cu noi, alături de Iosif și Nicodim sînt și femeile cele purtătoare de mir, aducînd miresmele și stînd în preajma mormîntului.

... „Vin cu mir să-L ungă de mir purtătoarele, pe Hristos mirul ceresc“ (ibid, III, 15).

Și trupul Domnului, înmiresmat și udă cu lacrimi, este pus în mormînt!

Ca lumina ce se ascende sub obroc, ca grăunțul de grîu ce se pune în pămînt, ca soarele ce se ascunde, ca luceafărul care apune, ca un leu ce se odihnește pentru ca să se ridice

mai puternic, Făcătorul a toate se așează în peșteră și se acopere cu piatră.

... „Piatra cea din unghi se acopere cu piatră tăiată și pe Domnul îl pune în groapă un muritor. Infricoșează-te pămîntule!” (ibid, II, 31).

Plîng înainte noastră Mironosițele, plîng cei doi bărbați sfinți strigînd: „O, pămîntule, infricoșează-te” (ibid, II, 29), dar mai mult ne doare plînsul Sfintei Maicii lui Iisus, care se jeluiește amar ca pătrunsă de sabie.

... „Plîng, te jeluiește Preacurata-Ți Maică, Tu fiind mort Cuvinte” (ibid, III, 37) ... „Primăvară dulce, Fiul meu cel dulce frumusețea unde Ți-a apus?” (ibid, III, 13). ... „Una-ntre femei Te-am născut fără dureri, dar acum sufăr dureri prin patima Ta!” (ibid, II, 5). ... „Pe cel ce L-am așteptat ca pe un împărat, osîndit pe cruce îl privesc. Astfel mi-a vestit Gavriil venind din cer la mine. El mi-a spus că împărăția Fiului meu va fi o împărăție veșnică. Vai, s-a împlinit profeția lui Simeon că prin inima mea sabie a trecut” (ibid, 46—48). ... „Inviază Fiule, precum ai zis!” (ibid, II, 18).

Văzînd cetele ingerilor pe Fiul lui Dumnezeu ascuns în pămînt și plîns de Maica Sa ca un Fiu al omului, își ascund fețele sub aripi cu spaimă.

... „Nici lumea de Duhuri nu pricepe. Doamne, nici mulțimea fără trupuri poate povesti, taina îngropării Tale neștiînd” (ibid, I, 12).

Natura întreagă, cer și pămînt, ca fapte supuse, participă la durerea tuturor celor create, cunoscînd dumnezeirea celui îngropat.

... „Luna, soarele se întunecă și în mantii negre s-au înveșmîntat” (ibid, II, 35). ... „S-a schimbat făptura prin a Tale patimi, căci cu Tine-au pățimit toate cîte sunt, Țiitor a toate cunoscîndu-Te” (ibid, II, 22).

Împreună cu Maica Preacurată, cu Mironosițele, cu cetele ingerilor și cu toată natura, privind de la depărtarea la care ne așează lipsa noastră de vrednicie, vărsăm și noi lacrimi la mormîntul Domnului și-i aducem cîntări de preamărire și rugăciuni.

Plîngem patimile Mintuitorului, căci cine nu ar plînge suferințele care au făcut să apară lacrimi și în ochii războinicilor barbari? Creștinul care re trăînd istoria din săptămîna patimilor nu a vărsat nici o lacrimă, pentru acela zadarnică este jertfa Golgotei căci adevărul i-a ajuns numai pînă la minte, nu și în inimă.

... „Dulcea mea lumină și mintuitoare, cum în groapă întunecească Tu te-ai ascuns? O, răbdare de nespus și negrăit!” (ibid, I, 11).

Jeluînd însă, preamărim îngroparea lui Iisus prin însăși

laudele Prohodului căci pentru noi Dumnezeu cel neîncăput s-a închis în mic mormint ca din robia iadului și din patimi să ne mintuiască pe noi toți cei din Adam.

... „Ingroparea îți laud, patimilor mă închin și puterea îți măresc, Milostivule, prin carea din patimi am fost dezlegat“ (ibid., I, 50).

Preamărim cu cîntări pe cel îngropat căci știm că va învia din mormint și împreună cu El ne va ridica pe toți cei căzuți care-L cîntăm. De aceea prin jalea noastră răsar cîntări pline de speranțe, precum pe locul durerii mormintului se ivesc florile, simbol al vieții. Slăbiciunea omenească a lui Iisus cel îngropat va lumina mai mult măreția învierii.

... „Ca un leu Tu, Doamne, adormind cu trupul, ca un pui de leu te scoli cela ce-ai fost mort, lepădînd și bătrînețea trupului“ (ibid., I, 38).

În mănunchiul de laude pe care le cîntăm la mormintul Domnului aducem totodată și rugăciuni fierbinți.

Rugăm pe Sfînta Fecioară ca trecînd peste durerea patimilor să ne facă părtași la bucuria vederii Fiului ei înviat:

... „Robilor tăi, Maică, dă-le ca să vadă învierea Fiului Tău“ ! (ibid., III, 42).

Rugăm pe Hristos să reverse peste noi darurile Învierii :

... „Pace în Biserici, nouă mintuire, prin Învierea-Ți dă-ne!“ (ibid., III, 40).

Împlorem Sfînta Treime pentru toți oamenii :

... „O, Treime Sfîntă, Tată, Fiu și Duh Sfînt, lumea o mintuiește“ ! (Ibid., III, 41).

Preot L. MAGHEȚI-Văliug

CITEVA LAMURIRI ÎN LEGATURA CU VREMEA SAVIRȘIRII UTRENIEI SIMBETEI CELEI MARI: SIMBAȚA DIMINEAȚA ORI VINERI SEARA

Caracterul dramatic al cultului ortodox atinge punctul său culminant în slujbele sfînte din Săptămîna Patimilor, care alcătuiesc inima tuturor riturilor ortodoxe. În deosebi slujbele și ceremoniile liturgice din Sfînta Marea Vineri reproduc patimile, moartea și înmormintarea Mintuitorului, într-un chip impresionant și cu o puternică înrîurire asupra sufletelor creștine.

Între acestea se distinge slujba sfîntă numită în Triod și în Tipic *Utrenia Simbetei celei mari*, care, după expresia unui cunoscut teolog rus contemporan, constituie „punctul culminant al creației liturgice ortodoxe“. 1) Miezul acestei slujbe este *Prohodul*, adică acea lungă serie de cîntări scurte (compuse în limba originală în formă de versuri), împărțite în trei stări sau grupe, în care Biserica ortodoxă își exprimă sentimentele de durere pentru răstignirea și moartea Dumnezeies-

cului Răscumpărător, dar și de nădejde în apropiata Sa înviere; alcătuirea lor e atribuită de tradiție sfântului Iosif Studitul († 826). 2) Acestea sînt unele din cîntările liturgice cele mai cunoscute, mai populare și mai iubite de către credincioșii noștri, care iau parte la cîntarea lor încă de atunci cînd limba rominească a fost introdusă în întrebuințarea serviciului divin. 3) De aceea, în popor, întreaga slujbă a Utreniei Simbetei celei mari, în care au fost încadrate cîntările Prohodului, este cunoscută și numită de obicei ca *slujba Prohodului* (Domnului nostru Iisus Hristos); iar întucit o parte importantă a acestei slujbe o alcătuiește înconjurarea bisericii cu sfîntul Epitaf, care închipuiește ducerea la groapă a trupului Mintuitorului, Utrenia Simbetei celei mari e cunoscută în unele părți (mai ales în Ardeal) și sub numele de *Inconjurarea bisericii*. 4)

Este știut că slujba Utreniei Simbetei celei mari se săvîrșește, în general, în Vinerea Patimilor seara sau în prima jumătate a nopții de vineri spre sîmbătă, nu numai în cuprinsul Bisericii Ortodoxe Romine ci în toate Bisericile ortodoxe, ceea ce vom demonstra cu dovezi, ceva mai departe. Mai există însă unele parohii ortodoxe romine din părțile Ardealului și ale Banatului, în care această slujbă se săvîrșește nu vineri seara, ci sîmbătă dimineața. Pentru preoții bănățeni care mai stăruiesc încă în obiceiul acesta, vom face mai departe o scurtă privire istorică a chestiunii, arătînd, pe bază de documente, care a fost în trecut și care este astăzi practica creștinătății ortodoxe cu privire la vremea oficierei Prohodului.

*

În întocmirea anului bisericesc, adică în fixarea datelor sărbătorilor și a orelor din zi pentru săvîrșirea sfintelor slujbe, Biserica ortodoxă a fost preocupată să reproducă în chip simbolic și să innoiască sau să comemoreze diferitele momente, fapte sau evenimente de căpetenie din viața și lucrarea Mintuitorului, cit mai exact din punct de vedere cronologic, adică, pe cit e posibil, cam în aceleași zile și în aceleași momente din cursul anului, în care s-au întîmplat faptele respective.

Precum se știe, Mintuitorul a fost răstignit și a murit în ziua de vineri 14 Nisan (corespunzătoare lui 7 aprilie din calendarul iulian) din anul 30 al erei noastre, cînd la templul din Ierusalim se sacrificau miei pascali, pentru că a doua zi — sîmbătă 15 Nisan — se sărbătoreau în acel an Paștele evreilor. 5) Răstignit cam pe la ceasul al treilea din zi (ora 9 dimineața), Mintuitorul Și-a dat duhul pe cruce la ceasul al nouălea din zi (adică ora 3 p. m.), după cum precizează îndeosebi sfîntul evanghelist Marcu (XV, 25, 33 și urm.). În seara aceleiași zile, Sfîntul Său trup a fost coborît de pe cruce de către Iosif Arimateianul și pus în mormînt (vezi Matei XVII, 57 și urm.; Marcu XIV, 42 și urm.; Luca XXIII, 44 și urm.), căci a

doua zi fiind și simbătă și prima zi a sărbătorii Paștelor, Legea nu îngăduia ca trupurilor morților să rămână neîngropate sau ca cineva să fie ocupat cu asemenea lucrări. 6)

La început, nicăieri în lumea creștină nu se sărbătorea în chip mai dramatic și mai impresionant amintirea anuală a Patimilor și a morții Mintuitorului decît în locul care fusese teatrul acestor tragice evenimente din istoria mintuirii noastre, adică în cetatea sfîntă a Ierusalimului. Biserica ierusalimiteană trăia și gravita în timpul întregului an în jurul amintirilor Mintuitorului mai ales ale Patimilor Sale. Comemorarea anuală a ultimelor momente din viața pămîntească a Mintuitorului, care avuseseră loc în cetatea sfîntă, se săvîrșea chiar în locurile unde ele se petrecuseră, ceea ce dădea cultului ierusalimitean un caracter dramatic și topografic totodată, vizibil cu deosebire în Săptămîna Patimilor. 7)

Astfel, spre sfîrșitul veacului al patrulea, slujbele sfînte din Vinerea Patimilor la Ierusalim aveau forma unei adevărate reconstituiri dramatice a episoadelor Sfîntelor Patimi și a drumului Calvarului pînă la mormîntul de viață făcător. Serviciul divin nu se făcea într-o singură biserică de la început pînă la sfîrșit, ci avea caracterul unei pioase și uriașe procesiuni prin toate locurile care alcătuiesc itinerariul dureros al Calvarului și pe care, din sec. IV înainte se înălțau biserici falnice, zidite în cea mai mare parte de către sfîntul împărat Constantin cel mare și maica sa Elena.

Slujba de dimineață se oficia în marea curte numită *Ante Crucem* a bisericii Crucii de pe Golgota, unde pe vremea aceea se păstra Sfînta Cruce. Aci se cîntau imne, se făceau rugăciuni și se citea locul din Evanghelie în care se istorisește cum Domnul a fost adus înaintea lui Pilat (Mat. XXVII, 11—14 și loc. par.). După aceea de la răsăritul soarelui pînă la ceasul al șaselea din zi (amiază) avea loc venerarea Sfîntei Crucii: mulțimile nesfîrșite de credincioși, localnici și pelerini, se perinda prin fața Sfîntei Crucii, închinîndu-se și sărutînd-o cu evlavie. Dela ceasul al șaselea pînă la al nouălea din zi, se făceau în continuare slujbe, citîndu-se din paslmi profetici în legătură cu Patimile Domnului, din Faptele Sfînților Apostoli și locurile din Sfîntele Evanghelii unde sînt descrise Sfîntele Patimi. Pericopele biblice erau intrerupte de rugăciuni smerite și imne jalnice, potrivite cu caracterul zilei. Înainte de otpustul Ceasului al nouălea se citea locul din Evanghelia sfîntului Ioan unde se descrie cum Domnul Și-a dat duhul pe cruce (Ioan XIX, 38—42).

Slujba de seara avea, ca și în celelalte zile ale Săptămîinii Patimilor, formă de priveghere (denie); ea se făcea de la Ceasul al nouălea pînă noaptea tîrziu, în marea biserică a Patimilor, de la Golgota, numită *Martyrium*. După aceea se mergea

În biserica Sfintei Învieri (Anastasis), care cuprindea într-însa Sfîntul Mormînt; aci se citea textul din Evanghelia în care se istorisește coborîrea de pe cruce și înmormîntarea Domnului (Mat. XXVII, 57—60; Marcu XV, 42—47; Luca XXIII, 50—56; Ioan XIX, 38—42. La sfîrșit episcopul binecuvînta în chip deosebit pe catehumeni și se făcea otpustul. Din pricina slujbelor continui din timpul zilei, poporul era la ora aceasta destul de obosit și putea să se împrăstie. Totuși, foarte mulți credincioși, dintre cei mai tineri și rezistenți, rămîneau în biserica Învierii, lingă mormîntul Domnului și vegheau aci pînă dimineața, în frunte cu clericii, prohodind toată noaptea pe Cel îngropat, cu imne și antifoane jalnice. Alții se odihneau citeva ceasuri și se reîntorceau și ei în biserică, pentru a veghea împreună cu ceilalți, pînă simbătă dimineața. 8)

Același caracter dramatic îl avea comemorarea anuală a Patimilor și morții Mintuitorului și în celelalte metropole ale creștinătății antice. Astfel, prin sec. IV—V, Vinerea Patimilor se sărbătorea la Antiohia prin ieșirea afară din cetate a clerului și a credincioșilor, care se adunau de obicei în cimitire, spre a simboliza faptul că răstignirea Mintuitorului a avut loc afară din Ierusalim. 9)

Chiar după ce a intrat în serviciul liturgic *Prohodul* sau cîntările prin care Biserica laudă și jalește pe Cel răstignit pentru mîntuirea noastră („În mormînt viață, pus ai fost Hristoase...” și celelalte), adică aproximativ din sec. IX înainte, prăznuirea anuală a morții și a înmormîntării Mintuitorului a avut totdeauna în cultul ortodox forma de priveghere sau serviciu nocturn. Cu toate că *Prohodul* a fost încadrat formal în slujba *Utreniei* pentru simbăta cea mare, de fapt nici în vechime această slujbă nu s-a săvîrșit niciodată simbătă dimineața, ci cel mult în a doua parte a nopții de vineri spre simbătă (de la miezul nopții înainte).

Atît *Triodul* — cartea de slujbă care cuprinde slujbele din această parte a anului bisericesc — cit și redacțiile grecești și slave ale *Tipicului* celui mare (al sfîntului Sava), prevăd începerea *Utreniei* Simbetei celei mari la al șaptelea sau al șaselea ceas din noapte, adică pe la orele 12 sau 1 noaptea. 10) Din documentele vremii vedem de exemplu că la mitropolia din București, prin sec. XVIII, slujba *Prohodului* la care luau parte și domnii valahi cu curtea lor, începea la șase ceasuri din noapte, adică pe la miezul nopții de vineri spre simbătă. 11) La minăstiri și catedralele chiriarhale, unde slujba se făcea ordinioară pe larg, ea dura aproape toată noaptea, încît înconjurarea bisericii cu Epitaful, care are loc după cîntarea *Prohodului*, se făcea de fapt simbăta în zori, așa cum reiese de altfel și din instrucțiunile din *Liturghier*, reproduse din *Tipicul* cel mare, unde se spune că Sfîntul Aier (Epitaf), așezat în mij-

Locul bisericii la Vecernia din Vinerea Patimilor, *stă acolo pînă a doua zi (simbătă) dimineața*, cînd se face ocolirea bisericii cu el. 12).

Dar cînd au fixat ora de mai sus pentru începutul slujbei, alcătuitoii Triodului și ai Tipicului celui mare au avut în vedere nu situația din bisericile de enorie ci situația și posibilitățile marilor minăstiri de odinioară (cele savaite de lingă Ierusalim, cele studite de lingă Constantinopol și cele din sfîntul Munte), ai cărora viețuitori își puteau consacra aproape tot timpul rugăciunii și săvîrșirii cultului divin zilnic. În aceste minăstiri, slujbele din Vinerea Patimilor se țineau lanț aproape de dimineața pînă seara: după Ceasurile împărătești, care durau toată dimineața urma Vecernia, care începea la ceasul al zeceiea din zi (ora 4 p. m.) și apoi se citea Pavecernița, în cadrul căreia se cînta Canonul Răstignirii Domnului și Plingerea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Intrucît toate acestea țineau pînă în noapte, se simțea nevoia de un interval de timp pentru odihna monahilor și de aceea începutul Privegherii pentru slujba Prohodului se amîna pînă după miezul nopții.

Totuși, ora fixată de alcătuitoii Triodului pentru începerea Privegherii Simbetei celei mari nu era prea potrivită și nu s-a putut respecta prea multă vreme nici în minăstiri; de aceea, în practică ea a fost cu timpul anticipată treptat din ce în ce mai mult spre începutul nopții de vineri spre simbătă, nu numai la bisericile de enorie ci chiar și la cele minăstirești. Astfel, ediția rominească a Tipicului celui mare, precum și unele redacții grecești din secolul trecut, ale aceluiași Tipic, prevăd începutul Utreniei Simbetei celei mari *la patru ceasuri din noapte*, adică în jurul orei 10 seara. 13) Alte tipicuri minăstirești mai noi prevăd ceasul al doilea din noapte (aproximativ orele 8—9 seara); 14) altele amintesc ora tradițională, înscrisă în Triod și în vechile tipicuri, dar notează totodată și practica mai nouă în această privință. Astfel, într-un tipic manuscris al minăstirii atonite Dionisiu din anul 1841, găsim următoarea însemnare: „În sfînta și marea Simbătă, la Utrenie, toacă în jurul ceasului al șaselea (din noapte), iar dacă e în aprilie, în jurul ceasului al cincelea, iar acum nu (se face) așa, ci pe la ceasul al patrulea, iar unii chiar de cu seara“. 15) Așa s-a ajuns la practica generală astăzi în toată Ortodoxia, nu numai la bisericile de enorie ci și la cele minăstirești, de a se oficia slujba Prohodului (Utrenia Simbetei celei mari) în prima jumătate a nopții de vineri spre simbătă, începînd chiar cu căderea serii, adică în jurul orei șapte seara. 19).

Această practică e încetățenită, de cel puțin două secole, în toate bisericile rominești din Muntenia și Moldova, fără nici o excepție; ea e consemnată nu numai în manualele de Liturgică și de Tipic care redau de obicei diferitele practici regionale

de cult, ci e consacrată chiar oficial în *Tipicul bisericesc* editat de Sfântul Sinod, tradus după cel grecesc al Marei Biserici din Constantinopol în secolul trecut și normativ pentru bisericile de enorie, unde slujba Prohodului poartă titlul: „*În sfânta și marea Vineri către Simbătă la Priveghere* (denie)“ (vezi ed. IV, Cernica 1925), p. 260). De altfel, toate edițiile vechi și noi ale *Prohodului*, adică ale cărții cu cîntările slujbei înmormîntării Domnului, extrase din Triod spre a fi puse la îndemîna credincioșilor, poartă chiar în titlul lor indicația că slujba respectivă se cîntă de fapt vineri seara iar nu simbăta dimineața. Astfel, prima ediție românească și anume cea tipărită de Ieromonahul Macarie, cu binecuvîntarea episcopului Chesarie al Buzăului (Buzău 1836), e intitulată: „*Prohodul Domnului Dumnezeu și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, carele să cîntă în Sfînta și marea Vineri seara la Priveghere...*“. Aceeași indicație o poartă și edițiile care înlocuiesc în titlu termenul obișnuit de Prohod, cu cei regionali de *Epitaf* sau *Sonor* (acesta din urmă întrebuintat în sudul Ardealului). 16) Indicațiile tipiconale pe care editorii Prohodului le dau în legătură cu vremea săvîrșirii slujbei se conformează situației reale sau de fapt din Biserica noastră, cum scrie de ex. în prima ediție oficială și unică pentru întreaga Biserică Ortodoxă Romînă, tipărită cu binecuvîntarea Sfîntului Sinod în Editura Institutului Biblic, sub îngrijirea Protosinghelului Firmilian (azi mitropolit al Olteniei), în anul 1942: „*În sfînta și marea zi a Pașimilor, vineri, toaca paraclisierul după rînduială, la ceasul șapte seara. Adunîndu-se poporul în biserică, preotul începe Utrenia...*“, etc. (p. 7).

Nu numai bisericile romînești din Muntenia și Moldova fac slujba Prohodului vineri seara, ci și marea majoritate a bisericilor ortodoxe din celelalte regiuni ale țării noastre, în care această practică e *regulă*, înscrisă ca atare în chip oficial, atît în îndrumătoarele tipiconale tipărite în ultimul timp de către conducerea eparhiilor de peste munți, cit și în manualele de Tipic reprezentative pentru practicile regionale de cult ale acestor eparhii. 17) Regula aceasta era valabilă în Ardeal nu numai pentru ortodocși ci și pentru foștii uniți ardeleni (azi re-veniți). 18)

Că săvîrșirea slujbei Prohodului vineri seara a devenit de multă vreme o regulă generală peste tot în Biserica romînească se vede și din lucrările marilor noștri folcloriști, care descriu cum se sărbătoresc marile praznice ale creștinătății la romîni; în legătură cu Vinerea Pașimilor aceștia notează că, în unele părți ale Țării (ca de ex. *Bucovina* sau regiunile de munte din Muntenia), este obiceiul ca, după înconjurarea bisericii cu sfîntul Epitaf, să rămînă în biserică oameni bătrîni care veghiază îngă Epitaf, închipuind pe ostașii care au străjuit mormîntul Domnului, obicei vechi, care se constată — precum am văzut —

încă din sec. IV la Ierusalim. 19) De aceea în părțile Munte-
niei, Utrenia Simbetei celei mari e cunoscută de obicei în po-
por sub numele de *Denie (Privegherea) cea mare* (spre deosebire
de cea de Joi seara, care e numită *Denia cea mică*).

Precum am anticipat deja, practica aceasta e generalizată
nu numai în toată Biserica românească, ci în toată Ortodoxia.
Astfel, ca să începem cu însuși locul în care s-a consumat ma-
rea dramă a răstignirii, morții și înmormintării Domnului, la
Ierusalim slujba Prohodului se săvârșește vineri seara, în bi-
serica sfântului Mormint, începând la orele șapte și terminându-
se pe la orele 11 și jumătate noaptea. Procesiunea cu Sfântul
Epitaf se face aci nu numai în jurul bisericii Sfântului Mor-
mint, în care se săvârșește slujba, ci se deplasează, ca și în ve-
chime, la biserica de pe Golgota, apoi la locul unde trupul
Mintuitorului a fost pus pe pământ și uns cu aromate. 20) Și
în celelalte locuri din cuprinsul patriarhiei Ierusalimului ca și
la grecii și la sirienii ortodocși (Melkiți) din cuprinsul patriar-
hiei Antiohiei, de asemenea slujba începe foarte de vreme vi-
neri seara. 21) Despre practica grecească din cuprinsul patriar-
hiei de Constantinopol și din Biserica Greciei de azi am avut
deja prilejul să precizăm că ea e identică cu cea de la noi. 22)
Chiar în minăstirile din Sfântul Munte — în care se păstrează
cel mai fidel vechile tradiții și reguli de cult — slujba Proho-
dului se săvârșește, tot ca la noi, începând de vineri seara cam
pe la ora șapte (19), cu deosebirea că se face foarte pe larg
și de aceea ține aproape toată noaptea. În întreaga Biserică
bulgară, ca și în marea majoritate a bisericilor rusești, în con-
cordanță cu toate celelalte Biserici ortodoxe enumerate pînă
acum, Utrenia Simbetei celei mari se oficiază, de asemenea, tot
vineri seara. 23)

Procedind așa, Biserica ortodoxă nu greșește și nu calcă
tradițiile ei de cult, ci dimpotrivă, din punct de vedere crono-
logic, ea reproduce mai exact faptul istoric al înmormintării
Domnului, care — precum am văzut — a avut loc nu simbătă
dimineata, ci vineri seara. Biserica pășește astfel la înmormin-
tarea Domnului aproape în același timp cu Iosif din Arimateia
și cu Nicodim.

La aceasta au contribuit desigur și motive de ordin practic:
dacă Utrenia Simbetei celei mari s-ar oficia simbătă dimineata,
urmată îndată de slujba Ceasurilor, a Vecerniei și a Liturghiei
sfântului Vasile cel Mare, serviciul divin din ziua marei Sim-
bete ar fi prea lung și obositor nu numai pentru credincioșii cei
mai pioși și mai plini de rivnă, dar chiar și pentru clerici și
călugări. Oficiindu-se de vineri seara, sub formă de Priveghere,
Utrenia Simbetei celei mari se termină de obicei înainte de
miezul nopții; a doua parte a nopții rămîne deci disponibilă

pentru odihna necesară atât credincioșilor de enorie, pentru care Simbăta Patimilor e zi de lucru, cât și viețuitorilor din minăstiri, pentru oficierea sau participarea la slujbele sfinte prevăzute de Tipic în această zi (Ceasurile, Vecernia și Liturghia Sfântului Vasile). Așa e motivată de ex. în Tipicul actual al Marei Biserici din Constantinopol practica săvârșirii de cu seara a Utreniei Simbetei celei mari. După ce în titlul capitoului respectiv se prevede, pentru începutul slujbei, conform tradiției din Triod, ceasul al șaptelea din noapte, alcătuitoarii acestui Tipic adaugă la notă: „Pentru motivul că mulți în orașe își lasă cu greu casele lor la miezul nopții, pentru buna rânduială și ușurința (comoditatea) tuturor s-a început obiceiul de a se săvârși slujba Utreniei pe la primul ceas din noapte; iar Liturghia se amină pe dimineața și astfel se împarte lungimea slujbei“. 24)

Această anticipare a vremii pentru săvârșirea Utreniei Simbetei celei mari nu constituie însă un caz izolat; ea s-a aplicat la Utrenia din toate zilele săptămânii Patimilor. Se știe că, de multă vreme, Utreniile acestor zile se oficiază, atât în bisericiile de enorie cât și cele minăstirești, ca denii în seara premergătoare zilei respective: de ex. Utrenia de luni se face în seara duminicii Floriilor, cea de marți se face luni seara, și așa mai departe. 25) Același lucru s-a întâmplat, de altfel, și cu Utrenia de joi și cea de simbătă din săptămîna a cincea a Păresimilor, care se oficiază miercuri și vinerea seara din aceea săptămîină.

*

În virtutea inerției și a respectului pentru tradiția scrisă a cărților de slujbă, editorii Triodului continuă să prevadă începutul slujbei Prohodului tot la ceasul al șaptelea din noapte (ora 1 după miezul nopții), ca în vechime, cu toate că, precum am văzut, această indicație nu mai corespunde de mult cu practica actuală, nici chiar în cele mai mari minăstiri. Nepunând respecta întocmai prevederile Triodului și ale Tipicului mare, slujitorii și credincioșii unui mic număr de parohii ortodoxe au luat însă obiceiul de a amina săvârșirea acestei slujbe în dimineața Simbetei celei mari, în loc să urmeze practica opusă, a marei majorității, de a o săvârși vineri seara. Obiceiul acesta se observă la unele biserici din Rusia, 26) precum și în puține parohii române ortodoxe și revenite, din părțile Ardealului și ale Banatului, care au stat sub influența Bisericii rusești și a celei sirbești. 27) El exista, pînă nu de mult, și în unele parohii din nordul Bucovinei, 28) unde a fost desființat prin dispoziții oficiale ale conducerii bisericesti locale. Acest obicei e însă mai persistent în părțile Banatului, unde a fost din nefericire, patronat oficial și impus, în necunoștință de cauză, de către fericitul intru pomenire episcop al fostei episcopii

a Caransebeşului, Dr. Iosif Traian Badescu. Intr-o circulară către protopopii din cuprinsul acestei foste eparhii bănăţene (nr. 90 Prez. din 21 martie 1929, repetată cu nr. 90 Prez. din 28 martie 1931), acesta considera săvârşirea slujbei Prohodului vineri seara ca o practică inovatoare şi „abatere de la Tipicul bisericesc” (sic!), împrumutată din Caransebeş, unde ar fi fost adusă din Braşov de către episcopul anterior al Caransebeşului, Ioan Popazu. De aceea, ignorind sau neţinind seama de practica generală din celelalte eparhii şi biserici ortodoxe, episcopul Iosif Badescu impunea preoţilor din eparhia sa să officieze slujba Prohodului simbătă dimineţa.

E adevărat că, pînă azi, ectenia de la sfîrşitul slujbei Prohodului spune: „Să plinim *rugăciunile noastre de dimineată* Domnului...”. Dar, precum am precizat deja, această Utrenie nu s-a săvîrşit niciodată, chiar în vechime, simbătă dimineţa, ci începînd de la miezul nopţii înainte, aşa încît abia sfîrşitul ei coincidea cu sfîrşitul nopţii sau cu zorile, aşa cum de altfel se săvîrşea odinioară în minăstiri Utrenia din orice zi a anului. Cărţile noastre de cult păstrează încă, în virtutea tradiţiei, multe vestigii ale trecutului, care nu mai corespund de mult cu practica sau situaţia de azi din bisericile ortodoxe. În general, vremea sau ora din zi a săvîrşirii slujbelor sfînte constituie un amănunt neesenţial, secundar al cultului şi ea a variat în cursul timpului, mai ales la bisericile de enorie, după nevoi şi împrejurări, conform cu condiţiile de viaţă ale credincioşilor bisericilor respective, care nu sînt totdeauna şi pretutindeni aceleaşi. Aşa de exemplu se ştie că, iniţial, Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite a fost concepută ca o slujbă de seară; de aceea, Triodul şi Tipicul cel mare prevăd pînă astăzi că vremea reglementară a săvîrşirii acestei Liturghii este ceasul al zecelea din zi, adică ora 4 p. m., iar una din ecteniile acestei sfînte Liturghii ne îndeamnă încă „Să plinim *rugăciunile noastre cele de seară...*”, cu toate că, de multă vreme, ea se săvîrşeşte la noi, peste tot, în cursul dimineţii, nu numai în bisericile de parohii ci şi în cele de minăstiri. 29)

Aşa dar, faptul că în textul ecteniei de la sfîrşitul slujbei Prohodului e vorba de „*rugăciunile noastre cele de dimineată*” nu constituie un temei sau argument în favoarea practicei de a amîna săvîrşirea acestei slujbe în dimineţa Simbetei celei mari. Bisericile (româneşti şi ruseşti) care urmează această practică alcătuiesc o infimă minoritate, iar cel ce persistă într-însa se izolează, cu sau fără voie, de restul Ortodoxiei, căci, precum s-a văzut îndeajuns din cele expuse pînă aci, în toate Bisericile ortodoxe din lume Utrenia Simbetei celei mari se săvîrşeşte de multă vreme în seara Vinerei Patimilor, sub formă de Priveghere (denie). Şi cînd o practică de cult este însuşită de marea majoritate a credincioşilor ortodocşi, se capătă de fapt

putere de lege obligatorie pentru toți. Am arătat că practica marei majorități a Bisericii ortodoxe departe de a fi o inovație sau o abatere de la regulile Tipicului, cum pretindea fericitul intru pomenire episcop I. Tr. Badescu, constituie dimpotrivă, o adaptare mai adecvată a slujbei Prohodului atît la timpul din zi în care s-a petrecut faptul istoric pe care ea îl comemorează cit și la condițiile de viață ale credincioșilor din enorii indeosebi. În sprijinul ei pledează nu numai argumentul numeric (mulțimea celor ce o respectă) ci și motive de ordin religios și practic.

Astfel, *din punct de vedere al vieții religioase*, se știe că, în general, privegherile, adică slujbele de seară sau de noapte, sînt mult mai impresionante și au asupra sufletelor credincioșilor o putere de înviurire mai mare decît cele din timpul zilei. Seara și la începutul nopții, sufletul nostru, eliberat de grijile și răspunderile materiale ale zilei, e mai liniștit, mai împăcat cu sine, mai impresionabil și mai dispus spre reculegere, meditație și rugăciune. În atmosfera de penumbră și de taină, creată de lumina puțină și sfioasă a candelor și a luminărilor care ard în sfeșnice, în sunetul cîntărilor sfinte și sub privirile blinde ale sfinților zugrăviți pe pereți și în icoane, credinciosul se înalță mai ușor cu gîndul la Dumnezeu, la datoriile sale religioase, la rostul și destinul său în lume, la sfîrșitul vieții sale.

Așa se explică de ce slujbele de seară sînt în general tîestul de dorite și de frecventate de către credincioși; această preferință constituie de altfel o reîntoarcere la spiritul creștinismului primar, cînd mai toate slujbele serviciului divin tîn sărbători se săvîrșeau în timpul nopții premergătoare, sub formă de priveghere. Săvîrșită dimineața sau ziua, slujba înmormîntării Domnului nostru Iisus Hristos este dezbrăcată de toată atmosfera de poezie, mister și reculegere, caracteristică slujbelor de noapte; impresiile căpătate în timpul ei sînt mai puțin trainice, deoarece de la biserică, credincioșii pleacă direct la locurile de muncă sau în virtutea ocupațiilor zilnice, care ne cheamă mintea și atenția spre alte lucruri și preocupări, pe cînd impresiile cu care plecăm de la slujbele de seara sînt în general mai durabile, căci ele se aștern, se întăresc și rămîn în suflet, datorită odihnei din timpul nopții.

Din punct de vedere practic, slujbele de seară (privegherile) asigură o mai mare frecvență a credincioșilor la biserici, știut fiind că în general ei sînt mai liberi spre seară și pot participa nestîngheriți și în număr mai mare la sînta slujbă a Prohodului, care se termină de obicei între orele 10—12 noaptea. În restul nopții, ei se pot odihni și reface pentru munca de a doua zi, căci Simbăta cea mare e zi de lucru atît la orașe cit și la sate, unde sărbătorile Paștelui coincid în general cu muncile

agricole de primăvară. În actualele condiții de viață, faptul nu are valoare nici măcar pentru viețuitorii din minăstiri, care și ei sint angajați la diferite munci și răspunderi în zilele de lucru, mai ales sub regimul noului Regulament de organizare și funcționare a minăstirilor din Biserica noastră.

Așăogăm că, chiar pentru slujitorii bisericești (preoți și cîntăreți), slujba Prohodului săvîrșită dimineața și urmată imediat de serviciul Ceasurilor, al Vecerniei și al Liturghiei, care toate la un loc durează cel puțin cinci-șase ore în șir, destul de obositoare, mai ales dacă avem în vedere că preoții sint de obicei foarte ocupați în acea zi cu spoveditul și că în noaptea următoare vor avea de săvîrșit slujba Invierii. Dimpotrivă, săvîrșind slujba Prohodului vineri seara, le rămîne suficient timp de odihnă și reconfortare pentru slujba de a doua zi.

*

Iată deci suficiente motive istorice, religioase și practice, pentru care slujitorii acelor biserici unde slujba Prohodului se oficiază încă simbătă dimineața, ar trebui să renunțe la practica lor. Pentru stabilirea deplinei uniformități în săvîrșirea cultului nostru pe tot întinsul Bisericii Ortodoxe Române, ei trebuie să înceapă a oficia frumoasa slujbă a Prohodului vineri seara, asigurîndu-și astfel o mai mare frecvență a credincioșilor la această slujbă și punîndu-se de acord cu practica actuală, generalizată de atîta vreme nu numai în întreaga Biserică Ortodoxă Română ci și în toate celelalte Biserici Ortodoxe.

Bineînțeles că, pentru aceasta, e necesar să desfășoare din vreme o acțiune de lămurire a credincioșilor din parohiile respective, pentru a-i face să înțeleagă că renunțarea la obiceiul regional de a săvîrși slujba Prohodului simbătă dimineața nu însemnează o inovație sau o schimbare păgubitoare în cele ale credinței, ci — dimpotrivă — o încadare în practica unanimă de cult a întregii Ortodoxii.

Preotul ENE BRANIȘTE

Prof. la Institutul Teologic din București

Note.

- 1) S. Boulgakoff, *L'Orthodoxie*, Paris, 1932, pp. 183—184.
- 2) Vezi Dr. V. Mitrofanovici și colaboratorii, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, 1929, p. 359 și Pr. P. Vintilescu, *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească*, București, 1937, p. 121.
- 3) Vezi și Nic. M. Popescu, *Ediția Prohodului ieromonahului Măcarie și edițiile altora*, Buc. 1908, p. 1.
- 4) Vezi de ex. Pr. F. I. Geomolean, *Manual de Tipic bisericesc ortodox*, Cluj 1940, p. 153.

5) Vezi Dr. V. Ghzeorghiu, *Anul și ziua morții Domnului nostru Iisus Hristos*. — *Studiu de cronologie biblică*, 1925.

6) Comp. și Prof. H. Roventă, *Curs (litografiat) de Exegeza Noului Testament*, Buc. 1941—1942, p. 276. Sf. evanghelist Luca după ce istorisește înmormintarea Domnului, adaugă că „ziua aceea era vineri și se lumina spre sîmbătă” (XXIII, 54), cum găsim tradus locul acesta în actuala ediție oficială a Bibliei românești (traducerea Nicodim). Nu trebuie să deducem de aci că înmormintarea ar fi avut loc noaptea tirziu, spre zorii zilei de sîmbătă, căci expresia figurată întrebuintată aci de sf. evanghelist Luca în limba originală înseamnă că, în momentul acela, după socoteala evreilor, se termina ziua de vineri și începea sîmbăta, odată cu aprinsul luminilor de seară prin case sau cu răsăritul luceafărului de seară pe cer (vezi L. — Cl. Fillion, *La Sainte Bible*, text latin et trad. fr., commentée d'après la Vulgate et les textes originaux, ed. IX, T. VII, Paris 1925, pp. 452—453 și J. Lagrange, *Evangile selon Saint Luc*, ed. III, Paris 1927, pp. 595—596). — Tocmai de aceea, pentru a evita o înțelegere greșită, unii traducători români au înlocuit traducerea literală a locului menționat din evanghelia sfîntului Luca, acceptată în Biblia oficială a Sfîntului Sinod („și se lumina spre sîmbătă”), cu altele mai exacte ca sens, ca de ex.: „și sîmbăta avea să înceapă” (trad. Nițulescu), „și sîmbăta începea de cu amurgul” (trad. Gr. Pișculescu), „și începea ziua Sabatului” (traducerea din edițiile britanice mai noi) și altele.

7) Comp. H. Leclercq, artic. *Jérusalem (La Liturgie a)* în Dict. d'Archeologie chrétienne et de Liturgie, t. VII, col. 2354—2355.

8) Vezi *Silviae vel potius Aetheriae peregrinatio ad loca sancta*, cap. 37, ed. W. Heraeus, Heidelberg 1929, pp. 42—44. O descriere mai detaliată vezi în articolul nostru *Vinerea Paștilor la Ierusalim, în veacul al patrulea*, în rev. *Păstorul Ortodox* (Pitești), an. 1947, nr. 1—12, pp. 47—53 și bibliografia indicată acolo.

9) Vezi Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia despre numirea cimitirului și despre Sfînta Cruce*, în J. P. Migne, P. G., t. XLIX, col. 393 și urm.

10) Vezi *Triod*, ed. IV a Sf. Sinod, Buc. 1930, p. 650; Tipicul grăcesc al minăstirii constantinopolitane Everghotos din sec. XII, Cod. 788 al Bibl. Univ. din Atena, la Al. Dmitrievski, *Descrierea manuscriselor liturgice păstrate în bibliotecile Răsăritului Ortodox*, Vol I, Kiev 1895, p. 554; *Tipicul mare rusesc*, ed. Moscova 1908, foaia 454 r., și a.

11) Vezi Dan Simionescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762* — Studiu și text. Buc. 1939, pp. 133—134, 292.

12) Vezi *Dumnezeieștiile Liturghii...*, Buc. 1950, p. 292; comp. și *Tipicul cel mare*, ed. rom., Iași 1816, fața 586.

13) Vezi *Typicon*, Iași 1816, fața 564 și Tipicul manuscris al minăstirii Sf. Pavel din Atos, anul 1851, la Al. Dmitrevski, op. cit. vol. III, Petrograd 1919, p. 648.

14) Vezi Tipiconul manuscris al minăstirii Grigoriu din Atos, an. 1851, p. 226, la Al. Dmitrevski, op. cit., vol. III, p. 674.

15) La Al. Dmitrevski, op. cit., vol. III, p. 621 nota 4.

16) Vezi de ex. *Epitaful Domnului Dumnezeu și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, carele să cîntă în sînta și marea Vineri seara la Priveghere*, tip. II, București 1850; *Sonorul ce se cîntă de binecredincioși în sînta și marea Vineri, la slujba înmormîntării Domnului nostru Iisus Hristos*, Brașov 1939.

17) Vezi de ex. pentru mitropolia Sibiului, *Indrumător bisericesc pe anul bisect de la Hristos 1956*, Sibiu, 1956, p. 149 și A. Popoviciu, *Tipicul Bisericei Ortodoxe*, ed. II, Sibiu 1927, pp. 108, 110 și 112 (indică începutul slujbei la ora 6 și jum. seara); pentru episcopia Clujului, Pr. Fl. Geomolean, op. cit., p. 153: „Utrenia din Simbăta cea mare constituiește Prohodul Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos și se săvîrșește vineri seară...”; pentru mitropolia Banatului, *Indrumări tipiconale pe anul 1951* al acestei eparhii, p. 50 (indică ora 19 pentru începutul slujbei); pentru eparhia Oradiei, *Almanahul creștin ortodox pe anul bisect 1956*, al acestei eparhii, p. 38.

18) Vezi de ex. *Tipic bisericesc din cărțile rituale și manuale de acest soi*, prelucrat de Tit Bud, ed. II, Gherla, 1906, p. 98.

19) Vezi de ex. Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la romîni*, — *Studiu etnografic*, vol. II (Păresimile), Buc. 1899, pp. 304, 305. — Comp. și C. Rădulescu Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului, cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*. Culegere din părțile Muscelului, Buc. 1909, p. 47.

20) Vezi At. Negoită, *Paștele la Ierusalim*, art. în rev. *Raze de lumină* (Buc.), an. V, nr. 1, pp. 31—32.

21) Vezi A. Couturier, *Cours de liturgie grecque-melkite*, fasc. II, Jerusalem-Paris 1914, pp. 277—280. — Comp. și C. Charon, *Le rite byzantin dans les patriarchats melkites*, în vol. Hrisostom, Studi e ricerche intorno a S. Giovanni Crisostomo a cura del comitate per il XV-o centenario della sua morte, Roma 1908, p. 961.

22) Comp. și *Synopsă sfîntă și Sfintele Paști...* (în grec.), Atena, 1929, p. 505.

23) Pentru Biserica bulgară vezi de ex. *Slujebnik*, Sofia 1928, p. 446, iar pentru Biserica rusească vezi Epif. Nesterov, *Liturgica* (în rus.), ed. II, San-Petersburg 1905, p. 190.

24) *Tipic după rânduiala Marelui Biserici a lui Hristos...* (în grec.), C-pol 1888, p. 379.

25) Comp. și A. Popoviciu, Op. cit., p. 110 și Pr. Fl. Geomolean, Op. cit., p. 144, Ic. D. Lungulescu, *Manual de practică liturgică*, Buc. 1926, p. 115, ș. a.

25) *Vezi Indrumătorul tipiconal pe 1955 al Bisericii ortodoxe ruse*, Moscova 1953, p. 112.

27) Pentru mitropolia Ardealului vezi de ex. A. Popoviciu, Op. cit., p. 111 și Dr. V. Bujor și Șt. Boșianu, *Tipic bisericesc*, ed. II, Blaj 1931, pp. 296, 298, iar pentru Mitropolia Banatului vezi *Indrumări tipiconale pe anul 1956*, editate de această mitropolie, p. 114.

28) Vezi de ex. Pr. Gavriil Teleaga, *Tipiconul cu note ritualistice (manual litografiat)*, 1901, p. 235; Dr. V. Mitrofanovici și colab., Op. cit., p. 699 și Prot. P. Procopoviciu, *Ritualistica sau manual de ritual al Bisericii Ortodoxe Române*, Oradea 1936, p. 51.

29) Vezi S. Salaville, *Liturgies orientales. La Messe*, vol. II, Paris 1942, pp. 93-94 și Pr. P. Vintilescu, *Ora sau vremea din zi pentru săvârșirea Liturghiei Darurilor mai-nainte sfințite*, în rev. Studii Teologice, an. 1952, nr. 1-2, pp. 66-75.

Pr. Prof. E. B.

„PROHODUL DOMNULUI“ ÎN TRADUCERILE ROMINEȘTI

Cântarea „Prohodului“ atît de cunoscută tuturor credincioșilor de la slujba deniei din „Vinerea mare“, reprezintă încheierea unei adevărate drame ce începe cu prinderea Mîntuitorului și se sfîrșește cu punerea Lui în mormînt. „La această dramă, și în deosebi, în încheierea ei, credincioșii nu sînt simpli spectatori, ci iau parte cu trup și suflet. Tînăr și bătrîn, într-un fel oarecare, e pârtaș la desfășurarea acestei drame. Contactul creștinului este așa de intim cu Mîntuitorul, încît îl petrece cu cîntări și laude, ca pe ființa cea mai scumpă“ (I. D. Petrescu, *Laudele îngropării Domnului*, Buc. 1940, p. 3). Cîntările și laudele acestea constituie tocmai „Prohodul“, cel cu atîta duiosie și poezie într-insul.

Dintre toate cîntările Bisericii noastre Prohodul este parcă mai răspîndit și mai cunoscut. „Această desăvîrșită popularizare se datorește, pe lingă alte motive, mai ales faptului că este singura cîntare *ritmată* dintre toate cîntările noastre bisericești“ (Niculae M. Popescu, *Ediția Prohodului ieromonahului Macarie și edițiile altora*, în rev. Bis. Ort. Rom., an. XXXII (1908), nr. 4, p. 417).

Originalul grecesc al tuturor cîntărilor bisericești este ritmat, melodia acomodindu-se în acest caz foarte bine textului. În traducere însă, din păcate, cărțile noastre de ritual n-au mai putut păstra forma ritmată. Doar imnele stărilor din Prohod au ajuns să fie tălmăcite în mod corespunzător (cf. Pr. Petre Vințilescu, *Despre poezia imnografică...*, Buc. 1937, p. 250). Iar acest lucru nu s-a înfăptuit dintr-o dată, ci numai după lungi strădanii și repetate încercări. Primele *Trioade* românești, începînd cu acela din 1731 de la Rimnic, redau Prohodul în proză liberă.

Unele din cele dintîi încercări de apropiere de original în ceea ce privește textul s-au făcut, dacă se poate da crezare spuselor lui Anton Pann, în Transilvania, „fără iscălitura cuiva” și fără a ajunge să fie imprimate. (Prefața la Epitaful sau slujba înmormîntării Domnului, 1846).*) A fost însă meritul osirduiturilor din Țările românești de a fi reușit în această muncă.

„Ce a determinat strădaniile tălmăcirii Prohodului în versuri și „pe măsuri”? Explicația este destul de simplă, și aproape că rezultă din cele spuse pînă acum (ap. N. M. Popescu, o. c. p. 428): Prohodul este o cîntare a mulțimii credincioșilor. Obiceiul de a se intona de mai mulți la un loc, de așa numitele „horuri” a fost totdeauna în Biserica noastră. „Dar mulțimea nu poate executa bine o melodie neritmată. Lucrul s-a văzut mai ales atunci cînd limba grecească stăpînea aproape cu totul slujba ortodocșilor romîni din Principate. La strana dreaptă, unde se cînta grecește, executarea Prohodului de către „horurile” bisericești mergea cu regulă și fără nici o incurcătură, căci textul în grecește era ritmat iar melodia bine stabilită. „Horul” nu avea decît să cunoască bine melodia primului tropar — strofă — a cîntării și apoi să repete pe ea tot restul troparelor. La strana stîngă, unde se cînta românește, se produceau disonanțe și incurcături din partea „horiștilor”. Aci textul nu era ritmat și deci, chiar dacă melodia primului tropar era stricată de toți cîntăreții, ea nu se potrivea și la celelalte tropare, care n-aveau același număr de silabe accentuate după o normă hotărîtă. Fiecare dintre cîntăreți la un loc alcătuia melodia în felul său și de aici atîtea incurcături”. Această împrejurare a dus la situații penibile, menționate de episcopul Buzăului Chesarie, în prefața primului „Prohod”, tipărit în 1836, și anume că, „totdeauna se făcea vorbe și risuri în biserică, cînd într-acele sfînte zile, zic, intru care fiește cine să cădea să fie

*) Dintre primele încercări de traducere ritmată este aproape sigur că lui Anton Pann nu-i va fi rămas necunoscută „Pațima lui Iisus Hristos” aparținînd ardeleanului Vasile Aaron (Tudor Vianu, Anton Pann, Buc. Ed. Societății de științe istorice și filologice, 1955, p. 13).

asimilit de mărimea tainii cei înfricoșate ce s-au lucrat pentru mintuirea noastră...".

Neajunsul trebuia înlăturat prin traducerea ritmată a Prohodului. Ceea ce a și încercat să facă un oarecare Ioan Prale Moldoveanu pe la 1810 (traducerea lui vede lumina tiparului în 1820 sub titlul „Urmări pe mormintiri, giamnîn limbi“), într-un mod prea puțin satisfăcător însă. Mai cu iscusință a lucrat ieromonahul Macarie, îndemnat și susținut de episcopul Chesarie al Buzăului. Prohodul său, care se întemeiază pe traduceri deja existente, se tipări în imprimeria episcopiei Buzăului, la 6 februarie 1836. El rindui strofele din fiecare „stare“ cu același număr de silabe și cu accentele ritmice după același număr de silabe. „Traducerea ritmată făcută de el este bună. Limba e curat bisericească, clară, are suflu poetic. Rareori se găsesc și inversiuni silite, unele nepotriviri de accent, unele hiat-uri greoaie și câteva cuvinte supărătoare pentru urechea de azi“ (N. M. Popescu, o. c. p. 431).

Cînd ediția lui Macarie din 1836 s-a epuizat, marele nostru fabulist Anton Pann, bun cunoscător în ale muzicii bisericești, pe care a și pre-dat-o în calitate de magistrul seminarial, o va reimprima în două rinduri, în 1846 și 1853, sub titlul „Epitaful sau slujba înmormîntării Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, care cu numire de Prohod s-au tipărit mai întîi cu binecuvîntarea Prea Sfințitului Episcop D. D. Chesarie Buzăul, iar acum prelucrată în felul ce se vede s-au dat la lumină... de Anton Pann, profesorul de muzică bisericească a Seminarului Sfintei Mitropolii“ (cf. Gh. I. Moisescu, O sută de ani de la moartea lui Anton Pann, în rev. Bis. Ort. Rom. nr. 1—2-1955, pp. 197 n. 99, 185; Preot I. Irimia, O sută de ani de la moartea lui Anton Pann, în rev. Glasul Bisericii, nr. 11—12-1954, pp. 652, 653, 656).

Din prefața pe care o adresează mitropolitului Neofit rezultă că Pann, „avînd deprinderea poeziei“, dorise „să reguleze“ Prohodul înainte de unii ardeleni, de Matache cîntărețul și de Macarie ieromonahul, „dar văzîndu-l dat la lumină, zice el, încetaseam către starea a treia, socotînd că este de prisos a mai osteni la o carte ce se află tipărită“. Totuși fiind însărcinat de Neofit, după ce o fost rinduit profesor de muzică la seminarul mitropoliei, fiind obligat „a o preda internilor“, s-a apucat încă din anul 1843 de l-a mai îndreptat după puterea sa. A studiat deci tipăritura lui Macarie și a văzut că „la unele tropare fiind cuvintele în apostrofă, erau greu de pronunțat și înțelesul întunecat“, și de aceea a început a lucra „cu cea mai de aproape luare aminte, pîzînd a nu întrebuița cuvinte scurtate în apostrofă, decît prea rar și pe unde iartă idiotismul limbii“.

Bunele intenții nu l-au ajutat totuși pe Anton Pann să se ridice deasupra lui Macarie pe care-l „prelucrează“ pînă la a-l

face de nerecunoscut. Dimpotrivă îi este inferior, ceea ce rezultă cu evidență din faptul că „prelucrarea” sa n-a supraviețuit, intrind repede în desuetudine.

În schimb Macarie va continua să fie reimprimat și „îndreptat”, fie de Dimitrie Suceveanu, protopsaltul mitropoliei din Iași, în mai multe rânduri (Iași 1847, M-tirea Neamțu 1856, București 1873, 1891 și 1896 „cu aprobarea Sf. Sinod”), fie de Dionisie ajuns episcop al Buzăului (Buzău 1860 și 1868), fie de profesorul de muzică bisericească Ștefan Popescu din București (1862, 1868), fie de Oprea Demetrescu la Rîmnicul Vilcii (1872), fie de arhiereul Ghenadie Argesiu (în „Albina muzicală” din 1875), fie în sfârșit de I. Popescu-Pasărea (București 1902).

Rezultatul strădaniilor lui Macarie și a prelucrătorilor săi a rămas multă vreme, până nu de mult am putea zice, singurul valabil în viața cultică a Bisericii noastre. Traducerea lor s-a răspândit și reimprimat în repetate rânduri, făcând inutile alte câteva încercări ulterioare de traduceri nereușite. Profitind de pe urma cererii mari a credincioșilor cum și a unei absențe nejustificate a conducerii ecleziastice din trecut, unii afaceriști au luat în antrepriza lor tipărirea și difuzarea Prohodului, fără nici o grijă față de puritatea și frumusețea textului. De această situație s-a sesizat până și o editură laică, prin 1936—38, care tipărind și ea Prohodul, în vechea versiune a lui Macarie, avertiza într-o scurtă prefață: „S-au găsit unii streini de Biserică care... să tipărească în tipărițele lor această carte. Trebuia o mină de pios creștin care să tipărească cu grijă acest Prohod. Ne-am luat noi această sfântă sarcină... Cu cită grijă și cu cită osteneală am lucrat aceasta carte numai Dumnezeu știe...” (Prohodul Domnului Dumnezeu și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, Editura „Academică”, Craiova, f. a. p. 2). *)

În fine Sfîntul Sinod s-a sesizat și în ședința sa din 24 octombrie 1941 a hotărît instituirea unei comisii care să revizuiască textul Prohodului și să stabilească o ediție oficială care să fie difuzată în condiții optime. S-au consultat: Triodul grecesc apărut la Veneția în 1878, traducerea lui Macarie cum și celelalte traduceri românești, în special aceea a lui I. Mihăilescu și Gh. Popescu Zimnicea (revăzută după textul grecesc și

*) Vezi de asemenea: „Prohodul...” editat de Gh. D. Murgur și V. Voiculescu, București 1927, p. 3; și „Prohodul...” tipărit de G. Cucu, Buc. 1928.

apărută în „Tipografa cărților bisericești“, București 1936). Grijă comisiei a fost, de a nu se îndepărta de textul original, de a reda ideile dogmatice ale originalului — acolo unde există —, de a face o traducere care să aibă un înțeles și când e citată și când e citită, de a respecta canonul muzical intrat adinec în deprinderea credincioșilor, de a împărți strofele în versuri de patru și trei pentru ușurința cântării, și de a face accentul tonic să cadă acolo unde cere ființa limbii românești.

Rezultatul obținut a fost găsit satisfăcător și astfel apărut, în condiții tehnice bune, ediția oficială a Prohodului (București, 1942). În „lămurirea“ de la început se motiva astfel imprimarea lui: „Văzînd Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne mulțimea de tipărituri ale Prohodului Mintuitorului nostru Iisus Hristos; văzînd că textul acestor tipărituri nu se potrivește unul cu altul, din pricina feluritelor tălmăciri și răstălmăciri; văzînd că această *carte de cult* este tipărită și neguțătorită... în condițiuni neîngăduite de dumnezeiasca frumusețe a cărții și de puterea de cumpărare a credincioșilor...“.

Începutul n-a fost totuși continuat. De abia în ultima vreme prin grija neîntreruptă a Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, și datorită condițiilor noi create cultelor de regimul nostru democrat popular, *Prohodul* cu textul ediției oficiale din 1942 a ajuns să fie tipărit în dese rânduri (ultima dată în preajma Sf. Paște din anul 1956) și într-un tiraj care să satisfacă toate cererile credincioșilor. Biserica și numai ea este acum aceea care deține dreptul de a imprima și răspîndi cărțile de cult, cu un text care să satisfacă atît exigențele lingvistice, cît și principiile liturgice și doctrinale.

*

N-am amintit pînă acum nimic de traducерile Prohodului apărute în părțile de dincoace de munți, deși arătasem mai la început că în Transilvania, după părerea lui Anton Pann, s-au făcut unele din primele încercări de a apropia traducерile românești ale Prohodului de textul original.

Aci versiunea lui George Ucenescu. „psaltul bisericii sf. Nicolae din Brașov și profesor de muzică bisericească“ intitulată: „Sonorul sau frumos răsunătoarele plinse-cinturi ale înmormîntării Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos“ a devenit cea mai răspîndită pînă în zilele noastre, apărînd în nemăsurate ediții (ed. 2-a datează din 1868, iar a 11-a din 1909)-

Preocuparea de a se stabili un text cît mai bun era însă prezentă continuu. Dovada evidentă despre aceasta ne-o oferă o corespondență inedită a fostului mitropolit Miron Romanul din

Sibiu, determinată de apariția unui Prohod nou, întocmit și tipărit de Daniel R. Cordescu (Sibiu, 1896).*) Simțindu-se lipsa acestei cărți de cult și fiind Paștile aproape, s-a încuviințat imprimarea ei în „Tipografia Arhidiecezană”, sub titlul: „Inmormintarea, Epitaful sau Prohodul Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos”. Dar în vederea „admiterii și recomandării ei spre folosire în ritualele noastre bisericești”, mitropolitul Miron Romanul cere opinia învățatului arhimandrit Filaret Musta de la Caransebeș prin două scrisori oficiale (nr. 54 Metr. din 16 decembrie 1896 și nr. 43 M., din 10 martie 1897).

În cea dintâi se spune: „Bazat pe buna părere ce o am despre Preaonorat DTA în ceea ce privește profunda pătrundere în instituțiunile noastre bisericești, prin aceasta Te însărcinez ca broșura cu titlul „Inmormintarea, Epitaful sau Prohodul Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos...” să o cenzurezi cu toată grija, colacionind-o cu ritualul prescris în cartea patimilor „Strastnic” și cu praxa vieții bisericești în părțile ungaro-banatiche; apoi să-mi comunici pe lângă restituirea broșurii, cel mult pînă la duminica lăsatului de carne în 1897 părerea dacă această broșură ar fi să se admită și recomanda spre folosire în ritualele noastre bisericești”.

Arhimandritul Musta întirziind cu răspunsul, primește o nouă scrisoare de la mitropolitul Sibiului, care era preocupat mereu de această problemă: „Ne primind pînă acum raportul de la Preaonorat DTA... vin a solicita acel raport, pentru ca după o consultare cu preasfinții frați episcopi să pot da editorului răspuns meritoric la bun timp”.

În fine la 12 martie 1897, Filaret Musta trimite „recenzia” asupra Prohodului lui Cornescu scuzîndu-și întirzierea, printre altele, cu aceea că „n-am avut originalul grecesc și am trebuit să mi-l procur mai-nainte, ținîndu-l de indispensabil la recenziune...”.

Manuscrisele rămase de la arhimandritul Musta — ajuns apoi arhieru vicar — arată că a studiat cu o meticulozitate,

*) În „Prefață”, (p. 5) Cordescu spune: „Aceste tropare (scil. ale „Inmormintării Domnului Hristos”) se crede, că mai întîi au fost introduse și cîntate aici în Ardeal, de unde apoi ar fi fost transportate în țările vecine române, și în București, unde renumitul psalt Anton Pann, întocmindu-le în tropi și silabe regulate, le-a dat publicității pe la 1847”.

Menționăm în treacăt că această scurtă „prefață”, îl arată pe Cordescu ca pe un iubitor și în același timp cunoscător al ritualului bisericesc. Cuvinte frumoase găsește el pentru cultul ortodox rus: „...Cine n-a ascultat corurile distinse în bisericile din Rusia... nu-și poate face o idee exactă de sublimitatea cîntărilor noastre religioase”.

vrednică de renumele său, tipăritura lui Cordescu, comparind-o cu textul original și cu toate traduceri ce i-au fost accesibile. N-a trecut cu vederea nici o eroare și a dat un răspuns pe cât de competent pe atât de justificat. „Prohodul” lui Cordescu nu s-a încetățenit în eparhiile ardelen, care au rămas tot la cel vechi al lui Ucenescu. Acesta e folosit încă și azi pe alocuri. Fără doar și poate însă textul Sfintului Sinod, este superior din toate punctele de vedere, și însușirea lui de către toți credincioșii noștri apare ca o necesitate și obligație în același timp.

Eforturile neîntrerupte care s-au depus timp atât de îndelungat pentru îmbunătățirea textului Prohodului trebuie să ne determine și pe noi a fi cât se poate de atenți față de forma în care cîntăm „laudele îngropării Domnului” — preamărind astfel într-un mod cuviincios moartea Aceluia care a acceptat să fie așezat în mormînt ca să ne dea nouă viață. *)

N. C.

TRUPUL PREAMARIT AL MINTUIȚORULUI

Problema trupului Mintuitorului după înviere, ca de altfel și aceea a trupurilor omenești ce vor învia la judecata obștească, a preocupat mult pe cercetătorii în ale Teologiei. Faptul că ea a rămas în stadiul de „teologumenă”, fără a fi dogmatizată deci, a deschis cîmp larg unor discuții din cele mai interesante. Puțini au fost aceia care să nu-și fi pus întrebarea: oare trupul Mintuitorului a mai avut după înviere, și mai are încă, consistență materială sau nu? ce însușiri are trupul preamărit și transfigurat? Deși unui Consentius, care se întreba oarecînd dacă „în prezent trupul Domnului are oase și sînge și celelalte însușiri caracteristice ale cărnii”, Augustin îi răspunsese cu o atât de tăioasă ironie: „dece nu întrebi și aceea de are haine? Oare nu se poate adăuga și aceasta la întrebarea ta? (Epist. CCV, I, 2, Migne, P. L. XXXIII, 942), totuși mintea iscoditoare a creștinilor n-a încetat să dorească găsirea unui răspuns mulțumitor din toate punctele de vedere. Iată de aceea și pe „starețul stareților” și „părintele părinților” Ioan Scărarul cerînd îngerilor, într-un moment de răpire extatică, a-i lămurii această taină. „Practicînd neîncetata rugăciune, scrie el,

*) În cele de mai sus nu ne-am ocupat cu modul în care se cîntă azi cele trei stări ale Prohodului. Incertitudinile de pînă mai ieri în privința textului, se manifestă și în privința melodiei care a ajuns într-un stadiu de totală „vulgarizare”, impunîndu-se o serioasă încercare de îndepărtare a „zgurei” ce s-a așternut peste ea. Un bun început în acest sens a făcut părintele I. D. Petrescu în broșura citată la început.

mă aflam odată printre ingeri, și m-a luminat pe mine unul dintre ei despre cele ce eram insetat a le ști. Găsindu-mă și în alt rind printre aceia, l-am rugat să mă învețe ce era Hristos Logosul înainte de a se arăta în chip omenesc, dar nu a putut, căci nu i-a îngăduit lui Căpetenia (ingerilor, adică Hristos). *L-am rugat apoi să-mi spună în ce stare se află acum și mi-a zis: în starea care-i este Lui proprie (ca Dumnezeu), iar nu în aceea (a oamenilor).* Iar eu din nou am întrebat - care este starea și șederea de-a dreapta Pricinuitorului? Și a spus: Este cu neputință ca urechea să asculte astfel de taine" (Scara, 27, Migne, P. G. LXXXVIII, 1109 C D).

Întrebările cu privire la trupul Mintuitorului după înviere apar aproape de la sine dacă ținem seama de insistența cu care învățătura creștină vorbește despre spiritualitatea împărăției cerurilor. Cum poate sălășlui un trup în lumea celor fără de trupuri? De fapt preamărirea trupului Domnului și înălțarea lui la cer nu constituie fapte cu totul ieșite din comun, dacă ne gândim la Enoh (Gen. V, 24; Iisus Sirah, XLIV, 16; Evrei, XI, 5) și Ilie (II Reg. II, 1 sq.; Iisus Sirah, XIVIII, 13; I Mac. II, 58) care au fost răpiți la cer, ori la Preacurata Maică înălțată și ea cu trupul la cer (cf. Paul Renaudin, Assumptio B. Mariae Virginis Matris Dei. Taurini-Romae, 1933, și bogata bibliografie de la pp. 99—105). În ce constă însă preamărirea trupului lui Hristos Domnul rămâne o chestiune care se cere analizată mai în amănunțime.

*

Ieșind din groapa mormintului fără ca lăspedeau să fie dată la o parte, *) Mintuitorul se arată înviat apostolilor, Maicii

*) Părinții Bisericii arată că „ingerul dind piatra la o parte de pe mormint, a descoperit că Domnul înviase și că părăsise în chip dumnezeiesc mormintul rămas închis, întărit cu pecete și păzit de garda militară. Ieșirea lui Hristos din mormint a avut loc în chipul în care s-a petrecut intrarea Lui prin ușile încuiate, la Apostoli. După cum n-a fost nevoie a I se deschide ușa pentru a intra în casa în care se aflau Ucenicii, tot așa n-a fost nevoie să i se deschidă mormintul pentru a ieși din el. Trupul înviat nu mai întâmpina rezistență din partea materiei. Biruința asupra morții suspendase și legea impenetrabilității materiei. Trupul înviat este „trup duhovnicesc“ (I Cor. 15, 44, 46) după cuvântul sf. Pavel (Pr. Prof. Ioan G. Coman, Iconomia Învierii Domnului în predicile pascale ale Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Grigorie de Nyssa, în rev. Glasul Bisericii, nr. 3—4-1955, p. 181).

Așa stînd lucrurile, sînt necorecte acele picturi care reprezintă lăspedeau dată la o parte de către un inger și pe Iisus înălțîndu-se. „Avea nevoie Hristos, biruitorul morții, de ajuto-

Sale și tuturor celor apropiați ai Săi, sub un aspect cu totul diferit decît cel anterior. Are trup, apare sub formă palpabilă și omenească, dar totuși, nu este recunoscut de Maria Magdalena care-l confundă cu un grădinar, și nici de Luca și Cleopa pînă ce nu se așează la masă și frînge pîinea; se vede apoi silit a-și legitima reala Sa existență prietenilor care îl socoteau „nălucă”. Spre aceasta se lăsă pipăit și mînincă dintr-un pește și dintr-un fagure de miere. Mirarea crescînd și mai mult cînd a trecut prin ușile încuiate ori cînd s-a înălțat spre cer, plutind în aer. Erau acestea însușiri ale unui trup obișnuit? Evident că nu! Dar atunci? Ni se spune că ne aflăm aici în fața trupului preamărit al Domnului, a cărui însușiri vor fi dobîndite, de altfel, și de trupurile oamenilor la sfîrșitul veacurilor cînd se va petrece învierea și judecata obștească.

În ce constă însă preamărirea trupului lui Hristos Domnul?

Prin înviere, Domnul nu și-a pierdut trupul, ci și l-a menținut într-o formă „spiritualizată”, „preamărită”. „Învierea, spune cineva, e spiritualizarea trupului, coplesirea lui totală prin spirit, actualizarea cea mai deplină a potențelor spiritului” (Pr. Prof. D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 333). Corpul așa dar s-a păstrat, fără a se pulveriza. Numai că s-a subțiat. — Poate e un fel de materialitate spirituală, dacă se poate vorbi de așa ceva, întocmai ca a ingerilor față de spiritualitatea desăvîrșită a Dumnezeuirii (Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, II, 3, trad. D. Fecioru, ed. 2-a, col. *Izvoarele Ortodoxiei* nr. 1, Buc. 1943, p. 80 sq.).*) — Că avem de a face cu un trup real și nu cu un duh, a căutat însuși Mintuitorul să ne asigure: „Vedeți mîinile și picioarele mele, că eu însumi sînt. Pipăiți-mă și vedeți, că du-

rul ingerilor pentru ca să învie din morți? Descoperirea mormintului era un fapt de care aveau nevoie ucenicii lui Hristos pentru ca să li se spulbere din suflet orice urmă de îndoială asupra învierii Stăpînului lor pe care mai apoi l-au văzut în carne și oase. Pictorii ortodocși subliniază, deseori, că Hristos a înviat în liniște, fără să rupă pecetea mormintului, în mod nevăzut și nemaiauzit de om...” (Al. Osipov, *Icoanele învierii lui Hristos*, în rev. *Pravoslavnii sobesednik*, nr. 3-1937, studiu recenzat în rev. *Bis. Ort. Rom.* nr. 11-12-1937, p. 736).

*) La fel și trupurile oamenilor la învierea obștească, precum zice Augustin, deși vor fi nestricăcioase și nemuritoare, totuși nu vor fi, cum cred unii, curat duhovnicești, ci numai comparativ mai duhovnicești, adică mai în stare să slujească sufletului, ceea ce a și înțeles sfîntul apostol Pavel prin *trup duhovnicesc* (Civ. Dei, XIII, 20, ap. Irineu Mihălcescu, *Învierea morților*, în rev. *Bis. Ort. Rom.* nr. 3-4-1940, p. 122).

„hul carne și oase nu are, precum mă vedeți pe mine că am“ (Lc. XXIV, 39) Între acest trup însă și cel al nostru al oamenilor există mari deosebiri. Transfigurarea la care a fost supus îl scoate de sub condițiile spațial-temporale ale corporalității obișnuite, ne mai fiind o piedică în manifestarea divinității lui Iisus. Induhovnicit, el devine „capabil să transmită toată infinitatea puterilor divine. Dacă principiul de viață personală în Iisus era Fiul lui Dumnezeu, și trupul trebuia să fie asimilat acestui principiu divin, să fie un trup capabil să sluiească de instrument Dumnezeirii. Trupul acesta e totodată eliberat de stăpânirea morții și înălțat în intimitatea Sfintei Treimi. După ce a înviat din morți, Hristos nu mai moare, moartea nu mai are nici o stăpânire asupra lui (Rom. VI, 9). El s-a înălțat la dreapta Tatălui, adică participă la puterea și mărirea lui Dumnezeu (Rom. VIII, 34). Desigur umanitatea aceasta spiritualizată aparține unui plan transcendent de existență față de percepția simțurilor noastre, de chipurile imaginației noastre, de conceptele abstracte ale rațiunii noastre. E o umanitate care nu cade sub simțuri, nu poate fi imaginată clar și nici turnată în concepte precise: ea depășește existența adamică de după păcat. Ea însă rămâne în regiunea ontică a omenească; e natura omenească desăvîrșită în lumina Dumnezeirii, dar legată cu toată natura omenească. Ea e centrul invizibil din care se infuzează în toți cei ce cred puterile învierii...” (Prof. Dr. Nicolae Mladin, Hristos viața noastră — după sf. ap. Pavel, în: Anuarul Acad. Teol. Andreiene, XXIV (VI) 1947—1948, Sibiu, 1948, pp. 105-6).

Prezența trupului transfigurat și preamărit în împărăția cerurilor nu contrazice afirmația paulinică potrivit căreia „carne și sînge nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu“ (I Cor. XV, 50), deoarece prin *carne și sînge* se înțelege aici coruperea, păcătoșenia cărnii și a singelui, iar nu carnea și singele luate ca entități substanțiale. „Hoc ergo loco nomine carnis et sanguinis, corruptionem mortalitatis voluit“ zice Augustin, (epist. cit. II, 13, Migne, P. L. XXXIII, 946).

Deși Fiul lui Dumnezeu și-a păstrat deci trupul după înviere și înălțare, totuși — spun sfinții Părinți — el nu mai are carne precum a avut; acum acest trup e mai mareț, mai dumnezeiesc. Omul din Iisus Domnul a devenit Dumnezeu, fiind împreunat cu Dumnezeu într-o singură persoană, iar partea cea mai sublimă care este natura dumnezeiască a înălțat pe ceilalți la slava și măreția Sa, în așa fel încît una și alta nu mai sînt decît un singur Dumnezeu, și El este în întregime Dumnezeu. (cf. Grigorie de Nazianz, Cuv. XL la sf. Botez, 45, Migne, P. G. XXXVI, 424 C).

La dreptul vorbind însă, pînă la ce limită a înaintat procesul de spiritualizare a trupului Domnului Hristos? Potrivit afirmației unui dogmatist ortodox (S. Bulgakov, Dogma euha-

ristică, trad. Pr. Paraschiv Angelescu, Buc. 1936, pp. 62, 69); trupul preamărit s-a dematerializat, dar nu s-a dezincarnat, nu s-a dezintrupat. „Trupul lui Iisus înviat nu era vizibil datorită unei naturi compacte asemenea celei a noastre, ci se făcea prin voință vizibil în planul nostru, conformindu-se capacității de percepție a ucenicilor, însă în așa fel ca ei să-și dea seama despre caracterul deosebit al acestui trup. El avea în chip real un trup real, dar de structură totuși înaltă și aparținând unui plan transcendent, era întemeiată pe puțină ca Iisus să se facă vizibil cînd și unde voia, nu ca arătare inconsistentă asemenea teofaniilor și anghelofaniilor, ci cu trup adevărat și statornic. Și înainte de înviere trupul lui Iisus se putea face nevăzut, dar pe cînd atunci vizibilitatea în planul nostru era starea lui obișnuită, după înviere invizibilitatea este starea obișnuită“. (D. Stăniloae, o. c. p. 333—4). *)

Trupul Mintuitorului Hristos, așa dar, supus acțiunii unor forțe spirituale puternice, a sfîrșit prin a se transfigura, dobîndind însușiri noi. Creștinul pravoslavnic se apropie cu credința de această învățătură transmisă și dezvoltată de tradiția patristică. Și el nu poate decît să se bucure aflînd că și în domeniul științelor se întîmplă fenomene în care găsește analogii grăitoare. Astfel e de ajuns să amintim că supusă temperaturii termodinamice, materia suferă la zero absolut transformări necunoscute la o temperatură normală. În aceste condiții spre pildă, o minge de plumb saltă pe marmoră ca și o minge de fildeş... „O nouă ordine a lucrurilor ni se relevă în preajma zero-ului absolut, materia ne apare într-o stare necunoscută pînă acum, iar bagajul științific al umanității crește dintr-odată într-un fel neașteptat“ (A. Witz, Les temperatures thermodynamiques et le zero absolu, Paris, 1904, pp. 27, 28, ap. A. Chollet, art. Corps glorieux, -in Dict. de Theol. Cath., III, 2 (Paris, 1938), col. 1904). Și dacă simpla schimbare a temperaturii și presiunii produce în apropierea lui zero absolut o asemenea revoluție în legile și proprietățile materiei, o revoluție asemănă-

*) Vorbînd despre posibilitatea apariției duhurilor, anonimă scriere „Povestirile unui pelerin rus“ precizează: „...Cînd duhurile apar unui om sub o formă trupească, ele își compun trupul văzut din lumină și aer, folosind pentru aceasta elementele din care a fost alcătuit trupul lor muritor. Și cum aerul este inzestrat cu elasticitate, sufletul care este înveșmîntat poate mișca sau atinge obiectele...“ (Povestirile unui pelerin către duhovnicul său, trad. franc. Jean Gauvain, col. Les Cahiers du Rhone-Série Blanche, XII, Neuchatel, 1943, p. 62).

Dacă duhurile au această însușire de a apare sub formă trupească, apoi cu atît mai mult Mintuitorul după înviere, cu trupul preamărit, spiritualizat, transfigurat.

toare se poate produce și de pe urma unei modificări profunde în sufletul care — potrivit credinței creștine — însuflețește materia. Există o unire substanțială între suflet și trup. Acesta este informat, însuflețit, pătruns în mod intim de către celălalt care-i aduce viața, simțirea, conștiința, mișcarea. Cînd sufletul se înalță, cînd se apropie mai mult de Dumnezeu, este firesc să imprime și tovarășului său, trupului, însușirile noi pe care le dobîndește.

Prin înviere deci, trupul Mintuitorului s-a *dematerializat* pentru a se *spiritualiza*, fără însă să se *dezincarneze* și *dezîtrupeze* pînă la a deveni simplă fantomă, stafiie ori altă apariție fără consistență. Chiar înălțarea la cer nu contrazice desăvîrșita spiritualitate a împărăției lui Dumnezeu, căci însăși faptul acesta al ridicării în sfere mult superioare, cum am văzut, implică adaptarea tovarășului sufletului, la dimensiunile proporționale unei asemenea elevațiuni. Astfel stînd lucrurile nu mai este de trebuință să ne întrebăm și noi împreună cu deja citatul interlocutor al lui Augustin, dacă trupul preamărit al Domnului mai are oase și singe, căci în acest caz va trebui să ne întrebăm mai departe dacă are și ficat, bilă, etc. ... (epist. cit. CCV).

*

Soluționată în acest mod de învățătura creștină problema trupului preamărit al Mintuitorului, a mulțumit pe majoritatea credincioșilor, nedînd prilej unor discuții serioase care să ducă la formulări dogmatice sinodale. În vremea noastră însă, s-au găsit unii care să se declare nesatisfăcuți și să încerce o nouă soluționare. Ne referim în special la teologul S. Bulgakov și la adepții rătăcitei secte a spirițiștilor.

Pentru Bulgakov, între trupul de dinainte și de după înviere nu există nici o relație, „cu toate că a păstrat legătura cu materia, pe care însă a părăsit-o sau din care a ieșit cu puterea invierii“. El s-a schimbat, s-a modificat „esențial“, „substanțial“. „Deși cu desăvîrșire spiritual și prin aceasta absolut străin materialității sau substanțialității lumii, corpul Domnului își menține toată puterea corpului, fiindcă e corp, deși numai în stare dinamică. Dar această consistență dinamică nu este numai o potențialitate, care presupune, în consecință, o neputință, ceva adinamic, ci dimpotrivă: deplina stăpînire a corporalității, corporalitate ce nu are nevoie de forma personală a trupului, din moment ce este trup în general. El are puterea de a se îmbrăca în formă corporală ca să corespundă necesităților duhului... De aceea și corpul, în general, este sau poate să devină — fiindcă posedă în sine energia acestei deveniri — un corp determinat individualicește“. Totuși, „corpul duhovnicesc, corpul invierii, încetează de a mai fi în dependență de cele trupești. Prin aceasta el nu devine însă aformal, ceva necorporal, ci se află numai în stăpînirea formei sale, care este forma pură.

Inviatul corp al Domnului, depărtându-se din lume și pierzându-și prin aceasta corporalitatea și materialitatea sa, nu-și pierde însă și însușirile sale *energetice*, ca o formă individuală a duhului, forma lui externă (cu toate că aici — în domeniul duhului, nu putem pătrunde distincțiunea dintre extern și intern). Cu atât mai puțin, firește, putem pătrunde în consistența lui separată de corporalitatea materială a acestei lumi, pe care a părăsit-o la înălțare.

Se ajunge astfel la „dematerializare“, nu însă la „dezincarnare“, „dezintrupare“. Și aceasta pentru că „ființa corpului nu se închide în moleculele materiale ale lumii, care intră în el și ies din el, ci într-o putere individuală deosebită, care e irerentă duhului în vederea intrupării lui. În această facultate sau aptitudine a duhului de a-și crea corp și a trăi în el, constă natura omului ca duh intrupat“. De altfel „trupul se face trup nu prin compoziția-i materială, ci prin forma-i lăuntrică, și această formă posedă facultatea invismintării în materia acestei lumi, ca o formă de artă ce se intrupează în materialul plastic“ (S. Bulgakov, Dogma euharistică, pp. 46—70).

Încercarea aceasta de a explica natura trupului preamărit al Mîntuitorului are oarecare contingențe ca unele opinii ale genialului teolog alexandrin Origen. „Logosul — spunea acesta — are aspecte diferite, apărind fiecăruia pe măsura putinții celui care-L vedea și nedescoperindu-se nimănui peste ceea ce convenea celui care vedea“. (Comentariul la Matei, XII, 36, Migne, P. G. XIII, 1068). Iisus apărea deci oricui după trebuința și gradul de desăvîrșire al fiecăruia: celor josnici apărea urit, pe cînd celor virtuoși frumos. În toată frumusețea însă, nu s-a arătat decît celor capabili să-l urmeze pe înălțimile muntelui, celor care ca și Petru, poartă în ei înșiși Biserica întemeiată de Cuvîntul (Contra lui Celsos, VI, 77, Migne, P. G., XI, 1413—1416).

Înzestrat cu acest poliiformism, trupului preamărit nu-i va fi fost astfel greu să i-a aspectul dorit și să se supună încercărilor legate de o împrejurare specifică: odată pentru a străbate materia, altă dată pentru a minca, altă dată spre a fi pîit de ucenici...

Oricît de interesantă ar părea explicația dată de Bulgakov, ea cuprinde în sine grave erori. În primul rînd trupul preamărit este prezentat ca fiind o simplă *energie*, o *forță dinamică*, ceea ce nu concordă cu unele afirmații din cap. XV al epistolei I-a către Corinteni, și nici cu învățătura sinodului calcedonian (cf. N. Chișescu, O dispută dogmatică din veacul XVII, extras, Buc. 1945, pp. 30, 33). În al doilea rînd, susținînd că Iisus a părăsit trupul prin înălțare spre a lua un altul induhovnicit, Bulgakov răpește petrecerii Domnului pe pămînt după înviere orice sens și justificare. „Dacă Iisus înălțîndu-se a lepădat tru-

pul, a încercat o schimbare atât de radicală, încât legătura lui cu lumea, restabilită prin trupul înviat, a putut fi supusă și ea la o modificare totală. Dacă a fost lipsă să învie cu trupul pentru a restabili apropierea Sa cu lumea, oare prin noua părăsire a trupului nu a pus iarăși o distanță între El și lume? Și atunci mai poate avea petrecerea lui Iisus pe pământ timp de patruzeci de zile înțelesul de-a arăta legătura continuă ce va exista și după aceea între El și lume? În afară de aceea însă, ce rost a mai avut învierea lui Iisus cu trupul, dacă după patruzeci de zile — prin înălțare — i-a părăsit din nou? (D. Stăniloae, o. c. p. 325).

Mult mai mari dificultăți prezintă apoi teza spiritistă. Potrivit acesteia, afirmația că Iisus a înviat cu trupul Său, fie că acesta ar fi fost preamărit sau nu, constituie o „prostie“. (Nicolae Porsena, introducere la trad. rom. a cărții lui Ernest W. Oaten. Amintirile unui mediu, Buc., 1945, p. 59). Învierea lui Iisus, zic spiritiștii, n-a fost altceva decît „deplina *materializare* a spiritului său, îmbrăcat vremelnic în carne și în veșmintele pe care același spirit le purta în viață“. (Edwin F. Bowers, *The Phenomena of the Seance Room*, London, f. a. p. 193, ap. N. Porsena, o. c. p. 56—7). Dacă Domnul n-a fost recunoscut de la început, aceasta se datorește faptului că spiritul nu l-a materializat încă suficient. De aceea îi și spune El Mariei Magdalena (Ioan, XX, 17): „Nu mă atinge căci încă nu m-am suit la Tatăl meu“ (cf. William Crookes, *Nemurirea sufletului*, trad. N. Porsena, Buc. 1942, 280 pp.; N. Porsena, *Aparițiuni și fenomene materializate*, Buc., 1946, 388 pp.).

Oricum ar sta însă lucrurile, pretind spiritiștii intitulăți pompos „metapsihiști“, „primii creștini — apostolii în orice caz — n-au avut nici un moment rătăcirea să creadă că „învierea“ a fost întoarcerea la viață a *cadavrului* lui Iisus. Ei erau perfect conștienți de realitatea fenomenului; și dovada cea mai categorică este dogma creștină, întemeiată pe nemurirea *sufletului*, pe „Împărăția cerurilor“, iar nu pe învierea din moarte a trupului material. Abia mai târziu sensul învierii se pierdu. Și se pierdu iremediabil din greșala Bisericii. În loc să lămurească fenomenul învierii ca pe arătarea *sufletului* lui Iisus, Biserica, pentru a exercita o fascinație irezistibilă asupra maselor, și de aici o ascultare oarbă, înfățișă învierea ca pe o minune, lăsînd a se înțelege, ba vorbind chiar lămurit de învierea *corpului material* și de „înălțarea lui la ceruri“. Și pentru că mulțimea s-ar fi întrebât, cu drept cuvînt, de ce și alți morți nu înviază, Biserica lămuri că minunea s-a produs numai cu Iisus, fiindcă a fost Fiul lui Dumnezeu“ (N. Porsena, introd. la W. Oaten, pp. 80—2). Așa dar, ceea ce se numește de către unii „trupul“ Domnului, n-ar fi în realitate decît spiritul Său materializat, deci o fantomă.

Teza spiritistă se lovește însă de multe dificultăți. În primul rând ea nu lămurește ce s-a întâmplat cu „cadavrul” lui Iisus, devreme ce Hristos n-a înviat ci doar spiritul i s-a materializat? Afară de aceasta, de ce nu se materializează și astăzi întocmai ca atunci, pe vremea apostolilor? Pe deasupra, fenomenele de materializare așa cum le concep spiritiștii, se petrec — potrivit însăși afirmațiilor lor — în condiții și împrejurări cu totul diferite de acelea în care s-a arătat Domnul după înviere (Pr. G. D. Gologan, *Spiritismul și Minunile Mintuitorului*, Buc., 1939, pp. 303—312).

*

După aceste precizări, sumare de altfel, putem spune că deși nedogmatizată, învățătura ortodoxă cu privire la trupul preamărit al Mintuitorului Hristos oferă credinciosului maximum de certitudine posibilă. Ceea ce îi mărește valoarea este profundul umanitarism care rezidă la temelie ei. Prin păstrarea de către Iisus cel înviat și înălțat a trupului, „natura noastră, nu de sine stătătoare, dar în orice caz natura noastră reală, stă pe scaunul dumnezeiesc, la conducerea lumii. Desigur nu s-a schimbat prin aceasta ființa dumnezeirii, dar de aci înainte participă și natura noastră și se ține seama și de ea, la atotputernica chivernisire a lumii. Fiul lui Dumnezeu se colorează de simțire omenească în tot ceea ce face. La conducerea lumii se află o minte, o simțire, un suflet ca al nostru și prin intimitatea ce există între toate subiectele ce trăiesc, simt și activează prin natura omenească, există o comunicare adincă, o solidaritate tainică, între Cel ce ține cirna Universului și oameni, oarecum întreaga omenire participând la această conducere a lumii. Cel puțin prin rugăciune și dragoste către Iisus Hristos toți avem o parte la conducerea lumii prin bunăvoința lui Dumnezeu de-a se fi decis să ridice omenitatea noastră pe tronul ceresc. La cirna lumii e nu numai înțelepciunea și atotputernicia divină, ci și o inimă omenească...” (D. Stăniloae, o. c. p. 353).

Pr. NICOLAE MIHAILESCU-Timișoara

Probleme practice

O DATINA CAREIA TREBUIE SĂ I SE ARATE MAI MULT RESPECT

Un vechi obicei, întâlnit nu numai în eparhiile din Patriarhia română, ci și în Grecia, la unele minăstiri din Orient..., recomandă distribuirea la credincioși, „după serviciul Învierii”, a ceea ce se numește „paști” ori „paștile mici”. „Paștile” sînt prescurile care se aduc la Liturghia din „Joia Mare”, împreună cu prescurile care se folosesc la proskomidie, tăiate mărunt, și stropite cu vinul rămas de la pregătirea sfintelor daruri. Ele se iau de către toți credincioșii veniți la biserică și se mănincă cu multă pietate, ca unele ce sînt în legătură cu instituirea sf. Euharistiei, cu patimile, cu moartea și cu învierea Domnului. În vechime, cei care nu puteau să asiste la serviciul divin din noaptea Învierii, ca spre pildă ciobanii, după ce ajunau de cu seara, mincau mai întîi cîtiva muguri verzi din copaci, în loc de „paști”, făcîndu-și cruce și numai după aceea încetau postul.

Deși s-au manifestat pe ici pe colo excесе, care au dus la substituirea cuminecăturii prin luarea „paștilor”, — fapt care a determinat pe unii ierarhi să adopte atitudini categorice de condamnare a folosirii „paștilor”, totuși obiceiul s-a înrădăcinat adînc, procurînd credincioșilor multă mîngiere sufletească. (Vezi Gavriil Hango, „Paștile”, în: Revista Teologică, nr. 4 și 5-1910, pp. 137—145, 187—197).

A intervenit însă o altă defecțiune, la care se referă mitropolitul Ungrovlahiei, Teodosiu, în pastorală sa „Învățătură preoților pre scurt de șapte taine” (Buzău, 1702, reproducă de Const. Erbiceanu, cu comentarii, în rev. Bis. Ort. Rom. nr. 11 și 12-1903—4, pp. 1220—1238, 1336—1351; nr. 1 și 2-1904—5, pp. 33—56, 136—152). La capitolul „Pentru paștile ce faceți la ziua Învierii Domnului Hristos, și dați oamenilor anaforă cu vin”, el zice: „...Și luînd daruri, precum aveți obicei voi popii a lua ouă sau bani pentru paști, și fiind paștile amestecate cu cuminecătură, va vinde Trupul și Singele lui Hristos, care lucru iaste foarte ticălos a-l face, căci că Trupul și Singele lui Hristos nu să dă în preț, ci în dar...” (nr. 2-1904—5, p. 141). Rezultă de aici că unii preoți s-au dedat la negustorie, căutînd să obțină un ciștig cit mai mare prin amestecarea „paștilor” cu sf. cuminecătură, spre a da acestora mai multă prețuire bănească.

Negutătorirea „paștilor“, chiar dacă acestea nu mai sînt amestecate cu sf. cuminăcătura, este un lucru care, din păcate, se mai întîlnește și azi uneori. Păcătuiește înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor acela care procedează astfel, și nu poate fi valabilă nici o scuză pe care eventual ar invoca-o.

Și se mai întîmplă ceva, dacă nu tot atît de grav, apoi nu mai puțin reprobabil: din cauza imbulzelii ce se produce la împărțirea „paștilor“ — imbulzeală care ea însăși e semnul unei lipse a preotului care nu a făcut indeajuns educație religioasă păstoriților săi — unii clerici au pus să le vie într-aiutor, pe cîntăreț, crisnic ori epitrop. Condamnind această practică „Așezămintele Soborului celui mare ținut de mitropolitul Sava Brancovici la anul 1675“ spun la punctul 3: „Care popă va da paștile să le poarte mirenii pre de afară, de nu le va da cu mina lui, să i se ia popia“ (T. Cipariu, Acte și fragmente, Blaj, 1855, p. 146).

S-ar mai putea spune multe în legătură cu obiceiul „paștilor“. Pentru scopul practic ce ni l-am propus aici însă credem că e de ajuns, pentru moment, și doar atît.

TIMPUL OFICIERII „PROHODULUI“

Serviciul „Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos“ se oficiază în bisericile mitropoliei noastre în unele parohii vineri seara, în altele simbătă în primele ore ale dimineții. Lipsa acesteia de uniformitate se întemeiază pe practici mai vechi, justificate fiecare în felul lor. O încercare de uniformizare s-a întreprins acum 27 ani în urmă de către adormitul în Domnul episcop Iosif Tr. Badescu al Caransebeșului. La 21 martie 1929 el a dat un ordin circular, purtînd nr. 90 Pr.-1929 cu următorul cuprins:

„Am observat că în unele locuri preoții au început să officieze slujba religioasă a „Prohodului Domnului“ în „Vinerea Patimilor“, seara, fără îndoială luîndu-se după uzul ce este în Caransebeș.

„În Caransebeș s-a introdus oficierea acestei slujbe dumnezeiești de fericitul nostru pomenire Episcopul Ioan Popasu; să vede că, după cum a fost îndatînat în Brașov. Din pietate față de fericitul Episcop nu s-a schimbat acest uz pînă astăzi.

„Deoarece oficierea slujbei dumnezeiești a „Prohodului Domnului“ vineri seara e abatere de la Tipicul bisericesc, conform căruia această slujbă dumnezeiască are să se officieze simbătă dimineața, așa ne vedem îndemnați a interzice oficierea slujbei Prohodului vineri seara. Această slujbă dumnezeiască să se plinească simbătă dimineața.

„Este necesitate imperioasă, ca să ne ferim de orice inovație și abatere de la Tipicul bisericesc în ce privește serviciul

dumnezeiesc... căci orice abatere de aceasta natură e aptă de a clătina însăși credința creștinilor, și tăria lor în observarea prescripțiilor sfintei Biserici.

„Dară și de altcum, serviciul dumnezeiesc al „Prohodului“ a atit de înălțător și totodată duios, incit se reclamă, ca creștinii să fie în deplină trezvie sufletească și putere spirituală și fizică, ceea ce numai dimineața tinde omului, cind e improspătat, iară nu seara, ostenit de ocupația zilei.

„Și pentru că acum stăm în imediata apropiere a sărbătorilor, Prea Onoratul Oficiu Protopresbiteral primește însărcinarea ca imediat să încunoștințeze pe toți preoții despre această dispoziție a noastră“.

Faptele arată că ordinul atit de categoric al chiriarhului caransebeșan n-a fost intru totul respectat. De aceea doi ani mai tirziu, la 28 martie 1931, sub nr. 90 Pr.-1931, el dispune încăodată oficiilor protopopești și prin ele preoților parohi, oficierea „Prohodului“ numai simbăta dimineața: „Aflu de lipsă, ca să atrag atențiunea Prea On. Oficiu Protopresbiteral asupra dispoziției arhieresti ddto 21 martie 1929 nr. 90 Pres., referitoare la slujba religioasă a „Prohodului Domnului“ cu însărcinarea, ca fără *aminare* să ia dispozițiuni, ca preoțimea tractuală respectind acele dispozițiuni arhieresti, slujba „Prohodului“ să o săvârșească conform Tipicului simbăta dimineața, iară nici de cum vineri seara, și să se ferească de inovațiuni“.

Nici această dispoziție reinnoită însă, n-a dus la uniformizare. Situația este și astăzi aceeași. Problema timpului în care trebuiește săvârșit „Prohodul“ va fi desigur soluționată pină la urmă de către autoritatea bisericească. Și pină atunci însă, unele precizări nu pot fi de prisos. E motivul pentru care ne-am adresat părintelui profesor Ene Braniște de la Institutul Teologic din București, rugindu-l să ne trimită un studiu în legătură cu problema în discuție, studiu care se publică în prezentul număr al revistei și pentru care redacția îi mulțumește și, pe această cale.

În ceea ce ne privește am opinia, nici nu s-ar putea altcum, pentru vineri seara, intrucit e un obicei mai generalizat, pentru că oferă mai multor credincioși posibilitatea să participe la slujbă în acest timp și pentru că e mai bine ca mărețul serviciul al „Invierii“ să se officieze doar el, în timpul imediat dinaintea revărsatului zorilor, fără a fi asemănat din acest punct de vedere cu serviciul „Prohodului“. Obiecția că recomandările tipicului prevăd săvârșirea „Prohodului“ dimineața, nu stă în picioare de vreme ce serviciul tuturor deniilor, officiate seara, reprezintă în fond „utrenii“ care după cum le indică numele însuși, ar trebui să se săvârșească dimineața iar nu seara.

De altfel toate acestea și multe altele în plus, părintele profesor Ene Braniște le dezbate magistral în studiul menționat.

Versuri pe teme religioase

În ultimul timp, redacția a primit din partea mai multor preoți și credincioși din cuprinsul Mitropoliei, poezii cu caracter religios, din care a ales câteva pentru a le publica. În felul acesta răspunde indemnului adresat în paginile numărului anterior tuturor colaboratorilor, de a-și valorifica calitățile de versificatori și minuitori talentați ai condeielui. E de așteptat să apară clerici — și ne gândim mai ales la ei — care să facă uz de însușirile lor artistice în scopul îndeplinirii cu maximum de randament posibil a misiunii pastorale pe care o au.

Nu vor apare în acest număr versurile părintelui Ioan Marchitan-Birsău („Rugăciune”), ale credinciosului Ion Marinescu („În pragul iernii”, „Durerea mamei”), ale credinciosului Romulus Boțoc-Socodor („Învieră”, „Închinare bisericii din Socodor”), și ale credinciosului Valeriu Romulus („Înălțarea Sfintei Cruci”). Ele ar mai necesita unele retușări și stilizări. Îi rugăm însă, pe ei și pe alții, să-și continue strădaniile scriitoricești, și să ne trimită din când în când rodul muncii lor.

RUGĂCIUNE

de pr. Petru Sălăjeanu-Comlăuș

Apele-mi împrăstiate
se adună într-o lumină;
Intr-o rază care suie
gândurile se imbină.
Focul sfânt îi dă putere,
grija albă stă de pază
Luciferul dinspre soare
iar în noapte să nu cază.
Lothus, inima se-nvoltă,
veșniciei se desface,
Lumea-n sine o ridică
s-o jertfească pentru pace.
Rugul ars, — cuvântul pierde...
sînt cu Dumnezeu în față.
Totul nu-i decît tăcere,
totuși totul e viață.

Unde-le-mi învălmășite,
 'n armonii dulci se alină...
 Cum aş sta așa de-apururi
 în bucuria divină !
 Dar iată-L : coboară-n mine
 și mă umple de lumină :
 Soarele-ntr-un strop de rouă,
 cintec în marea-mi senină

*

IISUS HRISTOS

de pr. P. Sălăjeanu

Gîndire-armonios deplină
 A Tatălui, grăită-ntr-un Cuvînt,
 Vieții rod desăvîrșit și cînt,
 Ești Adevărul în lumină.

Din nesfîrșit drept simbur firii,
 Prin ce-i fără-lege, legea o plinești,
 Mori în pămînt și îl învii, rodești
 În cer de gînd hrană Iubirii.

Încă-s Adam... Te naști și-n mine
 Tilharul ce Te-a jefuit mereu ?
 Fii cîntec zarvei din lăuntru meu,
 Înălță-mă la cer cu Tine.

*

LA PORȚILE IERUSALIMULUI

de pr. Lazăr Magheți-Văliug

- „Mlădiță din Iesei acum va să apară“.
- „E cel prezis în lege și-n scrieri de profeți
 De Duhul lui Iahve“ ! — „Lăsați tot ce aveți,
 E-aproape izbăvirea, veniți la porți afară“ !
- „Aduceți ramuri verzi“ ! — „Așterneți haine-cale,
 Impodobiți-o falnic“ ! — „Alai să-i facem cum
 Avea David, străbunul, cînd se afla la drum“ !
- „Aduceți și copiii să-i cîntăm osanale“ !

Se auzeau crîmpeie de gînduri frămîntate,
 Iar freamătul mulțimii: un vuet de cascadă.
 Întreg Ierusalimul ieșise ca să vadă
 Cînd s-a zvonit că „Unsul“ veni-va spre cetate.

Un singur ins de-o parte cu o figură sumbră,
Avind o haină neagră și-obrajii ca 'de morți,
Stătea-ntr-un loc dosnic, sub bolta unei porți
Și se ferea de oameni, părind a căuta umbră.

În rinjet de minie zicea ca pentru sine:
— „Primiți-l cu stilpări, cîntați de bucurie!
Aceleași buze, miine, vor cere ca să fie
Ucis, și îi veți pune cununi de mărăcine“.

„Atunci voi fi mai tare. Vă voi avea ca robi,
Îl voi privi cum moare și voi fi răzbunat
Prin voi, care acuma, se pare, m-ați uitat,
N-o să vă uit eu însă, o, turmă de neghiobi“.

Dar cînd vorbi el astfel un alt bărbat apare
Alături de dînsul în haine ca zăpada.
E fața-i de fecioară, în mină are spada
Și-n ochi are un fulger ce seamănă-a certare.

„Lucifere, îi zice, ți-e scurtă mîngierea,
Căci moartea Lui e moartea împărăției tale!
Priviște doar în ochii-i, că iată vine-n cale
Și vezi că-și știe soarta și-așteaptă învierea“.
Pieri cel negru, — o umbră, Și-arhanghelul certării,
Privind cu dor spre cale, se prefăcu-n lumină

Prin ramuri de finic, pe minzul de asină
Venea Iisus spre-altarul de jertfă-a împăcării.

CINTUL INVIERII

de Ion Marineșcu-Hunedoara

În unda lin-a primăverii
Răsună clopotul din sat,
Vestind creștinilor că astăzi
Hristos din morți a înviat.

Cu toții pasul și-l indreaptă
Către biserica din sat
Să cînte-n zorii dimineții
Hristos din morți a înviat.

De-aicea cîntul învierii
Pe-un fir de raze aurii,
Spre geana zărilor albastre
Îl duc voioase ciocîrlii.

Și-l suie-n murmur de tilincă
Micuții miei cu turma lor
Și-l cîntă freamătul de codru
Și șopotitul de izvor.

Și astfel cîntul învierii,
În suflet, buze și în gînd,
Răsună pe întreg pămîntul
Cu glasul argintat și blind.

DOCUMENTAR

MONUMENTE ALE LITERATURII VECHI CREȘTINE *)

de: *Episcop Mihail*

În ultimele decenii s-au găsit în Egipt citeva fragmente de papirusuri, destul de mici ca întindere, dar excepțional de prețioase în ceea ce privește conținutul, ele reprezentând monumente ale literaturii vechi creștine.

Unul din fragmente conține citeva versete din evanghelia după Ioan (XVIII, 31—33, 37, 38). El a fost publicat pentru prima dată în anul 1935, iar apoi în anul 1939 (C. H. Roberts, *An Unpublished Fragment of the 4-th Gospel*, Manchester, 1935; W. H. P. Hatch, *The Principal Uncial Manuscripts of the New Testament*, Chicago, 1939). Papirusul se păstrează în Anglia, la Manchester, în biblioteca lui D. Railend. Particularitățile paleografice ale textului arată că acest fragment de papirus în miniatură constituie mărturia vie a unei adinci antichități: rindurile, sau mai corect părți din rindurile care s-au păstrat și care istorisesc judecata făcută de Pilat Domnului Iisus, au fost scrise în veacul al doilea, sau mai precis, în prima lui jumătate. Aceasta înseamnă că persoana care a copiat pe papirus textul evanghelic, din care s-au păstrat fragmente atât de mici și scumpe pentru noi, a fost un contemporan al sf. Policarp episcopul Smirnei și al primilor apologeți, adică aparținea acelei generații foarte apropiată de izvoarele creștinismului. Astfel, acest fragment din evanghelia după Ioan, poate fi numit pe drept cuvânt cel mai vechi monument-manuscris al Noului Testament, din cele cunoscute până în prezent.

Dar mai există o mărturie de cea mai mare valoare a creștinismului primar în Egipt, și anume papirusul care povestește despre unele întâmplări din istoria evanghelică. E vorba despre o altă descoperire făcută tot în Egipt și dată publicității în același an 1935 (H. J. Bell and T. C. Skeat, *Fragments of an Unknown Gospel*, London, 1935).

*) Traducere de pr. Boris Țurcan-Lugoj, din „Revista Patriarhiei Moscovei” nr. 12-1955, pp. 56—63.

În afară de acestea, în colecția papirusurilor vechi achiziționate de „Muzeul Britanic” s-a dat peste un fragment nu prea mare, ori mai bine zis o serie de fragmente dintr-o operă, cuprinsul căreia este foarte apropiat de cel al istorisirilor evanghelice.

În urma muncii migăloase a unor specialiști calificați s-a reușit să se reconstituie în parte rindurile deteriorate și rupte cum și cuvintele izolate. Partea textului ce s-a păstrat și care e ușor citibilă, completată cu cuvintele reconstituite, se împarte într-o serie de fragmente parțiale nu prea mari. În traducere, fragmentele descoperite au următorul cuprins :

I-ul fragment verso :

1. Și a zis Iisus legiuitorilor : pedeșiți pe orice criminal și călcător de lege, nu însă pe Mine... (fragment intraductibil).
2. Iar adresându-se căpeteniilor poporului, a rostit următorul cuvânt :
Cercetați Scripturile întru care voi gândiți viață să aveți. Ele mărturisesc despre Mine.
3. Să nu socotiți că Eu am venit (ca) să vă învinuiesc înaintea Tatălui Meu; Moise este cel care vă învinuiește, întru care voi nădăjduiți.
4. Cînd ei însă vorbeau : noi știm bine că Dumnezeu a vorbit cu Moise, iar despre Tine, noi nu știm de unde ești Tu, — Iisus răspunzînd le-a spus : acum se dă în vileag necredința voastră...

I fragment recto :

5. ... au instigat mulțimea ca adunînd pietre să-L omoare.
6. Căpeteniile și-au pus minile pe El ca să-L prindă și să-L predea mulțimii, Și nu L-au putut prinde căci încă n-a sosit pentru El ceasul predării.
7. Insuși Domnul ieșind din mijlocul lor s-a depărtat de la ei.
8. Și iată un lepros apropiindu-se de El a zis : Învățătorule Iisuse, călătorind eu împreună cu leproșii și mincind împreună cu ei într-o ospătărie, am devenit și eu lepros. Dar dacă Tu vei vrea, eu mă voi curăți.
9. Iar Domnul i-a zis : voiesc, curățește-te. Și îndată s-a depărtat lepra de la el.
10. Și i-a zis lui Domnul : mergi de te arată preoților...

II-lea fragment recto :

11. ... Apropiindu-se de El îl ispiteau întrebându-L și zicind: Iisus Învățătorule, noi știm că Tu ai venit de la Dumnezeu căci ceea ce Tu faci, mărturisește despre Tine mai presus decît toți proorocii.
12. Spune-ne nouă: este oare îngăduit să se dea împăraților aceea ce se referă la autoritatea lor? Să le dăm ori nu?
13. Iisus însă cunoscînd gîndurile lor, indignîndu-Se le-a spus: ce mă numiți cu gurile voastre învățător, neascultînd cele ce vă zic Eu?
14. Bine a proorocit Isaia despre voi zicînd: poporul acesta cu gura mă cinstește pe cînd inima îi este departe de Mine. Zadarnic Mă cinstesc aceștia cu învățături (și porunci omenеști învățînd)...

II-lea fragment verso :

Aci integritatea textului este mult mai alterată decît în fragmentele anterioare. Succesiunea expunerii nu se prinde în întregime. Se poate însă afirma că e vorba despre o minune pe care Domnul a săvîrșit-o pe malul Iordanului, nementionată de nici una din cele pentru evangheliile canonice.

III-lea fragment : cuvinte izolate și părțile din cuvinte.

Cum e ușor de observat, cuprinsul fragmentelor menționate, în cea mai mare parte reproduc aproape textual aceia ce istorisesc cele patru evangheliile canonice. Există o serie de coincidențe textuale și paralele apropiate. (I-ul fragment verso: Ioan 5, 39; 5, 45; 9, 29, I-ul fragment recto: Ioan 8, 59; 7, 30; 7, 44; 10, 39. Luca 4, 30. Matei 8, 2—4. Marcu 1, 40—44. Luca 5, 12—14. II-lea fragment recto: Ioan 3, 2. Matei 22, 16—21. Marcu 12, 13—17. Luca 20, 20—26. Matei 18, 7—9. Marcu 7, 6—7).

Ce reprezintă în sine textul fragmentelor acestora după cuprinsul lor? În ce raport se află textul lor față de textul evangheliilor canonice?

Compararea textului fragmentelor cu textul celor patru evangheliile canonice ne permite să afirmăm că acesta nu este extras din evangheliile canonice; în textul cercetat se cuprind elemente care nu se află în evangheliile canonice. Chiar acolo unde este vorba despre aceea ce povestesc sinopticii (ex. vindecarea leprosului și ispitirea cu întrebarea: „să se dea ori să nu se dea împăraților...”) narațiunea este redată cu alte cuvinte. Continuînd compararea textului fragmentelor cu monumentele literaturii creștine care au un caracter analog, se cuvine să menționăm că textul fragmentelor în discuție, nu poate fi pus în legătură nici cu textul apocrifelor.

Să ne reamintim ce sînt apocrifele. În acest caz, pe noi ne interesează doar literatura apocrifă a Noului Testament. Aceasta e o secțiune foarte vastă a literaturii creștine vechi, care povestește despre viața, faptele și învățătura lui Iisus Hristos și a ucenicilor Lui, avînd drept scop de a întregi acea ce este spus în cărțile noastre canonice ale Noului Testament. Majoritatea apocrifelor sînt atribuite autorilor cărților Noului Testament sau, în orice caz, membrilor de frunte ai Bisericii primare.

După cuprinsul lor, apocrifele se împart în: 1. opere ieșite din cercurile eretice și avînd tendințe cu totul antibisericești bine determinate, și 2. opere create de către membrii comunității bisericești, absolut bineintenționați, cu scop edificator. Tăcerea scrierilor canonice ale Noului Testament despre copilăria și adolescența Mîntuitorului, despre viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, despre soarta majorității ucenicilor lui Hristos și despre alte multe probleme, a stimulat oarecum gîndirea cucernică și imaginația, îndemnîndu-le să încerce completarea lacunelor existente.

Și iată, în jurul trunchiului povestirii canonice ale Noului Testament a crescut o pădure întreagă de opere legendare și semilegendare. Iar toate aceste alcătuiți, întocmai ca și iedera au început să se agațe de trunchiul și ramurile istoriei evangheliei și apostolilor, înfășurînd acest trunchi și aceste ramuri iar uneori acoperindu-le cu un frunziș bogat. Cînd se întimpla aceasta, atunci înflorau maiestuos diferite erezii și pseudo-doctrine. Aici nu e nimic uimitor, întrucît multe apocrife erau întocmite tocmai de eretici. Iar în acele apocrife care au apărut ca alcătuiți ale simțămîntului bineintenționat al autorilor gînditori creștini, ereticii inserau foarte ușor „corecturile” lor, denaturîndu-le sensul inițial. E ușor de înțeles că în momentul cînd Biserica biruia erezii și pseudo-doctrinele, securea autorității bisericești a retezat și smuls rădăcinile și tulpinele acelei literaturi apocrife, care întocmai ca și desișul plantelor streine înfășura trunchiul bisericesc. Astfel din numărul total al apocrifelor vechi, s-au păstrat pînă în zilele noastre doar foarte puține.

În toate apocrifele păstrate se observă mai mult ori mai puțin clar, o preferință deosebită pentru miraculos și extraordinar. Apocrifelor le sînt caracteristice tot felul de exagerări, cum și absența consecvenței logice în expunerea cuvîntărilor sau a faptelor. Pasiunea autorilor operelor apocrife pentru tot ce este extraordinar și fantastic, duce la concluzia că, în multe cazuri, s-a urmărit în mod special producerea unor efecte intenționate. Mină în mină cu această particularitate a majorității povestirilor apocrife este pasiunea lor pentru șireata impletire a complicațiilor povestirii, pentru orice fel de adausuri și înfloriri.

Dimpotrivă în evangheliile noastre canonice nu găsim nici o urmă a acestei înfloriri rafinate a stilului și nici a acestor mi-

nuni curioase, în fond inutile, care nu urmăresc alt scop decât producerea unor efecte exterioare. Scrierile de Dumnezeu inspirate ale sfinților apostoli strălucesc în maiestrea simplitate a narațiunii, absența efectelor, într-o nobilă seriozitate a limbii și a stilului. Iată de ce chiar și un cititor cu puțină experiență, comparând narațiunile istorice ale cărților noastre sfinte ale Noului Testament cu povestirile apocrife, observă ușor o esențială deosebire între unele și altele.

E necesar să știm că aproape toate așa numitele „evangelii” apocrife, se pot împărți în două mari grupe. O parte foarte importantă a evangheliilor apocrife este consacrată anilor de pruncie și copilărie ai vieții pămîntești a Mintuitorului. A doua parte a literaturii apocrife, extrem de voluminoasă, apropiată de tematica evangheliilor noastre, constituie descrierea ultimelor zile ale vieții Dumnezeului-om, patimilor și morții Lui.

Să ne referim acum la fragmentele cercetate de noi. Ceea ce citim aici, nu corespunde de fel după cuprins, celor două susamintite vaste părți ale literaturii apocrife. Cu o claritate neîndoieabilă, fără riscul de a cădea într-o eroare, noi observăm că în textul fragmentelor nu există nici fantezie, nici elemente senzaționale, nici șiretlicuri. Într-un cuvînt, nu există nimic ce s-ar asemena cu apocrifele. În schimb găsim multe elemente care le apropie de evanghelie.

Atenția autorului fragmentelor, în orice caz, nu se mărginește exclusiv la primele sau ultimele zile ale vieții pămîntești ale Mintuitorului, ceea ce este așa de caracteristic majorității zdrobitoare a apocrifelor. În ciuda dimensiunii nu prea mari a fragmentelor, se poate chiar afirma, că avem aci o narațiune, alcătuită după un plan, apropiat de planul evangheliilor canonice, despre ceea ce mărturisește însăși construcția textului. Spusele și povețele, acțiunile puterii miraculoase dumnezeiești aci descrise, toate se află într-o astfel de legătură reciprocă și sînt povestite în așa fel, că nu se cuvine să ne indoim de cea mai apropiată analogie, dintre intenția și planul narațiunilor celor patru evangheliști ai noștri și cele ale autorului necunoscut al textului cercetat.

În sprijinul acestei afirmații, cu o deosebită claritate vorbește acel pasaj (vers 6 și 7), unde se amintește despre iminentele patimi ale Mintuitorului. Noi știm bine că indicații de acest fel se întîlnesc de multe ori și în paginile evangheliilor canonice și se poate spune, că ele apar ca un fir îndrumător al narațiunii evanghelice. Căci într-adevăr, dacă Domnul nostru a venit anume „pentru aceasta”, „pentru ceasul acesta” (Ioan 12, 27), adică ceasul trădării, răstignirii și al morții pentru păcatele lumii, atunci nu este nimic surprinzător în aceea, că toate încercările răutăcioase ale vrăjmașilor lui Hristos, de a-L prinde și a-L preda morții, s-au soldat cu nereușita, pînă la acele

timp, pînă cînd n-a sosit „ceasul Lui“. Această temă este reprezentată de multe ori de către evangheliștii noștri, în deosebi de către evanghelistul Ioan (Ioan 2, 4; 7, 30; 8, 20; 12, 23; 12, 27; ș. a. Comp. Lc. 22, 53). Dacă în textul cercetat de noi este folosită expresia similară cu formulele evanghelice: „căci încă n-a sosit pentru El ceasul trădării“, atunci din această împrejurare absolut normal se poate trage concluzia, că autorul textului a intenționat să urmeze același plan al expunerii, care stă la baza evangheliilor noastre canonice. Totodată menționăm aci, că în fragmentele cercetate de noi, nu există nimic ce ar inclina spre o erezio oarecare; cuprinsul rindurilor fragmentelor în cauză zugrăvește înaintea ochilor minții noastre chipul cunoscut nouă din pruncie al Dumnezeuului-om din evanghelie, și anume în așa fel cum ne-a învățat să ni-L inchipuim sfînta sobornicească și apostolică Biserică. Acest lucru constituie încă o mărturie că între textul fragmentelor și nefasta literatură apocrifă, nu există nici măcar o legătură cit de îndepărtată. În rezumat putem spune că textul cercetat de noi nu se apropie de literatura apocrifă nici în ceea ce privește vreo expresie, nici în ceea ce privește vreun cuvînt. Pe de altă parte însă, între acest text și textul evangheliilor canonice există o asemănare destul de importantă. Interesul autorului textului fragmentelor este concentrat spre aceleași probleme care formează preocuparea celor patru evanghelii. Este clar că în textul fragmentelor se simte tendința spre consecvența istorică și succesiunea expunerii, ceea ce apropie rindurile cercetate de evangheliile noastre.

Fragmentele în cauză însă nu apar nici ca extrase din evanghelii. Și atunci ce reprezintă în sine textul acestor fragmente? Pentru ca să rezolvăm această problemă și pentru ca să găsim textului fragmentelor locul corespunzător în rîndul monumentelor literaturii vechi creștine, se cuvine să apelăm la sf. Tradiție. E necesar să ne reamintim că „monumentele literaturii creștine și bisericești ajunse pînă la noi, trebuie să privească numai ca părți din marea și complexa viață care își află o resfringere mult mai completă în tradiția orală“. (A. I. Sagarda, *Locul tradiției orale în istoria dezvoltării gîndirii vechi bisericești*, în: *Jurnalul Patriarhiei Moscovei*, nr. 1-1949, p. 41). Știm desigur rolul ce l-a avut tradiția orală în zorile istoriei creștinismului. Domnul nostru Iisus Hristos învăța și instruia doar oral pe urmașii Săi. Tot așa doar oral au vestit evanghelia împărăției lui Dumnezeu și sfinții apostoli și învățăceii lor, în primele timpuri ale existenței Bisericii. În acei ani creștinismul se răspîndea și se consolida exclusiv prin puterea cuvîntului viu. Memoria primilor creștini era aceea care păstra tezaurul sfîntei Tradiții. Ulterior și doar parțial aceasta a fost scrisă. Noi de asemenea știm că în cele patru evanghelii canonice nu s-a scris tot ceea ce a învățat Domnul nostru și ceea ce El a săvîrșit. Despre aceasta

mărturisește însăși textul evanghelic. Iar ceea ce memoria cu-cernică a primilor creștini a păstrat și transmis din gură în gură, a ajuns pînă la noi — cu toată părerea de rău — numai prin intermediul unor nu prea numeroase scrieri.

Aceste cuvinte și fapte ale Domnului nostru Iisus Hristos, nementionate în evangheliile dar păstrate de tradiția Bisericii, apar ca niște „mărgăritare” prețioase, ca o „comoară ascunsă” (Mt. 13, 44—46) a tradiției creștine. Astfel de mărgăritare prețioase, cele mai mari tezaure ale tradiției Bisericii, sînt fără îndoială „agrapha” — „spusele Domnului nescrise”, pentru a căror culegere și cercetare și-au consacrat puterile mulți învățați specialiști de prim rang. („Agrapha” e un termen intrucitva convențional, deoarece în această noțiune se includ nu numai „vorbele” ci în parte și „faptele”). Cercetătorii compară „agrapha” cu izvoarele pe jumătate pierdute în nisip. Aceste izvoare ce se pierd în nisipurile timpurilor, pornesc din unul și același cel mai vechi izvor bisericesc. Acest izvor de apă vie, actual pentru zilele vieții pămîntești ale Mintuitorului, formează în realitate cuprinsul sf. Tradiții. Felul în care poate fi regăsită vină de apă sub nisipurile pustiei, acolo unde nu apare nici un semn de existență a umezelii, constituie o analogie cu felul în care, mai ales datorită săpăturilor arheologice, pot fi regăsite și izvoarele pierdute în nisipurile veacurilor, ce pornesc din izvorul primordial al sf. Tradiții. Numărul așa numitelor „agrapha” se înmulțește astfel mereu, ceea ce nici nu e prea uimitor. La textele cunoscute încă mai de mult, se adaugă noi și noi alte texte. Acest lucru este foarte important, deoarece „agrapha” nu sînt ceea ce sînt apocrifele. Apocrifele în cea mai mare parte au fost create ca o denaturare, ca o falsificare a învățăturii bisericești; apocrifere provenind din mediul creștinilor pioși au fost și ele ulterior expuse, într-o mare măsură, unor denaturări similare. În același timp însă „agrapha” reprezintă aurul curat al sf. Tradiții a Bisericii lui Hristos.

Dar să ne întoarcem la textul nostru. Există toate motivele să afirmăm că aceste nu de mult descoperite fragmente, fac parte din numărul prețioaselor mărgăritare ale vechii tradiții creștine și merită să fie incluse în numărul acelor „agrapha” timpurii cunoscute. Cum putem verifica această aserțiune. Fiecare frază, fiecare cuvînt care pretinde a fi inclus în rîndul așa numitelor „agrapha”, trebuie să răspundă unor condiții precise. Dintre aceste condiții menite a proba autenticitatea lor amintim două: 1. să corespundă duhului evanghelic al învățăturii lui Hristos și 2. să corespundă obișnuitelor formule și expresii evanghelice. Cea dintîi se referă la fond, cea de a doua la formă. Și acum ne întrebăm: textul cercetat de noi îndeplinește aceste condiții? Corespunde oare conținutului său duhului evanghelic al învățăturii lui Hristos?

Corespund oare expresiile folosite de autorul fragmentelor cu expresiile evanghelice? În baza celor pînă acum afirmate, la întrebările puse putem să dăm un singur răspuns pozitiv: deplină corespondență în ambele cazuri.

Dar aceasta e încă puțin. Textul fragmentului care conține narațiunea despre vindecarea leprosului, oferă posibilitatea de a trage unele interesante și convingătoare concluzii. Pentru aceasta e necesar să confruntăm istorisirea evangheliilor canonice (Mt. 8, 2—4; Mc. 1, 40—44; Lc. 5, 12—14) cu versurile 8—10 din fragmentul I recto. Compararea textelor scoate în mod evident la iveală toate punctele de asemănare dar și de deosebire în detaliile istorisirii dintre sinoptici și textul fragmentului. Astfel autorul fragmentului comunică un amănunt care nu se întâlnește la sinoptici: leprosul povestește modul în care s-a molipsit de această groaznică boală. Textul fragmentului nu amintește despre închinarea leprosului înaintea Domnului (la evanghelistul Matei „închinîndu-se lui”; la sf. Marcu „căzînd în genunchi înaintea lui”; la sf. Luca „a căzut pe fața sa”). Textul fragmentului nu vorbește de asemenea despre aceea că Domnul și-a întins mina și s-a atins de lepros. În adresările leprosului către Domnul, în cuvintele Mintuitorului din porunca dată leprosului, cu toată deplina armonie a conținutului faptic, răsună unele particularități evidente.

Să atragem atenția asupra unui amănunt al istorisirii evanghelice la sfîntul Marcu: vindecînd pe lepros Domnul s-a uitat „sever” la el. Pentru ce a fost Domnul „sever” față de lepros? Din textul evanghelic acest lucru nu reiese destul de clar. Îndată ne vom convinge însă că textul fragmentului poate arunca o lumină în această lipsă de claritate. Să ne întoarcem la compararea textelor. Prin ce se explică diferența de detalii a narațiunii în una și aceeași întimplare sigură? Cea mai evidentă și simplă explicație a acestui fapt este următoarea: la baza tuturor narațiunilor despre vindecarea leprosului, stă unul și același fapt din istoria evanghelică. Martori ai acestei mari minuni au fost mulți, și precum totdeauna se întîmplă, în memoria tuturor martorilor s-a păstrat desigur ceea ce este mai important, adică faptul care formează esențialul întîmplării, și pe lîngă aceasta, o anumită cantitate de detalii și amănunte. Aceste detalii s-au păstrat în memoria martorilor, în variante diferite, căci unii au reținut unele, alții altele. Rugămîntea cu care leprosul s-a adresat către Domnul, răspunsul Mintuitorului și însăși faptul vindecării, s-au întipărit în memoria tuturor martorilor minunii, despre ele aducîndu-și aminte și povestind toți. De aceea aceste linii generale constituie baza narațiunii pe care o aflăm la cei trei evangheliști sinoptici, precum și la necunoscutul autor al fragmentului. În același timp, detaliile secundare ale narațiunii s-au reținut în diferite feluri. Desigur nu

toți martorii minunii transmiteau aceste detalii întocmai în înțelegere. Unii — și e vorba de sinoptici — au reținut mai ales închinarea leproșului înaintea Domnului și faptul cum Domnul și-a întins mina și s-a atins de cel vindecat. Autorul fragmentelor a consemnat o altă tradiție. O serie de martori ai minunii s-au oprit nu asupra unor amănunte și acțiuni exterioare, ci asupra cuvintelor pronunțate în timpul vindecării și mai ales în momentele premergătoare vindecării. Astfel s-a păstrat povestirea celui vindecat de lepră, despre aceea cum el a devenit leproș.

Cu această înțelegere a legăturii reciproce dintre narațiuni, noi nu numai că ne convingem încă odată despre marele și excepționalul rol al tradiției orale în istoria primară a Bisericii dar și obținem, după cum se vede, cheia pentru dezlegarea acelei lipse de claritate care se află în istorisirea despre vindecarea leproșului, la sfântul evanghelist Marcu.

De ce a fost totuși Domnul „sever” față de leproș? În traducerea rusă a evangheliei citim (Mc. 1, 43): „Și privind-l sever, îndată l-a trimis pe el”. Textul slavon sună așa: „Și răstindu-se la el, îndată l-a scos afară”. Cea mai verosimilă dezlegare a acestei enigme constă în următoarea presupunere: vindecarea leproșului s-a săvârșit, fără îndoială, în prezența unei enorme mulțimi de spectatori, la începutul dumnezeieștii activități publice a Mintuitorului. Lămurind treptat pe ucenicii și ascultătorii Săi, foarte adesea Domnul sublinia în această perioadă a activității Sale, că El n-a venit să strice legea sau proorocii, ci ca s-o plinească (Mt. 5, 17). De aceea în cazul de față Domnul nu incurajează de fel acea vădită violare a legii lui Moise, privitoare la raporturile cu leproșii, care a fost îngăduită nenorociților care au cerut vindecarea. Domnul e îndurător. El îndeplinește rugămintea leproșului și-l vindecă, în același timp se poartă însă cu el foarte sever, voind să arate că El nu aprobă violarea legii săvârșită de acest om. Și trebuie să credem că motivele violării legii lui Moise în acest caz au fost de așa natură încât necondiționat meritau o dezaprobare în public înaintea mulțimii care asista ca martoră. Dacă așa stau lucrurile atunci în acest caz textul fragmentelor primește o și mai mare valoare în ochii noștri. El nu numai că concordă în duh și formă cu evangheliile canonice dar, după cum se vede permite chiar să pătrundem într-un detaliu al istoriei evangheliei. În același fel coincidența armonioasă a diferitelor texte poate atesta cum nu se poate mai bine valoarea textelor cercetate de noi, confirmând originea lor din izvorul curat al tradiției bisericești.

Rămâne să rezolvăm problema autorității fragmentelor. Această problemă, propriu zis, se unește cu problema vechimii fragmentelor. Încă de la prima cunoștință, specialiștii au atras atenția asupra caracterului arhaic al scrierii. S-a tras concluzia

că textul fragmentelor a fost scris, nu mai târziu decât mijlocul veacului al II-lea. Studiarea lor ulterioară a dus la concluzii mult mai interesante. Compararea scrisului unor manuscrise precis datate cu textele nou descoperite, a dus la concluzia că fragmentele cercetate de noi sînt cel mai timpuriu monument al literaturii creștine, din numărul celor găsite în Egipt pînă acum. Și pentru că Egiptul deține prioritatea în domeniul acestui fel de descoperiri arheologice, din cele spuse rezultă că în acest caz aveam de-a face cu cel mai vechi monument al literaturii creștine, din numărul celor găsite pînă-n prezent.

Între cele mai cunoscute papirusuri vechi dateate, cu text grecesc, s-au găsit în total trei care după particularitățile scrierii se apropie cel mai mult de fragmentele noastre: papirusul nr. 6854 din Berlin, care e un document oficial scris în timpul domniei împăratului Traian (98—117 d. Hr.); 2. papirusul nr. 130 din Londra, care e un horoscop întocmit pentru 1 aprilie 81 d. Hr. Se poate afirma că acesta a fost alcătuit și scris nici într-un caz mai târziu decît primii ani ai veacului al II-lea; 3. papirusul nr. 110 din Fafume, care e o scrisoare particulară din anul 94 d. Hr.

Cel de-al treilea dintre aceste papirusuri manifestă cea mai deplină asemănare a semnelor paleografice cu caracterul scrisului fragmentelor cercetate. Plecînd de aici se poate afirma că data apariției textului fragmentelor poate fi așezată la limita dintre veacul I și veacul al II-lea. Unii învățați opiniază pentru o dată încă mai timpurie.

Concluziile sînt clare: noi avem de-a face cu cel mai vechi monument al literaturii creștine. După timpul originii sale el este excepțional de apropiat de izvoarele creștinismului, iar după caracterul său se așează alături de narațiunile evangheliilor canonice. Poate fi exprimată ipoteza că acest papirus a fost scris în acel timp cînd se scria sau a fost terminată scrierea celei mai târzii dintre cele patru evanghelii canonice, evangheliile după Ioan.

Este îngăduit să mai formulăm o ipoteză: nu apare oare acest text ca o parte componentă a celei mai vechi literaturi creștine, pe care o are în vedere sf. evanghelist Luca în cele dintîi versuri ale primului capitol al evangheliei sale?

Nu încapă îndoială că combinarea unor astfel de calități, ca profunzimea autenticității și excepționala apropiere a textului de evangheliile după duh și formă, permite să plasăm aceste fragmente în categoria celor mai interesante și mai autoritare monumente ale literaturii vechi creștine. Prin aceasta se adaugă încă o perlă prețioasă în marele tezaur al sfintei Tradiții a Bisericii lui Hristos.

Aniversări și Comemorări

1 MAI, SARBATOAREA PRIMAVERII, A MUNCII ȘI A PACII*)

1 Mai — din însuși ceasul izvodirii lui ca și a lumii muncitoare — a fost sortit să fie o sărbătoare a primăverii, a muncii și a păcii.

Oamenii muncii de pe tot întinsul pământului, împovărați, veacuri de-a rindul, de iarna celei mai crincene exploatare, au hotărât ca în această zi să-și unească forțele, să-și împreune vrerile și să-și sporească lupta pentru venirea unei primăveri, în care soarele să răsară binefăcător pentru toți cei ce, cu sudoarea frunții lor, creează tot ceea ce este mai mareț și mai înălțător în lumea aceasta.

An de an — în miezul primăverii — 1 Mai a fost ziua înfrățirii oamenilor muncii de pretutindeni, ziua verificării forțelor mereu crescînde ale lumii muncitoare din toate țările, a sporirii nădejdlor, a potențării elanurilor, a coordonării luptei pentru biruința în lume a „primăverii omenirii“.

Și această „primăvară a omenirii“ a izbîndit, mai întîi pe a șasea parte a globului pămîntesc, în Marea Uniune Sovietică, după întîia înclăștare mondială; apoi după ce Marte și-a purtat stihiiile purpurii a doua oară peste planeta noastră, ea a biruit din nou, revărsîndu-și înfloririle asupra țărilor de democrație populară și asupra poporului cu cea mai veche cultură, de la Soare-Răsare, poporul chinez.

Astăzi pe a treia parte a pământului, lumea muncitoare, trăiește fericită sub soarele cald al acestei primăveri a omenirii. Și tot ceea ce este mai bun, în fiecare popor, privește cu dragoste și cu dor înfocat spre mărețele înfăptuiri ale omului nou din această Arcadie a bunurilor împlinite.

1 Mai a fost întotdeauna și este și astăzi expresia nădejdlor împlinite sau a celor ce se vor împlini. De la un capăt la celălalt al lumii — deasupra hotarelor — se string frățește miinile omenirii muncitoare care în această zi simte cu tărie, în toate inimile, același sacru legămint al libertății: „Mîini albe, mîini negre și mîini galbene unind antipozii, sute și sute

*) Rîndurile de mai jos sînt luate, cu unele modificări, din articolul preotului Gr. Burlușan, publicat în revista „Glasul Bisericii“, nr. 4—5/1954, p. 229—232.

de milioane de mîini se string" cu putere de destin solidar. Și prin ele „trece, ca un uriaș fir al vieții, aceeași grandioasă energie. Mîinile libere string pe cele încă în lanțuri — și lanțurile zornăie și slăbesc. Mîinile tovărășești trec oceanele și munții. E o putere formidabilă în acest lanț uriaș al mîinilor care construiesc o lume nouă sau rup lanțurile lumii vechi. Ziua de 1 Mai este catalizatorul acestor energii infinite, ale acestor mîini care se string cu și mai multă putere astăzi. Mîini care — văzute sau nevăzute, dar pururea înfrățite — vorbesc despre biruințele dobîndite, ca și despre biruințele ce vor veni,

Primăvara este triumful vieții asupra înghețului crincen al morții. „Inimă a primăverii“, ziua de 1 Mai este simbolul izbînzii luminii asupra întunecului, a zilei asupra nopții, a dragostei asupra urii, a libertății asupra sclaviei, a dreptății asupra injustiției, a fericirii asupra suferinței.

După secole de iarnă grea, poporul nostru trudit — cu ajutorul frătesc al marelui popor sovietic — a izbîndit în primăvară. Au rămas în urmă înghețurile iobăgiei și troenele exploatarei stăpînilor de odinioară. Sînt 12 ani de cînd poporul nostru muncitor din fabrici, din uzine, din laboratoare și de pe țărini respiră aerul tare al libertății, al dreptății sociale, al fericirii de a muncii slobod în țară slobodă.

Biserica Ortodoxă Romînă, cu ierarhii, slujitorii și închinătorii ei, participă și ea, an de an, cu rugăciunile către Cel Atotputernic și cu hotărîrea de a sta alături de aceia care făptuiesc mai binele, la această sărbătoare a primăverii, a muncii și a păcii.

Slujitoare incredințată a Domnului Păcii, Adevărului, Luminii și Vieții, Biserica noastră — care-și proslăvește pe Izbăvitorul ei în cuprinderea „Primăvara Dulce“ — ia parte cu însuflețire la întreaga bucurie a zilei de 1 Mai.

PREOTUL MIHAIL GAȘPAR, UN TALENTAT SCRITOR BANAȚEAN

În ianuarie anul acesta, s-au împlinit trei sferturi de veac de la nașterea celui ce a fost Mihail Gașpar, bun preot și scriitor de mare talent (1881—1929). Această comemorare pe lingă care cei mai mulți dintre noi au trecut nepăsători, ne-a îndemnat totuși să atragem atenția, chiar și într-un chip prea puțin corespunzător, asupra unui înaintaș care a făcut multă cinste Bisericii bănățene și literaturii romînești.

În perspectiva timpului, Mihail Gașpar ne apare azi ca un om înaintat al vremii sale, atît prin concepțiile cit și prin activitatea sa. Evident, epoca în care a trăit, influențele cărora nu s-a putut sustrage, au lăsat urme în opera sa. Cu toate acestea, moștenirea literară a protei Gașpar, merită să fie preluată și redată, în părțile ei pozitive, contemporaneității.

Pentru a cinsti memoria lui Mihail Gașpar, redacția „Mitropoliei Banatului” a găsit potrivit să publice cele scrise de Cezar Petrescu în „Gazeta literară” nr. 2 (96), din 12 ianuarie 1956, p. 5 sub titlul: „Un scriitor uitat: bănățeanul Mihail Gașpar”, întrucît Cezar Petrescu este unul din aceia care s-a apropiat cu multă înțelegere de viața și opera confratelui său unanim apreciat:

„Se implinesc trei sferturi de veac de la nașterea scriitorului și publicistului Mihail Gașpar, bănățean din patria lui Eftimie Murgu, Victor Vlad Delamarina și Ion Popovici-Bănățeanu.

„Colaborator la mai toate revistele vremii de dincoace și de dincolo de Carpați, printre care și „Viața Românească”, acest harnic și inimos minuiitor al condeiului și-a început ucenicia scrisului cu un respectiv stagiul în temnița din Seghedin pentru articolele de gazetă unde zugrăvea prea îndrăzneț obida și amarul clăcașului valah sub stăpînirea feudală a nemeșilor. Pînă aici, nimic prea deosebit. Ceea ce apare mai puțin frecvent pentru publicistii trans-carpatici ai timpului, e că a folosit lunile de temniță ca să traducă „Poemele în proză” ale lui Ivan Turgheniev, tipărite mai apoi într-un volum la Lugoj, după ce cu doi ani mai înainte tradusese nuvela „Malva” a lui Maxim Gorki, tot așa cum avea să tîlmăcească mai tirziu „Cit pămînt îi trebuie unui om”, prea cunoscuta povestire a lui Lev Tolstoi și numeroase pagini din opera lui Gogol.

„Această orientare spre literatura rusă răspundea fără îndoială unei rezonanțe lăuntrice de care nu va fi fost străină nici obirșia sîrbă a mamei sale, și nici familiarizarea din copilărie cu limbile slavice, chiar dacă în migala-i de tîlmăcitor, a făcut apel la versiunile germane. Dealtminteri, însăși titlurile celor două articole publicate în foaia săptămînală pentru popor, „Drapelul” din Lugoj, care i-au atras prima condamnare la temniță din 1906, păstrează o vădită înrudire cu spiritul combativ și concret al publicisticii ruse de după revoluția din 1905: „Care e ținta?” și „Ne trebuiesc fapte!”. Nu sună astăzi ca ecoul unui glas cunoscut?

„Cărturar muncit de neastimpăr și de întrebări, în 1910 bătuse drumul Kievului pe urmele mitropolitului Petru Movilă despre care plănuia să scrie o carte documentară. Ca vîrstă, contemporan cu Mihail Sadoveanu și răscolit de întîile sale romane istorice, „Șoimii”, „Vremuri de bejenie” și „Neamul Șoimăreștilor”, se pasionează la rîndul său pentru epica glorioasă a Moldovei din timpul lui Ștefan cel Mare. Și astfel, după un volum de povestiri istorice, asistăm la acest fenomen literar neașteptat. Între 1909 și 1912, în celălalt capăt geografic al răspîndirii poporului nostru, în Banat, la Orăștie și la Lugoj, apar succesiv trei romane istorice din viața Moldovei care înflăcărează patriotismul lectorilor și se epuizează în cîteva luni.

„Firește, geniul epic e departe de al lui Mihail Sadoveanu.

Lipsește struna de aur care vibrează atît de invăluit în inima și în cugetul lectorului timp îndelung după ce a închis cartea.

Dar scrisul e sprinten, cursiv, străbătut de căldura unui autentic povestitor. Și dincolo de unele inadvertențe istorice — ca lanurile de porumb în 1458 din romanul „Fata Vornicului Oană”, retipărită de o editură bucureșteană în 1929, anul cînd l-a secerat pretimpuriu moartea — unele pagini se recitesc și astăzi cu o neofilită prospețime de emoție. Mă gîndesc bunăoară la episodul unde apare pentru întia oară marea sub ochii călăreților moldoveni ai lui Oană. A treia zi, în clipa cînd soarele își arată obrazu-i strălucitor, potopind cu razele lui întinsul verde al stepei, gornicul care călărea alături de călăuzul tătar, opri calul. Mișcarea fu atît de bruscă, încît trezi bănuiala lui Oană care călărea după dinșii.

„ — Ce-i?... întrebă el.

„Gornicul întinse — drept răspuns — mina înainte și arătă înspre un covor verde-albăstrui, care părea că se întinde din zare în zare, atingînd undeva departe cu fruntea sură albastru cerului.

„Oană opri și dinsul calul privind cu luare aminte privești ce era necunoscută.

„Surul izbucni din capătul convoiului:

„ — Marea, stăpine, marea!

„Moldovenii mișcați, priveau țintă din șeile cailor. Afară de Surul nici unul nu văzuse marea cu ochii. Toate poveștile aduse din Crimul robiilor amare pomeneau ades de marea frumoasă cu apa vinată, pe a cărei sîni rotunzi se legănau atîtea corăbii, case mari cu coperiș de pinză, minate de oameni și de vînt“.

„Numai o singură clipă, evocată cu o strună minoră și indetul de stingace. Dar parcă tocmai stingăcia, tocmai tonul minor redau prospețimea naivă și directă a emoției. Nu?

„O epocă literară în toată întregimea și semnificația ei — ca și cuprinsul codrului — nu e alcătuită numai din stejarii uriași și seculari care înfruntă timpul și furtunile. E loc pentru toate lăstarele și tot subarboretul, fără de care pădurea n-ar mai fi pădure și o epocă n-ar fi epocă literară, cu toată diversitatea ei ci doar o vastă și rarită, o prea aerisită rezervă de seminceri. Fiecăruia ale sale, după puterile sale, care și-au avut rostul și misiunea lor. A n-o uita — aceasta e o datorie pentru noi toți.

„Acolo, în mica sa patrie, în Bocșa Montană, bustul lui Mihail Gașpar, turnat în bronz de talentatul sculptor, bănețean și el, Romulus Ladea, amintește generațiilor de azi copilul, viața de luptător și modesta operă creatoare a scriitorului. Poate că pentru tot cuprinsul patriei sale celei mari antologice din tot ce-a tipărit, ar desăvîrși însă pioasa datorie a noastră, a scriitorilor“.

Cezar Petrescu

COMEMORAREA COMPOZITORULUI ION VIDU

În ziua de 7 februarie s-au împlinit 25 de ani de la moartea compozitorului Ion Vidu, unul dintre înaintașii muzicii românești. Cu acest prilej s-au organizat conferințe și concerte comemorative în Capitală, la Lugoj și la Timișoara. De asemenea posturile noastre de radio au transmis emisiuni consacrate vieții și creației lui Vidu.

Prin bogata sa activitate desfășurată la sfârșitul secolului al 19-lea și începutul secolului al 20-lea, Ion Vidu se situează printre figurile proeminente ale muzicii românești. Unul din marile lui merite este acela de a fi valorificat și răspândit cîntecul popular, într-o vreme în care burghezia cosmopolită disprețuia creațiile artistice ale poporului.

Prin sincera sa pasiune pentru cîntecul popular, prin înțuiția sa artistică, prin marele său talent și prin stăruința sa eroică — suferind pentru crezul său artistic chiar și asprimea închisorilor fostei împărății austro-ungare, Ion Vidu a reușit să creeze adevărate modele de muzică corală românească, atît în creațiile sale originale, în spirit popular, cît și în prelucrări de folclor.

El este exponentul geniului muzical al unei provincii în care „tot natu știe să cînte“, ale cărei cîntece, el le-a înălțat pe culmi luminoase, de adevărată artă, în care se oglindea sufletul curat al poporului.

Ion Vidu este și autorul unor minunate melodii religioase și bisericești. În cadrul serviciilor divine ca și a concertelor religioase, compozițiile sale ocupă un loc de cinste.

Pentru aceste motive, redacția revistei noastre evocă memoria lui Ion Vidu, și publică cu acest prilej, însemnările lui *Iosif E. Naghiu*, în legătură cu biografia acestuia.

CONTRIBUȚIE LA BIOGRAFIA LUI ION VIDU (1863-1931)
(două scrisori inedite)

Compozitorul Ion Vidu¹⁾ este binecunoscut în toată țara. Unele creații ale sale, ca de exemplu Ana Lugojana, Negruța, Peste deal de nana-n vale, Pui de lei, Răsunetul Ardealului, Coasa, se numără printre cele mai populare cîntece românești, figurînd în aproape toate programele muzicale.

¹⁾ Despre Ion Vidu: Dr. Aurel E. Peteanu, Măestru Ion Vidu, în rev. Răsunetul Cultural, An. II, nr. 3, 28 martie 1926, p. 1. În revista Semenicul, An. IV, nr. 1—3/1931, sînt adunate toate articolele scrise cu prilejul morții compozitorului. Este numărul cel mai bogat în date referitoare la Ion Vidu. Dr. Aurel E. Peteanu, Comemorarea morții marelui maestru I. Vidu în Lugoj, în rev. Semenicul, an. V, nr. 1—2/1932, pag. 23. Ad. memoriam Vidu, în rev. Răsunetul, an. XIII, nr. 26, 24 iunie

Nu avem încă o monografie a lui Ion Vidu.²⁾ Muzeul din Lugoj posedă citeva piese în legătură cu viața și opera lui Ion Vidu. Printre altele, am găsit două scrisori de la doi compozitori dintre cei mai renumiți, G. Muzicescu și D. G. Kiriac.

G. Muzicescu scrie în ianuarie 1905 (ziua nu se poate descifra, a fost rupt colțul hirtiei) despre posibilitățile de a urma cursurile Conservatorului din Iași.

D. G. Kiriac îl anunță în 8 martie 1913 că va trece prin Lugoj corul „Armonia” din Craiova și că va da un concert.

Aceste două scrisori sînt din lumea marilor creatori din domeniul artei anticului Orfeu și par a fi deosebit de importante. Le reproduc modernizînd puțin formele ortografice, dar respectînd întocmai cuvintele folosite. La sfîrșit dau textul unui certificat eliberat de Ion Vidu. Se știe că certificatele date de el erau foarte apreciate.

1.

Scrisoarea de la G. Muzicescu

Iași, 1885 ianuarie

Onorate Domnule,

Mulțumesc Eminenței Sale Prea Sfințitului Episcop pentru încrederea ce a avut a-mi încredința direcțiunea studiului muzical al DVoastre.

Eu unul îmi voi face datoria în conștiință: de sirguinta

1934, p. 1. Două comemorări ale Banatului (Brediceanu și Vidu), în rev. Luceafărul, an. I, 1935, pp. 84—86. Două comemorări ale Banatului (Brediceanu și Vidu), în rev. Dacia, an. II nr. 20, 8 februarie 1940, p. 2. Inspectorul general al muzicii Ion Vidu, în: Anuarul VI al liceului teoretic de băieți Coriolan Brediceanu din Lugoj pe anii 1928—1940, p. 195—201. Zece ani de la moartea lui Ion Vidu, în rev. Primăvara Banatului, an. III, 1941, pp. 113—116.

²⁾ Prof. Dumitru Stan a editat după moartea lui Ion Vidu, *Coruri și cîntece* (compoziții ale lui Vidu). A reușit să adune o bună parte din corespondența lui Ion Vidu și are datele necesare pentru o monografie în care urmărește să pună în lumină ce e popular în compozițiile lui Ion Vidu. Prof. G. Breazul are pregătit un studiu despre viața și opera compozitorului Ion Vidu. Material inedit despre Ion Vidu se găsește suficient în Lugoj. Din corespondența sa o bună parte a fost distrusă în timpul primului război mondial, cînd s-au făcut percheziții în toate casele familiilor despre care se presupunea că ar avea legături cu Patria mamă.

DVoastre nu mă indoiesc. Rămîne însă chestiunea timpului ce V-ați ales pentru studiu.

Trebuie să știți că în iunie la noi încep examenele de la 6 și pînă la 23, apoi începe vacanța.

Vedeți dară că cursurile în Conservator vor fi foarte scurte; în timpul vacanței se poate întîmpla să plec din Iași pentru vreo lună.

Apoi DVoastră Vă trebuie cel puțin un certificat de studiu, ceea ce nu se poate obține decît de la Direcțiunea Conservatorului, căci al meu n-ar avea valoare, fiind simplu profesor.

Încît în privința aceasta părerea mea ar fi ca Eminența Sa să consimtă a Vă lăsa pe timp de un an, iar Onoratul Consistor să Vă acorde subvenția tot pe acest timp, adică de la septembrie 1885 pînă la august 1886. În care timp vom face studii regulate în Conservator, veți avea ocazia să ascultați corul mitropolitan la diferite sărbători de peste an și totodată veți depune și două examene publice în Conservator, de unde apoi veți obține și un certificat oficial.

Dacă însă acest plan este imposibil, atunci trebuie să ne folosim de ceea ce ni se dă, atît ca timp, cît și ca mijloace materiale.

Ași dori să-mi scrieți despre rezultatul ce-l veți obține în urma acestei scrisori.

Salutare și la bună revedere.

G. Muzicescu

2.

Scrisoare de la D. G. Kiriac³⁾

8 martie 1913.

Dragă Vidule,

Frați din România doresc să vă viziteze. Anume Societatea „Armonia” din Craiova, dorește să treacă în Banat de sărbătorile Paștelui și să se oprească la Caransebeș și la Lugoj, unde vor să dea și concerte.

Îți recomand această Societate și te rog să le dați toate îndrumările ca să poată realiza această frumoasă dorință de a vizita pe frații lor depărtați.

În acest scop Dl. Bărbulescu, vicepreședintele „Armoniei”

³⁾ Ilarie Chendi scrie despre o manifestare artistică din București: „Miile de cîntăreți, conduse de dl. Vidu, maestrul Lugojului, cînd de dl. Kiriac, conducătorul suprem al corurilor, mărturiseau pe lingă procesul realizat în această direcție, dispozițiile artistice ale poporului român”. (Impresii, București, 1924, p. 81).

va veni să te viziteze. Sper că Reuniunea Voastră are să le dea tot concursul pentru a stringe mai mult legăturile între frați.

Cu toată dragostea prietenească,

D. G. Kiriac

3.

Un certificat

Prof. O. Ciobanu mi-a dat un certificat eliberat de compozitorul Ion Vidu.

Atestat

Prin care se dovedește că Doamna Elisaveta Jurcă născută Mităr, absolventă a Conservatorului de muzică și declamațiune din Iași (România), în timpul de la absolvire și până în prezent, ne-a onorat cu titlul de membră a „Reuniunii Romine de muzică din Lugoj”, ridicind prestigiul acestei Reuniuni la toate prestațiunile ei muzicale atât bisericești cât și lumesti.

Tot ca forță indispensabilă, Doamna a fost angajată ca cântăreață și în corul templului israelit din localitate.

Voind Dna Elisaveta Jurca n. Mităr ca să înbrățișeze mai intensiv cariera muzicală, — din partea subscrisului se recomandă cu toată tăria, tuturor factorilor competenți spre angajarea puterilor menite să propage muzica în statul român.

Lugoj (jud. Caraș-Severin) la 10/28 mai 1919.

Ion Vidu

I. Vidu, nr. 10 Lugoj

Iosif E. Năghiu

INSEMĂRI

GINDURILE UNUI MARE POET DESPRE PRAZNICUL INVIERII

Învieerea Domnului Hristos, Paștile, a avut și are mereu semnificația biruinței vieții asupra morții, a primăverii asupra iernii, a binelui asupra răului. Poeții au exploatat această temă, inseilind pe ea versuri care își păstrează mereu prospețimea și actualitatea. Am vrea să amintim aici, cu prilejul apariției în rominește a unei noi și valoroase traduceri a minunatei capodopere *Faust*, următorul fragment (trad. L. Blaga, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Buc. 1955. pp. 69—70).

Năvalnic s-a desprins din ghiață riul,
În primăvară mil și piatră se prăvale,
Nădejdea fericită înverzește-n vale.
Și din gerar ce mai rămase
În munții aspri se retrase,
De-acolo iarna mai trimite-n goană
Fiori de grindină pe-ogoare,
Dar soarele ia albul la prigoană.
Se mișcă-n germenii străduința
Și-nvie totul prin culoare;
Pe cimpuri încă nu e nici o floare,
Dacă n-ai vrea femei și oameni
Cu florile frumoase să-i asemeni,
Întoarce-te, din înălțimi să vezi
Orașul revărsindu-se-n livezi.
Prin poartă iese-n mare-nvălmășeală
Pestriț norodul. Soarele nu-nșeală,
Cu toții jubilează-n înviere.
Cu învierea Domnului deodat
Din case joase, din chilii cu var surpat,
Din truda meseriilor, ce-atita grije cere,
Din prăvila simțită-n oase,
De sub povara coperișelor de case,
Din străzi cu bolți, din a bisericilor noapte,
Au fost cu toții scoși, scoși în lumină.
Vezi numai, vezi cum pilcuri — pilcuri
Își taie cale prin livezi și prin grădină.
Pe riu întrezărești departe-n larg
Ici-colo cite-o luntre veselă și plină,

Și grea, să se scufunde-aproape
 Corabia pitică înălțind catarg.
 Chiar colo sus pe crestele de dealuri
 Lucesc culori de pestrițe veșminte,
 Parcă aud și zvonul satului, în valuri
 Aici e-adevăratul cer, al celor mulți.
 În mic și-n mare,
 Ce mulțumire-n pieptul viu!
 Si strigă-n chiot fiecare:
 Aici sint om
 Aici mi-e-ngăduit să fiu!

LA ORIGINEA „PASTORALELOR“ DE AZI

Cu prilejul marilor praznice ale Crăciunului și Paștilor există obiceiul ca episcopii eparhioți să trimită credincioșilor lor cite o „epistolă pastorală“, care se citește apoi în toate bisericile. Se numește „*pastorală*“ pentru că reprezintă cuvântul păstorului adresat turmei sale.

Obiceiul ca episcopii să trimită „pastorale“ fiilor lor duhovnicești este vechi. Sînt cunoscute astfel numeroase fragmente transmise de istoricul Eusebiu (Ist. bis. VII, 30; C. L. Feltoe. *The Lettres and other emains of Dionysius of Alexandria*, Cambridge, 1904). Cele mai cunoscute sînt însă așa numitele „*epistole pascale*“ aparținînd marelui patriarh alexandrin Atanasie. „Dacă în acestea nu găsim originea pastoralelor, spune un cercetător, putem vedea totuși în ele un precedent istoric care se confundă cu însăși statornicirea creștinismului“ (Mgr. Freppel, *Commodien, Arnobe, Lactance et autres fragments inédits*, Paris, 1893, p. 158).

Epistolele pascale ale sf. Atanasie au fost determinate de necesitatea de a face cunoscută tuturor credincioșilor data exactă la care trebuiau să se prăznuiască anual Paștile cum și de dorința păstorului de a adresa un cuvînt de învățătură celor incredințați lui spre duhovnicească pază.*) Ele au fost descoperite de abia pe la mijlocul veacului trecut (cf. H. Leclercq, art. *Lettres chrétiennes*, în *Dict. d'arch. chret.*, el de liturgie, VII, 2 (Paris, 1929), col. 2797—8). Citindu-le azi, după a-

*) Cf. Epist. XIX, 1 (Migne, P. G. XXVI, 1423—4): „Bine-cuvîntat fie Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos! Un astfel de început se cuvine epistolei noastre. Folosindu-ne de vorbele Apostolului voim să aducem astfel mulțumire lui Dumnezeu pentru că ne-a rechemat dintr-o țară îndepărtată (aluzie la reîntoarcerea din al doilea exil; epistola datează din anul 347), spre a ne îngădui să vă vestim din nou sfintele zile potrivit obiceiului. Căci timpul praznicului sosește, frații mei, și praznicul însuși se apropie...“.

proximativ 1600 ani de cînd au ieșit de sub pana ilustrului ierarh, nu se poate să nu fi impresionat de mare grijă pe care o arăta el față de păstoriții săi, de atenția cu care se străduia să-i îndrume, să-i ferească de rătăcirii și de uneltirile potrivnicilor. Chiar în exil fiind, n-a pierdut nici un prilej pentru a-și arăta deosebita sa iubire de părinte.

Epistolele pascale ale lui Atanasie cuprind învățături despre împărtășanie și prezența reală a Mintuitorului în darurile euharistice, despre sensul întrupării Fiului lui Dumnezeu, despre lista cărților canonice, etc. ... Ideea ecumenicității e mereu prezentă în *epistolele pascale*, mergînd pînă la formulări clasice: „Ce fericire, frații mei, să vezi aceeași rugăciune și aceleași liturghisiri înălțîndu-se din toate locurile spre Dumnezeu îndurărilor, să vezi Biserica universală („catolică”) răspîdită pe întreg pămîntul cinstind pe Dumnezeu în același fel! Cine nu e impresionat de un astfel de spectacol și cine nu simte dorința de a se dăruii întreg lui Dumnezeu”. (Epist. XI, 11, Migne, P. G. XXVI, 1410 BC.).

Deși pastoralele lui Atanasie păcătuiesc uneori prin banalitate și exces de citații scripturistice (G. Bardy, *Saint Athanase*, col. „Les Saints”, 3-e ed., Paris, 1925, pp. XI—XII), ele sînt totuși prețuite datorită sufletului de adevărat părinte care se întrezărește din fiecare rînd al lor și, mai ales, învățăturilor pe care le cuprind. Fiecare epistolă pastorală oferă adresanților cite o învățătură de trebuință mîntuirii. De aceea pînă azi ele constituie un model al genului.

O EROARE CARE TREBUIE INDREPTATA

În recent apărutul volum „Akademos” aparținînd academiciînului Victor Eftimiu (col. Studii literare, Buc., E.S.P.L.A., 1955), făcîndu-se un istoric al „academiilor”, se vorbește și despre „academia din Alexandria” („muzeul”) și despre vestita bibliotecă de aici. În această ordine de idei autorul precizează că distrugerea bibliotecii nu se datorește califului Omar (anul 640) cum s-a afirmat din partea unor publiciști. Incendierea ei a fost cauzată mult înainte de Iuliu Cezar și apoi și de alți invadatori (pag. 11).

Precizarea aceasta am găsit-o încă și în „Însemnările și amintirile” lui Jean Bart (Eugeniu P. Botez, Buc. 1928, p. 118). Ea a devenit — am zice — un „loc comun”. Totuși mai persistă pe alocuri eroarea cu privire la pretinsa incendiere a mării biblioteci alexandrine de către Omar. Chiar revista noastră „Mitropolia Banatului” a luat-o de bună (nr. 1—3/1953, p. 13).

De fapt eroarea e destul de veche și încetățenită. În multe cărți de logică, explicîndu-se ce este o dilemă, se dau ca exemplu vorbele pe care le-ar fi rostit cuceritorii musulmani ai Alexandriei, pentru justificarea arderii bibliotecii:

Dacă biblioteca din Alexandria conține învățăături în concordanță cu Coranul, ea este de prisos și poate fi arsă; dacă biblioteca din Alexandria conține învățăături împotriva Coranului, ea este primejdioasă și trebuie să fie arsă.

Însă: biblioteca din Alexandria conține învățăături sau în concordanță cu Coranul sau potrivnice lui.

Deci: biblioteca din Alexandria urmează a fi arsă.

Aceste cuvinte însă „ca și faptele de care sînt legate, reprezintă nici mai mult, nici mai puțin, decît o legendă lipsită de vreun temei“, (Gh. Poulet, *Histoire de l'Eglise*, t. I, 16-e éd. Paris, 1941, pp. 303—4).

Istoricii sînt toți de acord în a nega veracitatea istorisirii care pune în sarcina arabilor incendierea bibliotecii (cf. P. Casanova, *L'incendie de la bibliothèque d'Alexandrie par les Arabes*, 1923, p. 163—171). Adevărul este — așa cum preciza J. Bart și V. Eftimiș, pomeniți mai sus — că biblioteca a fost distrusă la anul 48 î. Hr. Asediat în palatul Alexandriei de către Achila, Cezar a dat foc corăbiilor inamice din port, cele 22 trireme care n-au părăsit litoralul egiptean, cele 50 galere reîntoarse din Adriatica după bătălia de la Pharsalus și cele 38 vase adăpostite în port au fost complet distruse. Dar incendiul se răspîndi cu atîta putere încît, alimentat de vîntul din sud, cuprinse depozitele de grîu din apropiere și atinse chiar biblioteca Ptolemeilor. Astfel pieriră 400.000 volume (cf. N. A. Maschin, *Istoria Romei antice*, trad. Ion Parocescu și Anton Herescu, Buc. 1951, p. 232 și O. Tafrali, *Indrumări culturale*, Buc. f. a. pp. 103—4).

Un nou incendiu în 390 desăvîrși distrugerea faimoasei biblioteci. Astfel în 640, 642 ori 645, cînd arabii devastară Alexandria, biblioteca se afla într-o stare atît de mizeră încît „n-a avut mult de suferit“ de pe urma cuceritorilor.

Acesta este adevărul și de el trebuie să ținem seama oricît ne-am fi obișnuit cu o altă versiune născută din denaturări pătimașe. Vorba aceea: *Amicus Plato, magis amica veritas*.

SFINTA SOFIA

„Indrumările tipiconale pe anul 1956“ editate și tipărite de Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului conțin la pag. 75 un clișeu cu următoarea explicație: „Interiorul bisericii Sfînta Sofia așa cum se prezintă azi, după ce a fost transformată în casă de rugăciune musulmană“. Plecînd de aici, într-o scrisoare trimisă Arhiepiscopiei, Înalt Prea Sfințitul Sebastian Rusan, mitropolitul Moldovei și Sucevei, care acum doi ani a avut prilejul să viziteze „Biserica cea mare a Ortodoxiei, scrie: „(Sfînta Sofia) nu mai este casă de rugăciuni musulmană, ci monument istoric, atît de dărăpănat cum n-am mai văzut altul. Ortodoxia face o mare greșală că nu o revendică și să o aducă la-

răși în starea ei de glorie de altădată, când figura între cele 7 minuni ale antichității“.

Această precizare o socotim folositoare și pentru cititorii menționaților „Indrumări tipiconale“^{*)} In ceea ce privește propunerea referitoare la revendicarea din partea Ortodoxiei a splendidei biserici, noi nu putem decît să o îmbrățișăm cu toată căldura. Patriarhatele ortodoxe și toate Bisericile autocefale acționînd în de comun acord ar avea suficientă autoritate pentru a-și revendica Sfînta Sofia, și totodată ar putea suporta, credem, cheltuielile necesitate de restaurarea ei. Ar fi o mare înfăptuire cu o semnificație profundă și cu un ecou care ar depăși granițele Ortodoxiei.

„MODA“ ROMANȚARII VIEȚII MINTUITORULUI HRISTOS

Lumea capitalistă din apus a introdus în viața de toate zilele o serie întreagă de „mode“ în ceea ce privește îmbrăcămintea, literatura, sistemele filozofice, etc. In ultimii ani a apărut și o „modă“ în ceea ce privește felul de a romanța viața Mintuitorului. Sînt cunoscute literaturizările fantastice ale lui Upton Sinclair în „Mi se spune dulgherul“ ori „Madona“, romanțarea lirică a lui Lloyd C. Douglas în „Cămașa lui Hristos“, și celelalte creații literare asemănătoare. Mai nou scriitorul William Faulkner a scos de sub tipar una din ultimele sale cărți, legată de revolta unei unități militare din tranșee în anul 1917. Șeful revoltei este un sergent, ajutat de doisprezece soldați, ucenicii săi. Personajele feminine se cheamă Maria și Marta. Abia mai e nevoie să-l boteze pe sergent Christ, ca să înțelegem aluzia. Sergentul e însă fiul marelui general care va înăbuși revolta soldaților... (ap. Petru Dumitriu, Nu, universul nu e absurd..., în rev. Gazeta literară, nr. 48 (90) din 1 decembrie 1955, p. 1).

Acest gen de literatură reprezintă o *modă* care găsește aderenți, uneori chiar printre credincioșii noștri. N-am vrea evident, să contestăm valoarea artistică a lucrărilor de felul celor menționate. Acest lucru îl pot face cu competența necesară specialiștii în ale literaturii. Socotim însă că nu sînt în spiritul ortodoxiei noastre, datorită minimalizării unor evenimente atît de sfînte și nouă atît de apropiate duhovnicește. Dăm un singur

*) Profităm de acest prilej pentru a îndeplini cererea ce ne-au făcut-o redactorii „Indrumărilor tipiconale“ pe anul 1956 de a arăta că în interiorul acestei publicații s-au strecurat unele erori de tipar sau corectură cum ar fi spre pildă inversarea clișeele de la pp. 54 și 55, etc.... cum și unele neclarități de redactare. Astfel notița explicativă de la p. 23 privitoare la sf. Iosif cel Nou de la Partoș trebuie pusă de acord cu ultimele cercetări care modifică unele date istorice. Totodată ei roagă pe aceia care vor mai găsi și alte greșeli să le îndrepte cu inimă blîndă iar nu osîndînd.

exemplu. Arătarea Domnului după înviere, în camera cu uşile încuiate în care se aflau apostolii, este explicată de Lloyd C. Douglas în sensul că fiind seară şi întuneric, Iisus a intrat şi apoi a ieşit din cameră deschizând şi apoi închizând uşa, neobservat de cei prezenţi, atît din cauza lipsei de lumină — exista doar un mic opaiţ — cit şi din cauza faptului că apostolii erau îngînduraţi şi preocupaţi de întîmplările cutremurătoare ale acelor zile. (Cămaşa lui Hristos, trad. rom. ed. 3-a, 1945, p. 451). Referindu-ne la cărţi ca aceea a lui Faulkner, situaţia apare şi mai clară, nemai fiind trebuinţă de exemplificări sau comentarii.

În lumea ortodoxă n-au apărut astfel de romanţări. Şi a-cestea nu pentru că n-ar fi existat meşteri în ale scrisului care să întreprindă ceva asemănător, ci pentru că pietatea credincioşilor, destul de profundă spre a mai avea trebuinţă să fie sprijinită artificial din afară, nu se potriveşte cu un aşa gen de „modă“. În Biserica răsăriteană, membrii ei sînt îndrumaţi astfel încît să vieţuiască „în Hristos“, în spiritul învăţăturii Sale dumnezeieşti, în profunzime, iar nu la suprafaţă, modelindu-şi caracterul lor creştin prin lectura comodă a unor romane mai mult ori mai puţin siropoase. Fără doar şi poate, orice carte legată de viaţa Mintuitorului, cu pietate şi competenţă scrisă, are darul să influenţeze pozitiv pe cititor. Numai că exagerările şi mai ales unilateritatea, nu sînt sănătoase.

ROLUL EDUCATIV AL CINEMATOGRAFULUI

La Budapesta apare cu regularitate, un ziar destinat clegului şi credincioşilor romano-catolici din R. P. Ungaria: „A Kereszt“. În fiecare număr, redacţia publică o cronică cinematografică, în care sînt prezentate sumar filmele care rulează pe ecranele cinematografelor maghiare.

Iniţiativa aceasta a redacţiei ziarului „A Kereszt“ merită să fie subliniată, întrucît alături de carte, radio, diferite spectacole, conferinţe, etc. cinematograful constituie un mijloc din cele mai cu efect, de culturalizare a maselor. Credincioşii oricărui cult, slujitorii altarelor, au posibilitatea prin cinematograf să-şi îmbogăţească cunoştinţele, să împrumute din experienţa de viaţă a altora, să se inflăcăreze pentru marile idealuri ale popoarelor, etc.

Astăzi în regimul nostru de democraţie populară, cinematograful nu mai este un favor doar al oraşenilor. Aparat de proiecţie şi caravane cinematografice dau posibilitatea şi locuitorilor din cele mai îndepărtate sate, să vizioneze spectacole cinematografice. Preoţii au datoria să-şi îndemne credincioşii să asiste la aceste spectacole, să-i ajute să înţeleagă just filmele vizionate şi să desprindă din ele învăţăturile necesare pentru viaţa de toate zilele.

Știri și Fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului

O ANIVERSARE SCUMPA CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR

La 2 februarie s-au implinit 20 de ani de la instalarea Prea Sfinției Sale Episcopului Dr. Andrei Magieru în scaunul vlădicesc al Aradului. Această aniversare, care coincide cu implinirea a 30 ani de la hirotonia Prea Sfinției Sale întru arhiereu (în perioada 1926—1936 a păstorit ca arhiereu vicar în eparhia Orăzii), și de asemenea cu implinirea a 250 ani de la punerea bazelor materiale ale episcopiei Aradului, este nespus de scumpă tuturor preoților și credincioșilor. Animat de cele mai nobile sentimente, cunoscător desăvârșit al tainelor sfintei Teologii, legat de interesele poporului din care a ieșit, cetățean conștient al scumpei noastre Patrii și activ sprijinitor al cauzei păcii pentru care luptă astăzi oamenii cinstiți de pretutindeni, Prea Sfințitul Episcop Andrei a continuat cele mai bune tradiții ale înaintașilor Săi întru vlădicie, aducând totodată și un duh de viață nouă, duhul unei nesfârșite iubiri părintești și al unei modestii cu adevărat apostolice. Nădejtile puse în Prea Sfinția Sa și făgăduințele pe care însuși le-a făcut cu prilejul intronizării, au fost justificate și împlinite.

Iată de ce la implinirea a 20 de ani de la venirea Prea Sfinției Sale în fruntea eparhiei Aradului, asociindu-ne la toate urările bune ce i s-au făcut cu acest prilej, la toate rugăciunile înălțate către Tatăl Ceresc pentru ca să-și reverse asupra Prea Sfinției Sale bogăția harului dumnezeiesc, îi dorim în numele preoților și credincioșilor din Mitropolia Banatului, ani îndelungați și spor în duhovniceasca lucrare pe care o desfășoară cu sfință rivnă în de Dumnezeu păzita eparhie a Aradului. Întru mulți și fericiți ani Prea Sfințite Părinte !

Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului

SCHIMB DE SCRISORI

Cu prilejul Nașterii Domnului și Anului Nou, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului a primit din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nikolai Krutițki următoarea scrisoare :

Înalt Prea Sfinția Voastră,

Prea Iubite în Hristos Arhiereu și Frate,

În ziua binecuvîntatului praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos marea bucurie umple inimile noastre. În această zi noi cu o deosebită bucurie ne alăturăm către doxologia îngerească vestită odinioară în Betleem: „Slavă intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace și între oameni bună învoire”. (Luca, II, 14).

Vă felicităm cu marea sărbătoare a Anului Nou. Rog pe Domnul Mintuitorul, ca El să Vă trimită sănătate, întărirea puterilor duhovnicești și trupești pentru lucrările Voastre mult folositoare, în slăvirea lui Dumnezeu, la fericirea Bisericii Ortodoxe și la întărirea păcii în lumea întreagă.

Cu frățească dragoste intru Hristos

NIKOLAI

Mitropolitul Krutiței și Kolomnei

La aceasta, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile a răspuns prin următoarele :

Înalt Prea Sfinția Voastră,

Vă sintem profund recunoscători pentru atențiunea măgulitoare a Înalt Prea Sfinției Voastre de a ne adresa mesajul de felicitare din prilejul sărbătorii Nașterii Domnului și al Anului Nou 1956.

La rîndul nostru ne exprimăm și noi urările de felicitare pentru activitatea remarcabilă a Înalt Prea Sfinției Voastre în vederea sălășluirii păcii în lume, și pe care o desfășurați desigur sub inspirația cuvîntului ceresc care a răsunit la Betleem : „Pe pămînt pace”.

Vă dorim o deplină vigoare trupească și sufletească pentru ca să puteți continua ani îndelungați încă, atît de bogata activitate a Înalt Prea Sfinției Voastre și să Vă bucurați de roadele ei bune ca un merituos „doctor al iubirii” creștine.

Cu frățească intru Hristos dragoste :

VASILE

Arhiepiscop și Mitropolit

LUCRARILE ADUNĂRII EPARHIALE SESIUNEA III-A
DIN PERIOADA 1954—1958

Duminică 5 februarie s-a ținut la Centrul eparhial din Timișoara ședința anuală a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Timișorului și Caransebeșului, sub prezidiul Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Vasile Lazarescu, care a rostit o amplă cuvîntare de deschidere, arătînd scopul Adunării Eparhiale și condițiile în care s-a desfășurat viața bisericească din eparhie, în cursul anului 1955.

Înainte de începerea lucrărilor propriu zise, s-a hotărît în unanimitate trimiterea unor telegrame omagiale Președintelui Prezidiului Marii Adunări Naționale a R. P. R. Dr. Petru Groza, Președintelui Consiliului de Miniștri Chivu Stoica, Ministrului Cultelor acad. prof. Constantinescu-Iași și Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine.

S-au format apoi cele patru obișnuite comisii: bisericească, culturală, economică și de organizare, în cadrul cărora s-au dezbătut rapoartele respective ale Consiliului Arhiepiscopesc, întocmindu-se totodată și cite un proiect de hotărîri. Aceste proiecte au fost în urmă supuse discuției și aprobării plenului.

La discuții deputatul eparhial Gh. Ususan luînd cuvîntul a spus printre altele: „...Noi, care trăim la țară din munca pămîntului, știm că mai sînt unii care nu au înțeles încă deplin ce-nseamnă munca la timp, cu mijloace tehnice, după reguli științifice. Aici preoții ne pot fi de mare folos. Ei ne-au și ajutat pînă acum îndrumîndu-ne în munca noastră...”.

La sfîrșit într-o atmosferă de caldă însuflețire, s-a hotărît, la propunerea pr. Gh. Bihoi protopopul Oraviței și a pr. Gh. Păleanu din Cilnic, trimiterea unor moțiuni în care, în numele clerului și credincioșilor, membrii Adunării Eparhiale și-au manifestat nestrămutata lor hotărîre de a sprijini lupta pentru pace a popoarelor cum și eforturile pe care le depun oamenii muncii din patria noastră pentru consolidarea țării și bunăstarea cetățenilor ei.

Epuizîndu-se ordinea de zi, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Vasile, președintele Adunării, a mulțumit celor 22 membri participanți, și a declarat închisă Adunarea Eparhială din această sesune.

PRAZNICUL CATEDRALEI DIN CARANSEBEȘ

Spre sfîrșitul anului trecut s-au început la catedrala din Caransebeș mari lucrări de reparație și restaurare a picturii. S-a curățit iconostasul, s-a rezugrăvit întreaga biserică respectîndu-se ornamentația originală, s-au curățit și reintegrat picturile murale executate în 1863 de pictorul Dimitrie Turcu, s-au pictat

din nou doi arhangheli pe calota altarului în locul celor aparținând pictorului Ioachim Miloia (1932) în întregime distruși din cauza umezelii și s-a pictat o icoană a sf. Gheorghe deasupra tronului Maicii Domnului. Aceste lucrări s-au executat de către cunoscutul pictor Atanasie Demian, ajutat de zugravul Șt. Szklenarik.

În plus s-au mai îndeplinit unele lucrări de vopsire cum și de reparație la burlane și jghiaburi. Toate cheltuielile s-au acoperit din daniile bunilor credincioși caransebeșeni.

Așa după cum s-a constatat la recepționarea întregii lucrări, condițiile tehnice și artistice de curățire, completare și reparare sînt din cele mai bune. Decorația este adecvată iar înnoirea subiectelor a readus pictura veche în starea ei de la început.

Înoită și astfel împodobită, vechea biserică episcopală din Caransebeș a fost sfințită și reșezate moaștele de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Vasile în duminica din 18 decembrie 1955. Cu acest prilej Înaltul nostru Chiriarh a rostit o emoționantă predică.

La sfîrșitul serviciului divin, corul catedralei dirijat de I. Tutunaru a dat un reușit concert religios.

HIROTONIRI

În cadrul sf. liturghii arhieresti prilejuită de tirnosirea catedralei din Caransebeș, la 18 decembrie 1955, a fost hirotonit întru diacon licențiatul în Teologie Liviu Liuba. Tot atunci diaconul Iosif Gaiță a fost hirotonit întru presbiter pe seama parohiei Milcoveni, protopopiatul Oravița.

La serviciul divin din prima zi de Crăciun, 25 decembrie 1955, a fost hirotonit preot, diaconul Liviu Liuba, pentru parohia Duleu, protopopiatul Reșița.

Cu ocazia sf. liturghii arhieresti din duminica „Ortodoxiei”, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Vasile a binevoit să hirotonească pe monahul Vavila Glava de la schitul „Piatra Scrisă”-Armeniș.

ACȚIUNI LEGATE DE LUPTA PENTRU PACE

În preajma sesiunii extraordinare a Consiliului Mondial al Păcii din aprilie, preoții din cuprinsul Arhiepiscopiei — acționînd în cadrul comitetelor de luptă pentru pace — și-au intensificat munca de popularizare a țelurilor mișcării mondiale a partizanilor păcii, a succesorilor pe care le-au obținut popoarele din lagărul păcii în frunte cu Uniunea Sovietică și China populară, a metodelor de susținere a acestei mișcări, etc... Astfel ei au participat la conferințele interconfesionale organizate pretutindeni de

comitetele raionale de luptă pentru pace; în duminică din 1 aprilie, după sf. liturghie, au făcut cunoscut credincioșilor textul Apelului Biroului Consiliului Mondial al Păcii pe care l-au explicat; au susținut pe această temă referate; au întreținut discuții cu enoriașii în legătură cu situația internațională; au scris articole și au luat parte la întruniri publice; etc...

CONCERTE RELIGIOASE

Praznicile din perioada iernii trecute și din primăvară au oferit corurilor bisericești nimerite prilejuri pentru organizarea de concerte religioase. Aceasta nu numai la Catedrala mitropolitană și parohiile timișorene, unde potrivit unei lăudabile tradiții, la toate marile praznice s-a dat cîte un concert, ci și în celelalte parohii ca spre pildă Caransebeș. Lugoj, Orșova, etc.... Regretăm faptul de a nu fi primit informații de la toate parohiile unde corurile bisericești au organizat, sub îndrumarea preoților parohi, astfel de concerte. O mențiune specială am dori să facem însă în legătură cu concertul Școlii de cîntare bisericească din 18 decembrie 1955. Instruiți și conduși de prof. Constatin Vlad, un desăvîrșit cunoscător al muzicii bisericești și experimentat dirijor, elevii Școlii au oferit credincioșilor veniți la biserică clipe de înălțare sufletească, prin felul disciplinat și corect în care au executat toate lucrările din program. La 25 martie, „duminică Ortodoxiei“, Școala de cîntare bisericească a organizat un alt reușit concert, în cadrul căruia P. On. Dr. Iacob Crețiu, consilier arhiepiscopesc, a rostit o instructivă predică.

SFINȚIRE DE CLOPOTE

O zi de mare bucurie duhovnicească au trăit credincioșii parohiei Mănăstur, protopopiatul Făget, la 2 octombrie 1955, împreună cu păstorul lor, părintele Ion Șișu, care i-a îndemnat și povățuit cu părintească dragoste, spre iubirea și bunăcuviința față de casa lui Dumnezeu.

Intr-un timp relativ scurt datorită jertfelniciei enoriașilor s-a reușit să se procure două clopote de 400, respectiv 125 kgr.

În ziua amintită, într-un cadru deosebit de solemn, sf. liturghie fiind săvîrșită de preoții Iulian Oprîșoni, protopopul raionului Făget, Marius Țiucra-Remetea, Aurel Barbu-Pădurani, Iustin Rațiu-Sudriaș, Nicolae Sirbu-Bujor, Petru Mateș-Leucussești și Nicolae Ciurescu-Lugoj, s-a făcut sfințirea clopotelor. A predicat pr. I. Oprîșoni, scoțînd în relief printre altele, însemnătatea pe care o au clopotele în Biserică.

Răspunsurile liturgice au fost date de corul parohial.

Pr. N. ROMAN-Zolt

DIN CONTRIBUȚIA ENORIAȘILOR

În ultimul timp, credincioșii parohiei Ghilad, protopopiatul Ciacova, îndrumați de preoții parohi Dimitrie Țăranu și Trifu Dan, care la rîndul lor au fost sprijiniți îndeaproape de membrii consiliului parohial, au contribuit cu mult zel la terminarea în bune condiții a lucrărilor de tencuire și vîruire a bisericii. La fel s-a reparat și ceasul din turn, care de cîțiva zeci de ani era defect.

Tot datorită jertfelniciei credincioșilor s-a putut începe îngrădirea unuia din cimitirele parohiale.

Reparații s-au mai făcut și în alte parohii, ne informează părintele C. Biciușcă din protopopiatul Orșova. Astfel în filia Pecenișca, biserica a fost curățită complet în interior și exterior. Credincioșii au donat mai multe obiecte pentru uz liturgic. La Bogiltin, credincioșii au îngrădit curtea cu un solid zid de piatră și beton. Reparații mari s-au mai făcut bisericilor parohiale din Luncavița și Globurău.

Daruri pentru biserică au făcut apoi și alți credincioși. Astfel enoriașii parohiei Var, protopopiatul Caransebeș, au donat bisericii lor un prapor mare în valoare de 2000 lei.

DECESE

În ultimele luni au trecut la cele veșnice preoții Iosif Pascu din Biniș, Constantin Dure din Orșova, Ioan Peteanu din Buitarul Superior, Gheorghe Noaghea din Caransebeș, Victor Iclôzan senior din Băsești, Vichentie Pirtea fost paroh la Sinerșig și Ioan Danciu de la parohia Lăpușnic, protopopiatul Lugoj. De asemenea au decedat Moise Doboșan, contabil ajutor la Centrul eparhial, Nistor Boba episcop al parohiei Băile-Herculane și Iosif Negrea din serviciul administrativ al Școlii de cîntare bisericească din Caransebeș.

Să ne rugăm pentru odihna sufletelor lor.

CONCURS PENTRU OCUPAREA UNUI POST
DE CINTĂRET

Consiliul parohial ort. rom. din Orșova publică concurs, cu termen de 30 de zile de la publicarea în buletinul oficial „Mitropolia Banatului“, pentru ocuparea postului de cîntăreț.

Cîntărețul se bucură de salariu de la stat, și întregire de salariu de la parohie, locuință în casa din curtea bisericii.

Cîntărețul ales își va îndeplini toate obligațiile impuse de legile și regulamentele în vigoare, privitoare la cîntăreții bisericești. Cei ce doresc să ocupe acest post, avînd pregătirea co-

respunzătoare — diplomă de absolvire a Școlii de cîntăreți — să-și înainteze cererile Consiliului parohial din Orșova și să se prezinte într-o duminică sau sărbătoare, înainte de expirarea termenului de concurs, la parohia Orșova, pentru a-și arăta dexteritatea la cîntare și tipic.

Alte informații se pot cere la Oficiul parohial din Orșova, cu referire la concursul ce-l publică sub nr. 72 din 15 noiembrie 1955.

Episcopia Aradului

ȘEDINȚA ADUNĂRII EPARHIALE

Adunarea Eparhială a Episcopiei Aradului s-a întrunit la data de 1 martie, în ședință de lucru. Deschizînd ședința Prea Sfințitul Episcop Andrei a rostit o cuvîntare în care printre altele a spus: „Ne-am întrunit astăzi într-o ședință cu caracter *de lucru*, spre a arunca o privire asupra anului care s-a scurs, 1955, în viața eparhiei noastre, și o altă privire asupra anului în care am intrat. Prima privire va cerceta activitatea anului 1955 prin prisma rapoartelor prezentate de Consiliul Eparhial, iar a doua va pune temelia activității pe anul în curs prin întocmirea bugetului (planului financiar) prin care se proiectează viitoarea activitate gospodărească.

„Am accentuat într-adins caracterul *de lucru* al acestei ședințe pentru că — precum se va vedea dintr-un raport special — propunem Onoratei Adunări Eparhiale să aprobe ținerea unei sesiuni extraordinare în acest an, cu caracter *festiv*, prin care să comemorăm împlinirea a două sute cincizeci de ani, adică un sfert de mileniu, din viața eparhiei noastre“.

Arătînd apoi semnificația prezenței laicilor în adunările eparhiale cum și modul în care conducerea eparhiei arădane a rezolvat problemele care-i stăteau în față, Prea Sfinția Sa a spus înainte de a încheia: „Clerul și credincioșii noștri au adus și în acest an contribuția lor la lupta mondială pentru așezarea unei păci drepte și statornice în lume.

„Trebuie să mărturisim de asemenea că în munca noastră am primit un ajutor însemnat din partea Statului prin On. Minister al Cultelor, din partea Imputernicitului regional al Ministerului precum și din partea reprezentanților autorităților locale cărora le aducem și aici cele mai alese mulțumiri...“.

Apoi intrîndu-se în ordinea de zi, s-au citit și aprobat rapoartele de activitate ale Consiliului Eparhial, s-a dat cuvenita descărcare pentru gestiunea anului 1955, s-a aprobat bugetul pe 1956, s-a aprobat regulamentul pentru atribuirea scaunelor în

biserici și s-a hotărât ținerea unei ședințe extraordinare a Adunării Eparhiale în cursul anului curent, în vederea comemorării a 250 de ani de la mutarea sediului episcopiei din Ienopolea (Ineu) la Arad.

Din rapoartele secțiilor Consiliului Eparhial spicuim unele realizări ale anului ce s-a scurs :

— s-a reactivat minăstirea din Arad-Gai, cu hramul sf. Simion Stilpnicul, ctitorie a episcopului arădan Sinesie Jivanovici, servind până de curind ca gropniță a episcopilor Aradului. Minăstirea este de maici, cu 9 viețuitoare, avind ca stareță pe maica Patrichia Codău;

— s-a majorat numărul posturilor bugetare din eparhie, plătite din bugetul Statului;

— numărul studenților din Eparhie la Institutul Teologic universitar din Sibiu este de 30, iar al elevilor la Școala de cîntăreți din Caransebeș este de 11;

— s-a obținut un acord multumitor asupra delimitării protopopiatului Lipovei în sensul apartenenței parohiilor din nordul Mureșului la Eparhia Aradului;

— au fost construite două biserici, iar 25 au fost renovate, sfințite și redade cultului divin;

— s-a editat în cursul anului 1955 un almanah de Indrumări bisericești pe anul 1956 și calendarul de peretă, precum și o Carte de rugăciuni. De asemenea împreună cu Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului s-a editat organul oficial „Mitropolia Banatului“.

RENOVAREA BISERICII CATEDRALE DIN ARAD

În vara anului 1955 întreg exteriorul bisericii catedrale din Arad, deteriorat în urma intemperiilor, a fost supus unor radicale reparații. S-au executat lucrări de izolare împotriva igrasiei; s-au înnoit crucile de pe turnuri, de deasupra altarului și a antreurilor; s-a schimbat tabla ruginită de pe turnuri, iar restul s-a curățit și s-a reparat; s-a schimbat lemnăria putrezită de la acoperiș; s-au confecționat din nou burlane, jghiaburi și dolii; s-au vopsit ferestrele, ușile de la intrări și s-au stropit cu praf de piatră toți pereții exteriori.

Lucrările s-au executat în regie proprie, sub îndrumarea și controlul arhitectului eparhial F. Trithaler și a unei comisii parohiale, costul lor fiind de peste 118.000 lei, înafară de materialele donate de credincioși.

Și în cadrul acestor lucrări de reparații s-a manifestat ca și în trecut, strînsa colaborare dintre conducerea sf. Episcopiei și corporațiunile parohiale din Arad. P. S. Sa Părintele Epis-

cop Andrei și Ven. Consiliu Eparhial au binevoit să acorde parohiei o subvenție de 50.000 lei, iar Onor. Minister al Cultelor a donat sumă de 3.500 lei. Restul cheltuielilor au fost acoperite prin contribuția benevolă a enoriașilor, donații, etc. Menționăm în chip deosebit jertfelnicia episcopilor catedralei și a unor credincioși din cartierul Pirneava, care au transportat gratuit schelăria și tot nisipul necesar acestor lucrări de reparații.

Catedrala, înnoită în exterior, a fost sfințită de P. S. Sa Părintele Episcop Andrei, înconjurat de un sobor de preoți, duminică 16 octombrie 1955. Cu acest prilej Prea Sfinția Sa a vorbit credincioșilor despre Biserică și a laudat rivna parohienilor, iar pr. D. Tudor, conducătorul Oficiului parohial, a prezentat obișnuitul raport. În după amiaza zilei a avut loc un concert festiv dat de corul parohial de sub conducerea pr. M. Emandi, în cadrul căruia a conferențiat prof. ic. stavr. F. Codreanu.

MOARTEA UNUI VREDNIC SLUJITOR AL DOMNULUI

La 20 martie a plecat dintre noi, încărcat de povara celor 72 ani de viață și de oboseala celor aproape 50 ani de muncă ostentivă în serviciul Bisericii, părintele icon. stavr. dr. Nicolae Popovici. A fost îngropat în ziua de 22 martie, la serviciul prohodului asistind și P. Sf. Sa Episcopul Andrei. Paneigiricul l-a rostit părintele dr. Ilarion V. Felea. Vorbitorul a scos în evidență aportul adus de regretatul dispărut în viața bisericească și culturală arădană. Cărturar de mare valoare — a scris „Manualul de drept bisericesc ortodox oriental, cu privire specială la dreptul particular al Bisericii Ortodoxe Române“, traducerea „Canoanelor Bisericii Ortodoxe“ în colaborare cu protopopul ortodox sîrb Uroș Kovincici; traducerea lucrării lui P. Kazimirovici „Situația actuală de drept bisericesc a Bisericilor ortodoxe răsăritene“; „Primul sinod ecumenic“, cu prilejul împlinirii a 1600 ani de la sinodul niceian; „Opinii asupra proiectului de modificare a legii și a statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române“; „O mie de pilde pentru viața creștină“, în colaborare cu fostul episcop de pie memorie Grigorie Comșa și cu profesorul dr. Gh. Popovici — profesor cu îndelungată activitate didactică, paroh ctitor al parohiei Arădul Nou, membru al conducerii eparhiei și al corporațiilor superioare bisericești, etc.... etc.... părintele „Niki“, cum îi spuneau cunoscuții, a lăsat dire adinci și amintiri plăcute pe oriunde a trecut.

Trecerea lui la cele veșnice este unanim regretată. Să rugăm pe bunul Dumnezeu să-l facă părtaş împărăției Sale celei fără de moarte.

DIN ACTIVITATEA REPREZENTANȚILOR
CENTRULUI EPARHIAL

În cursul anului trecut I. P. C. Sa Părintele Ic. Stavr. Dr. Gh. Lițiu, vicar eparhial, a sfințit din încredințarea Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop Andrei bisericele din Petroșani, Gai, biserica minăstirii din Arad-Gai, Burjuc, Șimand, Petrila și Ilia. De asemenea a vizitat parohiile Pecica, Felnac, Ucuriș, Nădlac, Petrila-Cimpa, Jieți, Petrila Lonea, Iscroni, Aninoasa, Vulca, Bărbăteni, Uricani, Livezeni, Pilul, Arad-Gai și Arad-Grădiște. La fel a cercetat minăstirile Prislop, Hodoș-Bodrog și schitul sf. Gheorghe-Ferădeu.

I. P. C. Părinte Cornel Oros, consilier administrativ, din încredințarea Chiriarhului, a sfințit bisericele din Virfurile, Galbena și Chimirădia, vizitind totodată și parohiile Tămășasa, Bobilna și Tordaș.

I. P. C. Ic. Stavr. Dr. Petru Deheleanu, consilier eparhial, a sfințit ca delegat al Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop Andrei bisericele din Sintămăria de Piatră, Șebîș și Bontêști. A cercetat apoi parohiile Hunedoara, Sintămăria de Piatră, Rapol-tul Mare, Timpa, Hațeg, Ostrov, Clopotiva, Boșorod, Petroșani, Lupeni, Vulcan, Dealul Babii, Maieia, Cimpa, Sălătruc-Livezeň, Sebîș, Crocna, Bontêști, Criscior, Baia de Criș, Șeitin, Pecica, Pincota, Pilul, Archiș și Bocsig.

MARIND PE DOMNUL ÎN CINTARI
ȘI PSALMI

Corul bisericesc „Armonia” din Arad desfășoară o frumoasă activitate nu numai la Catedrală ci și în diferite parohii din cuprinsul eparhiei în care se deplasează cu prilejul praznicilor bisericești. Astfel în ultima vreme, împreună cu președintele iui, P. On. C. Oros, consilier administrativ, a dat răspunsurile liturgice și a concertat în cadrul serviciilor divine oficiate în parohiile Pecica, Pincota, Micălaca Veche, Micălaca Nouă, Grădiște, Gai, Șega, Aradul Nou, Burjuc și Șofronea.

REPARĂRI DE BISERICI

Realizări în parohia Ilia Arad-Calea 6 Vinători. Filia parohială a început să ființeze ca organizație bisericească acum 15 ani în urmă. De abia în 1954 însă s-a putut termina edificarea unei biserici. După tencuirea interioară, la 12 decembrie 1954 a fost sfințită pentru ca într-însa să se săvârșească sf. liturgie și celelalte slujbe. În 1955 i s-a construit corul, stîlpii pentru viitorul turn și s-a zugrăvit. Au fost procurate și obiectele de cult necesare.

Materialele, edificarea bisericii și înzestrarea ei constituie: dăruirea și lucrul minilor bunilor credincioși, ajutați de Consiliul Eparhial și de parohiile învecinate.

Renovarea bisericii parohiale din Arad-Grădiște. Cu ajutorul credincioșilor și cu bunăvoința sf. Episcopii și a Ministerului Cultelor s-a putut isprăvi în anul trecut repararea bisericii din Arad-Grădiște. Astfel a fost înlocuit vechiul acoperiș cu un altul nou de tablă galvanizată și au fost puse 4 cruci noi pe cupolă și turle. Prea Sfințitul Părinte Episcop Ardeii a binevoit să tirnosească biserica astfel reparată în duminica din 18 decembrie 1955.

Repararea externă a edificiului sf. biserici din Cicir. Biserica din Cicir, protopopiatul Arad, zidită în anul 1853, reparată în anii 1887, 1911, restaurată în anul 1936 și pictată în interior în anul 1938 — avind și un minunat iconostas datind din 1783 — a fost încă odată reparată radical la exterior în anul trecut, împreună cu gardul de zid din jurul lui. Această lucrare ai cărei animator a fost părintele paroh Mihail Morgovan, s-a bucurat de sprijinul neprecupețit al enoriașilor, cum și de ajutorul Consiliului Eparhial și al Ministerului Cultelor.

DARUIRI

Credincioșii parohiei Comlăuș (Sintana II) din protopopiatul Criș, și-au înzestrat lăcașul lor de închinare cu următoarele: un contor electric, două acoperitoare pentru prăstol, trei acoperitoare pentru analog, un covor, o icoană... De asemenea au mai dăruit bisericii lor parohiale luminări, ulei pentru candelă și icoane.

Și credincioșii din parohia Boș au donat sf. biserici doi prăstori (familia Moise Gheorghe), un rind de ornate negre, un potir, două sfeșnice și două cununi întrebuințate la oficierea tainei nupțial.

DECES

În ziua de 29 ianuarie a decedat preotul Gavril Vraciu din Stănița de Jos, protopopiatul Brad, în vîrstă de 94 ani. L-au înmormîntat preoții Miron Popovici-Mihăileni, P. Cîmpeanu-Rovină, V. Oprea-Crișcior, N. Codrin, Avram Morariu-Dupăpeatră și Cornelii Fodor. Paneigiricul l-a rostit preotul Miron Popovici.

Dumnezeu să-l odihnească în pace !

Informații din țară și de peste hotare

DIN ȚARĂ

TRIUMFUL UNUI DREPT INALIENABIL

Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a votat în cadrul ședinței sale din 14 decembrie 1955, admiterea Republicii Populare Române și a încă alte 16 țări în O. N. U. Astfel s-a pus capăt unei îndelungate nedreptăți și unei situații intolerabile care dăinuia de ani de zile și care constituia o frână în activitatea celui mai mare și mai important for internațional.

Votul prin care Albania, Bulgaria, Ungaria, România și un număr de alte 16 țări au devenit membre ale O. N. U. constituie o mare izbândă a politicii de coexistență pașnică — politică promovată cu consecvență de țările lagărului democrat, în frunte cu Uniunea Sovietică și pe care astăzi o împărtășesc tot mai multe țări în întreaga lume. În aceeași măsură, votul Adunării Generale constituie o grea înfrângere a acelor cercuri reacționare, agresive, care caută să zădărnicească orice pas pe drumul coexistenței pașnice între state, al colaborării prietenești între popoare.

Faptul că Republica Populară Română a devenit membră a O. N. U. constituie un strălucit succes al României democrat populare, al politicii ei de apărare a păcii, a independenței și intereselor naționale. Justețea acestei politici, fermitatea ei au tras mai greu în balanța istoriei decît presiunile care încercau să ne intimideze, profetizînd (sau amenințînd) că România nu va deveni membră a O. N. U. decît dacă și atunci cînd se va fi reînscăunat la conducerea ei regimul urit de popor al capitaliștilor și moșierilor.

Dreptul țării noastre de a face parte din O. N. U. — drept a cărui exercitare i-a fost atîta vreme refuzată — este inalienabil. El izvorăște din singele pe care fiii țării noastre l-au vărsat pe cîmpurile de bătălie pentru înfrîngerea hitlerismului, din lupta pe care poporul nostru a dus-o stîrpind fascismul, realizînd uriașe transformări democratice în țara în care astăzi el e stăpîn.

Ziua de 14 decembrie poate fi considerată pe drept cuvînt ca istorică pentru că principiul universalității Organizației Națiunilor Unite a triumfat. Hotărîrea adoptată de Adunarea Gene-

rală a Organizației Națiunilor Unite este de natură să îmbunătățească în mod considerabil întreaga atmosferă internațională și să contribuie în mod esențial la rezolvarea multor probleme litigioase.

Acum, cind țara noastră, laolaltă cu alte 16 state, a fost admisă în O. N. U. nu putem să nu ne gîndim la lupta dirză, îndelungată, consecventă pe care a dus-o Uniunea Sovietică, pentru admiterea în O. N. U. a tuturor statelor care au cerut și au dreptul să facă parte din Organizația Națiunilor Unite. Lup-tînd an cu an și sesiune cu sesiune pentru respectarea și traducerea în viață a principiului universalității O. N. U., Uniunea Sovietică a arătat în practică atașamentul ei pentru Cartă, pentru principiul universalității și al coexistenței și colaborării în cadrul O. N. U. a tuturor statelor, indiferent de deosebirile lor de structură. Prin aceasta, ca și prin toate acțiunile sale, Uniunea Sovietică și-a cîștigat un solid și binemeritat prestigiu în rîndurile tuturor popoarelor iubitoare de pace. Poporul nostru care poartă Uniunii Sovietice o recunoștință adîncă pentru uriașul și multilateralul ajutor pe care acesta i l-a dat pe toate tărîmurile, are încă odată prilejul să mulțumească din toată inima mării țări prietene. El mulțumește de asemenea celorlalte state care l-au sprijinit ca să dobindească locul ce i se cuvine în O. N. U.

Intrînd în Organizația Națiunilor Unite, Republica Populară Romînă este ferm hotărîtă să continue mai departe politica ei consecventă de apărare a securității colective, ea va continua să lupte împotriva dușmanilor coexistenței pașnice între state, împotriva partizanilor înrăiți ai „războiului rece”. Împreună cu toate țările iubitoare de pace, țara noastră va lupta pentru traducerea în viață a țelului pentru care a fost creată Organizația Națiunilor Unite și pentru realizarea cărora are rațiune însăși existenței ei: întărirea păcii.

ALEGEREA ȘI INSTALAREA NOULUI MITROPOLIT AL ARDEALULUI

După sedisvacanța sibiană cauzată de adormirea întru Domnul a vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae Bălan, în duminica din 26 februarie, convocat fiind Colegiul electoral bisericesc, s-a procedat la alegerea noului ierarh. După oficierea îndătinatului Te-Deum, membrii Sfîntului Sinod, membrii Adunării eparhiale a Sibiului, membrii Colegiului electoral, oaspeții, au trecut în sala Palatului Patriarhal unde I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, a dat citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale a R. P. R., pentru deschiderea lucrărilor Colegiului electoral bisericesc.

Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine a rostit o cuvîntare elogiînd personalitatea fostului mitropolit al Ardealului, Nicolae Bălan. Prea Fer. Sa a subliniat marea răspundere ce revine membrilor Colegiului electoral bisericesc în alegerea noului mitropolit.

S-a trecut apoi la vot, fiecare membru al Colegiului electoral bisericesc exprimîndu-și voința prin vot secret. În unanimitate a fost ales ca Arhiepiscop de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului P. C. Sa dr. Iustin Moisesescu, profesor la Institutul Teologic din București.

Prea Fericitul Părinte Justinian a urât noului ales păstorie rodnică în Mitropolia Ardealului, spre binele Bisericii Ortodoxe Romine și al Patriei noastre.

A răspuns P. C. Sa dr. Iustin Moisesescu care a mulțumit colegiului electoral bisericesc pentru prețuirea arătată activității sale pe tărîmul Teologiei Ortodoxe și pentru încrederea acordată prin alegerea sa ca urmaș al mitropolitului Nicolae Bălan.

A urmat o agapă în cadrul căreia dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R. P. R. a tostat pentru noul ales.

În ziua următoare, luni 27 februarie, Sfîntul Sinod intrunit în ședință a validat alegerea făcută și a hotărît să acorde P. C. Sale dr. Iustin Moisesescu rangul de arhieru.

Intronizarea noului mitropolit al Ardealului s-a săvîrșit în cadrul unei impunătoare solemnități la Sibiu în duminică din 18 martie. Au luat parte Prea Fer. Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine, membri ai Sfîntului Sinod, conducători ai cultelor religioase din R. P. R., vicari eparhiali, consilieri patriarhali și eparhiali, profesori ai Institutelor Teologice din țară, protopopi, preoți, precum și numeroși credincioși.

Au asistat dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, I. N. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, N. Iorga, președintele sfatului popular al regiunii Stalin, C. Nicolaiasa, președintele sfatului popular orășenesc Sibiu.

În cadrul serviciului divin oficiat de un sobor de arhieriei, preoți și diaconi, P. Sf. Sa Antim Tirgovișteanul, vicar patriarhal, a dat citire gramatei Sfîntului Sinod pentru înscăunarea noului mitropolit.

Prea Fer. Patriarh Justinian a urât noului mitropolit al Ardealului păstorie îndelungată și pașnică pentru binele Bisericii Ortodoxe Romine și propășirea poporului nostru.

Din partea Ministerului Cultelor a luat apoi cuvîntul I. N. Bărbulescu, director general în minister.

În numele clerului ortodox și al credincioșilor ardeleni a vorbit P. Sf. Episcop Nicolae Colan al Clujului.

Tuturor le-a răspuns Înalt Prea Sfințitul dr. Iustin Moisesescu

Mitropolitul Ardealului, care a arătat că își va consacra întreaga sa viață slujirii Bisericii ortodoxe ardelen. „Clericii și credincioșii noștri, alături de clericii și credincioșii celorlalte culte religioase din Ardeal, a spus I. P. Sf. Sa, vor sprijini din toate puterile zidirea vieții celei noi în scumpa noastră Patrie“.

A urmat o agapă în cinstea noului mitropolit al Ardealului. În timpul mesei care a avut loc în marea aulă a Institutului Teologic din Sibiu au toastat: dr. Fr. Müller episcopul Bisericii evanghelice C. A. din R. P. R., dr. Kiss Alexa, episcopul Bisericii unitariene din R. P. R., dr. Argay Gh. episcopul Bisericii luterane maghiare din Cluj, consilier David Iuliu, reprezentantul episcopului reformat I. Vásárhely din Cluj, canonicul Fr. Faragó, reprezentantul episcopului romano-catolic Márton Aron din Alba Iulia, prim protopopul Emanuel Kreiss, în numele Arhiepiscopiei romano-catolice din București, preot prof. dr. I. Coman rectorul Institutului Teologic universitar din București, preot prof. dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic universitar din Sibiu, Sabin Truția, vicar al Episcopiei Clujului, P. Sf. Episcop Andrei Magieru al Aradului.

A luat cuvântul de asemenea dr. Petru Groza, Președintele Preziđiului Marii Adunări Naționale.

Tuturor le-a răspuns I. P. Sf. Mitropolit dr. Iustin Moiescu.

În cursul după amiezii, în cinstea noului mitropolit al Ardealului a avut loc în Catedrala mitropolitană un concert religios.

Clerul și credincioșii Mitropoliei Banatului participă la bucuria prilejuită Mitropoliei surori a Ardealului, prin alegerea pe seama ei a unui ierarh atât de cunoscut și prețuit în Biserica Ortodoxă, datorită însușirilor sale și unei bogate activități depusă în ogrorul Domnului. I. P. Sf. Sa dr. Iustin Moiescu și-a câștigat merite deosebite atât ca teolog a cărui faimă a depășit demult hotarele țării, cât și ca om al Bisericii și cetățean devotat al Patriei noastre, activ sprijinitor al cauzei păcii, înțelegerii între popoare și progresului. Alături de aceia pe care îi va păstori de acum înainte, privim cu multă încredere spre Chiariarhul nou ales al Ardealului, urindu-i în același timp viață îndelungată, binecuvântată și spornică bună-lucrare.

I. P. SF. MITROPOLIT NIKOLAI KRUTIŢKI
DOCTOR „HONORIS CAUSA“ AL INSTITUTULUI
TEOLOGIC PROTESTANT DIN CLUJ

La 10 decembrie 1955 a sosit în țară, ca invitat al Institutului Teologic protestant din Cluj, I. P. Sf. mitropolit Nikolai al Krutiței și Kolomnei. În Gara de Nord a fost întâmpinat de acad. prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Cultelor, I. P. Sf. mitropolit Vasile Lazarescu al Banatului, P. Sf. episcop Teoctist

Botoșăneanu, pr. Alex. Ionescu și alții. A fost prezent V. I. Barahnin, prim-secretar al Ambasadei U. R. S. S. la București.

În aceeași seară înaltul oaspe și-a continuat călătoria spre Cluj, însoțit de I. P. Sf. mitropolit Vasile. Aici în dimineața de 12 decembrie, la Institutul Teologic protestant, a avut loc festivitatea acordării titlului de doctor „honoris causa” I. P. Sf. mitropolit Nikolai. Au fost de față I. N. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, I. P. Sf. mitropolit Vasile Lazarescu, episcopul reformat Iános VVásárhely, P. Sf. episcop Nicolae Colan, episcopul luteran Friederich Müller, episcopul reformat al eparhiei Oradea Aladár Arday, episcopul unitarian Alexa Kiss, episcopul evanghelic György Argay, protopopul romano-catolic Bela Baráth, prim rabinul Abraham Schönfeld, etc... Au mai participat de asemenea acad. prof. Emil Petrovici, președintele Filialei Cluj a Academiei R. P. R., din partea Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R. P. R., Andrei Barabás, vicepreședinte al comitetului executiv al sfatului popular regional, Petru Jurcă, președintele comitetului executiv al sfatului popular orășenesc, prof. dr. Ladislau Bányai, rectorul universității „Bo'lyai”, prof. Vasile Ciobanu, prorectorul universității „Victor Babeș”, prof. Kelemen Ladislau și Kotay Páll de la Institutul medico-farmaceutic din Tg.-Mureș, reprezentanți ai Ministerului Cultelor, profesori, preoți și studenți ai Institutului Teologic protestant din Cluj.

În cadrul acestei festivități a luat cuvântul din partea Bisericii Ortodoxe Române, I. P. Sf. mitropolit Vasile Lazarescu.

Reîntorcându-se la București, distinsul oaspe a făcut la 14 decembrie o vizită acad. prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Cultelor. Apoi acad. prof. P. Constantinescu-Iași a oferit un dejun.

De la București, I. P. Sf. mitropolit Nikolai a plecat spre Moscova.

CLERICI STRAINI ÎN VIZITA ÎN ȚARA NOASTRĂ

În cursul lunii februarie, șef-rabinul cultului mozaic din Suedia, dr. Kurt Wilhelm ne-a vizitat țara. El a fost primit de președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale dr. Petru Groza, de Prea Fer. Patriarh Justinian, de acad. prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Cultelor. A vizitat apoi Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R. P. R., cum și unele comunități mozaice din țară. Înainte de a părăsi țara, în cadrul unei conferințe de presă, răspunzând întrebărilor care i s-au pus, a declarat între altele:

„Sînt copleșit de impresiile pe care le-am acumulat nu numai de la zi la zi, dar și de la oră la oră. Sînt foarte bucu-

ros că în țara dvs., evrei și neevrei. muncitori manuali și intelectuali, duc împreună o viață frumoasă, liberă, intensă. Păstrez impresii adinci din vizita făcută în România pe care le voi împărtăși la întoarcerea mea în Suedia.

Am avut prilejul să fiu primit de conducători ai statului, de președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale și de miniștri și mărturisesc că personalitățile care conduc soarta țării mi-au făcut o puternică impresie. Cu mare bucurie am vizitat pe patriarhul Justinian. Am avut de asemenea prilejul să cunosc profesori universitari. Am avut largi posibilități de a cunoaște și a vorbi cu muncitori acolo unde lucrează, în fabrici. Am cunoscut și muncitori pe țărîm social, în cămine de copii, în creșe. Am avut un contact viu cu întreaga populație a țării și sint foarte mulțumit că am pătruns în problemele care frământă pe fiecare.

Pretutindeni ne-a întâmpinat un cuvînt care este și cuvîntul nostru, cuvîntul pace. Această țară este călăuzită de o puternică voință de pace, de înțelegere, de destindere internațională.

Ideea care unește pe cetățenii Romîniei este ideea păcii, ideea progresului omenirii. Spre țelul păcii duc drumuri diferite. Unul din aceste drumuri este și acela al schimburilor culturale sau religioase. Noi știm prea puțin despre ceea ce se petrece în România, și cred că și aici se știe prea puțin despre țara mea. Aflînd mai mult unii de la alții, cunoscîndu-ne unii pe ceilalți, servim cauza păcii.

Noi știm prea puțin unii despre alții. Oamenii de astăzi știu prea puțin unii despre ceilalți și din această cauză ei au prejudecăți. Vizita mea mi-a distrus aceste prejudecăți și mi-a dat prilejul să ajung la o judecată înțeleaptă.

În România am avut ocazia să văd cum cele mai diferite minorități naționale trăiesc în pace și prietenie laolaltă pentru că toți membrii lor au un țel comun. Acest țel este tot ceea ce Republica Populară Romînă creează nou și frumos. La acest țel aduce o contribuție activă și populația evreiască din R. P. R. De aceea, populația evreiască poate să trăiască aici în pace și libertate.

Spre marea mea bucurie am constatat în toate fabricile că muncitorii evrei lucrează alături de neevrei în spirit prietenesc și tovarășesc. Am văzut intelectuali evrei, profesori eminenți, oameni care activează în toate domeniile culturii.

Ne-a bucurat mult faptul că s-a creat un teatru evreesc de stat. Pe scena acestui teatru am văzut actori cari pot juca pe orice scenă a oricărei mari capitale din lume.

Spre marea mea bucurie am constatat că este posibil ca minorități naționale deosebite să conviețuiască și să conlucreze fără ca acestea să dăuneze propriilor lor tradiții. Nu se inten-

ționează să se niveleze aceste tradiții, ci să se păstreze în interesul general.

În aceste două săptămîni am avut prilejul să văd sinagogi, case de rugăciuni, școli ale cultului, mai multe de cît am văzut ani de-a rîndul în altă parte a lumii.

Am constatat că guvernul Romîniei dă posibilitatea ca în această țară să domnească libertatea credinței, ca fiecare să trăiască după religia lui.

Cu prilejul vizitei mele la Cluj am stat la aceeași masă cu reprezentanții tuturor cultelor din țară: ai bisericilor ortodoxe, catolice, protestante. Am văzut că acești slujitori ai diferitelor culte sînt animați de aceeași dorință, dorința de pace, deoarece ideia păcii unește toate confesiunile.

Cînd am vizitat Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din R. P. R. am fost întîmpinat și de un reprezentant al Bisericii. Aceasta are pentru mine o mare însemnătate. Consider de mare însemnătate această colaborare a cultelor și aduc felicitări pentru faptul că slujitorii cultelor s-au unit aici în spiritul păcii.

Spre marea mea bucurie, colegul meu, șef-rabinul dr. Mozes Rosen a acceptat invitația pe care i-am făcut-o de a vizita Suedia. Eu cred că tot astfel cum călătoria mea în România servește cauza păcii și vizita reprezentantului cultului mozaic din R. P. R. va sluji și țelului nobil al păcii. Cu prilejul vizitei sale, ne vom strădui să cucerim pentru această cauză comună și alți rabini, din alte țări, de exemplu, din Anglia, Franța, etc."

Vorbînd despre participarea poporului suedez la lupta pentru pace, dr. Kurt Wilhelm a spus printre altele: „Suedia duce astăzi o politică pozitivă de neutralitate. Suedia are legături atît cu țările din Est cît și cu țările din Vest. A fost un mare eveniment pentru noi, suedezi, cînd flota sovietică a vizitat Stockholmul. Populația orașului a primit cu entuziasm pe marinarii sovietici. Ei vorbeau o limbă diferită, dar cu toată această dificultate, cu toții s-au înțeles într-un limbaj comun: limbajul înfrățirii între popoare. La rîndul lor, marinarii suedezi au făcut o vizită la Leningrad și s-au întors de acolo cu impresii dintre cele mai puternice. Din aceasta se pot trage multe învățăminte. Aceasta face parte din politica pozitivă a Suediei pe tărîmul păcii. Evreii din Suedia contribuie la lupta pentru apărarea păcii, deoarece ei vor înțelegere, legături și schimburi internaționale, destindere în domeniul politicii externe“.

DE PESTE HOTARE**INCA UN PREOT DISTINS CU PREMIUL INTERNAȚIONAL
STALIN „PENTRU ÎNTĂRIREA PĂCII ÎNTRE
POPOARE“**

La 7 și 9 decembrie 1955 au avut loc în Moscova, ședințele Comitetului pentru decernarea Premiilor internaționale Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare“. După ce a examinat propunerile primite, Comitetul a hotărât să deearne Premii Internaționale Stalin „Pentru întărirea Păcii între popoare“ următoarelor persoane: Lasaro Cardenas — fost președinte al Mexicului, Șeic Mahomed Al-Asmar — activist pe țărîm obștesc din Siria, Josef Wirth, fost cancelar al Reichului German, între timp decedat, Ton Dyk Thang — președintele Comitetului național al Frontului patriotic din Vietnam, Akiko Seki — activist pe țărîm artistic din Japonia, și Ragnar Forbekk — pastor al Catedralei din Oslo (Norvegia).

Pastorul Forbekk este un reprezentant de frunte al mișcării pentru pace din Norvegia, făcînd parte și din Consiliul Mondial al Păcii. Poporul norvegian acordă multă prețuire activității pe care pastorul Forbekk o desfășoară împotriva participării Norvegiei la blocurile militare agresive, pentru neutralitatea acesteia.

Intr-un interviu acordat la 23 decembrie 1955 ziarului norvegian „Friheten“, pastorul Forbekk a spus: „Sînt mîndru de acest premiu și mă simt obligat să continui lupta pentru cauza păcii și înțelegerii între popoare. Am întîmpinat multe piedici în activitatea mea pentru cauza păcii; totuși sînt profund convins că această cale pe care am mers este cea justă“. Iar unui corespondent al ziarului suedez „Ny Dag“ i-a declarat: „Sînt bucuros nu numai de distincție, ci și de reacția pe care a provocat-o această știre în rîndurile prietenilor mei creștini... Nimeni nu se îndoiește de faptul că în țara noastră forțele păcii cresc cu repeziciune. Rezistența opusă pactului Atlantic devine de asemenea tot mai activă. Poporul înțelege tot mai bine că un curent de opinie, activ și conștient în favoarea păcii, poate să schimbe politica cărcurilor guvernante și să obțină destinderea încordării, colaborarea internațională și o pace trainică“.

Inminarea înaltei distincții pastorului Forbekk s-a făcut la Moscova, în ziua de 20 martie. Cu acest prilej, în cuvîntarea prin care a mulțumit pentru cîntea care i-a fost acordată, el a subliniat că a devenit luptător pentru pace pornind de la ideea că întreaga omenire reprezintă o mare familie. Această idee rezonabilă este atît de simplă încît toți oamenii o vor înțelege.

„Totmai ideile simple și nu cele confuze pot pune stăpînire pe mase, devenind astfel o forță de care trebuie să țină seama oamenii de stat. În actuala situație — a spus pastorul norvegian în continuare — pacifismul nu poate învinge. De aceea am aderat din toată inima la noua mișcare mondială pentru pace condusă de Consiliul Mondial al Păcii. Dacă fiecare își va aduce contribuția la lupta pentru pace, nici un om de stat, nici un guvern nu va putea declanșa un război“.

AL X-LEA CONGRES DE BIZANTINOLOGIE

În a doua jumătate a anului 1955 a avut loc la Istanbul (Turcia) cel de al X-lea congres de bizantinologie, la care au luat parte reprezentanți a 20 de țări, printre care și ai Uniunii Sovietice (Z. V. Udaltova, candidat în științe istorice; D. V. Sarabianov, candidat în teoria și istoria artelor și V. Lazarev, membru-corespondent al Academiei de științe a U. R. S. S.).

Congresul a avut loc în noua clădire a Universității din Istanbul. Lucrările s-au desfășurat în cadrul a cinci secții: Teologie, artă și arheologie, istorie, literatură, drept. Au atras atenția în mod deosebit comunicările despre mozaicurile din sec. VI și IX, recent descoperite în Catedrala Sf. Sofia din Constantinopol, despre legăturile filozofiei bizantine cu scolastica vest-europeană, despre orinduirea economică a Egiptului elinist (în lumina papirusurilor), despre frescele sirbești din sec. XVIII, etc...

Participarea savanților sovietici la lucrările congresului a atras atenția generală. Știința rusă a dat o serie de remarcabili specialiști în bizantinologie. Cercetători ca V. G. Vasilievski, F. I. Uspenski, N. P. Kondakov și D. V. Ainalov se bucură de un renume mondial. În ultima vreme au crescut cadre tinere de oameni de știință, grupate în jurul revistei „Vizantiiski Vremenik“.

Membrii delegației sovietice au prezentat fiecare cite un referat: Z. V. Udaltova despre „Problemele principale ale bizantinologiei în știința istorică sovietică“, D. V. Sarabianov despre „Relațiile dintre vechea artă rusă și cea bizantină“, iar V. Lazarov despre „Ultimele descoperiri făcute la catedrala Sfînta Sofia din Kiev“.

După cuvîntul de închidere rostit de bătrînul profesor bizantinolog Grégoire și după ce președintele congresului prof. Mancel a declarat lucrările încheiate, delegații au făcut excursii prin Asia Mică. Astfel ajungînd la Nikea, vechiul oraș bizantin care a fost un timp capitala imperiului și care a adăpostit pe vestiții ierarhi și clerici participanți la primul sinod ecumenic, delegații au putut vedea printre altele, dezgropată în întregime, o bazilică din sec. VI. Din biserica „Adormirea Maicii Domnu-

lui", celebră pentru mozaicurile sale, n-au mai putut fi văzute decât ruine. Au mai fost vizitate și alte localități: Brussa, Izmir, Efes, Pergam... (din rev. Timpuri Noi, nr. 5-1956, pp. 23-4).

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ DE PATROLOGIE

Între 19—24 septembrie 1955 s-a ținut la Oxford în Anglia, conferința internațională a patrologilor. Conferința aceasta a suscitat un interes deosebit în lumea deservenților tuturor cultelor creștine prin faptul că a dezbătut probleme legate de oameni și opere ale Bisericii creștine universale neimpărțite în confesiuni și secte. După cum se spunea într-o revistă, „studierea operelor Părinților Bisericii poate oferi indemnuri pentru înlăturarea acelor divergențe care s-au ivit după despărțirea Bisericii apusene de cea ecumenică și chiar în vremea de mai târziu”. (K. A. Sborovskii. Cea de a doua conferință internațională a patrologilor, în Jurnal Moskovskoi Patriarhii, nr. 11-1956, pp. 64—6).

Au participat 500 de învățați aparținând diferitelor Biserici. Delegația Bisericii Ortodoxe Ruse a fost formată din profesorii Academiei Teologice din Leningrad L. N. Pariiski și K. A. Sborovskii, cum și din reprezentanții Exarhatului Vest-European al Patriarhiei din Moscova prof. V. N. Loscki, arhimandritul Sofronie Saharov, ieromonahul Vasile Crivoșein, egumenul Antonie Blium și preotul Vsevolod Palașcovski.

Conferința ținută în sala mare de examene a Facultății din Oxford, a fost deschisă de către decanul Facultății de Teologie, care printr-un cuvânt ocazional a salutat delegațiile. Răspunzînd prof. L. N. Pariiski a spus printre altele: „...Unirea Bisericilor formează dorința de totdeauna a Bisericilor noastre Ortodoxe Ruse care întotdeauna se roagă pentru realizarea ei. Studierea operelor sfinților ai Bisericii lui Hristos pînă la despărțire, poate ajuta mult la unirea noastră. Părinții Bisericii au fost, sînt și vor fi tilcutorii cei mai autorizați ai gândirii și simțirii creștinismului primar și învățăturii Bisericii primare. Putem fi siguri că orice îndepărtare de la învățătura Bisericii universale nu va găsi documentare în lucrările scrise în Biserica primară. Dea Dumnezeu ca studierea atentă din ambele părți și aprofundarea obiectivă în lumina științei teologice a tuturor problemelor, să ne ducă la unirea dorită pe baza adevărului istoric bisericesc și studierii Bisericii primare ecumenice și nedespărțite”.

Apoi prof. V. N. Loscki a rostit cuvîntul introductiv în care a reliefat însemnătatea întîlnirii cu patrologii ruși și a cunoașterii reciproce a rezultatului cercetărilor pe care le-au obținut fiecare în domeniul patrologiei.

Au urmat referate pe teme variate și interesante; ca spre pildă: „Părinții și exegeza biblică“, „Ultimele lucrări despre gnosticism“, „Epoca lui Constantin“, „Problemele de la Calcedon“, etc... Pentru fiecare din aceste referate au fost organizate grupe speciale de referenți. Membrii delegației ruse au prezentat și ei mai multe referate precum urmează: prof. L. N. Pariiski despre „Contribuția teologilor ruși în patrologie“, prof. K. A. Sborovskii despre „Sf. Iustin Filozoful ca apologet“, prof. N. V. Loscki despre „Invățătura sf. Grigorie Palama despre lumina taborică“, preotul Vsevolod Palașcovskii despre „Invățătura cu privire la sf. Euharistie, după concepția teologică a sf. Irineu al Lionului.

Dintre referenți amintim și pe preotul Rozdeanco, parohul bisericii sirbe din Londra, care a tratat tema: „Filioque în învățătura patristică“.

Conferința internațională a patrologilor constituie fără îndoială o nouă și importantă etapă pe drumul înlăturării neînțelegerilor, a apropierii creștinilor între ei pe baza învățaturii sfinților Părinți, a întăririi prieteniei frățești și a dragostei între popoare.

UN MESAJ AL PAPEI ȘI COMENTARIILE ASUPRA LUI

În mesajul său de Crăciun, Papa Pius al XII-lea s-a ocupat în mod deosebit de problema interzicerii armei atomice și cu hidrogen. Ținând în mod evident seama de starea de spirit a catolicilor de rind, Papa a subliniat marea însemnătate a acestei probleme pentru întărirea păcii și s-a pronunțat în favoarea propunerilor de a se renunța la experimentarea armei nucleare, de a se interzice folosirea ei și de a se stabili „un control asupra armamentelor“. Avertizînd împotriva încercărilor de a se rupe prima din aceste propuneri de celelalte, capul Bisericii catolice a adăugat: „...Noi afirmăm fără șovăială că aplicarea tuturor acestor trei măsuri este o datorie de conștiință a popoarelor și conducătorilor lor“.

Credincioșii catolici au primit cu vie satisfacție aceste declarații. Oamenii cinstiți, chiar dacă în trecut au adoptat altă atitudine, și-au revizuit convingerile și au aprobat justetea punctelor de vedere expuse în mesajul de Crăciun al Papei. E cazul, printre alții, al lui George Meany, președintele Uniunii Sindicale A. F. L. — C. I. D. care într-o cuvîntare ținută la Universitatea catolică Setton-Hall din South Orange (statul New Jersey), a făcut aprecieri pozitive asupra propunerii Suveranului Pontif de a se renunța la arma nucleară și la experimentări atomice. „Cu toții nu putem decît să salutăm cu căldură chemarea pe care a adresat-o recent întregii lumi Papa

Pius al XII-lea, propunând să se renunțe la arma nucleară și să se asigure respectarea acestui acord printr-un sistem de control eficace, a spus Meany. Noi salutăm acest apel deoarece el pune accentul pe necesitatea unui control eficace și pe necesitatea nu numai a realizării unui acord, ci și a luării tuturor acțiunilor necesare pentru a se pune capăt experiențelor nucleare în scopuri militare“.

Iată însă și alte comentarii ale presei americane: „...In problema armei atomice, Vaticanul s-a situat pe o poziție ce se deosebește de poziția guvernului Statelor Unite“ („Christian Science Monitor“, din 31 decembrie 1955). Sau: „Statele Unite sint neliniștite de faptul că, în mesajul de Crăciun, Papa a spus prea mult accentul pe necesitatea sistării experiențelor cu arma atomică și a interzicerii bombelor... Diplomaii occidentali sint neliniștiți și de apelul Papei de a se interzice folosirea armei nucleare“ („New York Times“, din 28 decembrie 1955). In fine, într-o știre din 4 ianuarie 1956, ziarul „New-York Post“ afirmă mai întâi că, pentru Washington n-a fost surpriză „avertismen-tul solemn al Papei cu privire la primejdiile catastrofale legate de arma nucleară și la necesitatea arzătoare de a se crea un sistem eficace pentru a se împiedeca folosirea ei“. Dar ziarul adaugă imediat, pe un ton tot atît de categoric: „Departamen-tul de stat... n-a fost informat dinainte că această problemă va figura în mesajul de Crăciun. In acest sens, declarația Papei a constituit o surpriză“.

PAPA PIUS AL XII-LEA SE PRONUNȚĂ IN FAVOAREA METODEI SOVIETICE A NAȘTERII FĂRĂ DURERI

La începutul anului a avut loc la Roma congresul medicilor ginecologi. Cu acest prilej conducătorul Bisericii latine s-a adresat congresiștilor printr-un discurs care a produs o puternică impresie atît prin importanța sa ideologică cit și prin importanța sa politică. Astfel el a recunoscut eficacitatea metodei sovietice de naștere fără dureri. Pius al XII-lea a vorbit pe larg despre acest subiect afirmînd că metodele folosite în Uniunea Sovietică, China și în multe alte țări pentru a face femeile să nască cu cit mai puține dureri nu sint în contradicție cu prescripțiile și regulile Bisericii catolice. Biserica — a spus el — nu poate să refuze în anumite împrejurări progresul științei din orice parte ar proveni. In acest sens chiar și rezultatele obținute de oameni care profesează doctrine materialiste pot fi acceptate de Biserică. Acesta, a spus Papa, este cazul teoriei reflexelor condiționate a lui Pavlov, pe care se bazează teoria nașterii fără dureri și pe care Biserica o consideră acceptabilă.

Bine înțeles că această luare de poziție a Papei a produs, în

primul rind o puternică impresie asupra a milioane și milioane de femei, cărora până ieri li se spunea de către ziarele catolice, de către preoți și activiștii partidului democrat creștin că Biserica condamnă nașterea fără dureri. Discursul Papei constrânge întreaga ierarhie a Bisericii catolice să-și revizuiască pozițiile și să accepte de acum încolo o metodă și o teorie sovietică care până mai ieri erau respinse și defăimate ca fiind contrarii învățămintelor religioase. (După o corespondență a ziaristului Maurizio Ferrara, publicată în cotidianul „Scinteia“, nr. 3488, din 10 ianuarie, 1956, p. 4).

PATRIARHUL KATOLICOS AL ARMENILOR A VIZITAT EGIPTUL

La 29 februarie, Nasser, președintele Republicii Egiptene l-a primit pe Vasken I, patriarhul suprem katolicos al tuturor armenilor. După cum s-a anunțat în presă, președintele Nasser și Vasken I au avut o convorbire prietenească.

VIZITA UNEI DELEGAȚII BISERICEȘTI AMERICANE ÎN U. R. S. S.

Timp de zece zile a vizitat în luna martie Uniunea Sovietică, la invitația Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și al întregii Rusii, o delegație a Consiliului Național al Bisericilor lui Hristos din U. S. A. Ea a vizitat Moscova și Leningradul, a luat cunoștință de situația și de activitatea ecleziastică în U. R. S. S., s-a întâlnit cu diferiți reprezentanți ai Bisericilor ortodoxe ruse, armene, luterane și ai Consiliului unional al creștinilor bapțiști evanghelici. Oaspeții americani au asistat de asemenea, la câteva slujbe religioase de la bisericile din Moscova și au vizitat minăstirea Troițe-Serghievskia din orașul Zagorsk. La sfârșit, în cadrul unor convorbiri care au avut loc la Patriarhia din Moscova, delegația a adoptat un comunicat comun în legătură cu convorbirile care au avut loc anterior între membrii delegației Consiliului Național al Bisericilor lui Hristos din S. U. A. și reprezentanții Bisericilor ortodoxă rusă, armeană, luterană și ai Consiliului Unional al creștinilor evangheliști-bapțiști.

În comunicat se subliniază că convorbirile s-au desfășurat în spiritul înțelegerii reciproce creștinești și au avut un caracter prietenesc și sincer.

În urma schimbului de păreri a fost exprimată năzuința fermă spre dezvoltarea contactelor prin vizitarea celor două țări de către delegații bisericești precum și prin schimbul de literatură teologică, — prin studierea aprofundată a sistemului dog-

matic bisericesc și printr-o activitate comună strinsă în ceea ce privește problema actuală a zilelor noastre — menținerea păcii în întreaga lume, cu convingerea că toate aceste căi vor contribui la cauza apropierii și prieteniei dintre popoare.

Înainte de plecare, dr. E. Blake, șeful delegației, a răspuns la câteva întrebări ale unui corespondent al revistei „Timpuri Noi” (întrebările și răspunsurile sînt publicate în nr. 13 din 22 martie 1956, p. 15):

Întrebare: Pe cine reprezintă delegația dvs.?

Răspuns: Noi reprezentăm principalele biserici protestante din America. Majoritatea credincioșilor creștini din țara mea sînt protestanți. Dar din Consiliul național face parte și Biserica ortodoxă din Statele Unite. Consiliul nostru este cea mai mare și mai influentă organizație bisericească din America.

Întrebare: Care a fost scopul vizitei dvs.?

Răspuns: Am sosit aici pentru a stabili o legătură între creștinii din Uniunea Sovietică și cei din Statele Unite. Aceste legături n-au fost niciodată prea strînse, din cauza distanței dintre țările noastre și a deosebirilor din istoria lor. Am făcut această călătorie pentru a arăta bunele noastre intenții și pentru a realiza o înțelegere cu credincioșii ruși.

N-am avut prilejul să călătorim prin interesanta dvs. țară. Vizita a fost scurtă, și am căutat să folosim timpul prețios pentru a sta de vorbă cu conducătorii Bisericii creștine ruse. Sosirea delegației noastre este primul pas pe calea stabilirii unor legături regulate și normale între cele două Biserici.

Întrebare: Vizita dvs. a fost încununată de succes?

Răspuns: Pot răspunde pozitiv: da, ea a fost încununată de succes. Am cunoscut pe colegii noștri ruși și am ajuns la o mai bună înțelegere. Firește, aceasta nu înseamnă că am ajuns la un acord complet, lucru care, de altfel, nici nu l-am așteptat de pe urma vizitei atît de scurte, mai ales, dacă ținem seama de legăturile slabe dintre Bisericile noastre și de încordarea politică de pînă acum în relațiile dintre țările noastre.

Sperăm că vizita noastră va constitui un aport la stabilirea unor relații mai bune, nu numai între Bisericile creștine, ci și între popoarele Uniunii Sovietice și Statelor Unite. Iar aceasta va servi, bineînțeles, interesele unei păci echitabile în lumea întreagă.

Întrebare: După cum s-a relatat, în timpul convorbirilor dvs. cu conducătorii Bisericii creștine ruse a avut loc un schimb de păreri în problema participării Bisericilor creștine la acțiunea de apărare a păcii. Ce puteți să ne spuneți în această privință?

Răspuns: Noi ne-am exprimat cu sinceritate părerile noastre în privința condițiilor necesare pentru menținerea păcii. Mitropolitul Nikolai a expus punctul de vedere al Bisericii creștine ruse. În urma schimbului de păreri, am ajuns la un acord într-o

serie de probleme, cu toate că au mai rămas divergențe într-o serie de probleme. Sperăm că ele se vor micșora, în urma vizitei pe care delegația Bisericii creștine ruse o va face în vara anului 1956 în Statele Unite.

Biserica creștină din Statele Unite, la fel ca și Biserica creștină rusă, a năzuit întotdeauna ca pe pământ să domnească pacea. Unele declarații din trecut ale conducătorilor Bisericii rusești ne-au făcut însă să ne gândim că ei se indoiesc de sinceritatea noastră. De aceea, am șovăit foarte mult atunci când am hotărât să întreprindem călătoria noastră la Moscova. Și cu toate că n-am auzit o decizie oficială de la vechile declarații, sperăm că aceasta ține de domeniul trecutului.

În încheiere, vreau să relev din nou că vizita noastră în Uniunea Sovietică și rezultatele ei constituie un nou pas important pe calea realizării înțelegerii și prieteniei între credincioșii din țările noastre, între popoarele Americii și Uniunii Sovietice“.

La 21 martie, delegația a părăsit Moscova plecând spre S. U. A.

Ajunând la New-York, delegația a remis reprezentanților presei o declarație în care se spune că delegația și-a propus drept sarcină să stabilească contactul cu conducătorii Bisericii în Uniunea Sovietică „încercând să lămurească divergențele și să caute să stabilească acele puncte, potrivit cărora este posibil un acord“. „Contactele pe care le-am stabilit cu conducătorii Bisericilor în Uniunea Sovietică, se spune în declarație, sint de mare însemnătate. În ciuda multor divergențe, noi, ca creștini, am găsit un teren comun important. Așteptăm continuarea tratativelor în S. U. A., în iulie. În Rusia, ni s-a făcut o primire amabilă și noi intenționăm să răspundem aici la fel“.

REPREZENTANȚI AI BISERICII PROTESTANTE DIN AMERICA AU VIZITAT U. R. S. S.

Consiliul Național al Bisericilor Creștine din America a anunțat că o delegație alcătuită din reprezentanți de seamă ai Bisericii protestante de peste Ocean face în cursul lunii o vizită în Uniunea Sovietică.

CONVORBIRI ÎNTRE TEOLOGII ORTODOCȘI ȘI ANGLICANI

Consiliul pentru legăturile cu străinătatea al Bisericii anglicane a fost autorizat să anunțe că arhiepiscopul de Canterbury a acceptat invitația Patriarhiei din Moscova de a trimite în luna iunie în Uniunea Sovietică o delegație a Bisericii anglicane în vederea unei convorbiri teologice între reprezentanți ai Bisericii anglicane și ai Bisericii Ortodoxe Ruse.

O NOUA TRADUCERE RUSĂ A BIBLIEI

Patriarhia din Moscova pregătește pentru tipar o nouă traducere rusă a Bibliei. Cei mai desăvârșiți teologi ebraiști și exegeți lucrează în cadrul „Institutului Biblic” la elaborarea noii traduceri. Revistele bisericești publică diferite sugestii în legătură cu modul în care se cere tradusă și imprimată Sfânta Carte, de la probleme de fond, ca spre pildă neîndepărtarea de vechile traduceri slave intrate în uzul liturgic, până la cele mai mici amănunte ca despărțirea versetelor, punctuația, locurile paralele, etc.... S-a propus spre pildă să se anexeze la sfârșit hărți, tabloul textelor scripturistice (paremii, apostol, evanghelie), folosite la serviciile divine... O problemă importantă pe care traducătorii au rezolvat-o pozitiv, este aceea a conținutului. Noua Biblie rusă va cuprinde la loc potrivit și cărțile „deuterocanonice”, ca unele ce s-au bucurat totdeauna de cinstire în sinul Bisericii.

Noua traducere este mult așteptată atât din pricina epuizării vechilor ediții sinodale, cât și din pricina faptului că Societatea Biblică din Washington care în 1952 a imprimat și ea o traducere în limba rusă după o traducere anterioară, produce multe confuzii prin faptul că denumeste *apocrife* o seamă de cărți, manifestând astfel o tendință evident protestantă.

PASTORUL NIEMOLLER S-A RETRAS DIN
CONSILIUL BISERICII EVANGHELICE

Potrivit relatărilor presei, pastorul Niemoller, președintele Bisericii evanghelice din Hessa, cunoscut pentru activitatea sa în favoarea păcii și a realizării unei înțelegeri între germanii din Est și Vest, s-a retras din Consiliul Bisericii evanghelice în urma campaniei calomnioase duse împotriva sa.

Publicația „Stimme der Gemeinde” din Darmstadt a calificat aceasta ca un „semnal de alarmă” pentru toți creștinii germani. Revista este de părere că „numai motive foarte serioase l-au putut determina pe pastorul Niemoller să-și depună mandatul”.

COLONIALIȘTII PROFANEAZA

În lupta populației cipriote împotriva colonialiștilor, clerul și credincioșii ortodocși stau alături de neînfricații apărători ai drepturilor poporului la autodeterminare. Faptul acesta însă a atras minia colonialiștilor și asupra Bisericii. Astfel din informațiile publicate în presă rezultă că soldații englezi au profanat minăstirile din Cipru, în speranța că vor descoperi pe membrii organizației E. O. K. A. și arme. N-au fost respectate nici al-

tarul bisericilor, nici relicvele de mare importanță religioasă și arheologică. Au forțat porțile, au spart plăcile și, într-un cuvânt, au avut o purtare demnă de aceea a turcilor care au trecut prin foc și sabie bisericile grecești din Constantinopol.

Profanatorii n-au putut descoperi nimic compromițător. Ei au „obținut” totuși un rezultat: mai mult ca oricând, au răzvrătit împotriva lor poporul cipriot. (ap. rev. Contemporanul, nr. 1483), din 6 ianuarie 1956, p. 6).

DEPORTAREA UNOR CHIRIARHI GRECI DIN CIPRU

La începutul lunii martie, autoritățile britanice din insula Cipru au arestat pe arhiepiscopul Makarios, unul dintre conducătorii mișcării ciprioților pentru dreptul la autodeterminare, pe episcopul Kiprianos din Kerinia și alți patrioți. Imediat după arestare ei au fost duși spre „o destinație necunoscută”. Ulterior s-a aflat că au fost deportați într-o insulă din Oceanul Indian.

Totodată, reședința arhiepiscopului a fost inconjurată și perchezitionată de puternice unități polițienești și ale trupelor aerportate britanice sosite în insulă cu scopul de a înăbuși tendința de a obține autodeterminarea a patrioților ciprioți.

Aceste măsuri ale colonialiștilor britanici au iscat vii nemulțumiri și proteste legitime în întreaga lume. Încă odată, colonialiștii au apărut fără mască, în toată hidoșenia lor, în fața popoarelor.

Conducătorul Bisericii Ortodoxe Grecești I. P. Sf. Arhiepiscop Spiridon, a trimis cu acest prilej Sanctității Sale Patriarhului Alexei o telegramă în care se spune:

„În numele clerului și al credincioșilor ortodocși ai Bisericii și în numele țării noastre, care au luptat adesea și au adus jertfe pentru libertate, Sfântul Sinod al Bisericii grecești își exprimă uimirea, durerea și indignarea sfântă în legătură cu actul necinstit și nerușinat — arestarea și expulzarea lui Makarios, arhiepiscop și etnarh al Ciprului, a mitropolitului Kiprianos, precum și a altora.

Protestăm cu energie împotriva acestei acțiuni ilegale, care ne reamintește zilele întunecate ale robiei poporului nostru. Adresăm o chemare fierbinte surorii noastre — Biserica Ortodoxă Rusă, ca ea, conform tradiției, să ia apărarea și să facă uz de întreaga ei putere și influență pentru restabilirea dreptății față de persoana sfântă a Bisericii și a poporului, care duc o luptă sfântă pentru eliberarea Ciprului”.

Spiridon de Atena
președinte.

La 19 martie 1956, Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a adresat Arhiepiscopului Spiridon o telegramă de răspuns cu următorul conținut:

*Înalt Prea Sf. Sale Arhiepiscopului Spiridon de Atena,
Atena.*

Mulțumim înalt preasfinției voastre pentru telegrama primită. Suferim din toată inima alături de dv. și de Biserica din Cipru în legătură cu evenimentele regretabile care s-au petrecut. Domnul Dumnezeu, în care ne punem întreaga noastră speranță, să facă totul pentru binele sfintei Biserici din Cipru și al poporului credincios cipriot.

Patriarhul Alexei

PE URMELE LUI SAVONAROLA

Nu demult, comunei Castelvetero-Valforte, aproape de Benevento (Italia) i s-a dăruit o copie după o splendidă statuie a zeiței Venus, una din capodoperele marelui sculptor italian Canova (esc. XIX), neînvesmintată cu altceva decît frumusețea ei. Ea a fost așezată în parc.

Toți au fost bucuroși de acest dar, în afară însă de preotul Don Angelo Palmieri, care a proclamat statuii din înălțimea amvonului, „război sfînt“, cerînd imediată ei îndepărtare (din rev. Contemporanul, nr. 10 (492) din 9 martie 1956, p. 6).

E păcat că se mai găsesc clerici care înțeleg atît de îngust și unilateral principiile moralei creștine, întocmai ca și Savonarola pe vremuri, care în fanatismul lui a așezat pe „rugul deșertăciunilor“ atîtea din minunatele opere ale Renașterii.

Oricum, nu putem să nu remarcăm, că avem de-a face cu un aspect caracteristic unei anumite mentalități.

ACȚIUNI CARE N-AU NIMIC COMUN CU EVANGHELIA

În R. P. Chineză reacțiunea folosește toate mijloacele posibile pentru a submina regimul popular. S-au găsit chiar și clerici, care au devenit unelte ale unor complotiști, sponi și diversioniști. Nu de mult, spre pildă, agenția China Nouă a transmis vestea arestării episcopului Gun Pin-mei, conducătorul unei organizații de spionaj, și alți membri ai organizației. Cu acest prilej s-au descoperit documente care dovedesc intențiile criminalilor de a crea o largă rețea de spionaj pe teritoriul Chinei și de a pregăti o lovitură de stat contra-revoluționară. Au mai fost descoperite posturi emițătoare de radio, date sustrase din evidențele instituțiilor de stat ale R.P. Chineze, documente care

dovedesc în mod evident legătura dintre cei arestați cu organele ciankaișiste de spionaj și cu centrele de spionaj ale citorva state străine.

E dureros că se mai găsesc preoți care se lasă antrenați în asemenea acțiuni criminale, ce n-au nimic comun cu Evanghelia. Pentru cei care doresc însă să se documenteze, parțial chiar, asupra modului în care dușmanii poporului chinez au folosit pe unii preoți nevrednici și unele instituții bisericești în vederea atingerii scopurilor lor criminale, ultima carte a scriitorului V. Em. Galan: „Mesajul lui U Jun-Tuo“ poate oferi informații extrem de interesante (Colecția „În jurul lumii“, București, Editura tineretului, 1955, pp. 272—282 și passim).

PASTORI IMPLICAȚI INTR-UN PROCES RASIST ÎN S. U. A.

La 19 martie a început în orașul Montgomery (statul Alabama) procesul a 93 lideri ai populației de culoare, arestați pe tru că au stat în fruntea acțiunii de boicot dusă de negri împotriva societății locale de autobuze care practică discriminarea rasială. Printre cei arestați se află și 25 de pastori.

Cel dintîi judecat a fost reverendul Martin King, în vîrstă de 27 ani. El a fost condamnat, de către un judecător alb, la 500 dolari amendă și la despăgubiri ridicîndu-se de asemenea la 500 dolari. Intrucît avocații au anunțat că vor face apel, amenda a fost convertită în 386 zile detențiune, începînd din ziu confirmării de către Curtea Supremă a acestei pedepse. Sub presiunea opiniei publice, procurorul a anunțat sistarea dezbatelilor pentru judecarea celorlalți invinovați, pînă la soluționarea apelului pastorului King.

La ieșirea din tribunal, pastorul King a fost ovaționat de o mare mulțime de negri. Luînd mai apoi cuvîntul la o intrunire, el a declarat printre altele: „Libertatea nu ne vine pe tavă de argint. Cele ce va trebui să le îndurăm, fac parte din acele lucruri necesare legate de noi“.

URMELE UNEI STRAVECHI CULTURI

Urmele străvechii culturi gruzine se mai păstrează și azi în minunate monumente arhitectonice din acea vreme. Orașe, cetăți, palate și castele, biserici, minăstiri împodobite cu ornamente, mozaicuri și fresce, unele avînd o vechime milenară, ne dau o imagine a Gruziei antice.

Vardzia este unul din cele mai populare monumente istorico-culturale ale Gruziei vechi, una din mărturiile înfloririi economice și politice a țării. Oraș-peșteră, săpat în stîncile de pe malul sting al riului Kura, Vardzia a fost construită în se-

colul al XII-lea în perioada domniei reginei Tamara, cam pe vremea cînd Sota Rustaveli, care era de prin aceste părți, cînta eroismul poporului gruzin în nemuritoarea sa operă „Viteazul în piele de tîgru”. Centrul acestui oraș-peșteră este biserica Adormirea Maicii Domnului. Spre răsărit și apus de biserică, pe panta unei stînci abrupte, se văd terase orizontale cu multe caturi pe care se află peșterile. Peșterile sînt legate între ele prin trepte săpate în piatră și terase. Chiliile de locuit sînt săpate în masivul unei stînci imense, în trei culori. Construcțiile de apărare, încăperile gospodărești, sistemele de irigație și canalizare, peșterile cu caracter pur minăstiresc, toate săpate în stînci masive, precum și pereții împodobiți cu fresce uimesc și azi pe cei ce vizitează Vardzia.

Foarte interesante sînt tunelele care duc spre diferite ascunzători și ieșiri tainice, precum și sistemul de alimentare cu apă. Apa era adusă printr-un tunel lung de șase kilometri prin țevi de ceramică cimentate. În oraș s-a mai păstrat și azi un bazin săpat în piatră în care apa este deosebit de limpede și bună la gust.

Masivul de stînci în care a fost săpat acest ansamblu arhitectonic este format din tuf vulcanic de trei straturi și culori diferite. Peșterile au fost săpate în stratul de mijloc, de o culoare galben trandafiriu, prin lovituri de tirnăcop, ale căror urme se mai văd și azi.

Lungimea acestui oraș-peșteră este de 500 metri. S-au mai păstrat peste 400 de peșteri — încăperi de diferite tipuri, construite în raport cu necesitățile social-economice ale epocii.

Prin întreaga sa construcție, Vardzia a fost nu numai un focar de cultură, în care s-a dezvoltat cultura națională a poporului gruzin, ci și o minunată fortăreață militară, care a adăpostit de-a lungul veacurilor multe generații de gruzini. (din rev. „U. R. S. S. azi”, nr. 1, ianuarie 1956, p. 18).

FENOMENELE ASTRONOMICE ÎN ANUL 1956

E c l i p s e

În cursul eclipsei de lună din 8 iunie, extremitatea umbrel lunare va trasa o bandă între Noua Zeelandă și Țara de Foc. Eclipsa totală va dura cinci minute. Această eclipsă va fi vizibilă ca eclipsă parțială în sudul zonei Pacificului.

În dimineața zilei de 2 decembrie, conul umbrei lunare va trece în apropierea pămîntului la distanță de 1.000 km. deasupra Caucazului și Pamirului. În U. R. S. S. și în China, în afară de Coasta Pacificului, în India, în Orientul Apropiat, în Africa de nord și Europa centrală va fi vizibilă o eclipsă parțială de

soare. În vestul și nord-vestul U. R. S. S. soarele va răsări parțial acoperit de lună.

La 24 mai se va produce o eclipsă parțială de lună. La ora 18,31 (ora Moscovei) luna se va confunda în proporție de 97% în umbra pământului. Eclipsa va fi vizibilă în partea asiatică a Uniunii Sovietice și în restul Asiei, în Oceanul Indian și în Pacific.

La 18 noiembrie se va putea observa o eclipsă de lună, care va fi parțială în partea europeană a U. R. S. S. și totală în Oceanul Atlantic și în America.

P l a n e t e l e

Planeta Mercur se va putea vedea bine seara la sfârșitul lunii aprilie și începutul lunii mai. În seara de 2 mai se va produce elongația maximă de 21° . Atunci Mercur va fi vizibil mai mult de o oră. Vom avea o nouă perioadă când Mercur va fi vizibil dimineața (mijlocul lui octombrie). La 12 octombrie, în preajma răsăritului soarelui, elongația planetei va fi de 18° și ea va fi din nou vizibilă timp de o oră.

În perioada ianuarie—mai Venus va fi văzută bine ca stea de seară. La 13 aprilie ea va atinge o elongație estică maximă de 46° și va străluci până la miezul nopții. La 15 mai se va observa strălucirea maximă a planetei Venus; atunci ea va apare ca o stea de mărimea a patra. Deși la 22 iunie distanța dintre Venus și Pământ se va reduce la 43 milioane de km., planeta nu va fi totuși vizibilă. Ea va redeveni vizibilă dimineața începând din a doua jumătate a lunii iulie. Strălucirea maximă se va constata la 30 iulie. La 1 septembrie se va produce elongația vestică maximă (46°), când planeta Venus va fi vizibilă timp de câteva ore înainte de răsăritul soarelui. Abia la 1964 se vor repeta condiții de vizibilitate tot atât de favorabile.

Anul 1956 este un an al marii opoziții a planetei Marte. La începutul verii planeta va fi vizibilă înaintea răsăritului soarelui, în constelația Vărsătorului. La sfârșitul verii, Marte va fi vizibil toată noaptea ca o stea de mărimea 2, 7, atrăgând atenția prin culoarea sa roșie. La 7 septembrie, distanța Pământ-Marte se va reduce la 56 milioane de km. ea nedeășind decât de 145 ori distanța dintre Pământ și Lună. Diametrul vizibil al planetei Marte va depăși 25° , ceea ce va permite studiarea minuțioasă a suprafeței ei. Următoarea mare opoziție a planetei Marte va avea loc abia în 1971.

În 1956 Jupiter se află în constelația Leului. Cea mai bună vizibilitate se constată în perioada ianuarie—martie, când el va străluci toată noaptea ca o stea de mărimea a doua. După ce va apune Venus, Jupiter va deveni planeta cea mai strălucitoare. Opoziția va avea loc la 16 februarie. La începutul verii Jupiter va fi văzut numai seara ca o stea de mărimea 1,5.

Saturn va fi vizibil în primăvara anului acesta ca o stea de mărimea 0,3. Opoziția va avea loc la 20 mai.

La începutul anului Uranus este vizibil cu binoclul, seara, ca o stea de mărimea 6.

În primul semestru, Neptun poate fi văzut cu ajutorul unui telescop mic ca o stea de mărimea 8.

La începutul anului, Pluton poate fi văzut cu un telescop puternic ca o stea de mărimea 14. Cea mai bună vizibilitate se constată în februarie.

Recomandări bibliografice

DIN PROBLEMELE EDUCAȚIEI CREȘTINE

Tipografia „Reîntregirea” din Sibiu a scos de sub teascurile ei, nu de mult, o interesantă carte purtînd titlul: „Caracterul religios-reștin”, aparținînd valorosului teolog Dumitru Călugăru (Sibiu, 1955, pp. XVI+289)

Motivele care au îndemnat pe autor să alcătuiască lucrarea aceasta, sînt mai multe. Ele sînt arătate în prefață. Unul din acestea este și „faptul că în literatura noastră pedagogică religioasă, ba chiar și în cea teologică, nu întîlnim tratate speciale despre caracterul religios-moral. Întîlnim, peste tot, numai capitole speciale despre problema aceasta”. Cu alte cuvinte, lucrarea p. D. Călugăru este, la noi, primul tratat special despre caracterul religios-moral.

Autorul, urmînd metoda expunerii științifice, tratează în primul rînd problema caracterului, în general, și numai după aceea stăruie în special, asupra acestei probleme din punct de vedere religios moral creștin „arătînd care sînt datele ei fundamentale, în ce constă acest caracter, cum poate fi educat și realizat în acord cît mai deplin cu principiile sf. Evangheliei și ale moralei izvorîte din ea”. (p. 2).

Lucrarea se împarte în 3 capitole, precedate de prefața prof. dr. Nic. Balca și prefața autorului și urmate de bibliografie.

În cap. I intitulat: *Considerațiuni introductive*, se lămuresc noțiunile: caracter, individualitate, personalitate, „caracteristic” și temperament. După aceasta se face istoricul problemei caracterului.

Cap. II. *Problema caracterului în psihologie*. Aici sînt înșirate diferite explicații date caracterului de psihologie: asociaționismul în psihologie, psihologia experimentală, directiva intelectualistă, spiritualistă, problema caracterului în psihologia sovietică. Autorul se oprește apoi mai mult asupra caracterului în psihologia religioasă pentru ca la urmă să ajungă să dea

următoarea definiție caracterului religios-moral creștin: „Unitatea spirituală religioasă-morală realizată și dezvoltată în dependență de idealul creștin al desăvârșirii, prin efort individual liber, prin lucrarea Bisericii și prin asistența Harului divin și care unitate se manifestă constant, ferm și hotărît prin trăsături voluntare, raționale, încălzite de sensibilitatea curățită de patimi și de egoism“. (p. 134).

Trăsăturile esențiale în manifestarea caracterului religios-moral sint: iubirea creștinului față de Dumnezeu și față de aproapele, blindețea, smerența, dreptatea, bunătatea, sinceritatea, cumpătarea, rugăciunea, meditația, curăția vieții, dragostea față de muncă, spiritul de jertfă, spiritul social, etc.

Cap. III. *Educația caracterului religios-moral.* Caracterul religios-moral poate fi educat. Pentru educarea lui e necesară prezența unui ideal moral superior. În creștinism acesta e idealul desăvârșirii creștine. La educația caracterului religios-moral creștin își dau contribuția toate puterile sufletești, rolul principal avindu-l însă voința. Dar oricât de multă voință ar avea omul, el nu-și poate realiza caracterul numai cu puterile proprii, ci pentru aceasta se cere și ajutorul Harului.

Factorii esențiali în educarea caracterului religios-moral sint: personalitatea catehetului, catehumenul, familia creștină (căci educarea caracterului începe în familie) și Biserica. Iar mijloacele pentru educarea acestui caracter sint: catehizarea, rugăciunea, meditația, deprinderile morale și religioase-morale, cultul divin, cîntarea bisericească și sfintele Taine.

Prezenta lucrare a p. D. Călugăru, este teza de magistrat în Teologie a C. Sale. Ea e scrisă cu multă pricepere, sistematic, clar și temeinic. (Sint citate, în bibliografie, 292 de lucrări). Autorul e un bun cunoscător al psihologiei și pedagogiei, și are o mare putere de analiză și sinteză. C. Sa e bine cunoscut în cercurile preoțimii noastre, din cele 16 lucrări publicate pînă acum. Lucrarea de față e oarecum o încoronare a acestora. Ea poate servi ca un foarte util îndreptar pentru cei ce sint chemați să educe caractere creștine, adică pentru cler. De aceea o recomandăm călduros preoțimii noastre spre citire și studiere.

I. Petreuță

VECHI BISERICI DE LEMN DE PE TERITORIUL U.R.S.S.

A. V. Opolovnicov a publicat sub titlul: Pamiatniki derevianogo zodcestva carelo-finskoj S. S. R. (Monumentele din lemn ale arhitecturii R. S. S. Carelo-finică) un foarte interesant studiu cu privire la vechile biserici de lemn de pe teritoriul U.R.S.S. (Editura de Stat, Literatură în domeniul construcției și arhitecturii, Moscova, 1955, 192 pp. format mare, prețul în lei 27,10). Aceste biserici formează mindria artei naționale ca unele ce sînt splendide monumente ale arhitecturii ruse.

Studierea neîntrecutei arte a meșterilor anonimi ruși, care au reușit prin mijloace modeste să realizeze opere de o valoare artistică fără egal, are o mare importanță pentru teoria și practica arhitecturii sovietice actuale.

Cartea lui A. V. Apolovnicov întocmită la recomandarea Academiei de Arhitectură și Consiliului de Miniștri al R. S. S. Carelo-finice și apărută în condiții tehnice impecabile, este îmbogățită cu desene, fotografii și date istorice amănunțite asupra celor mai valoroase monumente ale arhitecturii de lemn rusești din Republica Sovietică Socialistă Carelo-finică: catedrala Adormirii Maicii Domnului din Kem (1711—1717), minunatul ansamblu al bisericii cimitirului din Kijsk (1714—1764), biserica Adormirii din Kondopog (1774), pîraclisul sf. Petru și Pavel din Volcostrov (sec. XVII—XVIII), biserica sf. Ilie a cimitirului din Vodlozersk (1798), etc. Desenele realizate de autor, oferă o imagine artistică autentică a construcțiilor cercetate. Cartea cuprinde, pentru prima oară, descrieri amănunțite ale particularităților artistice și arhitecturale ale acestor monumente. Din materialul adunat se desprind căile de dezvoltare ale arhitecturii populare ruse.

Studiul de față se adresează arhitecților practicieni, artiștilor și maselor largi de cititori, care se interesează de istoria culturii ruse. Generalizările și concluziile expuse au devenit posibile după rezultatele oferite de îndelungate cercetări și măsurători asupra a peste 100 de monumente arhitectonice ruse din lemn, efectuate de autor în răstimpul anilor 1930—1953. În cadrul acestor cercetări au intrat măsurări, proiecte de restaurare, adunare de date istorice, literare și de arhivă. Astfel s-a putut stabili forma primordială a monumentelor respective și apoi să se treacă la restaurarea lor.

Fiecare monument este redat în fotografii, plan, diferite

forme și părți mai principale. Trei hărți indică localitățile în care se găsesc bisericile de lemn carelo-finice; 198 fotografii reprezintă biserici, cupole, acoperișuri, uși, ferestre, fațade, diferite detalii, etc. în sepia; 8 clișee colorate înfățișează biserici și pictura iconostasului bisericii din Kijsk; 13 schițe cuprind planurile unor biserici și paraclise, în fine 11 desene în tuș arată diferite tăieturi transversale.

Pr. Petru Iacobescu

DESPRE PICTURA RELIGIOASĂ RUSĂ DIN SEC. XIV-LEA

Interesanta revistă „Arheologia sovietică” a publicat în nr. XXII/1955, pp. 212—236+25 clișee, un documentat studiu al cercetătorului V. H. Lazarev intitulat: „Pictura din Novgorod în sfertul al patrulea al sec. XIV-lea și Teofan Grecul”. Autorul vrea să arate — ceea ce de altfel și reușește — că pictura veche rusă a urmat o cale de dezvoltare originală. Influența bizantină deși puternică și determinantă, n-a înlăturat totuși apariția din bună vreme a specificului rus în pictură. Acest lucru rezultă cu evidență din cercetarea monumentelor vechii arte ruse din veacul al XIV-lea, veac în care Teofan supranumit „Grecul” a adus o contribuție de seamă. Dar venind în Novgorod prin anul 70 al sec. al XIII-lea, Teofan n-a găsit un teren virgin în ceea ce privește pictura. Dimpotrivă el a găsit în Novgorod o adevărată școală de pictură care își avea rădăcinile înfipite în trecutul îndepărtat, și care era stăpînă pe minunatele sale tradiții vechi.

Încă din sec. XI-lea, arată Lazarev, în Novgorod se executau splendide picturi cu evidente trăsături autohtone. Ca exemplu se poate cita renumita pictură din catedrala Sfînta Sofia, înfățișînd pe Constantin și Elena. Această pictură datează din secolul al XI-lea și este executată cu tehnica *secco*. Este pictată direct pe piatră, puțin acoperită cu un strat subțire de vopsea și cu un grunț alb.

Rezultă de aici că exista la Novgorod un puternic curent pictural pe care grecii — deși aduceau unele tradiții valoroase — nu l-au putut înăbuși, după cum de asemenea n-au putut să altereze individualitatea pictorilor ruși care-și urmau drumul lor propriu, aveau gusturile lor și aplicau concepții artistice originale. Chiar influențați de greci, acești pictori nu și-au pierdut totuși personalitatea.

Ținînd cont de aceste premise, trebuiește privită problema școlii lui Teofan în Novgorod.

Dezvoltarea monumentalei picturi novgorodiene a stagnat întrucîtva în sec. al XIII-lea, cînd s-au construit foarte puține biserici din pricina jugului tătar și a agresiunii teutonice, în

schimb a luat un mare avânt în sec. XIV, care reprezintă epoca clasică în istoria picturii novgorodiene.

În stadiul actual al cercetărilor, nu se poate stabili cu precizie când s-a introdus în Novgorod stilul Paleologilor. În orice caz acest lucru nu s-a făcut mai târziu de anul 30 al sec. al XIV-lea, deoarece pictura de aur de pe așa numita „poartă a lui Vasile”, executată în anul 1336, este evident influențată de arta bizantină din epoca Paleologilor. E posibil că rolul de promotor al noii estetici neoelenice să-l fi jucat „grecul Isaia”, căci înția Cronică din Novgorod informează că „Isaia grecul” a pictat icoana „Intrării în Ierusalim” din biserica Novgorodului. Ceea ce este sigur e aceea că Teofan n-a fost primul care a introdus noul stil. Mai multe mărturii dovedesc că formele „paleologice” au fost bine cunoscute novgorodienilor cu mult timp înainte de apariția lui Teofan Grecul în Novgorod.

Din păcate știm foarte puține lucruri despre pictura monumentală a Novgorodului din primele trei sferturi ale veacului XIV, deoarece nu ne-au rămas decât frescele minăstirii Scovorod și resturi ale picturii mai timpurii a altarului bisericii din Volotovsc, executate în 1352 sau 1363. Acest din urmă monument se caracterizează prin arhaismul său, pe când primul prin trăsăturile unui stil „paleologic” mult mai dezvoltat. Ceea ce apropie ambele monumente este lipsa totală a unei picturi pronunțate, precum și a oricărei urme de influență a lui Teofan Grecul.

Apariția unui maestru atât de mare ca Teofan la Novgorod trebuia, firește, să trezească viul interes al pictorilor locali. Aceștia cunoșteau arta bizantină a sec. XIV și până la venirea lui Teofan, dar n-au avut posibilitatea să intre în contact strins cu un maestru atât de renumit și cu aptitudini individuale atât de pronunțate, care și pentru Bizanț constituiau ceva ieșit din comun. Era normal așa dar ca pictorii locali să se atașeze de Teofan. Insușindu-și menirea lui artistică, ei au creat o serie de lucrări mărețe: picturile bisericii Teodor Stratilat, frescele bisericii din Volotovsc care s-a ruinat și icoana Maicii Domnului de la Don care se păstrează în muzeul Tretyakov. Aceste opere au fost atribuite lui Teofan. Totuși felul picturii bisericii Teodor Stratilat nu are acele scilipiri și acea virtuozitate care uimește atât de mult în realizările lui Teofan. Se vede că maestrul frescelor de la biserica Teodor Stratilat cunoștea lucrările lui Teofan, dar a copiat pe învățătorul său. Pictura acestei biserici vorbește despre trăsăturile locale novgorodiene, deoarece pe când la Teofan chipurile sînt mai psihologice, cu linii concise, cu trăsături severe, la imitatorul lui, autor al frescelor bisericii Teodor Stratilat, ele sînt mai blînde. Acest *alter ego* al lui Teofan a fost desigur un elev al său.

Aceleași observații se pot face și cu privire la pictura bisericii din Volodsk, care n urme ultimeilor cercetări s-a dove-

dit a fi executată de un meşter autohton iscusit, care prin reprezentarea şi uşurinţa lucrului rivaliza cu Teofan Grecul.

Dacă Teofan Grecul n-a trasat calea de dezvoltare a picturii novgorodiene din sec. al XV-lea, totuşi sub stindardul artei lui strălucite a decurs o epocă întreagă care a cuprins sfîrşitul anilor 70—80 ai sec. XIV-lea. Meşterii din Novgorod, înclinaţi a gândi mai concret au extras din arta lui Teofan Grecul miezul ei realist, rămînînd în schimb indiferenţi faţă de chipurile bizantine ale acestuia. Prelucrînd în mod creator procedeele artistice ale lui Teofan, urmaşii săi autohtoni au pogorit sfinţii de pe culmile greu de ajuns, pe pămînt. Pe acest temei, spune V. H. Lazarev în încheierea studiului său, au fost create monumentalele opere picturale din biserica Teodor Stratilat, frescele din biserica Volotovsc şi icoana Maicii Domnului de la Don.*)

P. Iacobescu

A. RUBLIOV, UN MARE PICTOR RUS DIN SEC. XV.

Spre sfîrşitul anului trecut a apărut al treilea volum din monumentală „Istorie a artei ruse”, sub redacţia academicienilor I. E. Grabar, V. N. Lazarev şi V. S. Kemenov (Moscova, Editura de Ştiinţe a U.R.S.S., 1955, 746 ff.). Din bogatul conţinut al acestei cărţi extrem de valoroase, redăm în cele de mai jos, în traducerea liberă aparţinînd preotului P. Iacobescu d-în Timişoara, conţinutul capitolului privitor la Andrei Rubliov (pp. 102—186).

Andrei Rubliov a apărut pe scena istoriei într-un moment de o deosebită importanţă pentru soarta culturii ruse. Aceasta a fost în perioada puternicului avînt al principatelor Moscovei, cînd după victoria de la Culicov, Moscova a pornit lupta de eliberare împotriva tătarilor şi a devenit centrul închegării şi unificării Rusiei răzleţite. Viaţa şi opera lui Rubliov se împletesc cu soarta cercurilor culte ale societăţii ruseşti, care au participat activ la mişcarea de eliberare naţională. Adesea lucra pentru marele prinţ al Moscovei; printre clienţii săi se număra şi strălucitul conducător de oşti Iurii Zvenigorschi.

Călugăr din minăstirea Sfînta Treime, Rubliov este strîns legat de Serghei Radonejschi, care luptă continuu pentru lichidarea certurilor feudale ce slăbeau Rusia.

Venind în contact cu cei mai reprezentativi oameni ai vremii, sale şi neîntrerupînd niciodată legătura organică cu poporul,

*) Onasch Konrad, directorul Institutului pentru cercetarea confesională a Ortodoxiei, pe lângă Universitatea din Halle, a publicat şi el nu de mult un interesant studiu intitulat „Novgorodul cel mare şi Teofan Grecul”, în revista Ostkirchliche Studien, Würzburg, 3 (1954), pp. 179—192.

Rubliov a simțit profund inevitabila ruptură ce trebuia să se întâmple cu tradițiile aduse din afară. El a fost pătruns de faptul că epoca nouă a avântului național are trebuință de o artă nouă, capabilă să exprime simțămintele și gândurile rușilor înaintați, în forme nu numai complet originale, ci și desăvârșite din punct de vedere estetic. Ca toți marii pictori, el sesizează cu abilitate spiritul vremii sale, pricepându-se să asimileze în chip minunat cele mai bune năzuinți ale epocii. Iată de ce i-a fost sortit să devină cel mai mare meșter al secolului al XV-lea.

Ca și ceilalți scriitori și pictori ai vremii, Andrei Rubliov nu s-a izolat de cultura bisericească. „Evul mediu — spune Engels (opere, vol. XIV, pp. 674—5) — a conexas Teologiei și i-a supus toate celelalte forme de ideologie: filozofia, politica, jurisprudența... Drept urmare toată mișcarea socială și politică trebuia să capete un aspect religios. Simțămintele masei au fost alimentate exclusiv cu hrană religioasă; de aceea pentru a provoca o mișcare furtunoasă, interesele ei proprii trebuiau să fie redată în veșmînt religios“. Dar Rubliov completează tradiționala „formă religioasă“ cu un conținut nou. Artă lui este mai maleabilă, mai poetică, mai senină, decît arta predecesorilor săi. Ar fi inutil să cauți la el severitatea și ascetismul bizantin. Ca și Nil Sorschi, Rubliov tratează cu extrem de multă libertate chipurile grecești. El le prelucrează în mod creator în direcția celui umanism adînc, care distinge atît de clar iconografia rusă din secolul al XV-lea de pictura bizantină. Și cu toate că în caracterele liniilor, siluetei, culorii, el rămîne credincios preceptelor învățătorilor săi, el aduce totuși unele amendamente abia observate cu ochiul, mulțumită cărora chipurile lui capătă o blîndețe nemaiîntîlnită și o expresie emoționantă. Artă lui Rubliov constă în combinarea incomparabilelor nuanțe de o mare puritate morală; aceasta îl face unul din cei mai desăvârșiți fii ai vechii culturi ruse. În această artă străbate cu o putere excepțională, simțul românesc original printre mii de caractere convenționale ale canonului bisericesc tradițional.

Căile de învingere a concepțiilor ascetice din evul mediu au fost variate în diferite țări. Rubliov n-a pășit nici pe drumul realismului Renașterii, nici pe cel al naturalismului gotic de mai tirziu. În Rusia n-au existat condiții corespunzătoare pentru astfel de direcții. Rubliov a pornit pe un drum propriu, fără să se transforme în imitatorul provincial al meșterilor Renașterii,

nici în epigonul artei gotice de mai târziu. Intrupînd în lucrurile sale ideea celor mai distinși bărbați ruși despre lume și bună orînduire a vieții, el a devenit prin aceasta un meșter celebru, care stă în același rînd cu cei mai buni creatori ai culturii naționale ruse.

Andrei Rubliov s-a născut aproximativ pe la anul 1370. În *Viața lui Nikon* compusă de Pahomie Logofătul, se află informația că Rubliov a murit la „adînci bătrînețe”. Intrucît Rubliov a murit între anii 1427 și 1430, indicația aceasta ne-ar putea sluji ca argument în folosul unei date de naștere mult mai timpurii (pe la 1360). Caracterul general al artei rublioviene însă vorbește în sensul că ea s-a alcătuit în răstimpul nu a celor 80 de ani, ci a celor 90 de ani ai veacului al XIV-lea.

Intr-un izvor mult mai târziu, *„Legendele despre sfinții iconografi”*, lui Rubliov îi sînt consacrate următoarele rînduri: „Cuviosul Andrei, iconarul din Radonej, poreclit Rubliov a pictat multe icoane sfinte, foarte frumoase și împodobite. Acest Andrei a trăit înainte sub ascultarea cuviosului părinte Nikon al Radonejului, care i-a poruncit să picteze în fața lui icoana Sfintei Treimi, spre lauda tatălui său, sfîntului Serghei făcătorul de minuni. Apoi a trăit în minăstirea sf. Andronic, cu prietenul său Daniil, și aici a murit”. Nikon a fost elevul iubit al lui Serghei din Radonej. După moartea lui Serghei (1392), el a devenit egumenul minăstirii Sfînta Treime, care a fost distrusă și incendiată în timpul invaziei lui Edighei asupra Moscovei în anul 1408. Tocmai în timpul lui Nikon, minăstirea Sfînta Treime a fost reconstruită pe locul cel vechi.

Rubliov l-a găsit încă în viață pe Serghei, a cărui personalitate remarcabilă n-a putut ca să nu producă asupra lui o impresie puternică. El a trebuit să-și întipărească bine în memorie chipul intermeietorului minăstirii Sfînta Treime, cum și acel mediu modest care s-a creat în preajma lui Serghei.

Numele lui Rubliov se amintește în letopiseț pentru prima dată la anul 1405. În anul acesta, împreună cu Teofan Grecul și bătrînul Prohor pictează catedrala Bunei Vestiri din Moscova. Este semnificativ faptul că numele „călugărului Andrei Rubliov e pus în letopiseț pe locul al treilea, după iconarul Teofan Grecul și bătrînul Prohor din Gorodeț” (H. Karamzin, Istoria statului rus, t. V, St. Petersburg, 1817, p. 507, nr. 254). De aici se poate trage concluzia că Rubliov nu numai că a fost cel mai tînăr, dar și mai puțin cunoscut în ceea ce privește meșteșugul picturii.

Putem presupune că deja în anul 90 din veacul al XIV-lea Rubliov avea posibilitatea să facă cunoștință cu lucrările lui Teofan, care era pe vremea aceea o figură centrală a artei moscovite.

Peste trei ani, adică în anul 1408, Ietopisețul amintește numele lui Rubliov în legătură cu activitatea sa în Vladimir, unde pictează împreună cu iconarul Daniil, catedrala Adormirii. E necesar să subliniem din nou, că numele lui Rubliov este pus de Ietopiseț pe locul al doilea. Prin urmare Daniil a fost mai în vîrstă decît Rubliov. Ambii acești meșteri au lucrat împreună și la biserica Treimii. Precum se vede pe dinșii îi legau lanțurile unei strînse prietenii, nu degeaba documentele vechi îi numesc „prieteni” și „împreună postitori”. Probabil că au aparținut aceleiași atelier, care se bucura de un mare renume și nu ducea lipsă de comenzi.

Următoarea lucrare a lui Andrei Rubliov a fost pictarea bisericii „Preaînduratelui Mîntuitor” în mînăstirea Andronic din Moscova. Dacă am lua de bună informația pe care ne-o transmite Epifanie Înțeleptul, atunci ar însemna că Rubliov a lucrat aici singur, fără Daniil.

Rubliov și Daniil sînt amintiți că au lucrat împreună prin anul 20-lea al secolului XV. Potrivit mărturiei aceluiși Pahomie Logofătul de care am mai amintit, Nikon s-a adresat ambilor meșteri cu rugămintea de a picta catedrala Treimii construită de el pe la anul 1422. Catedrala aceasta înălțată pe mormîntul lui Serghie a rămas fără pictură. Igumenul mînăstirii Sfînta Treime, „aprîns de marea dorință de a vedea cu ochii săi biserica terminată”, a rugat pe Daniil și Andrei, care se aflau pe vremea aceea undeva în altă parte, să-i accepte comanda. Cîrînd după terminarea picturii, Andrei și Daniil au murit, iar după dinșii a murit și Nikon.

Vechile documente îl numesc pe Rubliov în repetate rînduri „smerit”, probabil din cauza că smerenia era trăsătura distinctă a caracterului său. În viața lui Serghei Radonejschi se spune: „Andrei Iconograful este un om prea distins și întrece pe toți cu multa-i înțelepciune, avînd o bătrînețe cîstită”, cuvinte din care reiese că a fost nu numai pictor eminent, ci și un om cu minte și experiență ieșite din comun.

În sfîrșit, *Viața lui Nikon* compusă de Pahomie Logofătul, caracterizează pe Andrei și Rubliov ca fiind „bărbați desăvîrșiți în fapte bune”. Toate trăsăturile puse la un loc formează chipul omului plin de virtuți, înțelept, inzestrat cu bogata experiență

a vieții, liniștit și rezervat. Probabil că Rubliov așa a și fost în viață. El a parcurs cu pași cumpănii calea dreaptă a vieții sale.

Cu aceste date sumare se epuizează mărturiile biografice cu privire la Andrei Rubliov. Nu știm nimic despre originea lui, despre profesorii pe care i-a avut, despre gusturile și prietenii lui. Singure operele sale slujesc drept cheie de dezlegare a tuturor problemelor legate de viața și creația sa. Dar precum vom vedea, la precizarea operelor originale ale lui Rubliov, cercetătorii se izbesc de mari greutăți. În timpul vieții Rubliov a fost un meșter foarte respectat. Cu toate acestea numele lui a depășit prea puțin granițele Moscovei. Gloria și-a cîștigat-o de abia după moarte. În jurul numelui său au început să se creeze legende, biografia a început să i se acopere cu apocrife, chipul său creator a fost supus celei mai puternice stilizări iconografice. Astfel într-un document se povestește despre faptul cum Daniil și Andrei se înălțau totdeauna cu mintea și cu gîndul spre „lumina imaterială și dumnezeiască”, cum la sărbătoarea „Luminatăi Invieri” ore întregi contemplau icoane, cuprinși de „bucuria și strălucirea dumnezeiască”, cum Andrei care a murit înaintea lui Daniil s-a arătat în vis prietenului său și plin de veselie l-a chemat să-l urmeze în „fericirea veșnică”.

Cît de mult au fost apreciate icoanele lui Rubliov în veacul al XVI-lea, se vede din *Viața lui Iosif Volocomski*, scrisă în anul 1546 de către ucenicul său, episcopul Sava Crutițki. Aici se povestește despre neînțelegerile dintre Iosif și prințul din Tversc, Teodor Borisovici. La un moment dat, Iosif i-a cerut să se impace, trimițîndu-i în dar, ca semn al dorinței lui de bunăînțelegere, o icoană pictată de Rubliov și Dionisie. De altfel izvoarele vechi povestesc mereu despre icoanele pictate de Rubliov. Inscriptiile minăstirești și bisericești menționează icoanele atribuite lui Rubliov aparte de toate celelalte. Toate acestea vorbesc despre marele renume de care se bucura Rubliov în veacul al XVI-lea.

Rubliov a devenit sinonim cu un iconograf ideal. Nu degeaba cartea cuprinzînd hotărîrile soborului din Moscova cuprinde la anul 1551 dispoziția ca „pictorii să picteze icoanele așa cum pictau iconografiile grecești și cum picta Andrei Rubliov”. (Cartea cu hotărîrile soborului din Moscova, ed. 2-a, Kazan, 1889, p. 79).

Despre largă popularitate a lui Rubliov mărturisesc și miniaturile din manuscrisele veacurilor XVI—XVII care reprezintă diferite momente din viața pictorului glorificat. În toate pictorul apare înveșmîntat în haină călugărească, cu o barbă mare și deasă.

În decursul vremii, operele lui Rubliov s-au acoperit de nemărate zapise tîrzii, chipul lui creator fiind supus de-a lungul veacurilor unei transformări atît de grosolane încît a devenit cu

totul de negrecunoscut. Și cu toate că în sec. XIX fiecare colecționar credea că este posesorul icoanelor „zugrăvite de Rubliov“, în realitate aceste icoane erau de altă proveniență. Doar descoperirea în anul 1904 a icoanei „Sfinta Treime“ a pus bazele unui studiu științific a operei lui Rubliov. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, mai cu seamă datorită străduințelor lui I. E. Grabar, s-au pus începuturile unor lucrări sistematice de curățire a lucrărilor aparținând renumitului pictor. (cf. I. E. Grabar, Andrei Rubliov, — „Problemele restaurării“, I, 1926, pp. 12 sq.). Această lucrare se continuă și azi. Însă acum, în uzul științific au intrat multe zeci de monumente, care aruncă o lumină clară asupra activității lui Rubliov și de asemenea a meșterilor din preajma sa.

Principala dificultate care apare în timpul cercetărilor asupra operei lui Rubliov, constă în faptul că nici de la el personal, nici de la cei ce au lucrat cu el, „bătrînul Prohor din Gorodeț“ și „iconarul Daniil“, n-a ajuns pînă la noi o lucrare cu semnătura autorului. Unicul indiciu pentru recunoașterea nuanțelor stilului lui Rubliov, îl oferă icoana „Sfinta Treime“. Nu trebuie să se piardă din vedere faptul că această icoană a fost și ea renovată nu mai puțin de trei ori. În asemenea situație este extrem de greu să se traseze o linie precisă de demarcație între opera lui Rubliov și a lui Prohor din Gorodeț ori a lui Daniil care au lucrat împreună cu el. Aceasta cu atît mai mult cu cit în evul mediu predomină următoarea metodă de lucru în ateliere: maistrul era în fruntea unui atelier mare, care executa comanda în colectiv. N-au fost rare și asemenea cazuri cînd la o singură icoană lucrau cîțiva meșteri: unui picta fondul, altul figurile, etc. În Rusia metoda aceasta de lucru în ateliere a durat destul de mult. Iată de ce este atît de complicată clasificarea icoanelor și picturilor vechi rusești după maeștrii individuali. De obicei aceștia, oricît de talentați ar fi fost, se ascundeau după numele colectivului de creație, pe care cronicarii îl numesc „ceată“, adică atelier. O asemenea ceată avea și Daniil cu Rubliov, care i-a însoțit în decursul lungului lor drum creator și care a sporit și s-a maturizat pe măsură ce se dezvoltă măiestria conducătorilor.

Sînt multe dovezi care ne fac să presupunem că Rubliov a ieșit din atelierul iconografic al minăstirii Sfinta Treime. Mai greu de stabilit este mediul ideologic în care s-a dezvoltat talentul tînărului pictor. Scrierile lui Serghei n-au ajuns pînă la noi. De aceea sîntem nevoiți să recurgem la opera lui Nil Sorschi, acest uriaș scriitor și cugetător rus din sec. XV-lea, urmaș credincios al lui Serghei Radonejschi.

Toată opera lui Nil Sorschi mărturisește despre progresele mari realizate în sfera cugetării religioase. Din ea rezultă că s-a produs o slăbire a idealurilor ascetice tradiționale, și că în schimb a sporit interesul pentru lumea spirituală individuală a

omului. Tocmai acest lucru de altfel apropie scrierile lui Nil Sorschi de creațiile picturale ale lui Andrei Rubliov. În ambele domină o notă clară de optimism.

În scrierea lui Iosif Volocolamschi, Andrei Rubliov este numit „ucenicul lui Daniil“. Această afirmație însă nu poate sta în picioare. Fără îndoială că Daniil a fost mai în etate decât Rubliov, dar este pe deplin dovedit că numele lui nu figurează printre maieștrii care au executat catedrala Bunei Vestiri din anul 1405. Aici numele lui Rubliov este așezat de cronicar alături de numele lui Teofan Grecul și al bătrînului Prohor din Gorodeț. Numele lui Daniil apare abia în letopisețul din 1408 unde amintește că Daniil a lucrat împreună cu Rubliov la catedrala Adormirii lui Vladimir.

Daniil a fost probabil un prieten mai vîrstnic al lui Rubliov, cu care el a deschis un atelier comun. Între dascălii săi va fi fost însă de sigur acel Prohor din Gorodeț, împreună cu care a lucrat la catedrala Bunei Vestiri. Letopisețul îl numește pe Prohor „bătrîn“. Fiind la o vîrstă înaintată, e natural să-l fi luat ca ajutor și ucenic, pe călugărul Andrei. E foarte probabil ca și Prohor, întocmai ca Andrei, să fi aparținut minăstirii Sfînta Treime, unde și-a avut școala de pictură bisericească. Analiza iconostasului bisericii Buna Vestire oferă elemente pentru teza unor influențe a lui Prohor asupra operei lui Rubliov.

Epoca hotărîtoare în creația lui Rubliov o reprezintă anii 90 ai secolului XIV-lea. Precum se știe, în anii aceștia la Moscova pulsa o intensă viață artistică. Aici lucrau nu numai maieștri ruși, dar și greci și balcanici, lucra Teofan Grecul. Probabil că tocmai Teofan a fost acela care a produs o impresie puternică asupra tînărului Rubliov. Fără să mai vorbim despre faptul că în anul 1405 ei lucrau împreună, gloria lui Teofan era deplină la Moscova, în anii 90 ai veacului XIV-lea, și moscoviții dădeau năvală să privească opera prea înțeleptului filozof, care trezea un entuziasm mare și o uimire generală. Nu există nici o îndoială că printre acești moscoviți se afla și tînărul Andrei Rubliov. Chipurile vii, patetice, a sfinților pictați de Teofan, nu puteau să nu-l ademenească pe Rubliov. Teofan l-a atras pe Rubliov către înalte tradiții monumentale, el i-a ascuțit admirabilul dar artistic, l-a învățat metode noi de compoziție, el a fost precursorul lui direct în crearea formei clasice a iconostasului rus.

La Moscova s-au păstrat cîteva icoane datînd de la sfîrșitul sec. XIV-lea și începutul celui de al XV-lea, executate de contemporanii tînărului Rubliov, ca spre exemplu: Maica Domnului de la minăstirea Ipatiev din Tretiakov, „Induioșarea“ din catedrala Uspensc.... În aceste icoane se simte influența lui Teofan Grecul.

Cu sfîrșitul sec. XIV tradițiile picturale slăbesc, iar către începutul sec. XV se cristalizează acel stil pur bisericesc, la

baza căruia stă linia ce primește o importanță deosebită nu numai în desemnarea figurii, dar și a structurii intrinsece. Tocmai cu cotitura aceasta coincide hotărîtoarea dezvoltare artistică a lui Rubliov.

Activitatea de sine stătătoare a lui Rubliov s-a început prin anii 90 ai veacului al XIV-lea. Urmele acestei activități s-au păstrat nu la Moscova, ci în Zvenigorod. Aici se află cele mai timpurii picturi ale marelui maestru, în catedrala sf. mc. Gheorghe.

Odată cu schimbarea conținutului de idei, în ceea ce privește pictura figurilor, Rubliov modifică și toate nuanțele părții din afară, exterioare. Pictura nervoasă a lui Teofan cu asimetria sa accentuată, cedează parabolilor line, care compun aproape o siluetă simetrică, trăsăturile pline de temperament ale lui Teofan sînt înlocuite cu nuanțe liniștite, fine. Astfel Rubliov apare prin pictura sa timpurie ca un maestru al formei clare și pure.

În catedrala Adormirii s-au găsit icoane care pot fi atribuite pensulei lui Rubliov. Pe aceste icoane care formează mîndria galeriei Treiacov, sînt reprezentate chipuri ale lui Iisus, apostolului Pavel și arhanghelului Mihail. De la prima ochire aceste icoane te uimesc prin neobișnuita frumusețe a culorilor. Pentru Rubliov culoarea prezenta acel mijloc, cu ajutorul căruia dînsul descoperea lumea interioară a omului. Hristosul lui, sf. Pavel, te captivează prin farmecul lor atrăgător. Ceea ce le este propriu, e uimitoarea blîndețe. În ele nu vei găsi nimic din severitatea bizantină. În schimb predomină o profundă umanitate.

Paternitatea rublioviană a ciclului de icoane din Zvenigorod, se dovedește nu numai prin calitatea lui superioară, dar și prin acele evidente analogii stilistice pe care le găsesc aceste icoane în alte lucrări ale maestrului: arhanghelul Mihail aduce foarte mult cu îngerii din „Sfînta Treime”; apostolul Pavel se aseamănă cu Pavel din seria icoanelor catedralei Sfînta Treime (în special redarea umerilor obrazilor și a frunții); Mintuitorul amintește pe Iisus din pictura catedralei Adormirea Maicii Domnului din Vladimir și pe icoana „Botezului” în catedrala Bunei Vestiri.

În ciclul de icoane din Zvenigorod, Rubliov apare ca un maestru pe deplin format, care și-a stilizat într-un grad superior arta sa picturală. Influențele din afară le prelucră în sine într-un chip original. E semnificativ în acest sens modul în care transpune el tradiția bizantină. E de presupus că Rubliov a cunoscut picturile bizantine aduse de la Constantinopol la mînăstirea din Visoțe între anii 1387 și 1396. Acest ciclu de icoane a reprezentat un monument de seamă al picturii bizantine. Era imposibil ca Rubliov să treacă pe lângă el cu indiferență. Chipul apostolului Pavel are, fără îndoială, trăsături asemănătoare cu semifigura ciclului din Visoțe. Comparînd însă ambele

realizări, sesizezi fără prea mare greutate acel suflu nou pe care l-a introdus Rubliov în comentariul Chipului apostolului: Pavel al lui Rubliov este mai blind, mai prietenos, mai simplu; semifigura bizantină a Apostolului este mai uscată, mai posomorită, mai aspră.

În anul 1405, Rubliov împreună cu Teofan Grecul și cu bătrînul Prohor din Gorodeț, au început să picteze exteriorul și interiorul catedralei Buna Vestire din Moscova. Prăznicarele au fost executate de Rubliov. În ele adie o blindețe deosebită. În 1408 Rubliov pictează catedrala Adormirii din Vladimir. Pictura de aici reprezintă o a doua perioadă în creația lui Rubliov, perioada deplinei maturități, în care maestrul a creat cele mai desăvîrșite opere ale sale. Aici Rubliov a lucrat cu Daniil. Nu se poate stabili cu precizie care au fost icoanele executate de Rubliov, și care de Daniil. Cert este că icoanele mai mari au fost concepute de Rubliov.

Iconostasul catedralei Adormirea dezvăluie influența lui Teofan asupra lui Rubliov. Aici s-a descoperit icoana Sfînta Treime pe care Rubliov a pictat-o în deplina înflorire a forțelor sale creatoare, în amintirea lui Serghei din Radonej. Data mai precisă a executării ei este anul 1411. E o adevărată capodoperă. Privind mai atent această icoană, te uimește extraordinara spiritualitate a îngerilor. Atîta finețe și palpitare exprimă aceste fețe încît rîmii complet fermecat. Ele sînt cele mai poetice chipuri ale întregii arte vechi rusești. Trupurile îngerilor sînt bine proporționate, ușoare, volatizate. Fiecare înger este adîncit în profundă cugetare. Privirile lor cată parcă spre alte tărîmuri. Grația ușoară a chipurilor lor este așa de discretă încît s-ar părea că cea mai mică vibrație ar fi în stare să risipească acea prețioasă dispoziție internă pe care o posedă. Culoarele, în consonanță cu liniile armonioase, determină aspectul artistic al icoanei, limpede, curat și armonic. Umbrele aprîbape că lipsesc. Pictorul a reușit să dea cea mai fină armonie a culorilor; ele se completează una pe alta și se cheamă reciproc. După ce ai privit icoana Sfîntei Treimi rîmii cu imaginea ei minunată încă multă vreme.

Din iconostasul catedralei Sfînta Treime au ajuns pînă la noi icoanele: Atotputernicul, Maica Domnului, Ioan Botezătorul, arhanghelii Mihail și Gavriil, apostolii Petru și Pavel, Ioan Teologul și Andrei, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Nicolae, marii mucenici Grigorie și Gheorghe și ciclul prăznicarelor: Buna Vestire, Nașterea Domnului, Întîmpinarea, Botezul, Intrarea în Ierusalim, Învierea lui Lazar, Cina cea de taină, Spălarea picioarelor, Răstîgnirea, Coborîrea de pe cruce, Punerea în mormînt, Pogorîrea Sfîntului Duh, etc., etc., galeria proorocilor și galeria strămoșilor.

Studiind icoanele praznicilor, trebuie să remarcăm un fapt pe cât de original pe atât de interesant: participarea unui mare atelier la executarea lor. Dar nu toți măiestrii care au lucrat în acest atelier, au avut un contact direct cu școala lui Rubliov. Unii din ei aparțin altui curent artistic, departe de specificul rubliovian. O parte aparțineau unei generații mai vîrstnice, cu rădăcini adînci în tradițiile veacului al XIV-lea; altă parte, reprezenta fără îndoială generația tinăra. Numai o singură icoană din ciclul praznicelor se poate atribui lui Rubliov: Botezul Domnului. Culorile ei curg una dintr-alta cu o continuitate atât de perfectă și într-o armonizare atât de magistrală încît imediat îți sare în ochi specificul geniului lui Rubliov. Autorii celorlalte icoane sînt bătrînul Prohor despre care s-a amintit mai sus, Daniil, Dionisie, Timotei, Iarț, etc....

Astfel arta rusă din veacul al XV-lea primește sub pensula măiastră a lui Rubliov și a celor din școala sa, o importanță deosebit de mare, care se reliefează prin superioritatea calității. Artă lui Andrei Rubliov a produs o influență puternică asupra pictorilor contemporani. El a avut mulți elevi și continuatori, care tindeau să imite maniera picturii sale. Artă lui Andrei Rubliov a primit o importanță generală în Rusia mult mai tîrziu, abia în a doua jumătate a sec. XV-lea. De la această dată lucrările lui Rubliov vor deveni teme de model, imitate de iconograful ruși.

POȘTA REDACȚIEI

Mai multor colaboratori. În materialele pe care ni le trimit unii dintre colaboratorii noștri, se observă o oarecare neglijență în ceea ce privește redactarea, stilizarea, ortografia și ca să fim sinceri, caligrafia. Desigur că puțină atenție și grijă n-ar fi decît de dorit. În mod cu totul special atragem atenția asupra felului de a scrie numele Mîntuitorului, întrucît el apare în manuscrise în diferite variante, unele evîdent necorecte. *Iisus* se scrie de către unii cu un singur *I*: *Isus*. Răscolnicii pe vremuri scriau în mod intenționat așa (cf. Grigorie Leu Botoșăneanu, Conf. și sct. Buc. 1929, p. 139). Ortodocșii însă, respectînd indicațiile sf. Părinți (vezi spre pildă „Epistola lui Barnaba”, cap. 9, trad. I. Mihălcescu și Matei Pîslaru, Scrierile Părinților apostolici, t. I. R. Vilcii, 1936, pp. 63—4) au scris și scriu mereu *Iisus* (Grigorie T. Marcu, *Isus sau Iisus?*, în *Revista Teologică*, Sibiu, nr. 11—12-1938, pp. 512—3). Tot așa *Hristos*. Unii scriu *Cristos*, alții *Christos*... Corect e însă *Hristos*, ca și patriarh, parohie, heruvim, catehism, hrisov, etc.... (vezi Axente Banciu, Din dicționarul greșelilor noastre de limbă și ortografie, XIV, în rev. Soc. d. m., nr. 11—12-1925, p. 204).

Și pentru că a ridicat aceasta problemă, redacția își face de asemenea o critică ei înșiși. În ultimele numere a făcut, premeditat, abuz de majusculă în ceea ce privește numele *Teologie* și derivatele sale. (Teos-Dumnezeu; logos-cuvînt...). În felul acesta însă voia să atragă atenția asupra cînstirii pe care totdeauna creștinii au acordat-o Teologiei și adevăraților teologhi-sitori (bogoslavi), cînstire la care sintem îndatorați și noi...

În legătură cu rubrica „Îndrumări omiletice”. Redacția revistei a primit de la colaboratorii ei, un apreciabil material omiletic. Mulțumește tuturor pentru osteneală și-i roagă să-și continue strădaniile scriitoricești. O parte din material se publică acum. Altă parte, ca spre pildă predica părintelui Avram Petric: „Nedreptatea împiedică mîntuirea”, rămîne pentru un alt număr.

Redacția ar dori însă ca aceste materiale să fie mai temeinic pregătite, mai aprofundate și mai bogate în lucruri interesante și noi. De asemenea le-ar dori mai organic încopciate de realitatea zilelor noastre, care nu trebuiește igonrată nici o clipă.

MITROPOLIA BANATULUI

CUPRINSUL

Redactional:

Rolul cărții în activitatea pastorală a preotului . . . 1-3

Indrumări omiletice :

Prot. V Nicola :	Prețul sufletului	4—5
" :	Crucea Școala iubirii	5—7
Pr. P. Sălăjeanu :	Meditație pentru „Joia Patimilor”	7—8
" :	Predică la Învierea Domnului	8—11
" :	Predică pentru luna Paștilor	11—14

Pentru apărarea păcii :

Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii	15—18
M. Malița : Marile aniversări culturale pe anul 1956	18—21

Studii

Pr. Gh. Geția : Triodul	22—31
Pr. P. Iacobescu : Triodul și Învierea	32—38
" " : Rugăciunea de umilință a sf. Efrem Sirul	38—40
Diaconul Nicolae : Canonul cel Mare al sf. Andrei Cretanul	40—44
Pr. L. Magheți : „Neamurile toate laudă-ngropării Ți-aduc Hristoase al meu”	44—47
Pr. Prof. Ene Braniste : Cîteva lămuriri în legătură cu vremea săvîrșirii Utreniei Sîmbetei celei mari : sîmbăta dimineața sau vineri seara	47—60
N. C. : „Prohodul Domnului” în traduceri românești	60—66
Pr. N. Mihăilescu : Trupul preamărit al Mîntuitorului	66—74

Probleme practice :

O datină căreia trebuie să i se arate mai mult respect .	75—76
Timpul oficerii „Prohodului” .	76—77

Versuri pe teme religioase

Pr. P. Sălăjeanu : Rugăciune	78-79
" : Iisus Hristos	79-
Pr. L. Magheți : La porțile Ierusalimului	79-80
O. Marinescu : Cîntul învierii	80-81

Documentar :

Episcop Mihail : Monumente ale literaturii vechi creștine 82—91

Aniversări și Comemorări

1 Mai, sărbătoarea primăverii, a muncii și a păcii 92—93
Freatul Mihail Gașpar, un talentat scriitor bănățean 93—95
Comemorarea compozitorului Ion Vidu 96—99

Insemnări

Gîndurile unui mare poet despre praznicul Învierii 100—101
La originea „pastoralelor” de azi 101—102
O eroare care trebuie îndreptată 102—103
Sfînta Sofia 103—104
„Moda” romanțării vieții Mîntuitorului Hristos 104—105
Rolul educativ al cinematografului 105—

Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului :

O aniversare scumpă clerului și credincioșilor 106—
Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului 107—112
Episcopia Aradului 112—117

Informații din țară și de peste hotare 117—138

Recomandări bibliografice

Din problemele educației creștine 139—140
Vechi biserici de lemn de pe teritoriul U. R. S. S. 141—142
Despre pictura religioasă rusă din sec. XIV-lea 142—153

Poșta Redacției 154—

Erată

Pag.	rîndul:	în loc de :	se va ceti :
7	11 de jos în sus	rînduită.	rînduite,
16	4 de sus în jos	nari	mari
38	10 de jos în sus	umilianță	umilință
40	17 de jos în sus	ce	cel

Către

OFICIUL PAROHIAL ORTODOX ROMIN

Onor,

BERLIȘTE

Oficiu parohial ort. rom.

raionul Oravița

Raionul _____

Regiunea _____

TIPARUL: ÎNȚEPRINDERILE EPARHIALE ORT. ROM. „DIECEZANA” ARAD